

Wydanie polskie

Informacje i zawiadomienia

Rocznik 64

16 września 2021

Spis treści

I Rezolucje, zalecenia i opinie

OPINIE

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

562. sesja plenarna Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – Interactio, 7.7.2021–8.7.2021

2021/C 374/01	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Transport intermodalny i logistyka multimodalna – uzupełnianie się środków transportu w ekologizacji transportu” (opinia z inicjatywy własnej)	1
2021/C 374/02	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wykorzystanie gospodarczych i społecznych możliwości wynikających z cyfryzacji i udoskonalenie cyfrowej transformacji gospodarki, zwłaszcza MŚP, ze szczególnym uwzględnieniem sztucznej inteligencji i danych ukierunkowanych na człowieka” (opinia rozpoznawcza)	6
2021/C 374/03	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Ulepszenie inkluzywnej, bezpiecznej i godnej zaufania cyfryzacji dla wszystkich” (opinia rozpoznawcza)	11
2021/C 374/04	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Edukacja dorosłych” (opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji słoweńskiej)	16

III Akty przygotowawcze

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

562. sesja plenarna Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – Interactio, 7.7.2021–8.7.2021

2021/C 374/05	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Cyfrowy kompas na 2030 r.: europejska droga w cyfrowej dekadzie«” (COM(2021) 118 final)	22
2021/C 374/06	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie roamingu w publicznych sieciach łączności ruchomej wewnątrz Unii (wersja przekształcona)” (COM(2021) 85 final – 2021/0045 (COD))	28

2021/C 374/07	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie nowej strategii finansowania na potrzeby finansowania NextGenerationEU” [COM(2021) 250 final]	33
2021/C 374/08	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Plan działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych«” (COM(2021)102 final)	38
2021/C 374/09	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Unia równości: strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030«” [COM(2021) 101 final]	50
2021/C 374/10	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – „Wniosek dotyczący zalecenia Rady ustanawiającego europejską gwarancję dla dzieci” (COM(2021) 137 final) – „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Strategia UE na rzecz praw dziecka«” (COM(2021) 142 final)	58
2021/C 374/11	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Plan działania na rzecz synergii między przemysłem cywilnym, obronnym i kosmicznym«” (COM(2021) 70 final)	66
2021/C 374/12	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Przegląd polityki handlowej – otwarta, zrównoważona i asertywna polityka handlowa«” (COM(2021) 66 final)	73
2021/C 374/13	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Odnowione partnerstwo z południowym sąsiedztwem – Nowy program na rzecz regionu śródziemnomorskiego” [JOIN(2021) 2 final]	79
2021/C 374/14	Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Budując Europę odporną na zmianę klimatu – nowa Strategia w zakresie przystosowania do zmiany klimatu [COM(2021) 82 final]	84

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

OPINIE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

562. SESJA PLENARNA EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO –
INTERACTIO, 7.7.2021–8.7.2021**Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Transport intermodalny i logistyka multimodalna – uzupełnianie się środków transportu w ekologizacji transportu”**

(opinia z inicjatywy własnej)

(2021/C 374/01)

Sprawozdawca: **Stefan BACK**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	25.3.2021
Podstawa prawna	Art. 32 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego
Data przyjęcia przez sekcję	24.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	7.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	230/0/6

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Długoterminowe realne rozwiązanie mające na celu rozwój wydajnego i zrównoważonego transportu multimodalnego i logistyki można osiągnąć jedynie poprzez rozwiązanie problemów, które sprawiają, że transport multimodalny jest droższy, wolniejszy i bardziej zawodny niż pojedynczy rodzaj transportu, zwłaszcza transport drogowy. Nie można go opierać na wsparciu finansowym lub regulacyjnym.

1.2. Takie podejście byłoby również zasobooszczędne z regulacyjnego punktu widzenia, ponieważ nie wymagałoby specjalnych ram regulacyjnych.

1.3. W celu poprawy transportu multimodalnego EKES zaleca również, oprócz innowacji technicznych i rozwiązania problemów związanych z konkurencyjnością, pełną internalizację kosztów zewnętrznych dla wszystkich rodzajów transportu w celu zapewnienia równych warunków działania. EKES wzywa do podjęcia zdecydowanych działań w celu zabezpieczenia lub ponownego uruchomienia europejskiego systemu przesyłek jednowagonowych, połączenia infrastruktury strategicznej (np. portów) z siecią kolejową, inwestycji w bocznicę przemysłową oraz zaangażowania dużych przedsiębiorstw logistycznych w zmianę rodzaju transportu.

1.4. Aby zapewnić uczciwą konkurencję między różnymi rodzajami transportu, EKES zaleca wzorcowe społecznie zachowanie we wszystkich rodzajach transportu w celu zapewnienia wysokiej jakości usług transportowych, wysokiej jakości miejsc pracy i dobrych warunków socjalnych, aby zagwarantować równe warunki działania dla wszystkich uczestników rynku.

1.5. Poza dodatkowymi kosztami związanymi z przeładunkiem i dodatkowymi kosztami transakcyjnymi obecne problemy związane z transportem multimodalnym to przede wszystkim długi czas dostawy, złożoność, większe ryzyko i mniejsza niezawodność, które utrudniają rozwój multimodalności.

1.6. Dlatego też potrzebne są środki, które sprawią, że multimodalny transport towarowy stanie się konkurencyjny sam w sobie i pozwoli na osiągnięcie wydajnych i płynnych przepływów multimodalnego transportu towarowego po tych samych kosztach co jeden rodzaj transportu.

1.7. Również kolej musi być lepiej przystosowana do kontekstu otwartego rynku. Trzeba rozwiązać problemy braku punktualności, niezawodności, przewidywalności i elastyczności kolei, które mają negatywny wpływ na rozwiązania multimodalne z jej udziałem.

1.8. Co do żeglugi śródlądowej wydaje się, że konieczna jest poprawa transgranicznej zdolności przewozowej.

1.9. Odpowiednia infrastruktura terminali jest kluczem do udanej intermodalności. Z punktu widzenia efektywnego gospodarowania zasobami korzystna byłaby również współpraca państw członkowskich w zakresie planowania infrastruktury terminali w regionach przygranicznych. Odległość między terminalami powinna być dostosowana do popytu, gęstości sieci i innych warunków lokalnych.

1.10. Jeśli chodzi o dług publiczny, EKES zaleca wyłączenie inwestycji publicznych w infrastrukturę intermodalną z postanowień paktu stabilności i wzrostu, również po kryzysie związanym z COVID-19.

1.11. Dla dobrze funkcjonującej multimodalności istotna jest spójność przepisów, np. dotyczących obchodzenia się z towarami niebezpiecznymi w różnych rodzajach transportu, oraz rozstrzygnięcie innych kwestii regulacyjnych i praktycznych, które mogą powodować trudności na styku różnych rodzajów transportu lub w transporcie między państwami członkowskimi.

1.12. Szereg problemów utrudniających transport intermodalny można zażegnać dzięki inteligentnym rozwiązaniom cyfrowym, takim jak możliwości identyfikacji i śledzenia oraz innym rozwiązaniom cyfrowym ułatwiającym skuteczne zarządzanie multimodalnymi przepływami transportowymi.

1.13. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1056⁽¹⁾ w sprawie elektronicznych informacji dotyczących transportu towarowego ułatwi od sierpnia 2024 r. wymianę informacji regulacyjnych między podmiotami gospodarczymi a organami za pośrednictwem platform cyfrowych i poprawi płynność transportu intermodalnego.

1.14. EKES wzywa Komisję Europejską, aby uwzględniła powyższe sugestie podczas przygotowywania zbliżającego się przeglądu ram regulacyjnych dotyczących transportu intermodalnego oraz umożliwiła transportowi multimodalnemu odgrywanie w pełni jego roli w systemie transportowym, bez specjalnych środków wsparcia.

2. Kontekst

2.1. W komunikacie Komisji Europejskiej w sprawie strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności [COM(2020) 789] (strategia SSM) wskazano, że wsparcie ekologizacji transportu towarowego w Europie wymaga wprowadzenia zasadniczych zmian w istniejących ramach dotyczących transportu intermodalnego i przekształcenia ich w skuteczne narzędzie. Szczególnie podkreśla się potrzebę przeglądu ram regulacyjnych, w tym dyrektywy Rady 92/106/EWG⁽²⁾ w sprawie transportu kombinowanego (zwanej dalej dyrektywą), oraz możliwość wprowadzenia zachęt gospodarczych zarówno w odniesieniu do działalności transportowej, jak i infrastruktury. Zachęty powinny być oparte na monitorowaniu emisji.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1056 z dnia 15 lipca 2020 r. w sprawie elektronicznych informacji dotyczących transportu towarowego (Dz.U. L 249 z 31.7.2020, s. 33).

⁽²⁾ Dyrektywa Rady 92/106/EWG z dnia 7 grudnia 1992 r. w sprawie ustanowienia wspólnych przepisów dla niektórych rodzajów transportu kombinowanego towarów pomiędzy państwami członkowskimi (Dz.U. L 368 z 17.12.1992, s. 38).

2.2. Celem nadrzędnym strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 90 % do 2050 r. Transport multimodalny odgrywa ważną rolę w strategii, która ma zapewnić optymalne pod względem środowiskowym interakcje między różnymi rodzajami transportu, w tym zmniejszenie przewagi transportu drogowego.

2.3. W strategii SSM zwrócono również uwagę na znaczenie logistyki multimodalnej, także na obszarach miejskich, oraz podkreślono potrzebę skutecznego planowania, aby unikać pustych przebiegów, i uwzględnienia transportu towarowego w planowaniu mobilności miejskiej.

2.4. Wskazano w niej również na problem niewystarczającej infrastruktury do przeładunku, w tym multimodalnych terminali śródlądowych, oraz na potrzebę poprawy technologii przeładunkowych, w tym multimodalnej wymiany danych oraz inteligentnych systemów zarządzania ruchem we wszystkich rodzajach transportu. Komisja zamierza udostępnić środki finansowe i ukierunkować politykę, także w zakresie badań naukowych i innowacji, na rozwiązanie tych problemów. Pomocne w tym względzie mogą być również przepisy dotyczące pomocy państwa dla kolei.

2.5. W planie działania towarzyszącym strategii SSM Komisja planuje przeprowadzenie w 2022 r. przeglądu ram regulacyjnych dotyczących transportu intermodalnego, w tym dyrektywy.

2.6. We wniosku z 2017 r. [COM(2017) 648] Komisja zaproponowała zmiany do dyrektywy, podkreślając potrzebę lepszej koordynacji między państwami członkowskimi w odniesieniu do budowy terminali intermodalnych i różnych uproszczeń administracyjnych oraz podejścia promującego multimodalność, w tym specjalnych zasad dostępu do rynku, zwłaszcza w odniesieniu do odcinka transportu drogowego. W trakcie procesu legislacyjnego we wniosku wprowadzono znaczne zmiany i dlatego Komisja postanowiła go wycofać.

2.7. Dzięki zmianom wprowadzonym poprzez rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1055/2020 ⁽³⁾ zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1072/2009 ⁽⁴⁾ państwa członkowskie uzyskały jednak możliwość odejścia od specjalnych przepisów dotyczących dostępu do rynku przewozów drogowych i stosowania zwykłych przepisów dotyczących kabotażu.

3. Uwagi ogólne

3.1. Długoterminowe realne rozwiązanie mające na celu rozwój wydajnego i zrównoważonego transportu multimodalnego i logistyki można osiągnąć jedynie poprzez rozwiązanie problemów, które sprawiają, że transport multimodalny jest droższy, wolniejszy i bardziej zawodny niż pojedynczy rodzaj transportu, zwłaszcza transport drogowy. Nie można go opierać na wsparciu finansowym lub regulacyjnym.

3.2. Takie podejście pozwoliłoby również zrezygnować ze skomplikowanych przepisów, które definiują transport kombinowany lub multimodalny i zapewniają, że jego operatorzy mają prawo do wsparcia finansowego lub specjalnych zasad dotyczących dostępu do rynku. Podejście to byłoby więc również zasobooszczędne z regulacyjnego punktu widzenia.

3.3. W celu poprawy transportu multimodalnego EKES zaleca, oprócz innowacji technicznych i rozwiązań dotyczących konkurencyjności, pełną internalizację kosztów zewnętrznych dla wszystkich rodzajów transportu w celu zapewnienia równych warunków działania. EKES wzywa do podjęcia zdecydowanych działań w celu zabezpieczenia lub ponownego uruchomienia europejskiego systemu przesyłek jednowagonowych, połączenia infrastruktury strategicznej (np. portów) z siecią kolejową, inwestycji w bocznicę przemysłową oraz zaangażowania dużych przedsiębiorstw logistycznych w zmianę rodzaju transportu.

3.4. Aby zapewnić uczciwą konkurencję między różnymi rodzajami transportu, EKES zaleca wzorcowe społecznie zachowanie we wszystkich rodzajach transportu w celu zapewnienia wysokiej jakości usług transportowych, wysokiej jakości miejsc pracy i dobrych warunków socjalnych, aby zagwarantować równe warunki działania dla wszystkich uczestników rynku.

⁽³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1055 z dnia 15 lipca 2020 r. zmieniające rozporządzenia (WE) nr 1071/2009, (WE) nr 1072/2009 i (UE) nr 1024/2012 w celu dostosowania ich do zmian w transporcie drogowym (Dz.U. L 249 z 31.7.2020, s. 17).

⁽⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1072/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wspólnych zasad dostępu do rynku międzynarodowych przewozów drogowych (Dz.U. L 300 z 14.11.2009, s. 72).

3.5. EKES podkreśla, że wykwalifikowani i zmotywowani pracownicy oraz dobre warunki pracy to istotny warunek wstępny pomyślnego rozwoju transportu multimodalnego. EKES postuluje przegląd przepisów dotyczących delegowania pracowników w celu uwzględnienia sytuacji wysoce mobilnego personelu kolejowego. Ponadto EKES zaleca proste, jasne i możliwe do zweryfikowania przepisy oraz odpowiedni system monitorowania zgodności, aby zagwarantować wszystkim pracownikom transportu sprawiedliwe warunki pracy (szkolenia, godziny pracy i okresy odpoczynku, poziom językowy, wynagrodzenie, bezpieczeństwo i higienę pracy, nowoczesne urządzenia sanitarne, odpowiednie zakwaterowanie itp.), by zapewnić ochronę zdrowia i uczciwą konkurencję.

3.6. Poza dodatkowymi kosztami związanymi z przeładunkiem i dodatkowymi kosztami transakcyjnymi, rozwój multimodalności utrudniają problemy takie jak długi czas dostawy, złożoność, większe ryzyko i mniejsza niezawodność. Utrudnia to rozwój multimodalności.

3.7. Nowe badanie ⁽⁵⁾ wykazało znaczną różnicę kosztów między rozwiązaniami w postaci jednego rodzaju transportu (tylko drogowymi) a rozwiązaniami intermodalnymi. Dodatkowe koszty wynikają z dodatkowych czynności związanych z organizacją transportu multimodalnego (50–100 EUR na wysyłkę), dłuższego czasu tranzytu (od 4 do 120 godzin), średnio 25 godzin, co pociąga za sobą dodatkowe koszty w wysokości 75–100 EUR na wysyłkę, oraz z braku zharmonizowanych procedur związanych z dokumentami, co powoduje straty w wysokości 5–150 EUR na wysyłkę.

3.8. W badaniu stwierdza się jednak, że próg rentowności finansowej można osiągnąć na długich dystansach i wynosi on, nie licząc środków wsparcia, 595 km w przypadku transportu kolejowego lub drogowego, 266 km w przypadku żeglugi śródlądowej lub transportu drogowego oraz 736 km w przypadku żeglugi morskiej bliskiego zasięgu lub transportu drogowego.

3.9. W badaniu wyrażono w szczególności ubolewanie z powodu częstego braku możliwości identyfikacji i śledzenia oraz niemożności korzystania z dokumentów w formie elektronicznej.

3.10. Ocena skutków wniosku ustawodawczego z 2017 r. dotyczącego dyrektywy wskazuje na ogólny dodatkowy koszt rozwiązań w dziedzinie transportu intermodalnego wynoszący prawie 60 %, głównie z powodu wdrażania, opóźnień, kosztów transakcji itp. ⁽⁶⁾.

3.11. Wydaje się zatem oczywiste, że należy podjąć działania, aby multimodalny transport towarowy stał się konkurencyjny sam w sobie i aby rozwiązać przedstawione problemy oraz osiągnąć wydajne i płynne przepływy multimodalnego transportu towarowego po tych samych kosztach co pojedynczy rodzaj transportu.

3.12. Również kolej musi być lepiej przystosowana do kontekstu otwartego rynku. Trzeba rozwiązać problemy braku punktualności, niezawodności, przewidywalności i elastyczności kolei, które mają negatywny wpływ na rozwiązania multimodalne z jej udziałem.

3.13. W sektorze żeglugi śródlądowej konieczna jest poprawa w zakresie transgranicznej zdolności przewozowej.

3.14. Kolejne problemy to wąskie gardła wynikające z braku przepustowości w terminalach multimodalnych i centrach logistycznych. W dokumencie roboczym służb Komisji towarzyszącym strategii SSM ⁽⁷⁾ oszacowano, że odległości ponad 300 km między terminalami, np. w Finlandii, i w niektórych częściach Szwecji są zbyt duże, ponieważ ograniczają możliwość krótkich odcinków drogowych o długości ok. 150 km. Uznając zasadnicze znaczenie odpowiedniej przepustowości terminali, w szczególności w korytarzach sieci bazowej TEN-T, należy jednak pamiętać, że odległość między terminalami musi być również powiązana z wielkością transportu w danym regionie oraz z różnicami w gęstości sieci w różnych częściach Europy.

3.15. Poza tym ze względu na efektywne gospodarowanie zasobami niezbędna jest koordynacja między sąsiadującymi państwami członkowskimi w zakresie planowania terminali w regionach przygranicznych.

⁽⁵⁾ TRT (2017) – *Gathering additional data on EU combined transport* [Gromadzenie dodatkowych danych dotyczących transportu kombinowanego w UE] – sprawozdanie końcowe.

⁽⁶⁾ Dokument roboczy służb Komisji *Impact Assessment* [Ocena skutków] (SWD(2017) 362).

⁽⁷⁾ SWD(2020) 331.

3.16. W tym kontekście warto zauważyć, że w niedawnym badaniu ⁽⁸⁾ na temat skutków ograniczeń kabotażowych dla odcinków drogowych w transporcie kombinowanym stwierdzono, iż korzystanie z tzw. kabotażu kombinowanego jest dość częste ze względu na problemy z dostępnością i elastycznością kierowców oraz na różnice w poziomie kosztów. Ograniczenia tego rodzaju kabotażu mogą wywołać pewne natychmiastowe negatywne skutki dla zainteresowanych stron, w tym odwrócenie trendu w kierunku jednego rodzaju transportu drogowego i ograniczenie usług kolejowego przewozu towarowego, podczas gdy w perspektywie długoterminowej operatorzy terminali uważają, że wyższa wydajność terminali i usług zrekompensuje ewentualny wzrost kosztów transportu.

3.17. Trzeba zadbać też o spójność przepisów, np. dotyczących obchodzenia się z towarami niebezpiecznymi w różnych rodzajach transportu, oraz rozwiązać inne kwestie praktyczne i regulacyjne, które mogą powodować trudności na styku różnych rodzajów transportu lub w transporcie między państwami członkowskimi.

3.18. Szereg wymienionych problemów można zażegnać dzięki inteligentnym rozwiązaniom cyfrowym. Przykładem tego są możliwości identyfikacji i śledzenia oraz inne rozwiązania cyfrowe ułatwiające skuteczne zarządzanie multimodalnymi przepływami transportowymi.

3.19. Rozporządzenie (UE) 2020/1056 w sprawie elektronicznych informacji dotyczących transportu towarowego ułatwi od sierpnia 2024 r. wymianę informacji regulacyjnych między podmiotami gospodarczymi a organami za pośrednictwem platform cyfrowych i przynajmniej częściowo rozwiąże opisaną kwestię standardowej dokumentacji i elektronicznej wymiany dokumentów.

3.20. Wydaje się zatem, że istnieją możliwości rozwiązania większości przedstawionych powyżej problemów, które utrudniają rozwój multimodalnego transportu towarowego.

3.21. Aby tak się stało, należy jednak zapewnić odpowiednią infrastrukturę terminalową. Z punktu widzenia efektywnego gospodarowania zasobami korzystna byłaby również współpraca państw członkowskich w zakresie planowania infrastruktury terminali w regionach przygranicznych.

3.22. W odniesieniu do długu publicznego EKES zaleca wyłączenie inwestycji publicznych w infrastrukturę multimodalną z postanowień paktu stabilności i wzrostu, również po kryzysie związanym z COVID-19.

3.23. Jak już zauważono, konieczne są działania w większym stopniu zorientowane na rynek, w szczególności ze strony kolei i terminalowych śródlądowych dróg wodnych.

3.24. Jeżeli te problemy zostaną odpowiednio rozwiązane, transport multimodalny będzie mógł w pełni odgrywać swoją rolę w systemie transportowym, bez specjalnych środków wsparcia.

Bruksela, dnia 7 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁸⁾ Mobility Package 1 – Data gathering and analysis of the impacts of cabotage restrictions on combined transport road legs [Pakiet mobilności 1 – Gromadzenie danych i analiza wpływu ograniczeń kabotażowych na odcinki drogowe w transporcie kombinowanym] TRT Trasporti e Territorio SRL.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wykorzystanie gospodarczych i społecznych możliwości wynikających z cyfryzacji i udoskonalenie cyfrowej transformacji gospodarki, zwłaszcza MŚP, ze szczególnym uwzględnieniem sztucznej inteligencji i danych ukierunkowanych na człowieka”

(opinia rozpoznawcza)

(2021/C 374/02)

Sprawozdawczyni: **Antje GERSTEIN**

Wniosek o wydanie opinii	Prezydencja słoweńska, 19.3.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Organ odpowiedzialny	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	15.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	7.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	217/0/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Podczas obecnej pandemii zdaliśmy sobie sprawę, że praca zdalna, home office i elastyczne systemy pracy pozostaną – przynajmniej do pewnego stopnia – nową normalnością, ale musimy również zrozumieć, że cyfrowe modele biznesowe będą w coraz większym stopniu kształtować nasz świat pracy. Modele te muszą być zaprojektowane w sposób zorientowany na ludzi i wartości. W szerszym ujęciu społecznym wyzwaniem jest zagwarantowanie włączenia cyfrowego słabszych grup społecznych.

1.2. Przewiduje się, że korzyści płynące z urzeczywistnienia jednolitego rynku cyfrowego w UE przyczynią się do wzrostu unijnej produkcji gospodarczej o 415 mld euro rocznie. Chociaż transformacja cyfrowa wiąże się ze znacznymi możliwościami dla przedsiębiorstw w całej UE, wiele z nich nie tylko boryka się z ogromną niepewnością prawną w swojej działalności transgranicznej, ale jest również narażonych na znaczne ryzyko pozostania w tyle ze względu na brak dostępu lub środków inwestycyjnych, a także brak umiejętności, co dotyczy ogólnie wielu MŚP, a w szczególności mikroprzedsiębiorstw.

1.3. Jednym z kluczy do sukcesu europejskiego jednolitego rynku cyfrowego będzie otwartość na technologię w kontekście regulacji nowych cyfrowych modeli biznesowych i zastosowań, takich jak sztuczna inteligencja (AI), oraz dostęp do finansowania innowacji, tak aby MŚP mogły korzystać z zalet tych nowych zastosowań cyfrowych. EKES przeprowadził badanie dotyczące sztucznej inteligencji w MŚP, które może dostarczyć użytecznych spostrzeżeń⁽¹⁾.

1.4. EKES aktywnie uczestniczy w debacie na temat sztucznej inteligencji od czasu swojej pierwszej opinii w sprawie AI w 2017 r. i w ciągu ostatnich kilku lat opublikował szereg opinii na ten temat. Obecnie EKES jest w trakcie opracowywania swojej formalnej opinii w sprawie wniosku Komisji Europejskiej dotyczącego aktu w sprawie o sztucznej inteligencji („wniosek dotyczący AIA”). Opinia ta zostanie przedstawiona na sesji plenarnej EKES-u we wrześniu i będzie dotyczyć m.in. definicji sztucznej inteligencji, gdyż jest to ważny element wniosku dotyczącego AIA.

2. Kontekst opinii

2.1. Mając na uwadze swoje zakładane priorytety, słoweńska prezydencja Rady UE opracowała propozycje, w odniesieniu do których Komitet został poproszony pismem z 18 marca 2021 r. o wydanie opinii rozpoznawczych. Te obszary polityki UE mają szczególne znaczenie dla prezydencji.

⁽¹⁾ Badanie „Boosting the use of Artificial Intelligence in Europe's micro, small and medium-sized enterprises” [„Zwiększenie wykorzystania sztucznej inteligencji w europejskich mikroprzedsiębiorstwach oraz małych i średnich przedsiębiorstwach”].

2.2. Niniejsza opinia stanowi zatem odpowiedź na wniosek słoweńskiej prezydencji Rady UE o przygotowanie opinii rozpoznawczej w sprawie gospodarczych i społecznych możliwości wynikających z cyfryzacji.

2.3. Niniejsza opinia rozpoznawcza podsumowuje kilka tematów związanych z cyfryzacją, które zostały poruszone w niedawnych lub bieżących opiniach EKES-u. Stanowi ona odpowiedź na cztery pytania postawione przez prezydencję, dotyczące aktu w sprawie zarządzania danymi, aktu o usługach cyfrowych oraz aktu w sprawie sztucznej inteligencji. Wszelkie inne istotne informacje na te tematy można znaleźć w odpowiednich opiniach EKES-u^(?).

3. Uwagi ogólne

3.1. Kryzys COVID-19 uwypuklił zarówno zapóźnienie cyfrowe UE, jak i jej ogromny potencjał. Teraz bardziej niż kiedykolwiek musimy zrozumieć, że UE potrzebuje silnego jednolitego rynku cyfrowego. Wiąże się to ze wzmocnieniem jej potencjału w takich obszarach jak chmury obliczeniowe, 5G i bezpieczne wykorzystanie danych. Aby dotrzymać kroku globalnym graczom – USA i Chinom – konieczne jest inwestowanie w silną cyfrową Europę.

3.2. Przewiduje się, że korzyści płynące z urzeczywistnienia jednolitego rynku cyfrowego w UE przyczynią się do wzrostu unijnej produkcji gospodarczej o 415 mld euro rocznie. Konserwacja predykcja, platformy cyfrowe i obliczenia kwantowe to tylko trzy przykłady tego, w jaki sposób technologie cyfrowe będą miały znaczący wpływ na cyfryzację gospodarki europejskiej. Chociaż transformacja cyfrowa wiąże się ze znacznymi możliwościami dla przedsiębiorstw w całej UE, wiele z nich nie tylko boryka się z ogromną niepewnością prawną w swojej działalności transgranicznej, ale jest również narażonych na znaczne ryzyko pozostania w tyle ze względu na brak dostępu lub środków inwestycyjnych, a także brak umiejętności, co dotyczy ogólnie wielu MŚP, a w szczególności mikroprzedsiębiorstw.

3.3. Podczas obecnej pandemii zdaliśmy sobie sprawę, że praca zdalna, home office i elastyczne systemy pracy pozostaną – przynajmniej do pewnego stopnia – nową normalnością, ale musimy również zrozumieć, że cyfrowe modele biznesowe będą w coraz większym stopniu kształtować nasz świat pracy. Modele te muszą być zaprojektowane w sposób zorientowany na ludzi i wartości.

3.4. W gospodarce postpandemicznej musimy zadbać o to, by małe i średnie przedsiębiorstwa w niektórych szczególnie dotkniętych sektorach (sektory usług, takie jak handel detaliczny i turystyka) nie traciły na znaczeniu, ponieważ potrzeby inwestycyjne są zbyt duże (a oszczędności wyczerpują się po ponad roku w sytuacji pandemii). Przedsiębiorstwa te potrzebują szczególnego wsparcia w transformacji cyfrowej i dalszym rozwoju modeli biznesowych, co musi znaleźć odzwierciedlenie w krajowych programach odbudowy powiązanych z Europejskim Funduszem Odbudowy. Komisja Europejska musi przyjąć rolę koordynatora, aby uniknąć rozdrobnienia między różnymi funduszami europejskimi i zapewnić usprawnienie działań i projektów w tej konkretnej dziedzinie (transformacja cyfrowa dla MŚP).

3.5. Ramy polityczne muszą być odpowiednie, aby zapewnić MŚP możliwość korzystania z możliwości, jakie stwarza cyfryzacja. Wprowadzanie regulacji należy rozważać jedynie w przypadkach, w których można wyraźnie przewidzieć niepożądany rozwój sytuacji. Innowacje i nowe modele biznesowe potrzebują pewnej przestrzeni do rozwoju. Zbyt pospieszne lub surowe regulacje europejskie stawiają przedsiębiorstwa europejskie, zwłaszcza MŚP, w niekorzystnej sytuacji w porównaniu z działającymi na arenie międzynarodowej korporacjami z pozostałych części świata.

3.6. Niemniej jednak w niektórych branżach, zwłaszcza w sektorze usług (np. handel detaliczny, turystyka, gastronomia), istnieje pilna potrzeba stworzenia ram prawnych, które pomogą zwalczać dezinformację w przestrzeni cyfrowej i umożliwią podejmowanie działań np. przeciwko **fałszywym opiniom**, które mogą być bardzo szkodliwe dla przedsiębiorstw. EKES omówił te kwestie, które są szczególnie rozpowszechnione na platformach cyfrowych, w swojej niedawnej opinii w sprawie aktu o usługach cyfrowych (DSA)^(?).

3.7. Postępujący rozwój techniczny i cyfrowa transformacja gospodarki niosą ze sobą również pewne zagrożenia, o których należy pamiętać, aby w pełni wykorzystać potencjał. Dlatego należy zadbać o to, by wraz z postępem technologicznym i cyfryzacją zapewnić mechanizmy przeciwdziałające wykluczeniu cyfrowemu słabszych grup społecznych.

^(?) Akt w sprawie zarządzania danymi (Dz.U. C 286 z 16.7.2021, s. 38); akt o usługach cyfrowych (Dz.U. C 286 z 16.7.2021, s. 70); akt w sprawie sztucznej inteligencji.

^(?) Akt o usługach cyfrowych.

3.8. EKES aktywnie uczestniczy w debacie na temat sztucznej inteligencji od czasu swojej pierwszej opinii w sprawie AI w 2017 r. ⁽⁴⁾ i w ciągu ostatnich kilku lat opublikował szereg opinii na ten temat ⁽⁵⁾. Opowiada się za podejściem do AI opartym na zasadzie ludzkiej kontroli, w ramach której człowiek zachowuje zarówno kontrolę nad AI w sensie technicznym, jak i możliwość decydowania, czy, kiedy i w jaki sposób korzystać z niej w naszym społeczeństwie w szerszej perspektywie. EKES z zadowoleniem przyjął europejską strategię w zakresie AI, która została opublikowana w 2018 r., komunikat Komisji w sprawie wytycznych etycznych dotyczących wiarygodnej AI oraz jej poparcie dla siedmiu wymogów dotyczących wiarygodnej AI. Ponadto EKES zwrócił uwagę m.in. na wpływ AI na miejsca pracy, na znaczenie znalezienia właściwej równowagi między regulacją, samoregulacją i wskazówkami etycznymi oraz wpływ AI na konsumentów.

3.9. Obecnie EKES jest w trakcie opracowywania swojej formalnej opinii w sprawie wniosku Komisji Europejskiej dotyczącego aktu w sprawie sztucznej inteligencji („wniosek dotyczący AIA”) ⁽⁶⁾; opinia ta zostanie przedstawiona na sesji plenarnej EKES-u we wrześniu. EKES nie może jeszcze zająć formalnego stanowiska w sprawie aktu o sztucznej inteligencji, ale może przedstawić pewne refleksje na temat konkretnego pytania postawionego przez prezydencję słoweńską co do definicji AI zawartej we wniosku dotyczącym AIA.

3.10. W odniesieniu do miejsca pracy jako podstawową zasadę w dobie cyfryzacji należy przyjąć obowiązek zagwarantowania godnej pracy dla wszystkich pracowników. W przedsiębiorstwach pracownicy i ich przedstawiciele muszą być zaangażowani na wczesnym etapie we wdrażanie sztucznej inteligencji (AI), która ma bezpośredni wpływ na pracowników, a także muszą uczestniczyć w określaniu sposobu wykorzystania danej AI. Pracowników należy przeszkolić w zakresie nowych zadań w cyfrowym świecie pracy przewidującą i w odpowiednim czasie.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. Prezydencja za najważniejszy aspekt cyfryzacji uważa sztuczną inteligencję. Inne szczególnie ważne kwestie to integracja zaawansowanych technologii ze społeczeństwem oraz przejście do społeczeństwa gigabitowego. Dzięki nowo pojawiającym się technologiom, takim jak sztuczna inteligencja i gospodarka oparta na danych, UE może szybko wyjść z kryzysu i stać się wiodącym społeczeństwem cyfrowym na świecie.

4.2. Prezydencja zwróciła się do EKES-u o odpowiedź na cztery konkretne pytania:

- Akt w sprawie zarządzania danymi wprowadza nowe modele biznesowe, takie jak dostawcy usług udostępniania danych, które będą zachęcać do korzystania z danych. Jakie jest zdanie EKES-u na temat skutków gospodarczych takich usług?
- Akt w sprawie zarządzania danymi wprowadza organizacje o altruistycznym podejściu do danych, co ułatwi ponowne wykorzystywanie danych udostępnionych przez osoby fizyczne i prawne. Umożliwi to również świadczenie nowych usług, w tym gromadzenie danych wytwarzanych przez osoby fizyczne do celów leżących w interesie ogólnym. Jakie jest stanowisko EKES-u w tej sprawie?
- Jakie jest stanowisko EKES-u w sprawie propozycji odpowiedniej definicji sztucznej inteligencji (zawartej w akcie w sprawie sztucznej inteligencji przyjętym w kwietniu 2021 r.)?
- Jakie jest stanowisko EKES-u w sprawie aktu o usługach cyfrowych?

4.3. Akt w sprawie zarządzania danymi wprowadza nowe modele biznesowe, takie jak dostawcy usług udostępniania danych, które będą zachęcać do korzystania z danych. Jakie jest zdanie EKES-u na temat skutków gospodarczych takich usług ⁽⁷⁾?

4.3.1. EKES uważa, że akt w sprawie zarządzania danymi jest właściwy i konieczny, ponieważ przetwarzanie, przechowywanie i udostępnianie danych cyfrowych nabiera coraz większego znaczenia zarówno dla gospodarki, jak i ze względów społecznych i obywatelskich: osoby fizyczne, organy administracji i przedsiębiorstwa podlegają złożonym, wzajemnie powiązanym ramom regulacyjnym.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 288 z 31.8.2017, s. 1.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s.1; Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 51; Dz.U. C 240 z 16.7.2019, s. 51; Dz.U. C 47 z 11.2.2020, s. 64; Dz.U. C 364 z 28.10.2020, s. 87.

⁽⁶⁾ Akt o sztucznej inteligencji.

⁽⁷⁾ Akt w sprawie zarządzania danymi.

4.3.2. EKES uważa, że należy uznać przydatność modelu współpracy w celu ustanowienia zarządzania danymi i ich wymiany oraz iż jest to bardzo użyteczne narzędzie neutralnego i wspólnego zarządzania danymi. W związku z tym zachęca Komisję i państwa członkowskie do wspierania MŚP w podejmowaniu inicjatyw na rzecz rozwoju organizacji będących własnością użytkowników i mających na celu zarządzanie danymi i ich wymianę.

4.3.3. Spółdzielnie i, ogólnie, formy oparte na współpracy wydają się szczególnie odpowiednie do zarządzania pośrednictwem, wymianą lub udostępnianiem danych między obywatelami (pracownikami, konsumentami, przedsiębiorcami) i przedsiębiorstwami. W zakresie zarządzania danymi spółdzielnia umożliwia bowiem zbieżność interesów osób, których dane dotyczą, z interesami spółdzielni posiadającej dane, w tym przypadku należącej również do osób, których dane dotyczą. Formy te mogą zatem zapewnić wspólne zarządzanie partycypacyjne między obywatelami, przedsiębiorstwami i przedsiębiorcami, którzy mogą odgrywać dwojaką rolę zarówno podmiotów przekazujących dane, jak i ich użytkowników i beneficjentów. Mechanizm ten mógłby sprzyjać atmosferze zaufania i otwartości, która wydaje się niezbędnym warunkiem dobrego zarządzania danymi na europejskim jednolitym rynku cyfrowym.

4.4. Akt w sprawie zarządzania danymi wprowadza organizacje o altruistycznym podejściu do danych, co ułatwi ponowne wykorzystywanie danych udostępnionych przez osoby fizyczne i prawne. Umożliwi to również świadczenie nowych usług, w tym gromadzenie danych wytwarzanych przez osoby fizyczne do celów leżących w interesie ogólnym. Jakie jest stanowisko EKES-u w tej sprawie ⁽⁸⁾?

4.4.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie organizacji zajmujących się zarządzaniem danymi z pobudek altruistycznych. Popiera zawarte we wniosku zastrzeżenie, że organizacje te muszą mieć charakter prawny podmiotów nienastawionych na zysk realizujących cele leżące w interesie ogólnym, a przede wszystkim być niezależne i autonomiczne, zwłaszcza w stosunku do innych organizacji, które realizują cele komercyjne lub zarobkowe w zarządzaniu danymi.

4.4.2. Cechy te, wraz ze stworzeniem specjalnego publicznego rejestru takich podmiotów, odpowiednio uwzględniają potrzebę przejrzystości, ochrony praw i interesów obywateli i przedsiębiorstw, które to aspekty charakteryzują altruistyczną wymianę danych. Prowadzi to do zwiększenia poziomu zaufania wszystkich zainteresowanych podmiotów.

4.5. Jakie jest stanowisko EKES-u w sprawie propozycji odpowiedniej definicji sztucznej inteligencji (zawartej w akcie w sprawie sztucznej inteligencji przyjętym w kwietniu 2021 r.)?

4.5.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje wyraźne przesłanie Komisji Europejskiej zawarte w jej ostatnim wniosku ustawodawczym w sprawie AI, że prawa podstawowe i wartości europejskie są podstawą europejskiego podejścia do AI. Wiele z zaleceń EKES-u z ostatnich kilku lat zostało uwzględnionych w tym wniosku.

4.5.2. EKES pracuje obecnie nad odrębną opinią w odpowiedzi na wniosek, w której zajmie się w szczególności definicją AI przedstawioną we wniosku, gdyż jest ona ważnym elementem wniosku w dotyczącego AIA.

4.5.3. Na wstępie EKES podkreśla, że AI pozostaje pojęciem zasadniczo spornym, gdyż nie istnieje powszechnie akceptowana definicja. Czynnikiem komplikującym sprawę jest fakt, że definicje prawne różnią się od definicji czysto naukowych tym, że powinny spełniać szereg wymogów, takich jak: inkluzywność, precyzja, wszechstronność, praktyczność i trwałość, z których część jest prawnie wiążąca, a część uznawana za dobrą praktykę regulacyjną.

4.5.4. Z jednej strony wniosek dotyczący AIA tyka się nie tylko samej technologii, ale również tego, do czego i w jaki sposób jest ona wykorzystywana. Z drugiej strony, zawiera on szczegółową definicję AI, w tym wykaz technik AI, które wchodzą w zakres rozporządzenia. W związku z tym opinia na temat wniosku dotyczącego AIA wydaje się zależeć od dwóch kwestii. Kwestia, czy to nieco ambiwalentne podejście będzie właściwe, by odpowiednio stawić czoła szczególnym wyzwaniom związanym z AI i wspierać związane z nią możliwości, zostanie omówione bardziej szczegółowo w przyszłej opinii EKES-u w sprawie wniosku dotyczącego AIA.

⁽⁸⁾ Akt w sprawie zarządzania danymi.

4.6. Jakie jest stanowisko EKES-u w sprawie aktu o usługach cyfrowych ⁽⁹⁾?

4.6.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje wniosek dotyczący jednolitego rynku usług cyfrowych w czasie, gdy pojawiły się nowe i innowacyjne cyfrowe usługi społeczeństwa informacyjnego, które zmieniają codzienne życie obywateli UE oraz kształtują i zmieniają ich zwyczaje w zakresie komunikacji, łączności, konsumpcji i prowadzenia działalności gospodarczej.

4.6.2. EKES popiera wysiłki Komisji, by zapobiec rozdrobnieniu rynku wewnętrznego wskutek mnożenia się przepisów i regulacji krajowych, i wzywa do jasnego stwierdzenia, że akt o usługach cyfrowych ma charakter wyczerpujący. Jest to okazja, by ustanowić na rynkach cyfrowych światowe standardy, które mogą wprowadzić Europę w tę nową erę, zapewniając wysoki poziom bezpieczeństwa i ochrony konsumentów w internecie.

4.6.3. EKES zwraca się do Komisji i państw członkowskich o określenie rozsądnego harmonogramu rozpoczęcia dyskusji i pluralistycznych konsultacji publicznych oraz harmonogramu wdrożenia rozporządzenia i strategii. Jest bardzo ważne, aby w procesie tym odegrali rolę partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego, co pozwoli zapewnić równe warunki działania wszystkim podmiotom.

4.6.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje większą przejrzystość systemów rekomendacji i reklam, co gwarantuje, że konsumenci zobaczą tylko te reklamy, które chcą zobaczyć.

4.6.5. EKES zauważa, że istnieje wiele niedociągnięć w odniesieniu do zasady kraju pochodzenia, i wzywa do starannego rozważenia alternatywnych metod takich jak zasada kraju przeznaczenia, szczególnie w kwestiach podatkowych, pracowniczych i konsumenckich, chyba że na szczeblu UE wprowadzone zostaną bardziej rygorystyczne przepisy w celu zapewnienia uczciwej konkurencji i możliwie najwyższego poziomu ochrony konsumentów.

4.6.6. EKES wzywa do opracowania odpowiednich ram umożliwiających przedsiębiorstwom zapewnienie uczciwości, niezawodności i bezpieczeństwa ich systemów sztucznej inteligencji, z uwzględnieniem najwyższego możliwego poziomu ochrony konsumentów i pracowników.

4.6.7. Wyłączenie odpowiedzialności dotyczące hostingu powinno przestać mieć zastosowanie tylko w przypadku treści, które są jednoznacznie niezgodne z prawem lub które zostały uznane za niezgodne z prawem na mocy orzeczenia sądu. EKES zaleca ustanowienie pozytywnego systemu odpowiedzialności odnośnie do internetowych platform handlowych, który miałby być stosowany w pewnych okolicznościach.

4.6.8. EKES zwraca uwagę na ogromne wyzwanie polegające na zapewnieniu odpowiedniej koordynacji wszystkich właściwych instrumentów i inicjatyw w kontekście szerszego podejścia regulacyjnego do gospodarki platformowej. Potrzebny jest odpowiedni przegląd możliwych sposobów zintegrowania tych różnych perspektyw wpływających na akt o usługach cyfrowych.

4.6.9. Zdaniem EKES-u podatki ⁽¹⁰⁾, zarządzanie danymi, status zatrudnienia, warunki pracy i ochrona konsumentów to istotne czynniki wpływające na – niekiedy nieuczciwą – konkurencję w gospodarce cyfrowej, które zasługują na szczególną uwagę.

Bruksela, dnia 7 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG

Przewodnicząca

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁹⁾ Akt o usługach cyfrowych.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 367 z 10.10.2018, s. 73.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Ulepszenie inkluzywnej, bezpiecznej i godnej zaufania cyfryzacji dla wszystkich”**(opinia rozpoznawcza)**

(2021/C 374/03)

Sprawozdawca: **Philip VON BROCKDORFF**Współsprawozdawczyni: **Violeta JELIĆ**

Wniosek o konsultację	Prezydencja słoweńska, 19.3.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Organ odpowiedzialny	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	15.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	7.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	221/0/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES zaleca szybkie przyjęcie polityki UE w zakresie administracji cyfrowej sprzyjającej włączeniu cyfrowemu, w oparciu o Plan działania UE na rzecz administracji elektronicznej na lata 2016–2020, oświadczenie z Tallina w sprawie e-administracji, oświadczenie z Berlina w sprawie społeczeństwa cyfrowego i opartej na wartościach administracji cyfrowej⁽¹⁾. W swoich konkluzjach Rada uznaje, że to na administracji publicznej spoczywa dodatkowa odpowiedzialność za zapewnienie, aby obywatele byli traktowani równo i mieli te same prawa dostępu do administracji cyfrowej.

1.2. EKES zaleca, by w dążeniu do włączenia cyfrowego rządy przyjmowały szeroko zakrojone, adekwatne i proporcjonalne strategie, środki wspierające i przepisy, pozwalające zadbać o interoperacyjność, jakość, ukierunkowanie na człowieka, przejrzystość, bezpieczeństwo i ochronę oraz dostępność cyfrowych usług publicznych oraz produktów, jak również optymalny dostęp do ochrony zdrowia, oświaty i możliwości gospodarczych oraz kulturalnych. Rządy krajowe oraz samorządy regionalne i lokalne powinny jak najszybciej pójść w stronę cyfryzacji i przyspieszyć wdrożenie nowej infrastruktury cyfrowej, w tym sieci 5G.

1.3. EKES zdaje sobie sprawę, że do włączenia cyfrowego potrzebne są pokaźne inwestycje ze strony administracji publicznej. Ponadto przewiduje się, że w planach państw członkowskich na rzecz odbudowy i zwiększania odporności włączenie cyfrowe będzie szeroko uwzględniane w planowanej transformacji cyfrowej i będzie korzystać z ograniczonych niestety środków Funduszu UE na rzecz Sprawiedliwej Transformacji jako części narzędzia służącego odbudowie gospodarki (Next Generation EU), jak również programu „cyfrowa Europa” oraz europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (w szczególności Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (ESF+)).

1.4. EKES uznaje, że cyfryzacja może stanowić dla przedsiębiorstw zarówno szansę jak i zagrożenia. Stąd potrzeba, by administracja publiczna wyasygnowała odpowiednie środki finansowe, także w ramach funduszy UE, na wsparcie przedsiębiorstw niezależnie od ich wielkości, w tym MŚP. Pomoże to im skutecznie dostosować się do zmian.

1.5. EKES zaleca również, by wprowadzać metody pracy, takie jak praca zdalna, w pełni uwzględniając równowagę między życiem zawodowym a prywatnym. Dialog społeczny, wsparcie dla MŚP i przedsiębiorstw społecznych oraz poszanowanie praw pracowników, w tym rokowań zbiorowych, mają zasadnicze znaczenie dla zapewnienia bezproblemowej transformacji.

⁽¹⁾ Jest to zgodne z konkluzjami Rady w sprawie kształtowania cyfrowej przyszłości Europy z 9 czerwca 2020 r., w których Rada „wzywa [...] Komisję do zaproponowania wzmocnionej unijnej polityki administracji cyfrowej, mając na uwadze włączenie cyfrowe wszystkich obywateli i podmiotów prywatnych, w celu zapewnienia koordynacji i wsparcia cyfrowej transformacji administracji publicznej we wszystkich państwach członkowskich UE, która to polityka obejmowałaby interoperacyjność i wspólne normy w zakresie bezpiecznych i pozbawionych granic usług i przepływu danych sektora publicznego”.

1.6. EKES zaleca, by państwa członkowskie ściślej współpracowały nad tworzeniem i zatwierdzaniem rozwiązań cyfrowych, tak by stworzyć sieć wymiany najlepszych sposobów postępowania.

1.7. EKES zaleca również ogólnounijny przegląd polityki administracyjnej i środków administracyjnych, by zaangażować zainteresowane strony w proponowanie skutecznych środków opartych na sprawiedliwości społecznej. Powinno to uwzględniać środki polityczne i zasoby finansowe mające na celu ułatwienie transformacji cyfrowej. EKES podkreśla również potrzebę znacznego zwiększenia w najbliższych latach liczby osób podejmujących edukację w dziedzinie nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki.

1.8. EKES zaleca wzmocnienie aktu o usługach cyfrowych (DSA) i aktu o rynkach cyfrowych (DMA), jako warunek wstępny dla transformacji cyfrowej, która jest wiarygodna i w ramach której konsumenci mogą podejmować decyzje zakupowe na prawdziwie otwartym i konkurencyjnym rynku. W akcie o usługach cyfrowych obowiązki i odpowiedzialność platform powinny być jaśniej określone, należy też poprawić ich egzekwowanie w porównaniu z obecnie proponowanymi rozwiązaniami. W akcie o rynkach cyfrowych należy zakazać zwodniczych interfejsów nakłaniających klientów do określonych decyzji (ang. „dark patterns”) i takich modeli architektury stron, które narzucają konsumentom nieneutralny wybór i w sposób ukryty wpływają na ich zachowanie.

1.9. EKES uznaje również, że cyfryzacja i ekologizacja gospodarek UE, a w szczególności cele UE w zakresie neutralności klimatycznej idą w parze. Cyfryzacja i ekologizacja mają zasadnicze znaczenie, jednak EKES podkreśla, że równość i dialog społeczny powinny być wiodącymi zasadami, którymi należy się kierować podczas wdrażania cyfrowych i ekologicznych technologii.

2. Uwagi ogólne

2.1. Społeczeństwo europejskie przenosi się do internetu. Pandemia COVID-19 przyspieszyła potrzebę cyfryzacji społeczeństwa, ponieważ kanały cyfrowe podczas lockdownu często były jedynymi kanałami dostępnymi obywatelkom, obywatelom i przedsiębiorstwom.

2.2. Jednocześnie wielu właścicieli przedsiębiorstw widzi, że dla długofalowego sukcesu ich firm konieczne jest pójście w stronę świata cyfrowego. Podobnie pracownicy i społeczeństwo muszą zrozumieć, czym jest cyfryzacja, jak wpływa ona na życie zawodowe i codzienne osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach i podmiotach publicznych, czy po prostu społeczeństwa. Tak jak przewidziano w Nowym europejskim programie na rzecz konsumentów, konsumenci w UE powinni znaleźć się w centrum przemian cyfrowych i otrzymać adekwatną ochronę i odpowiednie możliwości w procesie przemian.

2.3. Dla rządów państw członkowskich UE cyfryzacja jest nieunikniona, a będzie ona możliwa wyłącznie dzięki wydatkom publicznym na infrastrukturę cyfrową. Władze publiczne na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim muszą stać się elastycznymi, odpornymi i innowacyjnymi organizacjami, które skorzystają z transformacji i nowych technologii oraz zwiększonych możliwości, aby bez przeszkód świadczyć obywatelkom i obywatelom oraz przedsiębiorcom wygodne, przejrzyste, bezpieczne i godne zaufania usługi cyfrowe sprzyjające włączeniu cyfrowemu i ukierunkowane na człowieka.

2.4. Administracja publiczna, przedsiębiorstwa, pracownicy i ogół społeczeństwa muszą się dostosować (przy czym powinni w tym celu otrzymać wsparcie, a tam, gdzie to konieczne należy pozostawić alternatywny dostęp do usług analogowych) do świata technologii, w którym żyjemy; ważne jest również, by zrozumieć różnice między digitalizacją, cyfryzacją a transformacją cyfrową.

2.5. Digitalizacja polega na udostępnieniu cyfrowej wersji urządzeń fizycznych lub analogowych i odgrywa istotną rolę w kontekście przedsiębiorstw i administracji publicznej oraz liczby przepracowanych godzin. Proces digitalizacji pociąga za sobą szereg zdarzeń, które mogą istotnie zoptymalizować pracę dowolnego przedsiębiorstwa i organu administracji publicznej poprzez automatyzację procesów biznesowych i procedur administracyjnych. Stanowi to wyzwanie zarówno dla pracowników, jak i urzędników.

2.6. Większość przedsiębiorstw i organów administracji publicznej korzysta jedynie z podstawowych metod digitalizacji i istnieje duże pole działania dla dalszej skutecznej digitalizacji. Wyzwaniem jest tu pozyskanie zaufania pracowników, urzędników publicznych i ogółu społeczeństwa, jeśli mają oni z sukcesem dostosować się do nowych zdigitalizowanych metod pracy i procedur. Przemiany w miejscu pracy wymagają dialogu społecznego, jak również poszanowania rokowań zbiorowych. Takie przemiany mogą skutkować głębokimi przemianami w życiu pracowników i dlatego konieczne jest informowanie i przeprowadzenie konsultacji na wstępnym etapie tego procesu. Ponadto społeczeństwo musi być świadome niezamierzonych konsekwencji transformacji.

2.7. Choć digitalizacja wydaje się zwiększać efektywność w przedsiębiorstwach i administracji publicznej (potencjalne korzyści zawsze były przeszacowywane), zawsze należy liczyć się z kosztami, jak na przykład w sytuacji, gdy zwalnia się pracowników lub urzędników administracji publicznej lub gdy społeczeństwo, w szczególności seniorzy lub osoby z niepełnosprawnościami, nie dostosowują się wystarczająco szybko lub w ogóle do digitalizacji. Stąd znaczenie dostępu do cyfryzacji dla wszystkich, niezależnie od wieku, płci, statusu ekonomiczno-społecznego czy niepełnosprawności. Podobnie MŚP mogą znaleźć się w niekorzystnej pod względem konkurencji sytuacji, jeśli nie mogą dotrzymać kroku tempu digitalizacji w branży, w której działają, szczególnie gdy takie procesy wymagają na wstępie znaczących wydatków.

2.8. Cyfryzacja to drugie pojęcie, które muszą zrozumieć przedsiębiorstwa, pracownicy i ogół społeczeństwa. Obejmuje ona szeroki wachlarz elementów. Cyfryzacja pomaga wprowadzić przemiany w działaniu przedsiębiorstw przez zastosowanie technologii cyfrowych. Wpływa to na modele prowadzenia działalności, komunikację w przedsiębiorstwie i ze światem zewnętrznym i w zasadzie na cały łańcuch wartości.

2.9. Cyfryzacja otwiera przed przedsiębiorstwami nowe możliwości, dając im możliwość uzyskiwania przychodów, które nie były dostępne w przeszłości, dzięki rozwiązaniom cyfrowym. Od integracji z mediami społecznościowymi po możliwość oferowania klientom opartych na abonamencie usług w zakresie danych, posiadanie aplikacji stworzonych na zamówienie może mieć kluczowe znaczenie dla innowacji, wzrostu i rozwoju przedsiębiorstw w przyszłości. Nowe technologie cyfrowe, w szczególności te kryjące się pod skrótem SMACIT (społecznościowe, mobilne, analityczne, w chmurze oraz internet rzeczy), są dla MŚP ogromną szansą, choć dla dużych i skostniałych organizacji takie technologie stanowią z jednej strony szansę, a z drugiej jednocześnie zagrożenie.

2.10. Lata badań nad wynikami transformacji cyfrowej wykazały, że wskaźnik powodzenia tych wysiłków jest raczej niski: poniżej 30 % planowanych rezultatów. Niedawno opublikowane przez McKinsey wyniki uzyskane w grupie 263 respondentów wskazują, że jedynie 16 % z nich twierdzi, iż przemiany cyfrowe w ich organizacji z powodzeniem poprawiły wydajność. Przed takimi wyzwaniem stają również tzw. inteligentne branże przemysłowe, takie jak te wymagające wysoko rozwiniętych technologii, sektor mediów, telekomunikacja, wśród których wskaźnik sukcesów nie przekracza 26 %. Z drugiej strony w organizacjach zatrudniających poniżej stu osób respondenci 2,7 raza częściej chwalą się lepszymi wynikami w transformacji cyfrowej, niż ma to miejsce w organizacjach większych zatrudniających ponad 50 tys. osób.

2.11. Jednak niezależnie od wielkości, przedsiębiorstwa, które są przywiązane do bardziej tradycyjnych procesów, ryzykują utratę konkurencyjności i błędem jest zakładanie *a priori*, że wszystkie przedsiębiorstwa mogą z sukcesem wprowadzić cyfryzację. To samo dotyczy pracowników, szczególnie tych, którzy pracują w zawodach tradycyjnych.

2.12. Przejście do cyfryzacji może zwiększyć efektywność przedsiębiorstw i stworzyć nowe możliwości generowania przychodów, a nie tylko wesprzeć je w ograniczaniu wpływu emisji dwutlenku węgla na środowisko. Może to również wesprzeć większą mobilność na rynku pracy, poprawić produktywność i elastyczność w miejscu pracy oraz umożliwić godzenie pracy i życia prywatnego, gdy pracownicy wykonują swoje zadania zdalnie z domu, jak miało to miejsce podczas pandemii COVID-19.

2.13. Rzeczywistość może jednak wyglądać inaczej i należy zadać pytania o to, czy cyfryzacja, a w szczególności praca zdalna, doprowadziła rzeczywiście do większej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym. Choć wielu pracowników woli pracować zdalnie, takie metody pracy są często wdrażane w sposób przypadkowy, co wpływało na warunki pracy, szczególnie w przypadku pracujących matek oraz pracowników z niewystarczającymi umiejętnościami cyfrowymi. Stąd jak najbardziej zasadne jest pytanie o to, czy cyfryzacja nie rozmyła granicy między życiem prywatnym a zawodowym. Choć cyfryzacja może poprawić wydajność pracowników w przedsiębiorstwie, jej wpływ na życie rodzinne, a prawdopodobnie również zdrowie może nasuwać zupełnie inne wnioski. Narzędzia oparte na sztucznej inteligencji, w pośpiechu wdrażane podczas pandemii, wpływały raczej na podwyższenie poziomu stresu i powodowały zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa pracowników.

2.14. Coraz więcej jest osób, które się nie rozłączają i stale biorą udział w cyfrowych procesach w pracy. Gdy praca zdalna staje się normą w przedsiębiorstwach i administracji publicznej, bardzo ważne jest, by odbywało się to w kontekście dialogu społecznego i rokowań zbiorowych. Prawo do odłączenia się również musi zostać uznane w ogólnoeuropejskim instrumencie prawnym.

2.15. Ostatni aspekt cyfryzacji wpływa nie tylko na właścicieli przedsiębiorstw, lecz również na ogół społeczeństwa. Przez ostatnie trzydzieści lat, a bardziej wyraźnie na przestrzeni ostatniej dekady, nastąpiła ogromna zmiana w kierunku przyjmowania technologii cyfrowych we wszystkich kontekstach społecznych i działaniach człowieka. Doprowadziło to zasadniczo do powstania tzw. cyfrowych klientów, przy czym coraz więcej osób polega na cyfryzacji w zasadzie we wszystkich aspektach życia. Cyfryzacja staje się powoli podstawą komunikacji organizacji różnego rodzaju i różnej wielkości z ich klientami, jednak założenie, że wszystkie osoby niezależnie od wieku są w stanie dotrzymać kroku rozwojowi cyfryzacji jest błędne.

2.16. To prowadzi nas do rozróżnienia między cyfryzacją a transformacją cyfrową. Ta ostatnia dotyczy przemian w przedsiębiorstwach i działaniach społecznych w kierunku elementów cyfrowego świata, czego wszyscy doświadczaliśmy na niezliczone sposoby podczas pandemii, np. w związku z coraz większą popularnością pracy na odległość.

3. Uwagi szczegółowe

3.1. Trwająca cyfryzacja naszego społeczeństwa i naszej gospodarki będzie jedynie narastać i pogłębiać się i choć cyfryzacja niesie z sobą obietnice dalszych korzyści społecznych i gospodarczych, są też obawy o jej decydujący wpływ na społeczeństwo i o to, czy coraz większa liczba osób rzeczywiście potrafi sprawnie korzystać z rozwiązań cyfrowych. Na papierze przełomowe technologie wydają się raczej zwiększać włączenie społeczne niż poszerzać rozziwy między osobami uzdolnionymi cyfrowo i tymi nie tak sprawnymi w tym zakresie, jednak i tu rzeczywistość może być nieco inna. Wielu ludziom po prostu nie udaje się dostosować do tak szybkiego tempa przemian cyfrowych. Dotyczy to przede wszystkim osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i mieszkańców obszarów wiejskich i regionów oddalonych.

3.2. Choć powszechna cyfryzacja jest konieczna, aby poprawić wydajność i produktywność, jak również przyspieszyć rozwój społeczno-gospodarczy w świecie po pandemii, to transformację cyfrową należy przeprowadzić we właściwy sposób. Rozumiemy przez to, że polityka w zakresie transformacji cyfrowej, zarówno dla sektora publicznego, jak i prywatnego, musi być inkluzywna, unikać za wszelką cenę wykluczania grup społecznych, takich jak osoby starsze, osoby w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej, osoby z niepełnosprawnościami oraz mieszkańcy obszarów wiejskich.

3.3. Aby osiągnąć włączenie społeczne, administracja publiczna musi przyjąć szeroko zakrojone strategie i środki wsparcia zapewniające interoperacyjność, jakość, ukierunkowanie na człowieka, przejrzystość, bezpieczeństwo, ochronę i dostępność cyfrowych usług publicznych i produktów, jak również optymalny dostęp do ochrony zdrowia, oświaty oraz możliwości gospodarczych i kulturalnych. W tym kontekście administracja publiczna może skorzystać z narzędzi cyfrowych, by angażować obywatelki i obywateli w tworzenie cyfrowych usług publicznych. W ten sposób usługi te wyjdą naprzeciw potrzebom i preferencjom obywateli i obywateli, którzy z nich korzystają.

3.4. Realizacja włączenia społecznego wymaga przede wszystkim ogromnych inwestycji ze strony administracji publicznej, a przewiduje się, że w planach państw członkowskich na rzecz odbudowy i zwiększania odporności włączenie cyfrowe będzie szeroko uwzględniane w planowanej transformacji cyfrowej i będzie korzystać z Funduszu UE na rzecz Sprawiedliwej Transformacji jako części narzędzia służącego odbudowie gospodarki (Next Generation EU), jak również programu „cyfrowa Europa” i europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (w szczególności EFRR i ESF+). Jednak w przypadku Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji wyrażono zastrzeżenia dotyczące jego adekwatności, jeśli chodzi o reagowanie na wyzwania zarówno cyfryzacji, jak i zmiany klimatu⁽²⁾. Rządy krajowe oraz samorządy regionalne i lokalne powinny również pójść w stronę cyfryzacji i przyspieszyć wdrożenie nowej infrastruktury cyfrowej, w tym sieci 5G.

3.5. Fala transformacji cyfrowej jest zjawiskiem bezprecedensowym pod względem tempa, zakresu i skali. Oczekiwanie, że wszystkie przedsiębiorstwa, MŚP i przedsiębiorstwa społeczne dostosują się szybko i z powodzeniem do tej bezprecedensowej zmiany nie jest realistyczne. Transformacja może pociągnąć za sobą tak wiele przegranych, jak i wygranych, chyba że przedsiębiorstwa dostaną czas na dostosowanie się i będą wspierane odpowiednimi środkami.

3.6. Środki takie powinny obejmować udostępnienie przedsiębiorstwom infrastruktury niezbędnej, by wspierać transformację cyfrową i stworzenie towarzyszących ram prawnych, które będą proporcjonalne i dostosowane do celu. Istotne jest również, by państwa członkowskie ściślej współpracowały nad tworzeniem i zatwierdzaniem rozwiązań cyfrowych, tak by stworzyć sieć wymiany najlepszych praktyk. Inne środki mogłyby obejmować ulgi podatkowe, by dalej wspierać inwestycje, których przedsiębiorstwa potrzebują, by wprowadzać transformację cyfrową swojej własnej działalności i metod pracy.

3.7. Podstawowym warunkiem wiarygodnej cyfryzacji są rynki, które cieszą się zaufaniem konsumentów, na których konsumenci nie są narażeni na manipulację i podejmują decyzje w rzeczywistości otwartej i konkurencyjnej atmosferze. Niestety często tak nie jest, jeśli spojrzymy na to jak skonsolidowane są niektóre sektory (komunikacja w mediach społecznościowych, aplikacje, wyszukiwanie, systemy operacyjne itd.) i jak często łamie się prawa konsumentów. EKES podkreślał w swojej opinii w sprawie Nowego programu na rzecz konsumentów (INT/922⁽³⁾), że ochrona konsumentów musi także zostać dostosowana do świata cyfrowego. Nowe wyzwania wynikające z powstających technologii cyfrowych, takich jak sztuczna inteligencja (AI), internet rzeczy (IoT) i robotyka, wymagają wzmocnienia obecnej ochrony.

⁽²⁾ <https://www.epsu.org/article/proposed-transition-fund-really-just>

⁽³⁾ Dz.U. C 286 z 16.7.2021, s. 45.

3.8. Kolejnym warunkiem wstępnym osiągnięcia pożądaných wyników transformacji cyfrowej jest przygotowanie przedsiębiorstw wszystkich rozmiarów, w tym przedsiębiorstw społecznych, do transformacji cyfrowej. Obejmuje to wsparcie z odpowiednich zasobów finansowych oraz programy szkoleniowe dla właścicieli i pracowników małych przedsiębiorstw, aby zaznajomili się oni z najnowszymi rozwiązaniami technologicznymi i wynikającymi z nich możliwościami. Po drugie, wszystkie aspekty wprowadzenia tak dogłębnych zmian wymagają informowania na wszelkich szczeblach w miejscach pracy. Po trzecie, konieczne jest podniesienie świadomości o potrzebie wprowadzenia nowych sposobów pracy, zachowania i komunikacji, zgodnych z bezprecedensowymi zmianami w kulturze organizacji.

3.9. Transformacja cyfrowa doprowadziła do zasadniczego wzrostu popytu na umiejętności cyfrowe w zasadzie we wszystkich branżach, od produkcji do usług finansowych i nie tylko. W najbliższej przyszłości popyt ten z pewnością będzie dalej wzrastał. Dlatego nieodzowne jest, by administracja publiczna i przedsiębiorstwa nadal inwestowały w edukację i szkolenia dla wszystkich, w tym w kształcenie zawodowe. W ten sposób transformacja cyfrowa będzie mogła następować bez przeszkód i korzystać z właściwie wykwalifikowanych pracowników, tak by zarówno obywatelki i obywatele, jak i przedsiębiorstwa mogli skorzystać na tych przemianach. Powinno to również obejmować edukację w zakresie korzystania z platform cyfrowych.

3.10. Ponieważ transformacja cyfrowa przyspiesza, musi jej towarzyszyć znaczące zwiększenie w najbliższych latach liczby osób rozpoczynających edukację w dziedzinie nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki. Rozwijanie umiejętności w zakresie nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki jest niezbędne, aby wspierać transformację, zniwelować lukę płciową i wykształcić nowe pokolenie, które rozwinie innowacje. Edukacja w zakresie nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki pomoże rozwinąć gospodarkę i stworzyć miejsca pracy.

3.11. Transformacja cyfrowa prowadzi do coraz większej intensywności pracy i niepewności miejsc pracy, czyli przekłada się na poważne wyzwania w zakresie ochrony pracowników, ich reprezentacji i sprawiedliwego traktowania. Deklaracja na rzecz przyszłości pracy z okazji stulecia MOP, przyjęta w 2019 r. proponuje podejście ukierunkowane na człowieka do nowych technologii w świecie pracy. Jednak przełożenie tego na skuteczne strategie polityczne, przepisy prawne i środki, które ochronią pracowników i umożliwią im odpowiednią reprezentację to nie lada wyzwanie. Dlatego właśnie konieczny wydaje się ogólnoeuropejski przegląd strategii politycznych (i całkiem prawdopodobnie przepisów, które są proporcjonalne i dostosowane do celu) i środków, nie tylko ze względu na spójność polityki, ale również, aby zaangażować zainteresowane podmioty w tworzenie polityki opartej na podstawowym celu osiągnięcia sprawiedliwości społecznej.

3.12. W końcu wszelkie dyskusje na temat cyfryzacji dla wszystkich nie mogą pomijać jej związku z ekologizacją gospodarek UE i celami UE w zakresie neutralności klimatycznej, jak również nacisku, jaki kładzie się w planach na rzecz odbudowy i zwiększania odporności na inicjatywy wspierające te cele.

3.13. „Cyfryzacja i ekologia” nie tylko powinny iść w parze, ale również mają zasadnicze znaczenie dla promowania innowacji w całej Europie. Przykłady obejmują technologie blockchain, aby zoptymalizować zaopatrzenie i poprawić efektywność, co z kolei przełożyłoby się na mniejsze zużycie zasobów, a jednocześnie pozwoliłoby śledzić komponenty, produkty i materiały, przyczyniając się do gospodarki o obiegu zamkniętym. Ponadto technologie cyfrowe mogą pomóc zneutralizować lub zrównoważyć emisje, które są technologicznym wyzwaniem lub są bardzo drogie. Choć cyfryzacja i ekologizacja mają podstawowe znaczenie, to – jak EKES podkreślił w swojej opinii – sprawiedliwość społeczna powinna być wiodącą zasadą wdrażania rozwiązań cyfrowych i ekologicznych. Innymi słowy, korzyści z transformacji cyfrowej, np. w stosowaniu najnowszych technologii z myślą o dostarczaniu takich inteligentnych, bezproblemowych i dyskretnych usług w dziedzinie energii, bezpieczeństwa, mobilności, dobrego samopoczucia i interakcji społecznych, które pomagają osiągnąć neutralność pod względem emisji dwutlenku węgla, powinny być dostępne dla wszystkich.

3.14. Komitet zdaje sobie sprawę, iż nie jest to łatwy cel, jednak właśnie dlatego plany na rzecz cyfryzacji powiązane z ekologizacją gospodarek UE powinny obejmować konsultacje wielostronne i analizy oparte na dialogu społecznym i rokowaniach zbiorowych. W ten sposób zaakcentowane będą cele średniookresowe i długofalowe, które skutecznie zmienią życie Europejczyków na lepsze.

Bruksela, dnia 7 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Edukacja dorosłych”**(opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji słoweńskiej)**

(2021/C 374/04)

Sprawozdawczyni: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Wniosek prezydencji słoweńskiej Pismo, 19.3.2021
w Radzie UE

Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Prezydium	23.3.2021
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	21.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	8.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	233/3/5

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES docenia położenie większego nacisku na edukację dorosłych, szkolenia i rozwój umiejętności, co przywołano ponownie w niedawnych inicjatywach Komisji Europejskiej (KE), głównie w europejskim programie na rzecz umiejętności. Wzywa do niezwłocznego opracowania i wdrożenia dobrze ukierunkowanych środków politycznych, którym towarzyszyć będą zachęty do wspierania państw członkowskich, o czym już mowa w opinii EKES-u „Systemy edukacji pomagające zapobiec niedopasowaniu umiejętności: konieczne zmiany”⁽¹⁾.

1.2. EKES zwraca uwagę, że szybkiemu wynajdowaniu i rozpowszechnianiu nowych technologii musi towarzyszyć skuteczne podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie. Podkreśla, że wpływ kryzysu związanego z COVID-19 na społeczeństwo i gospodarkę Europy jeszcze bardziej uwidocznił znaczenie skutecznej polityki kształcenia i szkolenia oraz wysokiej jakości miejsc pracy we wspieraniu trwałej i sprawiedliwej odbudowy społecznej i gospodarczej oraz zwiększania odporności, co ma kluczowe znaczenie dla przezwyciężenia skutków pandemii w Europie. Inwestycje w edukację dorosłych i rozwój umiejętności mogą odegrać kluczową rolę w odbudowie gospodarczej i Europy Socjalnej.

1.3. EKES zaleca, by Komisja Europejska i państwa członkowskie wzmocniły politykę kształcenia dorosłych poprzez przyjęcie całościowego podejścia oraz zwiększenie jej dostępności, jakości i włączającego charakteru przy jednoczesnym poszanowaniu kompetencji krajowych i zasady pomocniczości. Wzywa do ulepszenia szeroko pojętej polityki kształcenia dorosłych, z uwzględnieniem skutecznych strategii na rzecz sprostania nowym wymogom w zakresie umiejętności, dostosowanych do potrzeb lokalnych. Podkreśla znaczenie udoskonalenia pedagogiki i andragogiki w edukacji dorosłych dzięki wysokiej jakości kształceniu wstępnemu, ustawicznemu doskonaleniu zawodowemu, lepszym i sprawiedliwym warunkom pracy oraz wspierającemu środowisku pracy dla wszystkich nauczycieli osób dorosłych.

1.4. EKES zaznacza, że edukacja dorosłych jest niezbędna, aby wspomóc osoby dorosłe w doskonaleniu i nabywaniu umiejętności obywatelskich oraz w odgrywaniu aktywnej roli w społeczeństwie. Aby wyeliminować dysproporcje i nierówności społeczne, uczenie się przez całe życie powinno stać się dla wszystkich stylem życia, a także powszechnym zjawiskiem w miejscu pracy. W związku z tym korzystanie z umiejętności jest niezwykle istotne w szerszym znaczeniu i rozumieniu miejsca pracy, a także życia społecznego i osobistego z punktu widzenia całościowego procesu rozwoju umiejętności.

⁽¹⁾ Dz.U. C 228 z 5.7.2019, s. 16.

1.5. EKES podkreśla znaczenie edukacji dorosłych i wyraża ubolewanie, że instytucje UE i kilka państw członkowskich nie uważają jej za priorytet polityczny, choć ma ona zasadnicze znaczenie dla pełnego wykorzystania potencjału zatrudnienia i włączenia społecznego oraz dla umożliwienia osobom dorosłym aktywnego uczestnictwa w rynku pracy i demokratycznym życiu obywatelskim. Zaleca, by państwa członkowskie rozwinęły politykę, zarządzanie i finansowanie w dziedzinie edukacji dorosłych zgodnie z zasadami czterech filarów kształcenia Unesco⁽²⁾: uczyć się, aby wiedzieć, aby działać, aby być i aby żyć wspólnie. Aby zrealizować cel zrównoważonego rozwoju nr 4, konieczne jest skuteczne wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego w budowaniu partnerstwa na rzecz edukacji dorosłych w kontekście nieformalnym i pozaformalnym oraz w zapewnieniu skutecznych działań popularyzatorskich skierowanych do obywateli.

1.6. EKES proponuje, by Komisja Europejska i państwa członkowskie wyznaczyły możliwe do osiągnięcia cele długoterminowe i ustanowiły system stałego monitorowania udziału w edukacji dorosłych oraz wysokiej jakości i dostępnego uczenia się przez całe życie, w tym szkoleń dla pracowników, w odniesieniu do każdego państwa członkowskiego, z uwzględnieniem różnic regionalnych. Celem tego systemu powinno być zadbanie o to, aby każdy miał wiedzę, umiejętności, kompetencje i podejście potrzebne Europie do stworzenia sprawiedliwego, spójnego, zrównoważonego, cyfrowego i zamożnego społeczeństwa. Istotne jest również usprawnienie badań naukowych i gromadzenia informacji na temat potrzeb w zakresie umiejętności i ich prognozowania na poziomie sektorowym i krajowym, aby zaktualizować treść nauczania dorosłych stojących w obliczu zmiany oraz poprawić dane na temat inwestycji państw członkowskich w edukację dorosłych w celu zapewnienia częstego monitorowania i gromadzenia danych na temat kursów i szkoleń oferowanych pracownikom. Partnerzy społeczni i przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego powinni aktywnie angażować się w działania na rzecz poprawy gromadzenia informacji na temat umiejętności na poziomie krajowym, w tym w analizowania, prognozowania i przewidywania potrzeb w zakresie umiejętności.

1.7. Państwa członkowskie muszą przyspieszyć wdrażanie zalecenia Rady z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych⁽³⁾ w celu zadbania o to, aby wszyscy dorośli o niskich umiejętnościach i niskich kwalifikacjach rozwijali podstawowe umiejętności, otrzymywali wskazówki i byli motywowani do udziału w szkoleniach mających na celu poprawienie sytuacji życiowej i zdolności do zatrudnienia. Aby 80 % dorosłych posiadało podstawowe umiejętności cyfrowe, EKES wzywa Komisję Europejską i państwa członkowskie do wspierania osób dorosłych w bezpłatnym nabywaniu minimum podstawowych umiejętności cyfrowych przydatnego do zdobycia kompetencji potrzebnych w życiu zawodowym i codziennym.

1.8. EKES zwraca uwagę, że wszyscy dorośli, bez względu na kwalifikacje i pochodzenie społeczno-ekonomiczne, potrzebują wsparcia w uzyskiwaniu dostępu do wysokiej jakości uczenia się przez całe życie sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz w walidacji umiejętności i kompetencji. Publiczne służby zatrudnienia powinny zwiększyć i ułatwić dostęp do sprawiedliwych i bezpłatnych usług poradnictwa i doradztwa, tak aby wszyscy dorośli wiedzieli o możliwościach uczenia się przez całe życie, a pracownicy mieli świadomość tego, w jaki sposób zmieniają się miejsca pracy i jakie umiejętności będą potrzebne do wykonywania nowych zawodów i zadań.

1.9. EKES apeluje do Komisji Europejskiej i państw członkowskich o rozpoczęcie kampanii informacyjnych i uświadamiających wspólnie z partnerami społecznymi, skierowanych do dorosłych i pracowników, na których wpłynęła transformacja ekologiczna i cyfrowa, aby pomóc pracownikom w zdobyciu potrzebnych umiejętności. KE powinna organizować coroczne wydarzenia na wzór Europejskiego Tygodnia Umiejętności Zawodowych w celu informowania osób dorosłych o edukacji dorosłych i dalszym uczeniu się i motywowania ich w tym zakresie oraz w celu wsparcia polityki krajowej.

1.10. EKES podkreśla znaczenie pomocniczości w dziedzinie polityki kształcenia dorosłych dla poszanowania roli krajowych i sektorowych partnerów społecznych w określaniu wymogów dotyczących umiejętności oraz w zarządzaniu krajowymi systemami finansowania i zapewniania dostępu do edukacji dorosłych i szkoleń pracowniczych. Odnotowuje, że wdrożenie Europejskiego filaru praw socjalnych powinno sprawić, że wszystkie przedsiębiorstwa będą miały prawo i możliwość opracowywania strategii w zakresie umiejętności na potrzeby innowacji, wspierania pracowników w sprawiedliwej transformacji i zapewniania wysokiej jakości przygotowania zawodowego młodzieży i dorosłych do ekologicznej i cyfrowej transformacji. W wytycznych Rady dotyczących zatrudnienia⁽⁴⁾ (z 2020 r.) dokonano wyraźnego rozróżnienia między zapewnianiem prawa/uprawnień do szkoleń i udostępnianiem indywidualnych kont edukacyjnych jako jednego z możliwych narzędzi, pozwalając państwom decydować o sposobie zapewniania takich uprawnień. Indywidualne konta edukacyjne to narzędzia, które mogą zapewniać prawo/uprawnienie do szkoleń. Wszyscy dorośli i pracownicy powinni mieć prawo – zgodnie z układami zbiorowymi i przepisami krajowymi – do korzystania z wysokiej jakości szkoleń pracowniczych, płatnego urlopu szkoleniowego, kwalifikacji, walidacji uczenia się nieformalnego

⁽²⁾ <https://en.unesco.org/themes/education/research-foresight/revisiting-learning>

⁽³⁾ Dz.U. C 484 z 24.12.2016, s. 1.

⁽⁴⁾ Wytyczne dotyczące zatrudnienia,

i pozaformalnego oraz elastycznego poradnictwa i doradztwa o zagwarantowanej jakości. Państwa członkowskie UE muszą ustanowić mechanizmy i narzędzia finansowe, aby ułatwić osobom dorosłym – w szczególności pracownikom – dostęp do nauki i szkoleń, przy zaangażowaniu partnerów społecznych.

1.11. EKES przypomina państwom członkowskim o zapewnieniu wszystkim dorosłym, zwłaszcza osobom z mniej uprzywilejowanych środowisk społeczno-ekonomicznych, równego dostępu do możliwości uczenia się przez całe życie, które będzie służyło ich interesom w zakresie rozwoju osobistego lub zawodowego. Należy zapewnić ukierunkowane wsparcie młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nieszkolącej się (NEET), migrantom i uchodźcom, grupom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji i słabszym grupom społecznym, a także – z myślą o aktywnym starzeniu się w dobrym zdrowiu – osobom starszym. EKES wzywa Komisję Europejską do zadbania o to, by nacisk na edukację położony w nowej strategii UE na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami dotyczył osób uczących się w każdym wieku oraz by skupiała się ona na zapewnieniu dostępności i bezpłatności edukacji dorosłych dla wszystkich osób uczących się z niepełnosprawnościami i trudnościami w uczeniu się w dostępnym fizycznie otoczeniu. Wnosi również o zatroszczenie się o to, by nauczyciele mieli możliwość udziału w szkoleniu na temat odpowiedniego dostosowania lekcji i udostępnienia nauki na odległość.

1.12. EKES podkreśla, że dla systemów kształcenia i szkolenia kluczowe znaczenie ma demokratyczne zarządzanie, w tym poprzez skuteczny dialog społeczny i konstruktywne konsultacje z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, aby wspierać rozwój umiejętności wszystkich osób dorosłych, w szczególności pracowników i osób bezrobotnych, i przyczynić się do przyszłej rezolucji Rady w sprawie programu edukacji dorosłych, realizując przy tym cele UE w zakresie udziału w edukacji dorosłych określone w planie działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych, zaleceniu Rady w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) oraz deklaracji z Osnabrück. Zwraca uwagę, że dialog społeczny i interakcje między związkami zawodowymi a pracodawcami mają zasadnicze znaczenie dla zwiększenia powszechnego dostępu do edukacji dorosłych, propagowania elastyczności i doradztwa, dostosowania szkoleń do potrzeb rynku pracy, zapewnienia jakości szkoleń i finansowania szkoleń.

1.13. EKES podkreśla, że wszyscy dorośli, a w szczególności pracownicy, muszą mieć lepszy dostęp do aktualnych informacji na temat procedur uznawania i walidacji. Można to osiągnąć dzięki skutecznemu wdrożeniu zalecenia Rady z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego⁽⁵⁾ oraz zapewnieniu, aby systemy walidacji otrzymywały wystarczające środki z funduszy publicznych w każdym państwie UE. Dzięki zapewnieniu uznawania szkoleń pracodawcy i związki zawodowe mogą wspierać podniesienie poziomu kwalifikacji pracowników i przyczyniać się do rozwoju ich kariery oraz sprawiedliwej transformacji na rynku pracy. Kluczowe znaczenie ma zaangażowanie partnerów społecznych w zarządzanie edukacją dorosłych, szkolenie pracowników i płatny urlop szkoleniowy, w tym propagowanie wspólnych działań wśród partnerów społecznych.

1.14. EKES podkreśla, że podnoszenie i zmiana kwalifikacji są niezwykle ważne w kontekście wspierania transformacji ekologicznej i cyfrowej przemysłu i że te dwa elementy muszą być postrzegane jako kwestia odpowiedzialności społecznej i gospodarczej, aby zapewnić szkolenia sprzyjające włączeniu społecznemu z myślą o miejscach pracy wysokiej jakości i sprawiedliwej transformacji dla wszystkich. Aby wspierać podnoszenie i zmianę kwalifikacji siły roboczej, potrzebne są przyszłościowe strategie przemysłowe, w tym skuteczna polityka w zakresie umiejętności. Mogą one pomóc w zapewnieniu sprawiedliwego, również pod względem społecznym, przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu poprzez zrównoważenie rynku pracy, który będzie przyczyniać się do cyfryzacji sprzyjającej włączeniu społecznemu i tworzenia miejsc pracy wysokiej jakości. Przedsiębiorstwa potrzebują skutecznego wsparcia, aby wzmacniać i finansować swoje strategie w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji swoich pracowników z myślą o zachęcaniu do wprowadzania innowacji. Jednocześnie należy respektować ogólny interes gospodarczy i społeczny. Układy zbiorowe powinny określać dostęp do różnych rodzajów płatnego urlopu szkoleniowego w celu zaspokojenia osobistych i zawodowych potrzeb pracowników. EKES przypomina państwom członkowskim UE o jak najszybszym dostosowaniu dostępu pracowników do płatnego urlopu szkoleniowego do konwencji MOP nr 140 dotyczącej płatnego urlopu szkoleniowego poprzez stosowne działania krajowe i układy zbiorowe oraz do zadbania – przy wsparciu ze strony partnerów społecznych – o to, by jego wykorzystanie było efektywne.

1.15. EKES opowiada się za zapewnieniem zrównoważonego finansowania edukacji dorosłych na szczeblu krajowym, uzupełnionego o skuteczne wykorzystanie środków UE, w tym Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF), w celu wsparcia wzrostu gospodarczego i odpornego społeczeństwa w związku z transformacją cyfrową i ekologiczną gospodarki. Wymaga to wysokiej jakości sprzyjającej włączeniu społecznemu edukacji dorosłych dla wszystkich, w tym dla bezrobotnych i innych osób pozostających poza rynkiem pracy, ze szczególnym uwzględnieniem udostępnienia szkoleń wszystkim pracownikom. W tym celu na poziomie europejskim i krajowym konieczne jest jasne zobowiązanie do przeznaczenia odpowiedniej części dostępnych środków na promowanie rozwoju uporządkowanych i skoordynowanych systemów edukacji dorosłych jako kluczowego elementu planów krajowych.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 398 z 22.12.2012, s. 1,

1.16. EKES podkreśla wagę zapewnienia jakości, adekwatności, skuteczności i włączenia społecznego w dziedzinie edukacji dorosłych i szkoleń. Proponuje zachęcać państwa członkowskie do troski o to, by we wszystkich programach nauczania i szkolenia pracowników jasno określono efekty uczenia się i kompetencje kluczowe. Natomiast Komisja Europejska powinna kontynuować prace nad wdrożeniem zalecenia Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie ⁽⁶⁾ i wspieraniem wspólnych działań partnerów społecznych. Ważne jest usprawnienie systemów zapewniania jakości edukacji dorosłych oraz dalsze rozwijanie sieci europejskich ram odniesienia Komisji Europejskiej na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (EQAVET), tak by miała ona zastosowanie do edukacji dorosłych, ustawicznego kształcenia i szkolenia zawodowego, przygotowania zawodowego i szkoleń pracowniczych. Należy przy tym uwzględnić przełożenie potrzeb gospodarki, pracodawców i pracowników na programy nauczania w zakresie edukacji dorosłych.

1.17. EKES wzywa państwa członkowskie do jak największego zaangażowania przedsiębiorstw i związków zawodowych w opracowywanie strategii rozwoju umiejętności na potrzeby cyfrowej i ekologicznej transformacji sektorów. Proponuje powiązanie – poprzez wyznaczenie krajowych koordynatorów – polityki ochrony środowiska z polityką edukacyjną oraz ustanowienie krajowych strategii na rzecz umiejętności i kompetencji ekologicznych, aby uwrażliwić każdą osobę dorosłą na kwestie związane ze zmianą klimatu, odpowiedzialnością za środowisko i zrównoważonym rozwojem w ramach uczenia się przez całe życie.

1.18. EKES wzywa Komisję Europejską i państwa członkowskie do wzmocnienia polityki kształcenia dorosłych, tak aby wysokiej jakości, sprzyjająca włączeniu społecznemu nauka umiejętności życiowych stała się prawem wszystkich dorosłych, a także do osiągnięcia i zwiększenia celu 60 % dotyczącego rocznego udziału w edukacji dorosłych poprzez wyeliminowanie niedopasowania umiejętności, poprawę zarządzania edukacją dorosłych i zwiększenia finansowania w tym zakresie, z uwzględnieniem szkolenia pracowników. Apeluje do Komisji Europejskiej o przywrócenie otwartych metod koordynacji między właściwymi ministerstwami zajmującymi się edukacją dorosłych w państwach członkowskich UE, partnerami społecznymi i społeczeństwem obywatelskim w ramach grupy roboczej oraz o zapewnienie kontynuacji owocnych prac poprzednich grup roboczych ds. edukacji dorosłych. Wnosi również o utworzenie platformy dla krajowych koordynatorów ds. edukacji dorosłych, partnerów społecznych i zainteresowanych stron, niezależnej od ePlatformy na rzecz uczenia się dorosłych w Europie ⁽⁷⁾, oraz o zapewnienie, aby podmioty te spotykały się regularnie w ramach sieci.

2. Kontekst

2.1. Kryzys związany z COVID-19, zmiany demograficzne, transformacja cyfrowa rynku pracy i obniżanie emisyjności gospodarki wywołują ogromne przemiany w dziedzinie zatrudnienia i zadań. Jeszcze przed pandemią przewidywano, że w 2 miejscach pracy na 5 niektóre zadania ulegną zmianie, a 14 % zawodów ulegnie przemianie w wyniku transformacji cyfrowej (Cedefop). Do 2030 r. dzięki ekologicznej transformacji sektorów na całym świecie może powstać nawet 20 mln miejsc pracy (OECD). Około 128 mln dorosłych ⁽⁸⁾ – 46,1 % dorosłych Europejczyków – potrzebuje podniesienia i zmiany kwalifikacji. Wpływ, jaki transformacja cyfrowa, robotyzacja, nowe modele gospodarcze, takie jak Przemysł 4.0 oraz gospodarka o obiegu zamkniętym i gospodarka współpracy wywierają na nowe wymogi w zakresie umiejętności, sprawia, że konieczne stają się skoordynowane działania mające na celu zachęcanie do edukacji dorosłych w Europie.

2.2. Przywódcy państw UE spotkali się na szczycie społecznym w Porto w dniu 7 maja 2021 r. z zamiarem wzmocnienia Europejskiego filaru praw socjalnych. Środki zaproponowane w Planie działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych mają na celu stworzenie „lepszych i liczniejszych miejsc pracy”, promowanie „umiejętności i równości” oraz poprawę „ochrony socjalnej i włączenia społecznego”. Przywódcy wyznaczyli między innymi następujące cele na 2030 r.: co najmniej 60 % osób dorosłych powinno każdego roku uczestniczyć w edukacji dorosłych, a 80 % dorosłych powinno posiadać przynajmniej podstawowe umiejętności cyfrowe. Cele te odnoszą się do pierwszej zasady Europejskiego filaru praw socjalnych, która stanowi, że „[k]ażda osoba ma prawo do edukacji włączającej, charakteryzującej się dobrą jakością, szkoleń i uczenia się przez całe życie w celu utrzymania i nabywania umiejętności, które pozwolą jej w pełni uczestniczyć w życiu społeczeństwa i skutecznie radzić sobie ze zmianami na rynku pracy”, a także odwołuje się do praw wymienionych w czwartej zasadzie, w tym do wsparcia w zakresie szkolenia i przekwalifikowania, zwłaszcza dostępu młodych ludzi do kształcenia ustawicznego, praktyk zawodowych i staży.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 189 z 4.6.2018, s. 1; https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-recommendation-on-key-competences-for-lifelong-learning_pl.

⁽⁷⁾ <https://epale.ec.europa.eu/pl>

⁽⁸⁾ Cedefop: „Empowering adults through upskilling and reskilling pathways. Volume 1: adult population with potential for upskilling and reskilling” [Upodmiotowienie dorosłych w drodze podnoszenia i zmiany kwalifikacji. Tom 1: populacja dorosłych z potencjałem w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji], luty 2020 r.

2.3. Wdrażanie niedawnych inicjatyw politycznych Komisji Europejskiej⁽⁹⁾ dotyczących uczenia się przez całe życie oraz podnoszenia i zmiany kwalifikacji powinno pomóc w realizacji celów Europejskiego filaru praw socjalnych w zakresie edukacji dorosłych w drodze skutecznego dialogu społecznego z partnerami społecznymi oraz konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim. Zgodnie z zaleceniem Komisji (UE) 2021/402⁽¹⁰⁾ uzupełnieniem systemów edukacji dorosłych muszą być skuteczne systemy poradnictwa przez całe życie, działania doradcze i uświadamiające, integracja słabszych grup społecznych i wprowadzenie skutecznych systemów walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego dla wszystkich.

3. Uwagi ogólne

3.1. Wzmocnione demokratyczne zarządzanie na poziomie europejskim i krajowym oraz wykorzystanie zdolności partnerów społecznych do rozpoznawania zapotrzebowania na umiejętności i poprawy integracji na rynku pracy są niezbędne do opracowania i wdrożenia bardziej dostępnych i jakościowych systemów edukacji dorosłych w celu poprawy umiejętności życiowych i społecznych wszystkich dorosłych, w tym zwiększenia świadomości na temat zrównoważonego rozwoju, odpowiedzialności za środowisko, obywatelstwa demokratycznego, tolerancji i wartości europejskich. Ważne jest rozwinięcie szeroko pojętej polityki kształcenia dorosłych oraz uwzględnienie skutecznych strategii na rzecz sprostania nowym wymagom w zakresie umiejętności.

3.2. Skuteczny dialog społeczny z partnerami społecznymi oraz konsultacje ze społeczeństwem obywatelskim są kluczowe dla pomyślnego opracowania i wdrożenia polityki kształcenia dorosłych. Partnerzy społeczni odgrywają kluczową rolę w określaniu potrzeb w zakresie umiejętności oraz aktualizowaniu profili kwalifikacji, ponieważ przedsiębiorstwa i pracownicy codziennie doświadczają zmian związanych z miejscami pracy i zadaniami. Przedsiębiorstwa i pracownicy muszą w pełni zaangażować się w opracowywanie strategii na rzecz rozwoju umiejętności potrzebnych do cyfrowej i ekologicznej transformacji sektorów.

3.3. Poprawa dostępności systemów edukacji dorosłych dla wszystkich wymaga solidnych strategii krajowych i dalszej współpracy na szczeblu politycznym między państwami UE, a w szczególności między ministerstwami, partnerami społecznymi w dziedzinie edukacji i odpowiednimi podmiotami społeczeństwa obywatelskiego. Ważne jest powiązanie polityki UE z polityką krajową, regionalną i lokalną w celu osiągnięcia skutecznego dostępu do edukacji dorosłych i szkoleń dla pracowników oraz powiązanie różnych obszarów polityki, tak aby polityka społeczna, środowiskowa i finansowa oraz polityka w dziedzinie transformacji cyfrowej mogły przyczynić się do poprawy edukacji dorosłych.

3.4. Można osiągnąć ambitny cel dotyczący udziału w edukacji dorosłych określony w planie działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych, jeśli unijna inicjatywa podparta zaleceniem Rady zachęci rządy do zapewnienia lepszego dostępu i wystarczającego finansowania edukacji dorosłych i szkoleń pracowników poprzez różne narzędzia finansowe. EKES odsyła do swojej opinii w sprawie trwałego finansowania uczenia się przez całe życie i rozwoju umiejętności w kontekście niedoboru wykwalifikowanej siły roboczej⁽¹¹⁾ i podkreśla, że zrównoważone inwestycje publiczne w edukację dorosłych oraz skuteczne inwestycje prywatne w szkolenie pracowników są warunkiem wstępnym powodzenia środków politycznych na rzecz włączenia społecznego i gospodarczego osób uczących się w każdym wieku oraz wsparcia dla przedsiębiorstw. Dlatego plan odbudowy, narzędzie Next Generation EU i inne fundusze UE (np. EFS+ i fundusze na rzecz sprawiedliwej transformacji) muszą być wykorzystywane w sposób skuteczny i konsekwentny do wspierania polityki kształcenia i szkolenia w ramach europejskiego semestru.

3.5. EKES zwraca uwagę⁽¹²⁾ na znaczenie poprawy umiejętności, kompetencji i postaw wszystkich osób w Europie w odniesieniu do środowiska naturalnego oraz na wagę zaspokojenia potrzeb w zakresie umiejętności. Państwa członkowskie UE muszą powiązać politykę ochrony środowiska z polityką edukacyjną oraz ustanowić krajowe strategie na rzecz umiejętności i kompetencji ekologicznych, aby uwrażliwić każdą osobę dorosłą na kwestie związane ze zmianą klimatu, odpowiedzialnością za środowisko i zrównoważonym rozwojem w ramach uczenia się przez całe życie, a także zadbać o to, aby pracownicy posiadali umiejętności i kompetencje ekologiczne niezbędne do sprawiedliwej transformacji sektorów.

⁽⁹⁾ Do inicjatyw tych należą: komunikat w sprawie Europejskiego programu na rzecz umiejętności służący zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności, zalecenie Rady z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego na rzecz zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności (Dz.U. C 417 z 2.12.2020, s. 1), komunikat „Wspieranie zatrudnienia ludzi młodych: pomost do zatrudnienia dla kolejnego pokolenia”, wniosek dotyczący zalecenia Rady dotyczącego „Pomostu do zatrudnienia – wzmocnienia gwarancji dla młodzieży” oraz Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej na lata 2021–2027.

⁽¹⁰⁾ Zalecenie Komisji (UE) 2021/402 z dnia 4 marca 2021 r. w sprawie skutecznego aktywnego wspierania zatrudnienia w następstwie kryzysu związanego z COVID-19 (EASE) (Dz.U. L 80 z 8.3.2021, s. 1).

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 232 z 14.7.2020, s. 8.

⁽¹²⁾ Dz.U. C 56 z 16.2.2021, s. 1.

3.6. Osoby najbardziej potrzebujące szkoleń, np. pracownicy nisko wykwalifikowani i nietypowi, powinny mieć możliwość skorzystania ze wsparcia w zakresie szkoleń. Szkolenia dla pracowników i szkolenia, które odbywają się poza przedsiębiorstwami, ale są przez te przedsiębiorstwa finansowane, muszą wspierać rozwój umiejętności, aby sprostać potrzebom przedsiębiorstw i pracowników. Aby zapewnić wszystkim pracownikom, niezależnie od ich poziomu umiejętności i rodzaju umowy, dostęp do możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji, należy zawrzeć porozumienia sektorowe, krajowe i na poziomie przedsiębiorstw w celu określenia potrzeb w zakresie szkoleń i przepisów dotyczących szkoleń. Należy zawierać układy zbiorowe, aby poprzez rozmaite zachęty zapewnić pracownikom dostęp do edukacji dorosłych oraz do płatnego urlopu szkoleniowego.

3.7. EKES odsyła do rezolucji Rady w sprawie odnowionej europejskiej agendy w zakresie uczenia się dorosłych⁽¹³⁾ i podkreśla, że państwa członkowskie muszą zwiększyć starania na rzecz poprawy jakości nauczania w sektorze kształcenia dorosłych poprzez poprawę kształcenia początkowego i ustawicznego rozwoju zawodowego z udziałem nauczycieli, poprzez ułatwianie mobilności nauczycieli, szkoleniowców i innych pracowników sektora kształcenia dorosłych, a także poprzez zapewnienie dobrych warunków pracy i wspierającego środowiska pracy dla pracowników systemu edukacji dorosłych. Konieczny jest skuteczny dialog społeczny ze związkami zawodowymi tych państw, aby można było uzgodnić środki mające na celu zwiększenie atrakcyjności zawodu oraz poprawę rekrutacji i zatrzymywania pracowników.

3.8. Ustanowienie europejskiej platformy wymiany materiałów i kursów cyfrowych w ramach Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej (2021–2027) oraz europejskich norm w zakresie mikrokwalifikacji może być przydatne do zwiększenia dostępu do kursów w ramach edukacji dorosłych i zaufania do nich. Osoby uczące się potrzebują wyczerpujących informacji na temat tego, czy kursy prowadzą do uzyskania pełnych czy częściowych kwalifikacji lub mikrokwalifikacji, kto waliduje i zapewnia jakość kursów, czy i w jaki sposób są one uznawane oraz w jaki sposób można je przekształcić w pełne kwalifikacje.

Bruksela, dnia 8 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹³⁾ Dz.U. C 372 z 20.12.2011, s. 1,

III

(Akty przygotowawcze)

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

562. SESJA PLENARNA EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO –
INTERACTIO, 7.7.2021–8.7.2021

**Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów
»Cyfrowy kompas na 2030 r.: europejska droga w cyfrowej dekadzie«”**

(COM(2021) 118 final)

(2021/C 374/05)

Sprawozdawca: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 21.4.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	15.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	7.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	207/0/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Plan Komisji Europejskiej dotyczący cyfrowego kompasu na 2030 r. pojawia się w przełomowym momencie dla Unii i dla całego świata. EKES wyraża uznanie dla tej inicjatywy i jej celu polegającego na wykorzystaniu technologii cyfrowych do poprawy życia obywateli, tworzenia większej liczby miejsc pracy, wspierania postępu i zwiększania konkurencyjności Europy. Pandemia uwypukliła znaczenie i możliwości rozwoju technologii cyfrowych, podkreśliła potrzebę wprowadzenia korekt i zmieniła sposób, w jaki prowadzimy życie towarzyskie i zawodowe. UE musi we właściwy sposób zająć się tymi wyzwaniami. Strategia, plan z konkretnymi celami i metoda pomiaru postępów są niezbędne, aby przekuć intencje w rezultaty.

1.2. EKES jest zdania, że innowacje cyfrowe muszą zawsze chronić prawa podstawowe, zapewniając wszystkim zdrowie, bezpieczeństwo i prywatność (ochronę danych osobowych). Istotne jest, aby obywatele postrzegali rozwój i wzrost jako czynniki wywierające pozytywny wpływ na jakość ich życia. Efekty nowych technologii, które wspierają codzienne życie, muszą być dobre i sprawiedliwie rozdzielone, aby rzeczywiście przynosiły korzyści społeczeństwu. Prawo do zdrowia musi zawsze mieć charakter nadrzędny i zostać uwzględnione na liście praw podstawowych obywatelstwa cyfrowego.

1.3. EKES wzywa do odbudowy zaufania publicznego oraz do poprawy cyberbezpieczeństwa i cyberodporności dzięki uwzględnianiu bezpieczeństwa na etapie projektowania w całym cyfrowym łańcuchu wartości, do zapewnienia obywatelom lepszego wyboru i kontroli nad ich danymi (etyka danych) oraz do ustanowienia odpowiedzialności pośredników za zwalczanie nielegalnych i szkodliwych treści.

1.4. Dostęp online do wszystkich kluczowych europejskich i krajowych usług publicznych jest uzasadnionym celem. EKES ostrzega jednak, że nikt nie powinien pozostać w tyle i że konieczne jest wspieranie tych, którzy nie mogą bezpośrednio skorzystać z procesu cyfryzacji. Nadal istnieje znaczna grupa obywateli, którym brakuje wiedzy i umiejętności, a nawet niezbędnego sprzętu i oprogramowania, aby korzystać z tych ułatwień. EKES wzywa Komisję do wspierania tych, którzy przechodzą proces transformacji.

1.5. EKES zwraca uwagę na ogromne ryzyko niekorzystnych skutków dla procesu uczenia się, które mogą wynikać z nierównoważonych inwestycji. Należy pamiętać o skutkach ubóstwa cyfrowego dotyczących wszystkich, od dzieci po osoby starsze, i dlatego priorytetem jest zwrócenie bacznej uwagi na rzeczywiste zagrożenia. Inwestycje w infrastrukturę muszą być dokonywane jednocześnie z inwestycjami w szkolenia, aby zmniejszyć istniejące niedobory.

1.6. EKES zwraca uwagę na potrzebę udzielania ludziom pomocy w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji. Należy tego dokonać, zapewniając równe szanse dzięki stymulowaniu partnerstw publiczno-prywatnych na rzecz podnoszenia i zmiany kwalifikacji (zarówno obecnej siły roboczej, jak i dorosłych słuchaczy) i promowaniu wśród wszystkich postawy uczenia się przez całe życie.

1.7. EKES dostrzega potrzebę unowocześnienia edukacji z myślą o społeczeństwie cyfrowym. Niezbędne jest wspieranie cyfryzacji systemów kształcenia poprzez dostosowanie treści edukacyjnych do ery cyfrowej oraz stworzenie publiczno-prywatnych ekosystemów w celu wdrożenia nowych, otwartych i dostępnych metod kształcenia, aby zapewnić wszystkim takie same możliwości.

1.8. Rozwój technologii cyfrowych wiąże się z takimi zagrożeniami jak oszustwa, naruszenie prywatności i brak przejrzystości, co może podważyć cele określone w dokumencie. EKES uważa, że należy stworzyć warunki do zapobiegania takim zagrożeniom i uregulować zakres odpowiedzialności na szczeblu UE.

1.9. EKES podkreśla potrzebę rozważenia strategii postępowania w przypadku utraty pracy wynikającej z przesunięć technologicznych. Jak stwierdzono w poprzednich opiniach, uznaje się, że sztuczna inteligencja i robotyka będą wypierać i przekształcać miejsca pracy, eliminować niektóre z nich i tworzyć inne. W każdym razie UE musi zapewnić, by wszyscy pracownicy, niezależnie od tego, czy są zatrudnieni, samozatrudnieni czy fikcyjnie samozatrudnieni, mieli dostęp do ochrony socjalnej zgodnej z europejskimi prawami socjalnymi. Należy wspierać dialog społeczny dotyczący tych kwestii na wszystkich szczeblach, a priorytetem musi być dostosowanie obowiązków i praw do obecnej gospodarki cyfrowej i gospodarki opartej na platformach.

1.10. EKES uważa, że aby zarządzanie transformacją cyfrową odbywało się w sposób sprzyjający włączeniu społecznemu i odpowiedzialny społecznie oraz aby poradzić sobie z utratą miejsc pracy, szczególnie w okresie po pandemii COVID-19, jednym z priorytetów powinien być fundusz europejski, finansowany głównie w drodze opodatkowania największych przedsiębiorstw technologicznych, mający na celu zapewnienie korzyści w postaci odpowiednich szkoleń oraz podnoszenia i zmiany kwalifikacji pracownikom, którzy tracą zatrudnienie i przedsiębiorstwa w związku z cyfryzacją gospodarki.

1.11. EKES wzywa również do opracowania skoordynowanej polityki, która skutecznie uwzględniałaby sytuację wyjściową w Europie i odpowiadała zarówno zmianom technologicznym, jak i społecznym, których świadkami byliśmy w ostatnich latach i które w związku z pandemią przyspieszyły: pierwszorzędne znaczenie ma strategia przemysłowa, w tym polityka konkurencji i przepisy sektorowe, szczególnie w zakresie bezpiecznej łączności.

2. Uwagi ogólne

2.1. EKES popiera plan Komisji Europejskiej „Cyfrowy kompas na 2030 r.: europejska droga w cyfrowej dekadzie”, stanowiący element szerszego planu działania na rzecz odbudowy gospodarczej i społecznej w Europie.

2.2. Kryzys związany z COVID-19 pokazał wysoki stopień uzależnienia od zewnętrznych technologii i procesów przetwarzania danych, którym należy się skutecznie i szybko zająć. Należy lepiej wykorzystać atuty Europy w tych obszarach, a także w większym stopniu zaangażować obywateli europejskich.

2.3. EKES podkreśla, że żaden obywatel nie powinien pozostać w tyle. Analfabetyzm cyfrowy w Europie utrzymuje się na wysokim poziomie – według Komisji wynosi 35 % – i dlatego należy rozwiązać problem braku dostępu do zasobów cyfrowych. Jednakże w stosunkach gospodarczych i administracyjnych należy zagwarantować możliwość kontaktu z ludźmi. Należy również zapewnić, by nie tylko nieliczni czerpali korzyści z procesu cyfryzacji. Cyfrowa dekada musi przynieść wszystkim korzyści.

2.4. Przedsiębiorstwa europejskie, szczególnie MŚP, należy wspierać w ich działaniach na rzecz cyfryzacji i umożliwić im konkurowanie na skalę światową. Gdy UE posiada lub finansuje zasoby obliczeniowe, takie jak komputery wykorzystujące przyspieszenie kwantowe, dostęp do nich musi być sprawiedliwie rozdzielony z zastosowaniem obiektywnych kryteriów.

2.5. Niemniej jednak same ambicje i środki publiczne nie przyniosą oczekiwanych rezultatów. Potrzebujemy również skoordynowanej polityki, która skutecznie uwzględniłaby sytuację wyjściową w Europie i odpowiadała zarówno zmianom technologicznym, jak i społecznym, których świadkami byliśmy w ostatnich latach i które w związku z pandemią przyspieszyły: pierwszorzędne znaczenie ma strategia przemysłowa, w tym polityka konkurencji i przepisy sektorowe, szczególnie w zakresie bezpiecznej łączności.

2.6. EKES z zadowoleniem przyjmuje wizję rozwoju cyfrowego ekosystemu edukacji i innowacji oraz podkreśla potrzebę wykorzystania w tym celu najlepszych europejskich instytucji naukowych i akademickich.

2.7. Istnieje potrzeba wzmocnienia istniejącej współpracy między sektorem publicznym i prywatnym oraz wypracowania dalszych synergii w celu zapewnienia nowego ładu cyfrowego w oparciu o model zarządzania łączący aspekty społeczne, środowiskowe i gospodarcze, aby osiągnąć długoterminową zrównoważoną, sprawiedliwą i sprzyjającą włączeniu społecznemu transformację cyfrową.

2.8. EKES podkreśla potrzebę rozważenia strategii postępowania w przypadku utraty pracy wynikającej z przesunięć technologicznych. Jak stwierdzono w poprzednich opiniach⁽¹⁾, uznaje się, że sztuczna inteligencja i robotyka będą wypierać i przekształcać miejsca pracy, eliminować niektóre z nich i tworzyć inne. W każdym razie UE musi zapewnić, by wszyscy pracownicy, niezależnie od tego, czy są zatrudnieni, samozatrudnieni czy fikcyjnie samozatrudnieni, mieli dostęp do ochrony socjalnej zgodnej z europejskimi prawami socjalnymi. Należy propagować dialog społeczny na temat tych kwestii na wszystkich szczeblach. Należy wprowadzić i koordynować środki wsparcia dla osób, które utraciły pracę, być może finansowane z unijnego podatku od przedsiębiorstw, które osiągają największe zyski w gospodarce cyfrowej.

2.9. Nie należy lekceważyć roli kapitału wysokiego ryzyka, rynków akcji i ogólnie inwestycji prywatnych. Siłą napędową rozwoju technologicznego w Europie będą przedsiębiorstwa prywatne, a UE będzie w stanie konkurować na skalę światową tylko wtedy, gdy pozostanie miejscem przyjaznym dla takich inwestycji. Wszystkie te działania muszą odbywać się z poszanowaniem standardów społecznych.

2.10. Ambitnym celem w zakresie łączności powinno towarzyszyć zobowiązanie do stworzenia korzystniejszych ram prawnych wspierających prywatne inwestycje w infrastrukturę sieciową. Kluczowe znaczenie będzie miało dostosowanie strategii przemysłowej UE i wizji wiodącej roli Europy w dziedzinie łączności cyfrowej do polityki konkurencji i praktyki regulacyjnej w sektorze telekomunikacji.

2.11. Mapa drogowa cyfrowej dekady określa plany rozwoju europejskiej własnej infrastruktury i możliwości w zakresie chmury, aby zapobiec przenoszeniu danych generowanych w Europie za granicę, dokąd obecnie trafia ponad 90 % europejskich danych. Europa nie może być naiwna i musi nadal walczyć o większą niezależność i o to, by dane jej obywateli, szczególnie dane wrażliwe, pozostawały w jej granicach. W związku z tym określony w planie „Cyfrowa dekada” cel polegający na stworzeniu 10 000 wysoce bezpiecznych, neutralnych dla klimatu węzłów przetwarzania brzegowego i w chmurze jest krokiem we właściwym kierunku. Należy przyspieszyć realizację projektu GAIA X i w krótkim czasie zapewnić jego operacyjność.

2.12. EKES popiera ideę wspierania europejskiego sektora technologicznego w celu zmniejszenia zależności od amerykańskich i chińskich gigantów technologicznych oraz nadrobienia zaległości w takich dziedzinach jak wdrażanie 5G, produkcja chipów i przetwarzanie danych, lecz przestrzega przed podejściem polegającym na protekcyjnym gospodarce opartej na danych w Europie. Należy promować partnerstwa międzynarodowe i współpracę międzynarodową.

2.13. Aby osiągnąć te cele, do 2030 r. w odpowiednich obszarach pracy trzeba będzie zatrudnić 20 mln ekspertów ds. technologii – obecnie liczba ta wynosi 7,8 mln. W 2019 r. kobiety stanowiły zaledwie 18 % spośród 7,8 mln pracowników sektora ICT. Różnorodność w sektorach cyfrowych jest niezbędna i pomoże w kształtowaniu wizji świata i jego wyzwań, a także w zmniejszeniu ryzyka uprzedzeń. Cel, którym jest osiągnięcie bardziej zrównoważonego udziału płci, musi być ściśle monitorowany i należy wspierać dostęp kobiet do nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki. Na wszystkich szczeblach (przedsiębiorstwa, przemysł i szczebel krajowy) trzeba propagować dialog społeczny, ponieważ może przyczynić się do osiągnięcia tego celu. W państwach członkowskich należy, poczynwszy od szkół podstawowych,

⁽¹⁾ Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 1.

prowadzić intensywne kampanie zachęcające młodsze dziewczęta do wyboru dyscyplin naukowych i technologicznych. Poważnym wyzwaniem pozostaje przepaść cyfrowa. Na wielu obszarach wiejskich wciąż jeszcze nie zapewniono dostępu do sieci 3G. Europa i państwa członkowskie powinny stwarzać zachęty do inwestowania na obszarach wiejskich, aby dopilnować, że żaden obywatel nie pozostanie w tyle.

2.14. Inwestycje te mogłyby wspierać spójność terytorialną i rozwój regionalny, a także umożliwić ludziom bardziej satysfakcjonujące życie poza dużymi ośrodkami miejskimi („inteligentne wsie”, o których mowa w komunikacie), jeżeli tego pragną. Pracę zdalną należy kształtować poprzez dialog społeczny i negocjacje zbiorowe na wszystkich szczeblach, aby chronić zdrowie i dobrostan pracowników.

2.15. EKES zachęca Komisję Europejską do stworzenia zachęt dla ludności do przemieszczania się poza duże obszary miejskie, co sprzyjałoby rozwojowi gospodarczemu i społecznemu obszarów wiejskich. Będzie to możliwe tylko wtedy, gdy powstanie odpowiednia infrastruktura, szczególnie w zakresie telekomunikacji i transportu.

2.16. W następnym dziesięcioleciu trzeba będzie stawić czoła poważnym wyzwaniom środowiskowym, a wszystkie działania podejmowane w tym kontekście powinny uwzględniać również aspekt środowiskowy. Ponadto należy wykorzystać cyfrowy kompas jako kolejne narzędzie pomagające w osiągnięciu celów Europejskiego Zielonego Ładu i ograniczeniu wpływu na środowisko.

2.17. Analogicznie, technologie cyfrowe muszą być przejrzyste, włączające, niedyskryminujące, sprawiedliwe i bezstronne. Jest to tym bardziej niezbędne, że usługi publiczne mają coraz bardziej cyfrowy charakter. Według Komisji 65 % obywateli europejskich posiada obecnie podstawowe umiejętności cyfrowe. Celem jest osiągnięcie do roku 2030 poziomu 80 %. Kwestia włączenia i wsparcia pozostałych 20 % ludzi (około 90 milionów obywateli UE) ma kluczowe znaczenie dla zmniejszenia ubóstwa i wykluczenia. Obywatele ci należą zazwyczaj do najuboższych i najstarszych i mieszkają zazwyczaj na obszarach wiejskich. Mogą zostać jeszcze bardziej zepchnięci na margines w kontaktach z usługami publicznymi i prywatnymi, które stają się coraz bardziej cyfrowe. EKES podkreśla, iż w stosunkach gospodarczych i administracyjnych należy zagwarantować możliwość kontaktu z ludźmi.

2.18. EKES w pełni popiera cel udostępnienia w internecie wszystkich kluczowych europejskich usług publicznych, a dokumentacja medyczna obywateli europejskich również będzie musiała być w pełni cyfrowa, ponieważ oczekuje się, że 80 % obywateli będzie posługiwać się tożsamością cyfrową. Będzie to jednak również wymagać skoordynowanych działań i woli politycznej ze strony wszystkich państw członkowskich. EKES wzywa do zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego, aby osiągnąć ten cel. Podstawowe urzędy cyfrowe na potrzeby usług publicznych powinny być z zasady bezpłatne. W każdym przypadku cyfryzacja usług publicznych nie może prowadzić do zwiększenia barier finansowych dla użytkowników.

3. Uwagi szczegółowe

3.1. Rosnąca cyfryzacja życia wymaga szczególnej troski o kwestie cyberbezpieczeństwa i podatności na oszustwa, dlatego niezbędne jest edukowanie obywateli w tym zakresie. Regulacje dotyczące technologii ubieralnej są niezwykle istotne i należy poświęcić im szczególną uwagę.

3.2. Europejskie przepisy dotyczące gospodarki cyfrowej ulegają szybkim zmianom. Obywatele i przedsiębiorstwa muszą być informowani o przysługujących im prawach i obowiązkach w sferze cyfrowej. Należy stale dążyć do wzmocnienia inicjatyw legislacyjnych i ułatwienia obywatelom i przedsiębiorstwom zrozumienia i stosowania prawa.

3.3. EKES z zadowoleniem przyjmuje regularne monitorowanie celów i system zarządzania przedstawiony w komunikacie, a projekty realizowane z udziałem wielu krajów mają zasadnicze znaczenie dla realizacji nakreślonej w nim wizji.

3.4. EKES proponuje, by opracować studia przypadków dla niektórych sektorów w państwach członkowskich i krajach trzecich w celu przyjęcia lub popularyzacji najlepszych praktyk na szczeblu europejskim. Należy promować piaskownice regulacyjne zapewniające bezpieczną przestrzeń do testowania nowych modeli i koncepcji biznesowych. Ambitna gospodarka cyfrowa musi tworzyć zwinne i elastyczne pola doświadczalne.

4. Wykwalifikowane cyfrowo społeczeństwo i wysoko wykwalifikowani profesjonaliści w dziedzinie cyfrowej

4.1. EKES popiera cel dotyczący zatrudnienia 20 mln specjalistów w dziedzinie ICT, przy zapewnieniu równowagi między kobietami a mężczyznami⁽²⁾ (poziom bazowy z 2019 r.: 7,8 mln). Będzie to oczywiście wymagać inwestycji w odpowiednie systemy edukacyjne, które mogą wspierać ten cel.

4.2. Cyfryzacja usług świadczonych przez przedstawicieli wolnych zawodów, które są ściśle związane z interesami publicznymi, takimi jak zdrowie, bezpieczeństwo, prawo i poziom życia, ma znaczny wpływ na społeczeństwo i wymaga przyjęcia nowego podejścia zawodowego i etycznego⁽³⁾. Sukces w tym względzie zależy zarówno od wysoko wykwalifikowanych specjalistów, jak i od umiejętności cyfrowych i zrozumienia użytkowników, pacjentów, klientów i konsumentów.

4.3. EKES podkreśla rosnącą potrzebę podnoszenia i zmiany kwalifikacji obywateli, przy czym należy propagować wśród wszystkich postawę uczenia się przez całe życie.

4.4. Pandemia przyczyniła się do rozwoju nauki na odległość. Jednocześnie stało się jasne, że pociąga ona za sobą wysokie ryzyko opóźnień w nauce dla dzieci z niższych klas społecznych. W realizacji planu działania na rzecz osiągnięcia cyfrowych celów na rok 2030 szczególną uwagę należy poświęcić ubóstwu cyfrowemu.

5. Światowa rola UE w dekadzie cyfrowej oraz równe szanse dla MŚP

5.1. Jeżeli chodzi o MŚP, niezbędne jest oczywiście wspieranie ich wysiłków w zakresie cyfryzacji w oparciu o różne podejścia, lecz równie istotne jest podkreślenie ich roli jako siły napędowej innowacji w zakresie technologii cyfrowych.

5.2. Rozwój oprogramowania stanowi szybko rozwijający się podsektor procesu cyfryzacji. Wsparcie dla innowacyjnych MŚP zasługuje na szczególną uwagę. EKES popiera mechanizmy finansowe, które mogą zapewnić odpowiednie wsparcie dla MŚP w celu zagwarantowania sprawnej transformacji. Jednocześnie należy zapewnić ciągłość, tzn. dostarczać aktualizacje do nowszych wersji, aby użytkownicy nie musieli stale inwestować w nowe programy.

5.3. Wszystkie przedsiębiorstwa, zarówno MŚP, jak i przedsiębiorstwa typu start-up i scale-up, potrzebują kapitału. Cele określone w dokumencie podkreślają pilną potrzebę stworzenia unii rynków kapitałowych uwzględniającej rozwiązania rynkowe i zmniejszającej zależność od finansowania bankowego i wsparcia zaliczkowego, co sprzyja przenoszeniu oszczędności między różnymi państwami członkowskimi w celu osiągnięcia jak najwyższego zwrotu, a także potrzebę wyeliminowania sprzyjających zadłużeniu zasad systemu podatkowego. Innowacyjne przedsiębiorstwa potrzebują kapitału i systemu podatkowego, który nie będzie nadmiernie szkodzić przedsiębiorcom za sprawą krańcowych stawek podatkowych od zysków kapitałowych.

6. Zagrożenia i zabezpieczenia

6.1. Priorytetem w tym zakresie powinna być również potrzeba bezpieczeństwa, przewidywalności oraz zdrowia fizycznego i psychicznego. Ważne jest, aby podnosić świadomość ludzi w zakresie bezpieczeństwa oraz technologii jako sposobu poprawienia jakości życia i miejsc pracy. Dlatego EKES uważa, że Komisja Europejska powinna przy okazji przewidzianego co roku monitorowania badającego opinie obywateli i obywateli przeanalizować również ich zapatrywania na temat poszanowania ich praw i wartości, aby zagwarantować odpowiednią ochronę prawa do zdrowia.

6.2. Jednocześnie EKES zaleca, by UE uzupełniła tę nową rewolucję przemysłową o specjalną strategię monitorowania ogólnego zanieczyszczenia elektromagnetycznego, którego źródłem są różne obecnie dostępne technologie. Umożliwiłoby to przesłedzenie rozwoju zanieczyszczenia elektromagnetycznego w całej Europie, a następnie sporządzenie konkretnej literatury na ten temat, aby móc chronić stan zdrowia ludności, gdy wreszcie po ostatecznym wprowadzeniu europejskiej elektronicznej dokumentacji medycznej możliwe będzie wzajemne porównywanie danych. Każde państwo członkowskie powinno monitorować tę kwestię, a ustalenia powinny zostać ujęte w jednej europejskiej bazie danych. Należy opracować europejską politykę w tej dziedzinie, aby zwiększyć zaufanie obywateli.

⁽²⁾ Wskaźnik DESI „2b1”. Obecnie udział kobiet wśród zatrudnionych specjalistów w dziedzinie ICT wynosi zaledwie 18 %.

⁽³⁾ Dz.U. C 286 z 16.7.2021, s. 8.

6.3. Technologie cyfrowe powinny służyć obywatelom Europy, którzy nigdy nie powinni być traktowani jak przedmioty lub jedynie źródło danych. Należy uwzględnić istniejące wytyczne etyczne i techniczne, takie jak „Wytyczne w zakresie etyki dotyczące godnej zaufania sztucznej inteligencji” opracowane przez grupę ekspertów wysokiego szczebla ds. AI.

6.4. EKES zaleca, by ze względu na zagrożenia związane z przetwarzaniem danych zastosować środki gwarantujące, że ilość przechowywanych danych nie będzie większa niż ta, która jest rzeczywiście potrzebna przedsiębiorstwu, oraz że dane nie będą przechowywane przez okres dłuższy niż jest to konieczne. Jednocześnie innowacje oparte na danych są kluczowym czynnikiem konkurencyjności w środowisku cyfrowym, a władze powinny dążyć do stworzenia międzysektorowych ram prawnych dotyczących wymiany danych, aby umożliwić wymianę danych zorientowaną na użytkownika. Obowiązujące ramy muszą wspierać dostęp do danych i koncentrować się na interoperacyjności.

6.5. 20 % środków w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF) przeznaczono na cele łączności cyfrowej, a 37 % na cele transformacji ekologicznej. Wymaga to ambitnej i spójnej wizji dla europejskiej branży telekomunikacyjnej oraz zobowiązania do stworzenia korzystniejszych ram regulacyjnych, które będą wspierać prywatne inwestycje w infrastrukturę sieciową, jak również rozwój niezależnych, zintegrowanych usług telekomunikacyjnych z wykorzystaniem technologii chmury, technologii brzegowych, danych i sztucznej inteligencji.

6.6. EKES jest zdania, że transformacja cyfrowa musi być powiązana z transformacją w kierunku bardziej ekologicznej gospodarki i uwzględniać wpływ na środowisko. Wykorzystanie zasobów (w tym ograniczonych zasobów) oraz zużycie przez nie energii musi być rozsądne. Należy wprowadzić wymóg przejrzystości w zakresie śladu węglowego usług w chmurze na poziomie europejskim, aby umożliwić każdej organizacji obliczenie jej cyfrowego śladu węglowego i opracowanie planów jego zmniejszenia.

6.7. EKES podkreśla konieczność nadążania za szybkim rozwojem technologii i modeli biznesowych, przy czym należy dołożyć starań, by wyeliminować wszelkie luki w przepisach, szczególnie te, które mogą szkodzić konsumentom i obywatelom znajdującym się w najtrudniejszej sytuacji.

Bruksela, dnia 7 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie roamingu w publicznych sieciach łączności ruchomej wewnątrz Unii (wersja przekształcona)”

(COM(2021) 85 final – 2021/0045 (COD))

(2021/C 374/06)

Sprawozdawca: **Christophe LEFÈVRE**

Wniosek o konsultację	Parlament Europejski, 24.3.2021 Rada Unii Europejskiej, 11.3.2021
Podstawa prawna	Art. 114 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	15.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	7.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	204/0/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) stwierdza, że wniosek Komisji obejmuje swoim zakresem:

- rozwijanie infrastruktury związanej z usuwaniem białych plam oraz z łącznością szerokopasmową, a także wdrażanie technologii nowej generacji (5G),
- cel polegający na osiągnięciu wysokiego poziomu ochrony konsumentów oraz istnienia konkurencji między operatorami sieci ruchomych,
- stworzenie „Europy na miarę ery cyfrowej”, aby zapobiec przywróceniu barier na jednolitym rynku.

1.2. Komitet zauważa, że wniosek przyczyni się do zwiększenia przejrzystości na poziomie rynku detalicznego poprzez dostarczanie informacji, w szczególności w oparciu o warunki umowne, na temat:

- jakości usług, z których można korzystać w roamingu w UE,
- komunikatów dotyczących usług o wartości dodanej, rodzaju usług, które mogą podlegać wyższym opłatom, oraz podobnych informacji w ramach „powitalnej wiadomości SMS” wysyłanej przy wjeździe do nowego kraju,
- różnych możliwości dostępu do służb ratunkowych w roamingu.

Ogólniej rzecz ujmując, omawiany wniosek podwyższy poziom ochrony konsumentów.

1.3. W sytuacji, gdy przeprowadzone badanie wykazało pogorszenie dostępności lokalnej sieci używanej w roamingu, wniosek ma na celu zapewnienie, aby usługi roamingu (korzystanie z telefonu za granicą tak jak w kraju) były świadczone na takich samych warunkach jak w ramach krajowej konsumpcji tych usług, z nieograniczonym dostępem do najnowszych generacji sieci i technologii sieciowych dostępnych w roamingu. Jeżeli przyczyną jest wada infrastruktury lokalnej, EKES zaleca zwiększenie inwestycji w tę infrastrukturę, w szczególności w celu poprawy zasięgu na obszarach będących białymi plamami, a także w celu wprowadzenia minimalnych kryteriów, które operatorzy powinni stopniowo spełniać w celu umożliwienia konsumentkom i konsumentom pełnego korzystania z tych usług.

1.4. Należy również przyjąć z zadowoleniem obniżenie maksymalnych cen (*price caps*), które sieci odwiedzane mogą naliczać odwiedzającym operatorom, przy czym skala obniżki jest niewystarczająca, biorąc pod uwagę różnicę między refakturowanymi cenami a rzeczywistymi kosztami roamingu w odwiedzanej sieci. Wynika z tego wzrost kosztu podstawowego abonamentu dla konsumentów i osłabienie konkurencyjności wirtualnych operatorów sieci ruchomych (*mobile virtual network operator – MVNO*), którzy muszą kupować usługi roamingu u głównych operatorów. W szczególności zużycie danych rośnie w szybkim tempie. Aby uniknąć negatywnych efektów skali dla wirtualnych operatorów sieci ruchomych i małych operatorów sieci ruchomych, pułapy hurtowe muszą zmniejszać się w takim samym tempie, w jakim rośnie konsumpcja.

1.5. EKES pragnie wyrazić swoje poparcie dla preferowanego wariantu zawartego we wniosku „Wariant 3 – zrównoważony i autentyczny »Roam-Like-At-Home« (RLAH) (wariant preferowany)” i uzyskać zapewnienie większego maksymalnego spadku cen niż wskazany we wniosku.

1.6. Chociaż proponowane rozporządzenie poprawia przejrzystość taryf o wartości dodanej dzięki utworzeniu zakresów numeracyjnych usług o wartości dodanej i stworzeniu scentralizowanej bazy danych UE dostępnej dla operatorów w odniesieniu do tych zakresów, Komitet zaleca wprowadzenie możliwości przerwania świadczenia usługi, jeżeli została uruchomiona w sposób oszukańczy (*ping-call*) na podstawie zawiadomienia ze strony organów sądowych lub policji, zapewniając środki odwoławcze jej operatorom.

1.7. Nawet jeśli rozporządzenie „powołuje się na uczciwe korzystanie”, opisując korzystanie z roamingu, Komitet wyraża ubolewanie, że w żadnej mierze nie wyznacza limitów ani nie określa zasad polityki sprawiedliwego korzystania z nieograniczonych planów taryfowych, ani też opłat za połączenia międzynarodowe, niezależnie od tego, czy klient macierzysty korzysta z roamingu, czy też nie. Komitet proponuje usunięcie terminu „z zastrzeżeniem uczciwego korzystania” ze względu na brak określenia jego zakresu, ponieważ argument ten jest obecnie wykorzystywany przez operatorów w celu znaczącego ograniczenia korzystania z pakietu roamingowego.

1.8. Odnosnie do ostrzeżeń o zbliżającym się wykorzystaniu limitu określonego przez konsumenta lub przez operatora, Komitet zaleca nałożenie na operatora obowiązku ponownego ostrzeżenia konsumenta za każdym razem, gdy objętość wyznaczająca pierwsze ostrzeżenie zostanie ponownie wykorzystana, w szczególności podczas tego samego połączenia lub korzystania z danych.

1.9. Komitet zwraca zwłaszcza szczególną uwagę na sytuacje korzystania z urządzeń mobilnych w obrębie obszarów przygranicznych z krajami niebędącymi członkami Unii Europejskiej i zaleca:

- aby od operatorów działających na tych obszarach Unii Europejskiej było wymagane specjalne rozwiązanie w zakresie opłat roamingowych UE RLAH rozszerzonych na te kraje lub sąsiednie strefy geograficzne,
- aby były zawierane umowy międzynarodowe z krajami sąsiadującymi z państwami UE w celu rozszerzenia roamingu UE RLAH.

1.10. Komitet zauważa, że część wszystkich badań i konsultacji przeprowadzonych w związku ze zmianą rozporządzenia europejskiego miała miejsce przed kryzysem związanym z COVID-19. Kryzys ten doprowadził do drastycznych ograniczeń w podróżowaniu w obrębie Europy, masowego korzystania z narzędzi telepracy lub transmisji online zajęć akademickich, w szczególności dla studentów programu Erasmus+.

1.11. Komitet odnotowuje utrzymywanie się wielu obszarów nieobsługiwanych przez sieci szerokopasmowe na poziomie pętli lokalnych w Unii Europejskiej, a zwłaszcza zwraca uwagę na prędkość niewystarczającą dla zaspokojenia zapotrzebowania wywołanego przez te wideokonferencje, które zużywają dużo danych, niezależnie od tego, czy są prowadzone w roamingu, czy też nie.

1.12. Komitet zaleca znaczne wzmocnienie strategii objęcia terytoriów światłowodami szerokopasmowymi, jak również możliwości obsługi szerokopasmowej za pośrednictwem lokalnej pętli abonenckiej lub też sieci komórkowych.

1.13. EKES zaleca wdrożenie rozporządzenia europejskiego, którego perspektywnym celem byłoby ustanowienie przez Unię Europejską jednolitej strefy taryfowej na jednolitym rynku, umożliwiającej połączenia i korzystanie z danych według taryf „lokalnych” do wszystkich telefonów komórkowych i stacjonarnych konsumentów, którzy posiadają abonament telefoniczny w Europie, z tymi samymi prędkościami i dostępem do infrastruktury, niezależnie od kraju, z którego lub do którego jest wykonywane połączenie.

1.14. Komitet jest zaniepokojony proponowaną zmianą metody aktualizacji maksymalnych opłat hurtowych w drodze aktu delegowanego i zaleca przeprowadzenie dogłębnego przeglądu przepisów w świetle społecznych aspektów rozwoju roamingu.

2. Streszczenie wniosku Komisji

2.1. Celem wniosku jest przedłużenie obowiązywania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 531/2012⁽¹⁾, które wygasa 30 czerwca 2022 r. Wniosek przewiduje dostosowanie maksymalnych cen hurtowych w celu zapewnienia zrównoważonego charakteru świadczenia detalicznych usług roamingu po cenach krajowych. Wprowadza nowe środki zwiększające przejrzystość i zapewniające pełną satysfakcję z korzystania z telefonu za granicą tak jak w kraju pod względem jakości usług i dostępu do służb ratunkowych w roamingu. Ponieważ rozporządzenie (UE) nr 531/2012 było kilkakrotnie zmieniane, celem wniosku jest przekształcenie rozporządzenia tak, aby zwiększyć jego przejrzystość i zastąpić zawarte w nim liczne akty zmieniające.

2.2. Celem głównych proponowanych zmian jest zapewnienie, by operatorzy mogli wdrożyć korzystanie z telefonu za granicą tak jak w kraju oraz w zrównoważony sposób odzyskać koszty na poziomie hurtowym. Proponuje się obniżenie maksymalnych ogólnounijnych hurtowych opłat roamingowych za wykonywane połączenia, wiadomości SMS i transmisję danych w stosunku do opłat obowiązujących do dnia 30 czerwca 2022 r.

2.3. Oprócz obniżenia obowiązujących maksymalnych cen hurtowych, wniosek zawiera zmiany, których celem jest, z jednej strony, zapewnienie użytkownikom końcowym pełnego korzystania z telefonu za granicą tak jak w kraju oraz ułatwienie innowacji i dostępu do sieci, a z drugiej strony ustanowienie zachowujących aktualność ram regulacyjnych dla konsumentów i operatorów.

2.4. Omawiany wniosek przyczynia się do stworzenia „Europy na miarę ery cyfrowej” oraz wyrażona jest w nim chęć jak najlepszego wykorzystania transformacji cyfrowej tak, aby zapewnić obywatelom większe możliwości łączenia się i komunikowania, a także ułatwić prowadzenie działalności zawodowej i gospodarczej w ramach jednolitego rynku. Jego celem jest zagwarantowanie, by bariery na jednolitym rynku, które zostały usunięte wraz ze zniesieniem dodatkowych opłat z tytułu usług detalicznych roamingu, nie zostały przywrócone.

3. Podstawa prawna

3.1. Podstawą prawną wniosku jest art. 114 wyznaczający ramy zwykłej procedury ustawodawczej, których celem jest ustanowienie lub poprawa funkcjonowania rynku wewnętrznego (art. 26 TFUE).

4. Uwagi ogólne

4.1. Komitet z zadowoleniem przyjmuje ten projekt rozporządzenia europejskiego i uznaje za konieczne, by wniosek miał w końcu na celu zapewnienie konsumentom za granicą takiego samego poziomu usług i ochrony jak w kraju. Operatorzy powinni jednak mieć możliwość negocjowania umów o świadczenie usług hurtowych roamingu stosownie do ich potrzeb komercyjnych. Rozporządzenie nie powinno oznaczać, że umowy o hurtowym dostępie mogą być zawierane jedynie z tymi operatorami, którzy dysponują najbardziej zaawansowanymi sieciami.

4.2. Komitet stwierdza, że wniosek Komisji obejmuje swoim zakresem:

- rozwijanie infrastruktury związanej z usuwaniem białych plam oraz z łącznością szerokopasmową, a także wdrażanie technologii nowej generacji (5G),
- cel polegający na osiągnięciu wysokiego poziomu ochrony konsumentów oraz istnienia konkurencji między operatorami sieci ruchomych,
- stworzenie „Europy na miarę ery cyfrowej”, aby zapobiec przywróceniu barier na jednolitym rynku.

4.3. EKES zauważa, że Komisja prowadziła oceny skutków od 2018 r., a w szczególności 12-tygodniowe konsultacje publiczne w 2020 r., które obejmowały 1) detaliczne usługi roamingu (wyjaśnienia i środki związane z jakością usług, usługi o wartości dodanej i połączenia alarmowe w roamingu); 2) świadczenie hurtowych usług roamingu; 3) obciążenie administracyjne związane z rozporządzeniem (UE) nr 531/2012 oraz wpływ potencjalnych środków upraszczających.

4.4. EKES zauważa, że wniosek zwiększy przejrzystość na poziomie rynku detalicznego, poprzez dostarczanie informacji, w szczególności w oparciu o warunki umowne, na temat:

- jakości usług, z których można korzystać w roamingu w UE,

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 531/2012 z dnia 13 czerwca 2012 r. w sprawie roamingu w publicznych sieciach łączności ruchomej wewnątrz Unii (Dz.U. L 172 z 30.6.2012, s. 10).

- komunikatów dotyczących usług o wartości dodanej, rodzaju usług, które mogą podlegać wyższym opłatom, oraz podobnych informacji w ramach „powitalnej wiadomości SMS” wysyłanej przy wjeździe do nowego kraju,
- różnych możliwości dostępu do służb ratunkowych w roamingu, zwłaszcza w ramach „powitalnej wiadomości SMS”.

4.5. Badanie przeprowadzone w 2019 r. przez Organ Europejskich Regulatorów Łączności Elektronicznej (BEREC) wykazało pogorszenie dostępności usług w roamingu, przy jednoczesnym wdrażaniu strategii doskonalenia technicznego na całym terytorium. Celem wniosku jest, aby usługi roamingu były świadczone na takich samych warunkach i były tej samej jakości, jak usługi krajowe, a operatorzy sieci ruchomych mogli zapewnić dostęp do wszystkich dostępnych technologii sieciowych i sieci wszystkich dostępnych generacji.

4.6. Proponowane środki są zatem konieczne, aby zapewnić spełnienie uzasadnionych oczekiwań konsumentów, jak również osiągnięcie pierwotnych założeń rozporządzenia w sprawie roamingu. Jeżeli przyczyną jest wada infrastruktury lokalnej, EKES zaleca zwiększenie inwestycji w tę infrastrukturę, w szczególności w celu poprawy zasięgu na obszarach będących białymi plamami, a także w celu wprowadzenia minimalnych kryteriów, które operatorzy powinni stopniowo spełniać w celu umożliwienia konsumentkom i konsumentom pełnego korzystania z tych usług.

4.7. Należy również przyjąć z zadowoleniem obniżenie maksymalnych cen (*price caps*), które odwiedzane sieci mogą naliczać odwiedzającym operatorom, przy czym skala obniżki jest niewystarczająca, biorąc pod uwagę różnicę między refakturowanymi cenami a rzeczywistymi kosztami roamingu w odwiedzanej sieci. Efektem jest wzrost kosztu podstawowego abonamentu dla konsumentów oraz osłabienie konkurencyjności MVNO, którzy muszą kupować usługi roamingowe u głównych operatorów telefonii komórkowej.

4.8. EKES pragnie wyrazić swoje poparcie dla preferowanego wariantu zawartego we wniosku „Wariant 3 – zrównoważony i autentyczny RLAH (wariant preferowany)” i uzyskać zapewnienie większego maksymalnego spadku cen niż ten wskazany we wniosku.

4.9. Wniosek zwiększa poziom przejrzystości na poziomie hurtowym w odniesieniu do zakresów numeracyjnych usług o wartości dodanej poprzez stworzenie scentralizowanej i dostępnej dla operatorów bazy danych UE zawierającej zakresy numeracyjne usług o wartości dodanej.

4.10. Komitet zaleca wprowadzenie możliwości przerwania świadczenia usługi, jeżeli została uruchomiona w sposób oszukańczy (*ping-call*) na podstawie zawiadomienia ze strony organów sądowych lub policji, zapewniając środki odwoławcze operatorom tych usług.

4.11. Wniosek zapewnia klientom korzystającym z roamingu bezpłatny dostęp do służb ratunkowych poprzez przyjęcie konkretnych środków na poziomie hurtowym, obejmujących bezpłatne połączenia oraz bezpłatną geolokalizację.

4.12. Proponowane rozporządzenie z pewnością ma na celu usunięcie nieprawidłowości ujawnionych w związku z dostępem do sieci roamingowej (płynność połączenia, ograniczony dostęp do 3G lub 4G itp.) w porównaniu z sytuacją konsumenta posiadającego abonament w kraju roamingu, jednakże EKES zauważa, że nie reguluje ono praktyk uznanych za nieprawidłowe, takich jak:

- ograniczenie objętości w megabajtach za granicą w abonamencie, który jest używany w roamingu, oraz
- utrzymująca się praktyka stosowania zbyt wysokich cen dla konsumentów poza roamingiem, którzy łączą się z abonentem posiadającym abonament komórkowy w innym kraju.

4.13. Nawet jeśli rozporządzenie „powołuje się na uczciwe korzystanie”, opisując korzystanie z roamingu, Komitet wyraża ubolewanie, że w żadnej mierze nie wyznacza limitów ani nie określa zasad polityki sprawiedliwego korzystania z nieograniczonych planów taryfowych, ani też opłat za połączenia międzynarodowe, niezależnie od tego, czy klient macierzysty korzysta z roamingu, czy też nie. Komitet proponuje usunięcie terminu „z zastrzeżeniem uczciwego korzystania” ze względu na brak określenia jego zakresu, ponieważ argument ten jest obecnie wykorzystywany przez operatorów w celu znaczącego ograniczenia korzystania z pakietu roamingowego.

4.14. Komitet zwraca zwłaszcza szczególną uwagę na sytuację korzystania z urządzeń mobilnych w obrębie obszarów przygranicznych z krajami niebędącymi członkami Unii Europejskiej i zaleca:

- aby od operatorów działających na tych obszarach Unii Europejskiej było wymagane specjalne rozwiązanie w zakresie opłat roamingowych UE RLAH rozszerzonych na te kraje lub sąsiednie strefy geograficzne,
- aby były zawierane umowy międzynarodowe z krajami sąsiadującymi z państwami UE w celu rozszerzenia roamingu UE RLAH.

4.15. Komitet zauważa, że część wszystkich badań i konsultacji przeprowadzonych w związku ze zmianą rozporządzenia europejskiego miała miejsce przed kryzysem związanym z COVID-19. Kryzys ten doprowadził do drastycznych ograniczeń w podróżowaniu w obrębie Europy, masowego korzystania z narzędzi telepracy lub transmisji online zajęć akademickich, w szczególności dla studentów programu Erasmus+.

4.16. Komitet odnotowuje utrzymywanie się wielu obszarów nieobsługiwanych przez sieci szerokopasmowe na poziomie pętli lokalnych w Unii Europejskiej, a zwłaszcza zwraca uwagę na prędkość niewystarczającą dla zaspokojenia zapotrzebowania wywołanego przez te wideokonferencje, które zużywają dużo danych, niezależnie od tego, czy są prowadzone w roamingu, czy też nie.

4.17. Komitet zaleca znaczne zwiększenie, również pod względem jakości, strategii objęcia terytoriów światłowodami szerokopasmowymi, jak również możliwości obsługi szerokopasmowej za pośrednictwem lokalnej pętli abonenckiej lub też sieci komórkowych.

4.18. Odnośnie do ostrzeżeń o zbliżającym się wykorzystaniu limitu określonego przez konsumenta lub przez operatora, Komitet zaleca nałożenie na operatora obowiązku ponownego ostrzeżenia konsumenta za każdym razem, gdy objętość wyznaczająca pierwsze ostrzeżenie zostanie ponownie wykorzystana, w szczególności podczas tego samego połączenia lub korzystania z danych. Jeżeli wspomniane ostrzeżenia nie dotrą do odbiorcy lub nie zostaną uruchomione, należy przewidzieć mechanizmy zwrotu nieuczciwych opłat.

4.19. Odnośnie scentralizowanej bazy danych dla numerów z usługami o wartości dodanej, Komitet zaleca jej wprowadzenie z możliwością przerwania świadczenia usługi, jeżeli została uruchomiona w sposób oszukańczy (*ping-call*) na podstawie zawiadomienia ze strony organów sądowych lub policji, zapewniając środki odwoławcze jej operatorom.

4.20. EKES zaleca wdrożenie rozporządzenia europejskiego, którego perspektywicznym celem jest stworzenie przez Unię Europejską prawdziwego jednolitego rynku, umożliwiającego połączenia i korzystanie z danych według taryfy „lokalnej” na wszystkich telefonach komórkowych i stacjonarnych konsumentów, którzy posiadają abonament telefoniczny w Europie, z tymi samymi prędkościami i dostępem do infrastruktury, niezależnie od kraju, z którego lub do którego jest wykonywane połączenie.

4.21. Komitet jest zaniepokojony proponowaną zmianą metody aktualizacji maksymalnych opłat hurtowych w drodze aktu delegowanego. Opowiada się za dogłębnym przeglądem przepisów umożliwiającym uwzględnienie wszystkich społecznych aspektów rozwoju roamingu. Istotny jest tutaj głos Parlamentu Europejskiego i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego.

Bruksela, dnia 7 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie nowej strategii finansowania na potrzeby finansowania NextGenerationEU”

[COM(2021) 250 final]

(2021/C 374/07)

Sprawozdawczyni: **Judith VORBACH**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 31.5.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej
Data przyjęcia przez sekcję	22.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	8.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	186/0/4

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że wszystkie państwa członkowskie zakończyły krajową ratyfikację decyzji Rady (UE, Euratom) 2020/2053 ⁽¹⁾ (decyzji w sprawie zasobów własnych) i że w związku z tym w dniu 1 czerwca 2021 r. weszła w życie nowa decyzja umożliwiająca Komisji rozpoczęcie zaciągania pożyczek na potrzeby narzędzia służącego odbudowie. Wzywa wszystkie zainteresowane strony do szybkiego podjęcia kolejnych kroków w celu rozpoczęcia przepływu środków pieniężnych.

1.2. Efekt zwiększenia zaufania, jaki przyniósł instrument NextGenerationEU (NGEU), przyczynił się już do ustabilizowania gospodarki Unii i państw członkowskich oraz kosztów finansowania zewnętrznego. Finansowanie NGEU przyczyni się do zwiększenia ilości bezpiecznych aktywów unijnych i wzmocnienia międzynarodowej roli euro. EKES zauważa, że strategia finansowania NGEU oparta jest na zaciąganiu pożyczek na rynkach kapitałowych i na inwestycjach prywatnych.

1.3. W porównaniu z wynikami szerokiej debaty na temat wydatków NGEU finansowanie postrzegane jest jako kwestia techniczna. Dobrze funkcjonująca strategia finansowania ma jednak kluczowe znaczenie dla sprawnego wdrożenia NGEU. Należyte finansowanie, rzetelne zarządzanie ryzykiem, niskie koszty finansowania zewnętrznego i zrównoważone finansowanie leżą w interesie społeczeństwa obywatelskiego, które w ostatecznym rozrachunku ponosi ryzyko rynkowe. Podstawę zaciągania pożyczek i zarządzania długiem muszą stanowić zasady demokratycznej kontroli, legitymizacji i przejrzystości.

1.4. Potrzeby w zakresie finansowania NGEU wymagają zaawansowanej strategii, która zapewni, że UE będzie mogła wywiązywać się ze zobowiązań płatniczych w sposób terminowy i na korzystnych warunkach rynkowych. EKES podkreśla, że istotne jest, by Komisja zarządzała strategią finansowania bezpośrednio, i z zadowoleniem przyjmuje zwiększenie zasobów ludzkich Komisji w tej dziedzinie. Powinno się to jednak odbywać w sposób zrównoważony pod względem płci. Ponadto należy powołać komitet doradczy, w którym zasiadaliby przedstawiciele Komisji, Parlamentu Europejskiego, Rady, partnerów społecznych i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego.

1.5. Komitet podkreśla znaczenie zachowania wysokiej wiarygodności kredytowej UE i niskich kosztów finansowania zewnętrznego w celu uniknięcia efektów redystrybucji od pożyczkobiorców do pożyczkodawców. Co więcej, takie działanie – w połączeniu z rosnącymi stopami wzrostu gospodarczego – ułatwi spłatę zadłużeń. Wiarygodność kredytowa będzie zależeć przede wszystkim od gospodarczej, politycznej i społecznej siły UE i zostanie wzmocniona dzięki pogłębieniu unii gospodarczej i walutowej. W każdym razie należy przewidywać kryzysy, co może również wiązać się z działaniem EBC jako nabywcy ostatniej instancji.

⁽¹⁾ Decyzja Rady (UE, Euratom) 2020/2053 z dnia 14 grudnia 2020 r. w sprawie systemu zasobów własnych Unii Europejskiej oraz uchylająca decyzję 2014/335/UE, Euratom (Dz.U. L 424 z 15.12.2020, s. 1).

1.6. Ogólnie rzecz biorąc, znaczna część nowej strategii finansowania poświęcona jest relacjom inwestorskim. EKES z zadowoleniem przyjmuje decyzję w sprawie zaciągania pożyczek i plany finansowania, które są przede wszystkim środkiem zapewniającym przejrzystość dla rynków finansowych. Komunikowanie się ze społeczeństwem i jego przedstawicielami nigdy jednak nie powinno być spychane na dalszy plan. Z zadowoleniem należy przyjąć fakt, że jednym z warunków wstępnych uczestnictwa w sieci głównych dealerów jest między innymi nadzór sprawowany przez właściwy organ Unii. Ponieważ przestrzeganie odpowiednich przepisów ma nadrzędne znaczenie, EKES popiera możliwe zaangażowanie OLAF-u w ten nadzór i z zadowoleniem przyjmuje fakt, że również inne organy publiczne mogą być wyznaczane do sprawdzania, czy członkowie sieci głównych dealerów przestrzegają zasad ustanowionych w decyzji.

1.7. Ogromnemu zaangażowaniu na rynkach kapitałowych towarzyszyć będą różne rodzaje ryzyka. EKES popiera ustanowienie solidnych systemów zarządzania ryzykiem oraz prowadzenie rachunku NGEU w EBC. Ze względu na interes publiczny związany z należytym zarządzaniem ryzykiem dyrektor ds. ryzyka powinien zasięgnąć opinii Parlamentu Europejskiego i Rady przy opracowywaniu polityki wysokiego szczebla w zakresie ryzyka i zapewnienia zgodności z przepisami. Ponadto EKES wzywa Komisję do zapewnienia rozliczalności, przejrzystości i należytego zarządzania finansami od samego początku zaciągania pożyczek w ramach NGEU oraz ostrzega przed nadmiernym pożyczaniem od inwestorów spoza UE, a jednocześnie popiera wprowadzenie nowych zasobów własnych.

1.8. Ogólnie rzecz biorąc, Komitet z zadowoleniem przyjmuje wzmocniony element podziału ryzyka w ramach NGEU, ale podkreśla również znaczenie zmniejszania ryzyka w celu zapewnienia stabilności rynku finansowego i odpowiedniej ochrony interesów finansowych Unii. W celu należytego uwzględnienia interesów społeczeństwa obywatelskiego EKES z zadowoleniem przyjmuje planowane ramy dotyczące obligacji ekologicznych NGEU i proponuje rozważenie emisji obligacji społecznych NGEU.

2. Kontekst opinii

2.1. NextGenerationEU (NGEU) umożliwi zasilenie gospodarki UE kwotą do 806 mld EUR w formie dotacji i pożyczek, co będzie stanowić impuls odpowiadający 5 % unijnego PKB. W imieniu UE Komisja pożyczyci te kwoty na międzynarodowych rynkach kapitałowych w ramach operacji finansowania. NGEU ma w założeniu być instrumentem o charakterze tymczasowym. Pożyczki będą udzielane od połowy 2021 r. do 2026 r. W tym okresie Komisja będzie realizowała operacje z zakresu finansowania o wartości od 150 do 200 mld EUR rocznie. Finansowanie pozyskane przez UE ma zostać spłacone albo bezpośrednio przez państwa członkowskie (w przypadku pożyczek), albo za pośrednictwem budżetu UE (w przypadku wsparcia bezzwrotnego) najpóźniej do grudnia 2058 r.

2.2. Komunikat w sprawie nowej strategii finansowania na potrzeby finansowania NGEU⁽²⁾ zostaje przyjęty na podstawie art. 5 ust. 3 decyzji (UE, Euratom) 2020/2053, w którym zobowiązano Komisję do dokonania koniecznych ustaleń w zakresie zarządzania operacjami zaciągania pożyczek oraz do regularnego przedstawiania Parlamentowi Europejskiemu i Radzie informacji na temat wszystkich aspektów swojej strategii zarządzania długiem. W oparciu o decyzję w sprawie zasobów własnych zatwierdzoną przez wszystkie państwa członkowskie Komisja wdroży strategię finansowania przedstawioną w komunikacie i określonej w trzech decyzjach⁽³⁾. Instrumenty będą obejmować obligacje UE i eurobony; zastosowane techniki obejmować będą natomiast transakcje konsorcjalne i aukcje. Co roku podejmowana będzie decyzja ustalająca maksymalne kwoty pożyczek oraz ustalane będą półroczne plany finansowania. Komisja usprawni funkcjonowanie swoich struktur i ustanowi ogólnoeuropejską sieć głównych dealerów.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES od samego początku wspiera proces wdrażania NGEU i wielokrotnie wyrażał swoje poparcie dla tego instrumentu⁽⁴⁾. W opinii dotyczącej rocznej strategii zrównoważonego wzrostu gospodarczego na rok 2021⁽⁵⁾ EKES potwierdził, że „inicjatywa »Next Generation EU« została opracowana i przyjęta we właściwej formule w odpowiednim czasie”. Dzięki wiążącemu się z nim efektowi zwiększenia zaufania NGEU już teraz wywiera pozytywny wpływ na gospodarkę UE i zmniejszył prawdopodobieństwo wystąpienia głębokiego kryzysu w niektórych państwach. W perspektywie długoterminowej oczekuje się, że NGEU przyczyni się do istotnej poprawy wyników uzyskiwanych przez UE, co oznacza, że w ostatecznym rozrachunku wszystkie państwa członkowskie staną się prawdopodobnie jego beneficjentami netto⁽⁶⁾. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że wszystkie państwa członkowskie zakończyły ratyfikację decyzji w sprawie zasobów własnych na szczeblu krajowym, co umożliwi rozpoczęcie zaciągania pożyczek, i apeluje, by wszystkie zainteresowane strony szybko podjęły kolejne kroki w celu rozpoczęcia przepływu środków pieniężnych.

⁽²⁾ COM(2021) 250 final.

⁽³⁾ C(2021) 2500 final (Dz.U. L 131 z 16.4.2021, s. 170), C(2021) 2501 final, C(2021) 2502 final.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 364 z 28.10.2020, s. 124.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 155 z 30.4.2021, s. 45.

⁽⁶⁾ „The nonsense of Next Generation EU net balance calculations (Bruegel)” [Bezsens obliczeń bilansu netto Next Generation EU (Bruegel)].

3.2. Słusznie toczy się szeroka zakrojona debata na temat wykorzystania funduszy NGEU oraz – w mniejszym stopniu – na temat nowych zasobów własnych. Z kolei problematyce finansowania NGEU, która jest postrzegana jako kwestia o bardziej technicznym niż politycznym charakterze, poświęca się stosunkowo niewiele uwagi. Mimo to pożyczki zaciągane w ramach NGEU istotnie zwiększą zobowiązania finansowe Unii, dlatego też działania w tym zakresie będą musiały podlegać kontroli demokratycznej i będą musiały być zgodne z zasadami legalności i przejrzystości. EKES podkreśla, że należyte i zrównoważone finansowanie, rzetelne zarządzanie ryzykiem i niskie koszty finansowania zewnętrznego leżą w interesie publicznym. Ostateczna odpowiedzialność za zaciągnięte długi będzie spoczywała na europejskim społeczeństwie obywatelskim, przy czym wyższe koszty finansowania zewnętrznego wywołałyby efekty redystrybucji od pożyczkobiorców do pożyczkodawców. Dobrze funkcjonująca strategia finansowania ma również kluczowe znaczenie dla sprawnego wdrożenia NGEU.

3.3. EKES zwraca uwagę na fakt, że proponowana strategia jest uzależniona od finansowania za pośrednictwem międzynarodowych rynków kapitałowych. Nie wdrożono żadnych buforów kapitałowych, ponieważ są one objęte Europejskim Mechanizmem Stabilności (EMS) i nie przewiduje się możliwości przeniesienia zadłużenia poza 2058 r. Inne podejścia takie jak obligacje wieczyste, wspólnie gwarantowane i emitowane przez EBC, są jednak również przedmiotem debaty publicznej⁽⁷⁾. W perspektywie długoterminowej, a w szczególności w przypadku stałego systemu wspólnej emisji długu, należy rozważyć możliwość powierzenia EBC roli pożyczkodawcy ostatecznej instancji.

3.4. Biorąc pod uwagę wysokie zapotrzebowanie NGEU na finansowanie, jego złożony i potencjalnie niepewny harmonogram wypłat i brak precyzyjnej wiedzy na temat pul środków budżetowych, kontynuowanie działalności pożyczkowej na rynkach wiąże się z koniecznością opracowania zaawansowanej strategii finansowania. Należy zapewnić możliwość przewidywania zmian na rynkach finansowych, aby umożliwić Unii terminowe wywiązywanie się z zobowiązań płatniczych bez konieczności pozyskiwania kapitału w niekorzystnych warunkach rynkowych. Wymaga to odpowiedniej biegłości rynkowej i elastyczności przy podejmowaniu decyzji o tym, kiedy realizować operacje finansowania i które techniki finansowania stosować, aby ograniczyć do minimum potencjalne ryzyko związane z realizacją operacji, a także aby zmniejszyć koszty finansowania. EKES podkreśla, że istotne jest, by Komisja zarządzała strategią finansowania bezpośrednio, a nie zlecała ją na zewnątrz. Wiąże się to z koniecznością stworzenia nowych zdolności operacyjnych, dlatego też Komisja słusznie zwiększa poziom swoich zasobów ludzkich i kompetencji. EKES wzywa Komisję do stosowania przy tym podejścia opartego na równowadze pod względem płci.

3.5. Ponadto EKES odnotowuje, że strategii finansowania NGEU towarzyszy rozszerzenie poziomu odpowiedzialności Komisji, i z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie do regularnego informowania Parlamentu Europejskiego i Rady o wszystkich aspektach strategii zarządzania długiem oraz o postanowieniach porozumienia międzyinstytucjonalnego⁽⁸⁾. Przekazywanie corocznych zaktualizowanych informacji rozpocznie się w trzecim kwartale 2021 r. Zważywszy na istotny interes publiczny związany z zapewnieniem odpowiedniego finansowania NGEU, ten poziom zaangażowania wydaje się minimalny. EKES proponuje powołanie komitetu doradczego ds. finansowania NGEU. Członkowie komitetu NGEU ds. ryzyka i zapewnienia zgodności z przepisami powinni co pół roku spotykać się z wybranymi przedstawicielami Parlamentu Europejskiego, Rady, partnerów społecznych i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego kompetentnymi w kwestiach dotyczących rynku finansowego.

3.6. Z uwagi na wysoki rating kredytowy UE i stabilne perspektywy Komisja będzie mogła zaciągnąć pożyczki na korzystnych warunkach finansowych i przenosić korzyści z tego tytułu na państwa członkowskie. Komitet podkreśla znaczenie zachowania niskich kosztów finansowania zewnętrznego przez cały okres finansowania. W połączeniu z przewidywanym zwiększeniem stóp wzrostu gospodarczego przyczyni się to do znacznego usprawnienia procesu spłaty zadłużenia. Wiarygodność kredytowa UE będzie zależeć przede wszystkim od jej gospodarczej, politycznej i społecznej siły i zostanie wzmocniona dzięki pogłębieniu unii gospodarczej i walutowej. Niestety napięcia wewnętrzne i utrzymujące się konflikty między państwami członkowskimi prawdopodobnie osłabiają tę wiarygodność, a realizacja gwarancji⁽⁹⁾ kosztem niektórych państw członkowskich może doprowadzić do poważnych tarć politycznych⁽¹⁰⁾. Ponadto należy spodziewać się kryzysów gospodarczych lub związanych z rynkiem finansowym, zdrowiem lub innymi obszarami. Dlatego też kluczowe znaczenie ma oparcie strategii finansowania na możliwie jak najodporniejszym i najbardziej zrównoważonym fundamencie, który może również obejmować powierzenie EBC roli nabywcy ostatecznej instancji.

3.7. Choć działania w zakresie finansowania NGEU już się rozpoczęły, termin wprowadzenia nowych zasobów własnych jest znacznie mniej konkretny. Komisja przedstawi wnioski dotyczące nowych zasobów własnych bazujące na mechanizmie dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂, systemie handlu emisjami oraz opłacie cyfrowej w połowie 2021 r. Kolejne wnioski w 2024 r. mogłyby dotyczyć podatku od transakcji finansowych lub wkładu finansowego powiązanego z sektorem przedsiębiorstw. W przypadku udostępnienia nowych zasobów własnych przed styczniem 2028 r. zasoby te zostaną wykorzystane do wcześniejszego rozpoczęcia spłaty zadłużenia. EKES wzywa Komisję

⁽⁷⁾ „Covid Perpetual Eurobonds: Jointly guaranteed and supported by the ECB” [Wieczyste euroobligacje covidowe: wspólnie gwarantowane i wspierane przez EBC].

⁽⁸⁾ Porozumienie międzyinstytucjonalne z dnia 16 grudnia 2020 r. pomiędzy Parlamentem Europejskim, Radą i Komisją.

⁽⁹⁾ Z uwagi na przyjęcie decyzji w sprawie zasobów własnych.

⁽¹⁰⁾ Zob. art. 9 ust. 5 decyzji (UE, Euratom) 2020/2053.

do przedstawienia wniosków zaplanowanych na 2024 r. i popiera szybkie wprowadzenie nowych zasobów własnych. W przypadku ich prawidłowego wdrożenia zasoby te mogłyby nie tylko posłużyć jako rekompensata w przypadku braku możliwości skutecznego ściągnięcia podatków na szczeblu krajowym z uwagi na konkurencję podatkową, ale mogłyby przyczynić się również do ustanowienia sprawiedliwego systemu spłaty zadłużenia i wesprzeć walkę ze zmianą klimatu. Pozwoliłoby to również uniknąć konieczności podwyższenia kwoty wkładów krajowych lub dokonywania cięć wydatków w budżecie UE.

3.8. Zaciągnięcie pożyczek w ramach NGEU w wysokości około 800 mld EUR zwiększy wartość bezpiecznych aktywów denominowanych w euro do około 2 bln EUR, uwzględniając SURE⁽¹¹⁾ i kolejne 800 mld EUR w postaci aktywów wyemitowanych za pośrednictwem EMS/ESNF i przez EBI przed wybuchem pandemii⁽¹²⁾. Wzmocnienie europejskich bezpiecznych aktywów obejmujących wszystkie terminy zapadalności aż do terminów wynoszących 30 lat dostarczy nowych bezpiecznych instrumentów inwestycyjnych, ułatwi bankom dywersyfikowanie obligacji skarbowych znajdujących się w ich posiadaniu, zwiększy atrakcyjność strefy euro i wzmocni rolę euro na szczeblu międzynarodowym. Ponadto efekt zwiększenia zaufania związany z NGEU prawdopodobnie przełoży się również na zmniejszenie kosztów finansowania zewnętrznego dla podmiotów sektora instytucji rządowych i samorządowych i sektora prywatnego, w szczególności w państwach strefy euro o dużych spreadach wobec Niemiec. Państwa członkowskie doświadczające zawirowań rynkowych wywierających wpływ na emisję obligacji krajowych będą mogły skorzystać z możliwości zaciągnięcia pożyczki w ramach NGEU. Choć EKES z zadowoleniem przyjmuje wzmocnienie elementu podziału ryzyka, podkreśla również znaczenie zmniejszania ryzyka poprzez dbanie o należyłą regulację rynku finansowego i konwergencję praktyk nadzorczych.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje zamiar wyznaczenia maksymalnych limitów w corocznej decyzji ramowej w sprawie zaciągania pożyczek, np. w odniesieniu do finansowania długoterminowego i krótkoterminowego, a także zamiar zorganizowania procesu zaciągania pożyczek w oparciu o półroczne plany finansowania sporządzane na podstawie informacji dotyczących płatności, które wkrótce mają zostać dokonane. Wspomniane plany mają najwyraźniej zapewnić przejrzystość w kwestii sytuacji rynkowej poprzez zagwarantowanie przewidywalności emisji dla inwestorów oraz usprawnienie koordynacji z innymi emitentami, a jednocześnie również pełnić rolę źródła informacji dla Parlamentu Europejskiego i Rady. Choć Komitet jest w pełni świadomy znaczenia relacji między inwestorem a emitentem, pragnie podkreślić, że komunikowanie się ze społeczeństwem i jego przedstawicielami nigdy nie powinno być spychane na dalszy plan i że konieczne jest zapewnienie starannej ochrony interesów finansowych Unii.

4.2. Bieżące planowanie płynności zagwarantuje, że zasoby gotówkowe będą wystarczające, aby nie dopuścić do niedoborów płynności, a jednocześnie pozwoli uniknąć utrzymywania zbędnych i wysokich sald gotówkowych. Biorąc pod uwagę fakt, że rynki kapitałowe nie dysponują nieograniczoną zdolnością absorpcyjną oraz że niedobory płynności mogą doprowadzić do zakłócenia procesu wdrażania NGEU, EKES wzywa do przedkładania tworzenia solidnych buforów ryzyka ponad nadmierne ograniczanie kosztów i udziela wyraźnego poparcia pomysłowi przechowywania ostrożnościowych zasobów gotówkowych na specjalnym rachunku prowadzonym przez EBC, aby nie dopuścić do narażenia tych zasobów na jakiegokolwiek ryzyko kontrahenta.

4.3. Członkostwo w sieci głównych dealerów upoważnia instytucje finansowe do uczestnictwa w aukcjach i obejmuje propagowanie płynności rynkowej oraz zapewnianie Komisji rzetelnego doradztwa i badań rynkowych, a także wiąże się z zobowiązaniami w zakresie dokonywania zakupów i obowiązkami sprawozdawczymi. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że wnioskodawcy muszą już być aktywnymi członkami unijnej sieci głównych dealerów i muszą podlegać nadzorowi ze strony właściwego organu Unii. Główni dealerzy będą odgrywali kluczową rolę w finansowaniu NGEU, a wszelkie zaniedbania lub przypadki niewłaściwego postępowania będą mogły skutkować podwyższeniem kosztów finansowania zewnętrznego. Należy ponadto wziąć pod uwagę ryzyko kontrahenta, a także kwestie związane z pozycją rynkową i znaczeniem systemowym głównych dealerów.

4.3.1. Z uwagi na znaczny zakres odpowiedzialności spoczywającej na członkach unijnej sieci głównych dealerów nadrzędne znaczenie ma przestrzeganie przez nich odpowiednich przepisów. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustanowionych w decyzji⁽¹³⁾ opiera się w dużym stopniu na obowiązkach sprawozdawczych spoczywających na samych głównych dealerach. EKES popiera ponadto możliwe zaangażowanie OLAF-u w działania nadzorcze i z zadowoleniem przyjmuje fakt, że nie tylko Komisja, ale również inne organy publiczne mogą być wyznaczane jako osoby trzecie na potrzeby przeprowadzania kontroli służących sprawdzeniu, czy członkowie sieci głównych dealerów przestrzegają przepisów decyzji.

4.3.2. Komisja opracuje również metodę powoływania głównych dealerów do udziału w transakcjach konsorcjalnych, którzy będą wyznaczani do realizacji poszczególnych transakcji pożyczkowych. Szczególnie aktywni członkowie powinni kwalifikować się do pełnienia funkcji podmiotów kierujących i podmiotów współkierujących transakcjami konsorcjalnymi i otrzymywać z tego tytułu wynagrodzenie. Grupa ta powinna angażować się w pełnienie funkcji animatorów rynku,

⁽¹¹⁾ Europejski instrument tymczasowego wsparcia w celu zmniejszenia zagrożeń związanych z bezrobociem w sytuacji nadzwyczajnej.

⁽¹²⁾ Klaus Regling, webinarium – „Deepening EMU and the role of EMS” [Pogłębianie unii gospodarczej i walutowej i wzmocnianie roli EMS], 5 maja 2021 r.

⁽¹³⁾ C(2021) 2500 final.

promować emisje wśród inwestorów oraz dostarczać Komisji dodatkowych wartościowych porad i badań rynkowych. EKES odnotowuje kluczową rolę instytucji finansowych w działaniach w zakresie finansowania i zwraca uwagę na potencjalne konflikty interesów, w szczególności jeżeli chodzi o pełnienie funkcji doradczej. W każdym razie bardzo pożądane byłoby zapewnienie wysokiego poziomu zdolności na rynku finansowym oraz dobrej znajomości rynku finansowego wśród organów publicznych.

4.4. Ogromnemu zaangażowaniu na rynkach kapitałowych towarzyszyć będą różne rodzaje ryzyka, które w ostatecznym rozrachunku poniesie europejskie społeczeństwo obywatelskie. Komitet w pełni zgadza się z opinią Komisji, która stwierdziła, że „[w] związku z niespotykaną dotąd skalą operacji i koniecznością dysponowania zaawansowaną strategią finansowania niezwykle ważne jest, aby operacje przeprowadzane w ramach NGEU podlegały solidnym i niezależnym ramom zarządzania ryzykiem i zapewnienia zgodności z przepisami”. Faktycznie należy dopilnować, aby operacje w ramach NGEU realizowano w sposób zgodny z najwyższymi standardami uczciwości, rzetelności i należytego zarządzania finansami. EKES popiera również utworzenie solidnych systemów zarządzania oraz systemów zarządzania ryzykiem, w tym określenie zasad i struktur zapewniających solidny i niezależny nadzór nad wszystkimi operacjami finansowymi w ramach NGEU.

4.4.1. W systemie tym kluczową rolę będzie pełnił dyrektor ds. ryzyka, który będzie miał pełną autonomię w wykonywaniu swoich zadań i będzie podlegał m.in. dyrektorowi generalnemu Dyrekcji Generalnej ds. Budżetu oraz członkowi Kolegium odpowiedzialnemu za budżet. Osoba ta będzie odpowiedzialna za opracowanie polityki wysokiego szczebla w zakresie ryzyka i zapewnienia zgodności z przepisami oraz dopilnowanie jej przestrzegania we wszystkich operacjach w ramach NGEU, przy wsparciu urzędnika ds. zgodności oraz komitetu ds. ryzyka i zapewnienia zgodności z przepisami. Ze względu na znaczenie rzetelnego zarządzania ryzykiem i związany z tym interes publiczny należy rozważyć zobowiązanie dyrektora ds. ryzyka do zasięgnięcia opinii Parlamentu Europejskiego i Rady przy opracowywaniu polityki wysokiego szczebla w zakresie ryzyka i zapewnienia zgodności z przepisami.

4.4.2. Nadal pozostają pytania dotyczące zarządzania ryzykiem na początku operacji zaciągania pożyczek, w szczególności w okresie poprzedzającym mianowanie dyrektora ds. ryzyka oraz w trzymiesięcznym okresie zaplanowanym na opracowanie polityki wysokiego szczebla w zakresie ryzyka i zapewnienia zgodności z przepisami. W celu skompensowania niedopasowania terminów zapadalności między pożyczką a bazowymi instrumentami finansowania, w szczególności w 2021 r., Komisja zastosuje zestaw instrumentów rynku finansowego, w tym swapy i ewentualnie papiery komercyjne, które są szczególnie ryzykowne. EKES wzywa Komisję do zapewnienia rozliczalności, przejrzystości i należytego zarządzania finansami od samego początku zaciągania pożyczek w ramach NGEU.

4.5. Jak widać, potrzebny jest rozbudowany i kompleksowy system rachunkowości, aby właściwie zarządzać zróżnicowaną strategią finansowania. EKES z zadowoleniem przyjmuje rozwinięcie funkcji zaplecza administracyjnego i księgowego Komisji. Normą powinno być wykorzystywanie wypróbowanego i przetestowanego oprogramowania. EKES odnotowuje znaczącą rolę księgowego Komisji odpowiedzialnego za zapewnienie odpowiedniego rozliczania wszystkich operacji realizowanych w ramach NGEU i za otwarcie „rachunku NGEU” w EBC.

4.6. EKES uznaje, że istotnym elementem nowej strategii finansowania jest opracowanie strategii dotyczącej relacji inwestorskich i towarzyszących jej narzędzi. Jednym z elementów będzie biuletyn na temat finansowania unijnego, w którym Komisja będzie regularnie i w przejrzysty sposób przekazywać aktualne informacje społeczności inwestorów. Komisja będzie również aktywnie podejmować działania informacyjne ukierunkowane na „inwestorów na całym świecie” – w tym celu zamierza realizować systematyczny program zorganizowanych wizyt. EKES ostrzega jednak przed nadmiernym zaciąganiem pożyczek u inwestorów spoza UE, co może – zwłaszcza w czasach kryzysu – wiązać się z rosnącym ryzykiem, związanym np. z nagłym wstrzymaniem działalności w zakresie udzielania pożyczek.

4.7. Komisja będzie dążyć do pozyskania 30 % funduszy NGEU w drodze emisji obligacji ekologicznych, co może oznaczać emisję obligacji ekologicznych o wartości 250 mld EUR, dzięki czemu UE stałaby się jednym z największych emitentów obligacji ekologicznych na świecie oraz wzmocniłaby swoją politykę i czołową pozycję na rynku w dziedzinie zrównoważonego finansowania. EKES z zadowoleniem przyjmuje planowane „ramy dotyczące obligacji ekologicznych NGEU”, które opierają się na zobowiązaniu państw członkowskich do zapewnienia, by 37 % wydatków finansowanych w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF) było przeznaczone na przeciwdziałanie zmianie klimatu. Ponadto należy również zintensyfikować emisję obligacji społecznych w ramach NGEU, która powinna uzupełnić kwotę 100 mld EUR przeznaczoną na SURE. Aby uzyskać wsparcie z RRF, państwa UE proszone są również o sporządzenie projektów m.in. w obszarach polityki dotyczących wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu i spójności społecznej, które stanowią podstawę opracowania ram emisji obligacji społecznych. W ten sposób strategia finansowania mogłaby w pełni uwzględniać interesy społeczeństwa obywatelskiego.

Bruksela, dnia 8 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Plan działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych«”

(COM(2021)102 final)

(2021/C 374/08)

Sprawozdawcy: **Cristian PIRVULESCU**

Carlos Manuel TRINDADE

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 26.3.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	21.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	8.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	160/79/19

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje plan działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych („plan”) i jego realizację na szczeblu unijnym i krajowym, z należyтым uwzględnieniem odpowiednich kompetencji, i uważa, że powstał on w bardzo odpowiednim momencie, zwłaszcza że pandemia COVID-19 zakłóciła wszystkie aspekty życia ludzkiego, pogłębiając istniejące już wcześniej problemy społeczne i wywierając ogromną presję zarówno na instytucje państwowe, jak i na społeczności, organizacje i przedsiębiorstwa. EKES ostrzega, że pandemia nie skończy się w najbliższym czasie; UE i państwa członkowskie muszą zatem wykorzystać i zbudować w ramach planu odpowiednią infrastrukturę, aby sprostać związanym z pandemią wyzwaniom w perspektywie średnio- i długoterminowej, mając na uwadze, że funkcjonujący dialog obywatelski i społeczny oraz aktywne zaangażowanie partnerów społecznych – jako istotny element konkurencyjnej społecznej gospodarki rynkowej – odgrywają w tym względzie kluczową rolę.

1.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje konsensus polityczny wypracowany w odniesieniu do planu podczas szczytu społecznego w Porto za pomocą zobowiązania z Porto. EKES przyjmuje również z zadowoleniem przyjętą w Porto deklarację Rady. Jak wskazano w jej punkcie 4, który znajduje pełne poparcie EKES-u: „Jego wdrożenie wzmocni dążenie Unii do cyfrowej, ekologicznej i sprawiedliwej transformacji oraz przyczyni się do osiągnięcia pozytywnej konwergencji społecznej i gospodarczej oraz do stawienia czoła wyzwaniom demograficznym. Wymiar społeczny, dialog społeczny i czynne zaangażowanie partnerów społecznych były zawsze podstawą wysoce konkurencyjnej społecznej gospodarki rynkowej. Wyrazem naszego zobowiązania na rzecz jedności i solidarności jest również zapewnienie każdemu równych szans i niepozostawianie nikogo bez pomocy”.

1.3. EKES popiera wizję i cele określone w planie i z zadowoleniem przyjmuje koncepcję leżącą u jego podstaw, zgodnie z którą przyjęcie odpowiednich i uzgodnionych celów społecznych pomoże skoncentrować starania polityczne na osiąganiu wyników i będzie stanowić ważną zachętę do reform i inwestycji w państwach członkowskich. Komitet podkreśla także, że plan działania powinien opierać się na konkretnych, wymiernych i zauważalnych działaniach, którym towarzyszyć będą ramy monitorowania obejmujące kryteria społeczne, środowiskowe i gospodarcze, wspólnie uzgodnione przez odpowiednie zainteresowane strony ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Rezolucja EKES-u w sprawie wkładu w Szczyt Społeczny w Porto (Dz.U. C 286 z 16.7.2021, s. 6).

1.4. EKES uznaje różnorodność i wspólną podstawę modeli społecznych w całej UE. Stanowią one część naszej wspólnej historii i elementy składowe wspólnego zobowiązania na rzecz europejskiego modelu społecznego, który jest integralną częścią wspólnego rynku i wszystkich obszarów polityki UE. Należy zdecydowanie wspierać kraje o mniej solidnych modelach społecznych poprzez zachęcanie do konkurencyjności, inwestycje, uczenie się i analizę porównawczą. Dobrobyt i prawa podstawowe obywateli powinny opierać się na wspólnym i spójnym modelu społecznym, wystarczająco elastycznym, aby uwzględnić różne krajowe tradycje i doświadczenia zgodne z wartościami, zasadami i celami Traktatów oraz filaru i jego odnowionym i wybiegającym w przyszłość konsensusem.

1.5. EKES uważa, że zagwarantowanie minimalnych standardów społecznych dla każdej osoby mieszkającej w UE ma ogromne znaczenie dla budowania sprawiedliwego i integracyjnego społeczeństwa. Wdrażając filar socjalny, należy dążyć do wyważonego połączenia prawodawstwa i prawa miękkiego. Przepisy te powinny być w pełni zgodne z Kartą praw podstawowych i z przepisami dotyczącymi lepszego stanowienia prawa oraz podlegać szczegółowym konsultacjom z partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu unijnym i krajowym.

1.6. Jak już wcześniej wskazał Komitet, konkurencyjność i wyższa wydajność oparta na umiejętnościach i wiedzy są dobrym sposobem na utrzymanie dobrobytu społeczeństw europejskich. Musimy rozwinąć atuty europejskiego systemu społecznej gospodarki rynkowej, eliminując jednocześnie jego słabości, i tym samym dostosować go do przyszłych wyzwań⁽²⁾.

1.7. EKES uważa, że należy wyznaczyć konkretne cele i zadania odnośnie do wszystkich 20 zasad Europejskiego filaru praw socjalnych. Komitet zachęca ponadto państwa członkowskie do ambitnego i dobrowolnego wytyczenia własnych celów, tak aby wszystkie państwa członkowskie wraz z partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego przyczyniały się do osiągnięcia zamierzeń europejskich. Komisja Europejska powinna monitorować i wspierać jakość i wyniki dialogu związanego z filarem i planem oraz przekazywać informacje na ten temat. Cele i zadania należy ująć w mechanizmie sprawozdawczym przewidzianym w ramach europejskiego semestru oraz w krajowych programach reform.

1.8. EKES proponuje, by w celu zwiększenia skuteczności planowanego przeglądu śródkrokowego państwa członkowskie w konstruktywnym dialogu z partnerami społecznymi mogły określić pośrednie cele i zadania dla omawianego planu na 2025 r., tak by można było ocenić postępy w pierwszej połowie czasu jego realizacji. Wytyczne dotyczące istniejących mechanizmów koordynacji powinny być priorytetem dla Komisji w odniesieniu do państw członkowskich.

1.9. EKES proponuje, aby jako europejski mechanizm koordynacji wdrażania planu wykorzystać ramy europejskiego semestru. Ten mechanizm koordynacji mogłoby stanowić międzyinstytucjonalne forum UE ds. filaru socjalnego, które zbierałoby się regularnie w celu oceny postępów i nadania planowi nowego impulsu.

1.10. EKES popiera zamiar aktualizacji tablicy wskaźników społecznych w razie potrzeby w celu dostosowania jej do Agendy 2030 i celów zrównoważonego rozwoju ONZ.

1.11. Komitet uważa, że europejski semestr stanowi odpowiednie ramy monitorowania planu – należy zwrócić równą uwagę na cele społeczne i środowiskowe oraz stabilność makroekonomiczną i produktywność. Komitet z zadowoleniem przyjmuje zawarte w planie stwierdzenie, że krajowe plany odbudowy i zwiększania odporności są wyjątkową okazją do zaplanowania i finansowania inwestycji i reform, które wspierają odbudowę o wymiarze społecznym koncentrującą się na zatrudnieniu, przy jednoczesnym uwzględnieniu transformacji ekologicznej i cyfrowej oraz wykonywaniu stosownych zaleceń dla poszczególnych krajów w ramach europejskiego semestru. W planie słusznie wzywa się państwa członkowskie do jak najlepszego wykorzystania europejskiego semestru oraz bezprecedensowej szansy, jaką stwarza Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.

1.12. EKES odnotowuje, że w planie nie określono wyraźnie potrzeby przedłużenia obecnego wsparcia w sytuacji nadzwyczajnej do czasu, gdy gospodarka nie będzie go już potrzebować, a tym samym nie zaznaczono wystarczająco konieczności ochrony miejsc pracy i przedsiębiorstw w czasie kryzysu. Komitet zauważa również, że choć Next Generation EU jest narzędziem o charakterze nadzwyczajnym, opartym na art. 122 TFUE, i będzie nadal traktowany jako środek jednorazowy, to stanowi on także precedens dla odważnych i konstruktywnych działań.

⁽²⁾ Rezolucja EKES-u w sprawie wkładu w Szczyt Społeczny w Porto (Dz.U. C 286 z 16.7.2021, s. 6), punkt 7.

1.13. EKES zwraca uwagę, że w planie uznano, iż zdecydowana reakcja polityczna na pandemię COVID-19 na szczeblu krajowym i unijnym skutecznie ograniczyła jej skutki dla zatrudnienia i społeczeństwa dzięki wsparciu przedsiębiorstw i pracowników. Jednocześnie Komitet zauważa, że pandemia jeszcze bardziej uwypukliła istniejące nierówności (zwłaszcza w odniesieniu do pracowników o niższym poziomie wykształcenia, kobiet, osób młodych, migrantów i innych grup społecznie wrażliwych), co prawdopodobnie doprowadzi do dalszego wzrostu bezrobocia i pogłębienia nierówności, jeśli postępowi społecznemu nie będzie towarzyszyć zrównoważony wzrost gospodarczy. EKES ma nadzieję, że plan przyczyni się do odwrócenia tej tendencji, i podkreśla potrzebę promowania zrównoważonych i konkurencyjnych gospodarek, opartych na wysokiej jakości miejscach pracy i równych szansach dla wszystkich.

1.14. EKES jest zdania, że na szczeblu UE i państw członkowskich można podjąć szerzej zakrojone działania w obszarze walki z ubóstwem, zgodnie z pierwszym celem zrównoważonego rozwoju określonym w Agendzie 2030 ONZ. W szczególności Komitet uważa, że UE powinna wyznaczyć cel polegający na zmniejszeniu odsetka dzieci zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym z 22,8 % w 2019 r. do 10 % w 2030 r., przy czym każde państwo członkowskie powinno podjąć podobne dobrowolne zobowiązania.

1.15. EKES proponuje, by w planie uwzględniono środki prowadzące do zaradzenia nierównościom dochodowym, biorąc pod uwagę dobrze zdefiniowany priorytet spójności społecznej, który jest zasadniczym elementem europejskiego modelu społecznego.

1.16. EKES uważa, że plan powinien wspierać nie tylko tworzenie nowych miejsc pracy – co jest uzasadnionym celem – lecz także jakość zatrudnienia, w tym zwalczanie niepewnych form zatrudnienia. Należy wprowadzić odpowiednie kontrole prawne i administracyjne na poziomie krajowym, aby zapewnić pracownikom bezpieczne warunki pracy, odpowiednie i przewidywalne wynagrodzenie oraz zorganizowane struktury umożliwiające wyrażanie punktu widzenia w miejscu pracy. EKES jest szczególnie zaniepokojony warunkami pracy wielu pracowników sezonowych, obywateli UE i spoza UE pracujących w rolnictwie, usługach i budownictwie. Wzywa do skutecznego wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1152⁽³⁾ w sprawie przejrzystych i przewidywalnych warunków pracy, której celem jest poprawa warunków pracy poprzez promowanie bardziej przejrzystego i przewidywalnego zatrudnienia przy jednoczesnym zapewnieniu zdolności dostosowawczych rynku pracy. EKES uważa, że należy znacznie obniżyć wskaźnik zagrożenia ubóstwem osób pracujących. Do osiągnięcia celu, jakim jest wyeliminowanie ubóstwa pracujących, należy dążyć poprzez ustanowienie minimalnych wspólnych norm europejskich na szczeblu UE.

1.17. EKES z zadowoleniem przyjmuje zamiar zmniejszenia dysproporcji w zatrudnieniu i wynagrodzeniu kobiet i mężczyzn w ciągu dziesięciu lat oraz zamiar zwiększenia zapewniania wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (choć nie określono jeszcze ilościowego wymiaru tego zwiększenia). EKES popiera w związku z tym europejską gwarancję dla dzieci. Należy dążyć do równości płci we wszystkich aspektach życia gospodarczego i społecznego.

1.18. EKES zauważa, że plan nie zawiera wniosku dotyczącego dyrektywy w sprawie minimalnego bezpieczeństwa dochodów, która według Komitetu jest niezbędna do zwalczania najpoważniejszych form ubóstwa.

1.19. EKES popiera Komisję, gdy ta nakłania Parlament Europejski i Radę do zakończenia negocjacji w sprawie zmiany przepisów dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w celu poprawy mobilności pracowników i zapewnienia odpowiedniej ochrony socjalnej w UE, bez tworzenia nadmiernych obciążeń dla pracowników i przedsiębiorstw.

1.20. EKES podziela pogląd Komisji, że należy propagować jak najszerszy zakres negocjacji zbiorowych oraz liczne członkostwo w organizacjach partnerów społecznych. W związku z tym Komitet proponuje rozważenie ustanowienia i monitorowania odpowiednich wskaźników na szczeblu krajowym i unijnym, a także wspieranie tych celów za pomocą wyodrębnionych funduszy, przeznaczonych na budowanie potencjału i wspólne działania na rzecz osiągnięcia celów planu, przy jednoczesnym zachowaniu autonomii partnerów społecznych. EKES popiera zawartą w planie sugestię, by negocjować kolejne umowy na szczeblu UE zmierzające do wniesienia wkładu w skuteczną transformację europejskich rynków pracy, a także wezwanie skierowane do państw członkowskich, by wspierały i tworzyły warunki dla poprawy funkcjonowania i skuteczności negocjacji zbiorowych i dialogu społecznego na wszystkich poziomach.

1.21. EKES zgadza się z wnioskami z konsultacji przeprowadzonych na potrzeby planu, w których podkreślono znaczenie lepszego wdrożenia, stosowania i egzekwowania obowiązującego unijnego prawa pracy i prawa socjalnego. Komisja powinna aktywniej współpracować z państwami członkowskimi, aby ułatwić wysokiej jakości, terminową transpozycję unijnych instrumentów prawnych i propagować zgodność. EKES oczekuje, że Komisja będzie wszczynać postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, jeżeli państwa członkowskie nie będą wypełniać swoich zobowiązań wynikających z prawa Unii.

⁽³⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1152 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie przejrzystych i przewidywalnych warunków pracy w Unii Europejskiej (Dz.U. L 186 z 11.7.2019, s. 105).

1.22. EKES podkreśla potrzebę dostosowania finansowania polityk krajowych do celów i działań określonych w planie oraz zapewnienia, by nie powrócono do zasad paktu stabilności i wzrostu w ich pierwotnej formie, a jakakolwiek ich zmieniona wersja w pełni umożliwiała realizację planu.

1.23. EKES wzywa do położenia większego nacisku na potencjalny wkład zamówień publicznych jako instrumentu służącego realizacji celów planu.

2. Uwagi ogólne

2.1. Założenia planu

2.1.1. Od czasu ogłoszenia filaru w 2017 r. EKES wzywa do opracowania jasnego planu działania na rzecz jego wdrożenia⁽⁴⁾ i dlatego z zadowoleniem przyjmuje plan działania. Komitet popiera skierowane do wszystkich zainteresowanych stron wezwanie do zaangażowania się we wspólne wysiłki na rzecz wdrożenia filaru w zakresie ich odpowiednich kompetencji. EKES zwraca uwagę, że oprócz wkładu instytucji UE o powodzeniu planu w dużym stopniu zadecyduje zaangażowanie państw członkowskich oraz ich partnerów społecznych we wdrażanie wszystkich jego zasad.

2.1.2. Podczas Szczytu Społecznego w Porto, który odbył się w dniach 7 i 8 maja, na najwyższym szczeblu politycznym podjęto zobowiązanie do wdrożenia Europejskiego filaru praw socjalnych poprzez Zobowiązanie społeczne z Porto. W zobowiązaniu tym z zadowoleniem przyjęto plan działania Komisji Europejskiej na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych („plan”) i wezwano wszystkie zainteresowane strony do wyciągnięcia wniosków z pandemii i połączenia sił.

2.1.3. EKES stwierdza, że plan łączy działania legislacyjne nielegislacyjnymi i z określeniem wspólnych celów, które mają zostać osiągnięte dzięki wspólnemu działaniu zainteresowanych stron, w szczególności partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego, zorganizowanych na szczeblu lokalnym, krajowym i europejskim. EKES oczekuje, że przepisy wskazane w harmonogramie planu będą w pełni zgodne z Kartą praw podstawowych i zostaną poddane ocenie skutków, oraz podkreśla potrzebę szeroko zakrojonych konsultacji z partnerami społecznymi i społeczeństwem obywatelskim. Każda decyzja legislacyjna powinna być oparta na dowodach i uwzględniać poglądy zainteresowanych stron

2.1.4. Komitet popiera cele wyznaczone w planie oraz przekonanie, że pomogą one skoncentrować wysiłki polityczne na osiąganiu wyników i będą stanowić istotną zachętę do reform i inwestycji w państwach członkowskich, służących osiągnięciu pozytywnej konwergencji i dobrostanu. EKES podkreśla ponadto, że plan powinien opierać się na konkretnych, wymiernych i zauważalnych działaniach, którym towarzyszyć będą ramy monitorowania obejmujące kryteria społeczne, środowiskowe i gospodarcze, wspólnie uzgodnione przez odpowiednie zainteresowane strony.

2.1.5. Wyrażając poparcie dla głównych celów UE, EKES popiera apel Komisji do państw członkowskich o dobrowolne wyznaczenie własnych celów krajowych. Komitet zachęca państwa członkowskie do ambitnego wytyczenia własnych celów, tak aby wszystkie państwa członkowskie wraz z partnerami społecznymi i obywatelskimi faktycznie przyczyniały się do osiągnięcia zamierzeń europejskich, i podkreśla, że ich osiągnięcie nie będzie możliwe bez znacznego skoordynowanego wysiłku. Wyznaczenie trzech głównych priorytetów, czyli tworzenia miejsc pracy, podnoszenia kwalifikacji i włączenia społecznego, zapewni wspólne ramy działania, także podczas wdrażania krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności.

2.1.6. EKES wyraża zadowolenie, że celowi w zakresie zatrudnienia towarzyszą zobowiązania do promowania zatrudnienia sprzyjającego włączeniu społecznemu i zmniejszania różnic w zatrudnieniu, zwłaszcza poprzez uwolnienie potencjału rynku pracy, zmniejszenie o połowę luki w zatrudnieniu między kobietami a mężczyznami, zmniejszenie odsetka młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nieszkolącej się (młodzież NEET) oraz zapewnienie maksymalnego uczestnictwa w rynku pracy innych grup niedostatecznie reprezentowanych, i zachęca Komisję do ilościowego określenia tych wszystkich zobowiązań we współpracy z państwami członkowskimi i partnerami społecznymi.

2.1.7. EKES z zadowoleniem przyjmuje również fakt, że w planie położono nacisk na kształcenie, umiejętności i uczenie się przez całe życie, w tym ciągłe podnoszenie i zmianę kwalifikacji, w celu poprawy zdolności do zatrudnienia, pobudzania innowacji, zapewnienia sprawiedliwości społecznej i zaradzenia brakowi umiejętności cyfrowych, zauważając, że – jak już wcześniej stwierdził Komitet – dostęp do kształcenia ciągłego i uczenia się przez całe życie musi być indywidualnym prawem dla wszystkich, by radzić sobie z rozwojem technologii cyfrowych i sztucznej inteligencji, wpływać na kierunek postępu i utrzymanie zasady ludzkiej kontroli⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 145, Dz.U. C 14 z 15.1.2020, s. 1.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 14 z 15.1.2020, s. 46, punkt 1.4.

2.1.8. EKES proponuje, by w celu zwiększenia skuteczności planowanego przeglądu śródkresowego państwa członkowskie zaangażowały się w konstruktywny dialog z partnerami społecznymi i rozważyły pośrednie cele dla planu na 2025 r., tak by można było ocenić postępy w pierwszej połowie czasu jego realizacji.

2.2. W sprawie tworzenia miejsc pracy i przyszłości rynku pracy

2.2.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w planie stwierdzono, iż warunki pracy w UE należą do najlepszych na świecie, a jednocześnie przyznano, że nowe formy organizacji pracy niosą ze sobą zarówno wyzwania, jak i możliwości. Pożądane byłoby, żeby partnerzy społeczni – zarówno na szczeblu europejskim, jak i krajowym – połączyli wysiłki na rzecz spełniania potrzeb dotyczących przyszłości rynku pracy, osiągnięcia pozytywnej konwergencji oraz zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa pracowników niezależnie od sektora, w którym pracują, i kraju, w którym mieszkają. Partnerzy społeczni, zarówno na szczeblu europejskim, jak i krajowym – mają kluczowe znaczenie dla wspólnych wysiłków w tym kierunku. W planie słusznie zauważono, że utrzymanie i tworzenie nowych wysokiej jakości miejsc pracy jest priorytetem dla UE. Kryzys związany z COVID-19 pokazał, że funkcjonowanie naszych społeczeństw zależy od personelu o krytycznym znaczeniu w wielu sektorach, takich jak transport, usługi, zdrowie i rolnictwo. Musimy tworzyć nowe miejsca pracy dostosowane do przyszłych wyzwań, opierając się na istniejących miejscach pracy o znaczeniu krytycznym.

2.2.2. EKES popiera podejście strategiczne polegające na stopniowym przechodzeniu od środków nadzwyczajnych do działań, które mogą przyczynić się do osiągnięcia celu w zakresie zatrudnienia określonego w planie.

2.2.3. EKES zgadza się z wyrażoną w planie troską o grupy najbardziej dotknięte pandemią, w tym kobiety, osoby młode, pracowników o niskich umiejętnościach, nisko uposażonych i tymczasowych, osoby samozatrudnione i pracowników migrujących.

2.2.4. Komitet uważa, że należy monitorować przeznaczanie funduszy UE na priorytetowe cele, zarówno jeżeli chodzi o środki dostępne Komisji, jak i środki przyznawane przez państwa członkowskie i partnerów społecznych.

2.2.5. EKES zgadza się z apelem Komisji skierowanym do państw członkowskich, by wykorzystały dostępne fundusze UE do promowania aktywnego i skutecznego wspierania zatrudnienia.

2.2.6. EKES popiera podejście Komisji do skutków transformacji cyfrowej pracy. EKES popiera autonomiczne ramowe porozumienie w sprawie cyfryzacji i jest gotowy do współpracy z partnerami społecznymi w zakresie wszelkich działań następczych.

2.2.7. EKES przyjmuje do wiadomości niedawne sprawozdanie OECD na temat perspektyw zatrudnienia na 2020 r. pt. „Bezpieczeństwo pracowników a kryzys związany z COVID-19”⁽⁶⁾. EKES uznaje, że dobrostan pracowników w miejscu pracy pozytywnie wpływa na ogólne wyniki przedsiębiorstw, organizacji i instytucji, w których pracują. Oprócz promowania zdrowia i bezpieczeństwa pracowników EKES oczekuje podjęcia na odpowiednim szczeblu, zgodnie z zasadami pomocniczości i proporcjonalności, działań mających na celu poprawę funkcjonowania rynków pracy, tak aby przyczyniały się one do wzrostu gospodarczego i międzynarodowej konkurencji i sprzyjały godnym warunkom pracy. Rozwój rynku pracy musi być wspierany, a nie utrudniany, tak aby zapewnić pracownikom ochronę, bezpieczeństwo i wkład w ogólne wyniki przedsiębiorstw, organizacji i instytucji, w których pracują.

2.2.8. EKES oczekuje, że na odpowiednim szczeblu, zgodnie z zasadami pomocniczości i proporcjonalności, podjęte zostaną środki propagujące pozytywną konwergencję i poprawę funkcjonowania rynków pracy, tak aby przyczyniały się one do wzrostu gospodarczego i międzynarodowej konkurencji oraz sprzyjały godnym warunkom pracy i dobrostanowi.

2.2.9. EKES podkreśla, że UE musi pozostać w pełni wierna zasadzie, zgodnie z którą każdy stosunek pracy, niezależnie od jego charakteru, musi być objęty ochroną socjalną. Komitet uważa wszelkie formy pracy nierejestrowanej za niedopuszczalne i zachęca państwa członkowskie do podjęcia działań w celu ich zwalczania.

2.2.10. EKES wzywa Komisję i państwa członkowskie do podjęcia wszelkich niezbędnych działań służących zagwarantowaniu, by transformacja cyfrowa nie pociągała za sobą niepewnej sytuacji i podatności na zagrożenia, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnego wykorzystania możliwości, jakie daje cyfryzacja.

⁽⁶⁾ OECD Employment Outlook 2020, „Worker security and the COVID-19 crisis” [Bezpieczeństwo pracowników a kryzys związany z COVID-19].

2.2.11. Komitet chciałby, by silniej powiązano ambitny cel dotyczący umiejętności, edukacji i uczenia się przez całe życie z dostępnymi środkami finansowymi na jego realizację. EKES zwraca uwagę na fakt, że wydatki publiczne na edukację w UE spadły z 5 % w 2010 r. do 4,7 % w 2019 r., i podkreśla, że celów i założeń filaru socjalnego nie da się osiągnąć bez większych inwestycji publicznych w edukację. Zwraca również uwagę na potrzebę inwestycji publicznych i prywatnych służących wspieraniu szkoleń i uczenia się przez całe życie oraz zachęca pracodawców do zwiększenia możliwości podejmowania przez pracowników uczenia się i szkolenia w miejscu pracy.

2.2.12. EKES rozumie obawy Komisji związane z transformacją ekologiczną i cyfrową oraz jej wpływem na zatrudnienie i umiejętności. Plan powinien jednak uzupełniać konkretne uzgodnione zobowiązania i inicjatywy w tym zakresie, dlatego należy je bardziej szczegółowo przedstawić w planie i w dokumentach krajowych.

2.2.13. Pandemia w szczególny sposób dotknęła młodych ludzi. Statystyki pokazują, że połowa wszystkich młodych ludzi w UE jest zatrudniona tymczasowo. Jeśli chodzi o zagrożenia związane z niedobrowolnym zatrudnieniem tymczasowym, istnieje pewien wyraźny potencjał planu w zakresie poprawy jakości zatrudnienia młodych ludzi – w szczególności poprzez przegląd zalecenia w sprawie staży, skupienie się na jakości ofert w ramach gwarancji dla młodzieży oraz szereg planowanych inicjatyw dotyczących warunków pracy, na przykład dla osób pracujących za pośrednictwem platform internetowych.

2.2.14. Chociaż plan zawiera jasne przepisy dotyczące wzmocnienia roli partnerów społecznych (związków zawodowych i pracodawców) w inicjatywach, bardzo niewiele mówi o roli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, takich jak organizacje młodzieżowe, które odgrywają kluczową rolę w reprezentowaniu obywateli UE.

2.3. W sprawie umiejętności i równości

2.3.1. EKES podziela pogląd Komisji, że wykwalifikowana siła robocza jest siłą napędową dobrze prosperującej gospodarki zielonej i cyfrowej, pobudzanej przez innowacyjne pomysły i produkty oraz rozwój technologiczny. Jak stwierdzono w planie, systemy kształcenia i szkolenia odgrywają kluczową rolę w tworzeniu podstaw uczenia się przez całe życie i zwiększania szans na zatrudnienie oraz mogą pomóc w przezwyciężeniu niedoboru wykwalifikowanej siły roboczej, pod warunkiem że będą dostosowane do potrzeb rynku pracy. Kształcenie i umiejętności powinny znajdować się w centrum działań politycznych wspierających tworzenie miejsc pracy.

2.3.2. EKES popiera dążenie do poprawy uczenia się przez całe życie i wyraża zaniepokojenie dotyczące poziomu podstawowych umiejętności cyfrowych, które uważa, tak jak Komisja, za warunek wstępny włączenia i udziału w Europie po transformacji cyfrowej.

2.3.3. EKES ubolewa, że w planie nie ma celu dotyczącego równości płci w dostępie do uczenia się przez całe życie, i zachęca Komisję do określenia takiego celu. EKES zwraca uwagę na potrzebę uwzględniania problematyki płci we wszystkich politykach i strategiach UE.

2.3.4. EKES przygotowuje obecnie i przedstawi oddzielną opinię w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy mającej na celu wzmocnienie stosowania zasady równości wynagrodzeń dla pracowników płci męskiej i żeńskiej za taką samą pracę lub pracę takiej samej wartości.

2.4. W sprawie ochrony socjalnej i włączenia społecznego

2.4.1. EKES uważa, że należy rozwijać dalsze propozycje dotyczące ochrony socjalnej i włączenia społecznego. Podziela pogląd wyrażony w planie, że w Europie znajdują się najbardziej równe społeczeństwa na świecie, najwyższe standardy w zakresie warunków pracy i szeroko zakrojona ochrona socjalna. Niemniej jednak poziom ubóstwa w UE utrzymuje się na niedopuszczalnie wysokim poziomie i nadal konieczne są znaczne wysiłki w celu zapewnienia podobnych warunków w każdym kraju.

2.4.2. Dzieci stanowią 20 % osób zagrożonych ubóstwem w UE, co specjalny sprawozdawca ONZ ds. skrajnego ubóstwa i praw człowieka określił jako „niezwykle wysoką liczbę jak na standardy krajów rozwiniętych”⁽⁷⁾. EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycje Komisji dotyczące strategii UE na rzecz praw dziecka oraz zalecenie w sprawie gwarancji dla dzieci, a także cel, jakim jest wydobycie z ubóstwa pięciu milionów dzieci do 2030 r. Ponawia swój apel

⁽⁷⁾ Wystąpienie prof. Oliviera De Schuttera.

o „europejski ład w zakresie opieki», który zapewniłby świadczenie lepszej jakości usług dla wszystkich w całym cyklu życia”⁽⁸⁾, oraz o to, by państwa członkowskie inwestowały w zapewnienie wysokiej jakości, przystępnych cenowo, dostępnych i zróżnicowanych usług opieki. Komitet uważa, że eliminacja ubóstwa wśród dzieci miałaby bardzo pozytywny wpływ na zmniejszenie ubóstwa młodych dorosłych i osób bezrobotnych.

2.4.3. EKES uważa, że UE powinna ustanowić minimalne standardy socjalne. Przepisy te powinny być w pełni zgodne z Kartą praw podstawowych, a proces ten powinien podlegać szczegółowym konsultacjom z partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu unijnym i krajowym.

2.4.4. EKES zauważa, że plan nie zawiera wniosku dotyczącego dyrektywy, lecz zalecenie⁽⁹⁾ w sprawie minimalnego bezpieczeństwa dochodów, która według Komitetu jest niezbędna do zwalczania najpoważniejszych form ubóstwa.

2.4.5. EKES uważa, że konieczne jest podjęcie znaczących kroków w celu wzmocnienia odporności systemów zabezpieczenia społecznego i ich koordynacji na szczeblu UE, jak również zagwarantowania pracownikom powszechnego dostępu do nich z poszanowaniem krajowych kompetencji w zakresie dostępu do ochrony socjalnej.

2.4.6. Komitet podziela zdanie Komisji, że reformy systemów opieki zdrowotnej i inwestycje w te systemy są konieczne, aby m.in. zwiększyć dostęp do wysokiej jakości opieki zdrowotnej dla wszystkich obywateli oraz zmniejszyć społeczne, terytorialne i ekonomiczne nierówności w obszarze zdrowia. Jednakże Komisja wspiera państwa członkowskie tylko poprzez udostępnianie sprawdzonych informacji i dzielenie się najlepszymi praktykami, co jest niewystarczające. Należy zrobić o wiele więcej, z poszanowaniem podziału kompetencji – sformułować cele i wartości docelowe, wspierać inwestycje w infrastrukturę, szkolić pracowników systemu opieki zdrowotnej, opracować wspólne normy jakości i finansować badania naukowe w dziedzinie zdrowia.

2.4.7. EKES z zadowoleniem przyjmuje plan utworzenia grupy ekspertów wysokiego szczebla, której zadaniem będzie zbadanie przyszłości państwa opiekuńczego. Taka grupa, reprezentująca europejskie zorganizowane społeczeństwo obywatelskie oraz stanowiąca forum dialogu społecznego i obywatelskiego, może wyjątkowo dobrze sprostać refleksji nad wyzwaniem związanym z państwem opiekuńczym realizowanym przez państwa członkowskie. Komitet opowiada się w szczególności za przyjęciem modeli fiskalnych – uwzględniających charakterystykę gospodarki krajowej i promujących zrównoważony wzrost gospodarczy – umożliwiających utrzymanie uzasadnionych i odpowiednich świadczeń socjalnych, wspieranie usług publicznych i społecznych oraz sprawiedliwe rozłożenie obciążeń podatkowych, przy jednoczesnym propagowaniu aktywnej integracji na rynku pracy oraz transformacji cyfrowej i przemian demograficznych.

2.5. W sprawie wdrażania planu

2.5.1. EKES podziela determinację szefów państw i rządów wyrażoną w Zobowiązaniu społecznym z Porto, by w dalszym ciągu pogłębiać wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych na szczeblu unijnym i krajowym, z należyтым uwzględnieniem odnośnych kompetencji oraz zasad pomocniczości i proporcjonalności. EKES podkreśla także komplementarność wymiaru społecznego, dialogu społecznego i czynnego zaangażowania partnerów społecznych z wysoce konkurencyjną społeczną gospodarką rynkową.

2.5.2. Komitet podkreśla, że należy dostosować finansowanie polityk krajowych do celów i działań planu. Jest to kolejny powód, dla którego nie można powrócić do zasad paktu stabilności i wzrostu. Ponadto wszelkie zmienione zasady muszą w pełni ułatwiać wdrażanie planu.

2.5.3. EKES oczekuje, że podczas wdrażania planu należy usprawnić społecznie odpowiedzialne praktyki udzielania zamówień publicznych określone i promowane przez Komisję Europejską. Zamówienia publiczne, których wartość jest ponad siedmiokrotnie wyższa niż łączna wartość wieloletnich ram finansowych i Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (szacunkowo 2 bln EUR, tj. 14 % PKB rocznie), mają ogromny potencjał jako rynek stymulujący organizowanie się pracowników, ich reprezentowanie i negocjacje zbiorowe, a także stosowanie zrównoważonych praktyk w zakresie jakości zatrudnienia i ochrony środowiska naturalnego.

2.5.4. EKES potwierdza znaczenie integracji różnych obszarów polityki dla osiągnięcia postępu społecznego ściśle związanego z ożywieniem gospodarczym i dobrobytem. Należy stworzyć synergie między istniejącymi i przyszłymi inicjatywami i strategiami w zakresie różnych zasad filaru socjalnego. Cele filaru trzeba włączyć w główny nurt polityki i uwzględnić w europejskich ramach strategicznych na rzecz odbudowy po 2020 r.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 220 z 9.6.2021, s. 13.

⁽⁹⁾ Jak przed 30 laty – Zalecenie Rady 92/441/EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wspólnych kryteriów dotyczących wystarczających środków i pomocy społecznej w systemach ochrony socjalnej (Dz.U. L 245 z 26.8.1992, s. 46).

2.5.5. EKES wzywa państwa członkowskie, by doceniły i wzmocniły dialog społeczny i obywatelski – zarówno trójstronny, jak i dwustronny – z których każdy ma do odegrania szczególną rolę w realizacji planu.

2.6. W sprawie związku między filarem socjalnym a europejskim semestrem

2.6.1. Komitet uważa, że europejski semestr stanowi odpowiednie ramy monitorowania planu – należy zwrócić równą uwagę na cele społeczne i środowiskowe oraz stabilność makroekonomiczną i produktywność. Komitet z zadowoleniem przyjmuje zawarte w planie stwierdzenie, że krajowe plany odbudowy i zwiększania odporności są wyjątkową okazją do zaplanowania i finansowania inwestycji i reform, które wspierają odbudowę o wymiarze społecznym koncentrującą się na zatrudnieniu, przy jednoczesnym uwzględnieniu transformacji ekologicznej i cyfrowej oraz wykonywaniu stosownych zaleceń dla poszczególnych krajów w ramach europejskiego semestru. W planie słusznie wzywa się państwa członkowskie do jak najlepszego wykorzystania europejskiego semestru oraz bezprecedensowej szansy, jaką stwarza Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.

2.6.2. EKES zaleca, by w ramach europejskiego semestru przeprowadzać regularną ocenę na wysokim szczeblu w zakresie dokonanych postępów, w tym w razie potrzeby na szczeblu krajowym, za pomocą wskaźników opracowanych we współpracy z partnerami społecznymi, w kontekście włączania zasad filaru i celów zrównoważonego rozwoju ONZ w główny nurt polityki.

2.6.3. EKES uważa, że omawiany plan powinien być narzędziem kształtowania polityki społecznej w UE. Musi on stanowić centralny element nowego zarządzania gospodarczego i społecznego, mającego na celu odbudowę gospodarczą i wzrost gospodarczy, które są trwałe i sprzyjają włączeniu społecznemu, oraz obejmującego wskaźniki monitorowania i procedury prowadzące do wydawania zaleceń dla poszczególnych krajów we wszystkich kwestiach związanych z planem.

3. Uwagi szczegółowe

3.1. EKES zwraca uwagę na konieczność dostosowania Europejskiego Systemu Statystycznego do potrzeb monitorowania celów i wskaźników określonych w tablicy wskaźników społecznych.

3.2. Komitet przychylił się do konkluzji zawartej w planie, że włączenie i aktualizacja istniejącego zbioru wskaźników powinny przyczynić się do śledzenia postępów we wdrażaniu zasad filaru i bardziej kompleksowy sposób oraz pomóc w monitorowaniu realizacji działań z zakresu polityki proponowanych w planie.

3.3. EKES zgadza się z potrzebą przeanalizowania pojęcia „ludności w wieku produkcyjnym” i zachęca Komisję, by współpracowała z państwami członkowskimi w tej dziedzinie, a przy tym miała na uwadze uwzględnianie problematyki polityki dotyczącej starzenia się społeczeństwa oraz praw uznanych i chronionych w Karcie praw podstawowych.

3.4. EKES zauważa, że cel dotyczący szkolenia zawodowego odnosi się do poziomu bazowego z 2016 r., ponieważ w Europejskim Systemie Statystycznym bada się ten wskaźnik jedynie co pięć lat. Aby móc właściwie monitorować postępy, wskaźnik ten należy mierzyć co roku.

3.5. EKES podtrzymuje swoje stanowisko w sprawie pracy za pośrednictwem platform i stwierdza, że UE i państwa członkowskie powinny dążyć „do ujednolicenia pojęć w celu zapewnienia godnej pracy w gospodarce platform” ⁽¹⁰⁾.

3.6. EKES wzywa Komisję do wdrożenia w odniesieniu do zabezpieczenia społecznego wspomnianej przez nią zasady, zgodnie z którą „należy zmniejszyć opodatkowanie pracy, a zwiększyć opodatkowanie innych źródeł bardziej sprzyjających zatrudnieniu zgodnie z celami klimatycznymi i środowiskowymi, a jednocześnie zabezpieczyć dochody podatkowe na potrzeby odpowiedniej ochrony socjalnej”, pamiętając, że najważniejszym wyzwaniem jest zapewnienie odpowiedniego zakresu ochrony wszystkim pracownikom na zmieniającym się rynku pracy, z pełnym poszanowaniem zasady wyrażonej w punkcie 3.2.9 powyżej, że wszystkie formy zatrudnienia muszą być objęte ochroną socjalną.

3.7. EKES popiera apel Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady o zakończenie negocjacji w sprawie zmiany przepisów dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w celu poprawy mobilności pracowników i zapewnienia odpowiedniej ochrony socjalnej w UE, bez tworzenia nadmiernych obciążeń dla pracowników i przedsiębiorstw.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 173, punkt 1.8.

3.8. EKES wzywa Komisję i państwa członkowskie do zadbania o to, by wyniki zapowiedzianych prac grupy ekspertów ds. inwestowania w kształcenie i szkolenie przełożyły się na przyjęcie środków, które znacząco wzmocnią systemy kształcenia i szkolenia, w szczególności w zakresie realizacji celów określonych w planie.

3.9. EKES uważa, że obszar opieki stanowi jedno z największych wyzwań w całej UE. EKES popiera ujęcie w planie inicjatywy dotyczącej opieki długoterminowej gwarantującej lepszy dostęp do usług wysokiej jakości dla osób potrzebujących.

3.10. Jeżeli chodzi o rolę UE jako odpowiedzialnego światowego lidera, EKES potwierdza swoje wcześniejsze zalecenie, aby Komisja Europejska, OECD i MOP współpracowały z partnerami społecznymi na wszystkich odpowiednich szczeblach i, ogólnie, z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego przy opracowaniu odpowiednich przepisów dotyczących godnych warunków pracy oraz niezbędnej ochrony⁽¹¹⁾, jak również promowania progresywnej, sprawiedliwej i zrównoważonej polityki handlowej⁽¹²⁾.

3.11. W tym kontekście EKES ma nadzieję, że wspólne działania Komisji, OECD i MOP-u doprowadzą do powstania ewentualnej konwencji MOP dotyczącej platform⁽¹³⁾. Analogicznie należy podjąć starania na rzecz uregulowania telepracy. EKES zwraca uwagę na swoje zalecenie, że „należy zainicjować wspólny proces Komisji Europejskiej, MOP-u i OECD w celu opracowania konwencji MOP-u w sprawie telepracy. Sądzi również, że godne warunki telepracy powinny być częścią programu godnej pracy MOP i odpowiednich programów krajowych”⁽¹⁴⁾.

3.12. EKES uważa również, że UE powinna wziąć na siebie większą odpowiedzialność za pomoc światu w walce z pandemią COVID-19. W planie należy uwzględnić udział UE w programie COVAX, zgodnie z przemówieniem przewodniczącej Komisji Ursuli von der Leyen i jej stwierdzeniem, że Europa musi „zapewnić dostępność bezpiecznych szczepionek nie tylko dla tych, których stać na nie, ale dla wszystkich, którzy ich potrzebują”⁽¹⁵⁾.

Bruksela, dnia 8 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 125 z 21.4.2017, s. 10, punkt 3.9.

⁽¹²⁾ Dz.U. C 47 z 11.2.2020, s. 38, punkt 1.4.

⁽¹³⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 173, punkt 1.14.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 220 z 9.6.2021, s. 1, punkt 1.14.

⁽¹⁵⁾ Orędzie o stanie Unii z dnia 16 września 2020 r.

ZAŁĄCZNIK

Następująca kontropinia, która uzyskała poparcie co najmniej jednej czwartej oddanych głosów, została odrzucona w trakcie debaty (art. 43 ust. 2 regulaminu wewnętrznego):

1. Wnioski

1.1. EKES uważa plan działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych (plan) za przydatne wytyczne dla państw członkowskich i Unii w ich dążeniu do zapewnienia konkurencyjności, wzrostu gospodarczego, zatrudnienia, reform strukturalnych, inwestycji produkcyjnych i dobrobytu obywateli. Podkreśla również, że bez solidnych podstaw gospodarczych nie możemy mówić o wymiarze społecznym. Konkurencyjność i wyższa wydajność oparta na umiejętnościach i wiedzy to warunki wstępne społecznego wymiaru Unii. Należy wspierać rozwój sytuacji na rynku pracy, a nie nadmiernie go regulować czy utrudniać. Jeśli chcemy, by Europa poradziła sobie z globalną konkurencją, rosnącą cyfryzacją i nowymi modelami biznesowymi, potrzebujemy innowacji i elastyczności w zakresie zatrudnienia, godzin pracy i mobilności pracowników.

1.2. EKES popiera priorytetowe obszary planu i podziela wyrażony w nim pogląd, że Europa ma najbardziej równe społeczeństwa na świecie, najwyższe standardy w zakresie warunków pracy i szeroką ochronę socjalną. Dysponujemy też kompleksowym dorobkiem socjalnym.

1.3. EKES przypomina, że ewentualne wdrożenie planu może nastąpić na szczeblu Unii lub państw członkowskich, z należyтым uwzględnieniem odpowiednich kompetencji oraz zasad pomocniczości i proporcjonalności. Kluczową rolę w tym względzie odgrywa aktywne zaangażowanie partnerów społecznych.

1.4. EKES przypomina o niewiążącym prawnie charakterze filaru i zwraca uwagę na podział kompetencji między UE a państwami członkowskimi, zgodnie z którym polityka społeczna leży głównie w gestii państw członkowskich. Jeżeli UE planuje przedstawić prawodawstwo w dziedzinie polityki społecznej, wszystkie inicjatywy powinny opierać się na danych i dowodach na to, że spełniają one swój cel. Powinny również podlegać ukierunkowanej kontroli konkurencyjności, co stanowi środek kontrolny pozwalający uniknąć przedkładania wniosków utrudniających poprawę konkurencyjności, zwiększenie liczby miejsc pracy i zapewnienie zrównoważonego wzrostu gospodarczego.

2. Uwagi ogólne

2.1. Artykuł 3 Traktatu o Unii Europejskiej stanowi, że rynek wewnętrzny działa na rzecz trwałego rozwoju Europy, którego podstawą jest zrównoważony wzrost gospodarczy oraz stabilność cen, jak również społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego.

2.2. Artykuł 153 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej stanowi, że UE wspiera i uzupełnia działania państw członkowskich jedynie w określonych dziedzinach polityki społecznej. Istnieje już szeroki dorobek socjalny UE.

2.3. W dniu 17 listopada 2017 r. w Göteborgu Parlament Europejski, Rada i Komisja zatwierdziły 20 zasad Europejskiego filaru praw socjalnych, co nie zmieniło prawa pierwotnego UE. EKES odnotowuje szczególnie preambułę Europejskiego filaru praw socjalnych: „Na szczeblu unijnym Europejski filar praw socjalnych nie pociąga za sobą rozszerzenia kompetencji Unii ani zadań przyznanych na mocy traktatów. Powinien być on wdrażany w granicach tych kompetencji”.

2.4. W Programie strategicznym na lata 2019–2024 Rada podkreśliła potrzebę wdrożenia Europejskiego filaru praw socjalnych na szczeblu UE i państw członkowskich z należyтым uwzględnieniem odnośnych kompetencji.

3. Wykonanie

3.1. EKES jest zdania, że plan zawiera przydatne wytyczne, w tym w dziedzinie zatrudnienia, umiejętności, zdrowia i ochrony socjalnej, ale zwraca uwagę na podział kompetencji między UE a państwami członkowskimi, zgodnie z którym polityka społeczna leży głównie w gestii państw członkowskich.

3.2. EKES oczekuje, że środki podjęte na odpowiednim szczeblu zgodnie z zasadami pomocniczości i proporcjonalności poprawią funkcjonowanie rynków pracy i usprawnią modele społeczne, co pozwoli zwiększyć wzrost gospodarczy i konkurencyjność oraz wzmocnić wymiar społeczny.

3.3. Wymaga to poszanowania rozmaitych ekosystemów społeczno-gospodarczych i różnorodności systemów krajowych, w tym także roli i autonomii partnerów społecznych.

3.4. EKES uważa, że należy kontynuować reformę rynków pracy w Europie, ale na różne sposoby na poszczególnych obszarach Unii, z wykorzystaniem różnych modeli rynku pracy. W niektórych państwach członkowskich może to obejmować działania związane z płacami minimalnymi lub osiągnięciem niższych pośrednich kosztów pracy. W innych może to być kwestia wprowadzenia elastyczniejszych form zatrudnienia lub dostosowania systemów zabezpieczenia społecznego, tak aby pobudzać zatrudnienie. Oznacza to, że pierwszeństwo należy nadać instrumentom niewiążącym.

3.5. Jeżeli UE planuje przedstawić prawodawstwo w dziedzinie polityki społecznej, wszystkie inicjatywy powinny opierać się na danych i dowodach na to, że spełniają one swój cel. Powinny również podlegać ukierunkowanej kontroli konkurencyjności, co stanowi środek kontrolny pozwalający uniknąć przedkładania wniosków utrudniających poprawę konkurencyjności, zwiększenie liczby miejsc pracy i zapewnienie zrównoważonego wzrostu gospodarczego.

4. Podstawa gospodarcza, partnerzy społeczni, zatrudnienie i umiejętności

4.1. EKES odnotowuje, że bez solidnych podstaw gospodarczych nie możemy mówić o wymiarze społecznym. Konkurencyjność i wyższa wydajność oparta na umiejętnościach i wiedzy to warunki wstępne społecznego wymiaru Unii.

4.2. EKES podziela pogląd Komisji, że należy wspierać zakres negocjacji zbiorowych i promować członkostwo partnerów społecznych. Partnerzy społeczni odgrywają ważną rolę w tworzeniu dobrze funkcjonujących rynków pracy.

4.3. EKES z zadowoleniem przyjmuje punkt 4 deklaracji z Porto w sprawie roli partnerów społecznych: Wymiar społeczny, dialog społeczny i czynne zaangażowanie partnerów społecznych były zawsze podstawą wysoce konkurencyjnej społecznej gospodarki rynkowej.

4.4. EKES jest zdania, że dialog społeczny i negocjacje zbiorowe można najlepiej promować, jeśli dane państwo lub UE nie uczestniczy ani w ustalaniu kryteriów układów zbiorowych, ani w ich egzekwowaniu, oraz jeśli strony ponoszą pełną odpowiedzialność w obu przypadkach.

4.5. Plan ten jest dobrą okazją do wykazania, że państwa członkowskie i partnerzy społeczni mogą odpowiednio reagować na wyzwania, przed którymi stoją rynki pracy po pandemii.

4.6. EKES zgadza się z poglądem zawartym w planie, że wspieranie „zatrudnienia i pracowników nie może być skuteczne bez wspierania przedsiębiorstw i przedsiębiorców. Prężny przemysł pozostaje elementem o kluczowym znaczeniu dla przyszłego dobrobytu Europy i głównym źródłem nowych miejsc pracy”. Niemniej tworzenie miejsc pracy to nie tylko nowe przepisy czy obowiązki zwiększające obciążenia dla przedsiębiorstw.

4.7. Jak stwierdził już Komitet, konkurencyjność i wyższa wydajność oparta na umiejętnościach i wiedzy są dobrym sposobem na utrzymanie dobrobytu społeczeństw europejskich.

4.8. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w planie położono nacisk na kształcenie, umiejętności i uczenie się przez całe życie, w tym ciągle podnoszenie i zmianę kwalifikacji, w celu poprawy zdolności do zatrudnienia, pobudzania innowacji, zapewnienia sprawiedliwości społecznej i zaradzenia brakowi umiejętności cyfrowych.

5. Rola europejskiego semestru

5.1. EKES uważa, że ewentualne monitorowanie planu i odnośnych reform krajowych powinno odbywać się w ramach otwartej metody koordynacji i europejskiego semestru. Należy wykorzystać europejski semestr jako ramy odniesienia dla wspierania wysiłków państw członkowskich i partnerów społecznych na rzecz poprawy – za pomocą reform – wyników krajowej polityki zatrudnienia i polityki społecznej.

5.2. EKES podkreśla, że europejski semestr powinien uwzględniać tablicę wskaźników społecznych zaproponowaną w planie, tak aby państwa członkowskie mogły się nią kierować w trakcie reform rynku pracy i polityki społecznej. Monitorowanie wyników na rynku pracy na podstawie wskaźników powinno przyczynić się do skoordynowanej wymiany polityki na szczeblu UE, co doprowadzi do przygotowania odpowiednich zaleceń dla poszczególnych krajów w kontekście procesu europejskiego semestru.

5.3. EKES uważa, że istniejące mechanizmy koordynacji państw członkowskich i Komisji są odpowiednimi instrumentami zapewniającymi zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron na szczeblu krajowym we wdrażanie filaru, w tym w jego śródkresowy przegląd. Wytyczne dotyczące istniejących mechanizmów koordynacji powinny być priorytetem dla Komisji w odniesieniu do państw członkowskich.

5.4. EKES wzywa państwa członkowskie do jak najlepszego wykorzystania europejskiego semestru oraz bezprecedensowej szansy, jaką stwarza Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności dla przygotowania ambitnych planów krajowych w tym zakresie. Komitet zauważa, że Next Generation EU jest narzędziem o charakterze nadzwyczajnym, opartym na art. 122 TFUE, i będzie nadal traktowany jako środek jednorazowy.

Wynik głosowania:

Za: 93

Przeciw: 149

Wstrzymało się: 14

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Unia równości: strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030«”

[COM(2021) 101 final]

(2021/C 374/09)

Sprawozdawca: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Wniosek o konsultację	Komisja, 26.3.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	21.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	7.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	233/0/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje nową strategię UE na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami, w której uwzględniono wiele sugestii zaproponowanych przez europejski ruch na rzecz osób z niepełnosprawnościami i społeczeństwo obywatelskie. Odzwierciedla ona również wiele propozycji zawartych w opinii EKES-u z 2019 r.⁽¹⁾, przyczynia się do wdrożenia Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych na szczeblu UE i stanowi istotny element Unii równości. Komitet wyraża jednak zaniepokojenie złagodzeniem obowiązujących środków i twardych przepisów wdrażających strategię, choć przyznaje, że nowa strategia jest wyraźnym krokiem naprzód pod względem ambicji w porównaniu ze strategią na lata 2010–2020.

1.2. Zaangażowanie w uruchomienie platformy ds. niepełnosprawności zapowiada się bardzo obiecująco, ale może też rozczarować, jeśli inicjatywa ta nie zostanie dobrze zrealizowana. Należy zadbać o przejrzystość w odniesieniu do członków, programów spotkań (z możliwością wnoszenia uwag do punktów porządku obrad) i efektów. Platforma musi też zapewnić, aby organizacje osób z niepełnosprawnościami miały silny głos. Jesteśmy przekonani, że EKES ma w tym zakresie do odegrania pewną rolę i musi uczestniczyć w rozmowach na ten temat.

1.3. Należy wzmocnić związek między strategią w sprawie niepełnosprawności a znacznymi inwestycjami, które mają być realizowane w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF). Konieczne jest również, aby zapewnić i maksymalnie wzmocnić jej powiązanie z wdrażaniem i monitorowaniem planu działania na rzecz filaru praw socjalnych UE, a zwłaszcza zasady 17 tego filaru. EKES chciałby, aby Komisja Europejska (KE) przedstawiła jaśniejszy i bardziej wyrazisty program, w jaki sposób promować wykorzystanie krajowych RRF, aby pomóc osobom z niepełnosprawnościami w powrocie do zdrowia po pandemii. Komisja Europejska musi zwrócić się do tych państw członkowskich, które nie przedstawiły swoich planów w sposób przejrzysty lub nie zastosowały się do wytycznych Komisji Europejskiej przewidujących przeprowadzenie stosownych konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim. KE musi też zdecydowanie przeciwstawić się planom, w których proponuje się inwestycje sprzeczne z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych, takie jak inwestycje w placówki opieki instytucjonalnej.

1.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje wniosek w sprawie inicjatywy AccessibleEU, choć na obecnym etapie nie spełnia on postulatu Komitetu dotyczącego powołania Europejskiej Rady ds. Dostępności. Komisja Europejska musi jasno i wyraźnie określić, w jaki sposób zamierza finansować tę agencję i zatrudniać w niej pracowników oraz w jaki sposób zapewni reprezentację osób z niepełnosprawnościami, gdyż osoby te muszą być reprezentowane wewnętrznie, jako pracownicy i eksperci, a nie tylko zewnętrznie, jako podmioty, z którymi przeprowadza się konsultacje.

1.5. EKES wyraża zdecydowane poparcie dla inicjatywy przewodniej w sprawie unijnej karty osoby niepełnosprawnej i uważa, że może ona przyczynić się do znaczących zmian. Ubolewa jednak nad tym, że nie podjęto jeszcze żadnych zobowiązań w celu zagwarantowania, że zostanie ona uznana przez państwa członkowskie. Komitet podkreśla potrzebę wdrożenia karty osoby niepełnosprawnej w drodze rozporządzenia, które umożliwiłoby jej bezpośrednie wprowadzenie do użytku i powszechne obowiązywanie w całej UE.

⁽¹⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41.

1.6. EKES popiera planowane na 2023 r. opracowanie przewodnika dotyczącego dobrych praktyk wyborczych w zakresie udziału osób z niepełnosprawnościami w procesie wyborczym. Wyraża także poparcie dla prac planowanych wraz z państwami członkowskimi, europejską siecią współpracy ds. wyborów i Parlamentem Europejskim w celu zagwarantowania osobom z niepełnosprawnościami praw politycznych na równi z innymi osobami. EKES zaleca przyspieszenie realizacji tego zadania, tak aby władze krajowe i lokalne miały czas na przyjęcie bardziej dostępnych rozwiązań przed wyborami europejskimi w 2024 r.

1.7. Brakuje konkretnych działań uwzględniających potrzeby kobiet i dziewcząt z niepełnosprawnościami. Komitet wzywa, aby w miarę możliwości zaradzić temu problemowi poprzez zapewnienie włączenia aspektu płci do wszystkich działań już uwzględnionych w strategii. Należy do tego podejść ze szczególną uwagą w przypadku działań dotyczących przemocy. Uwaga skupiona na kobietach powinna być również rozszerzona na członkinie ich rodzin, które zapewniają długotrwałą i nieformalną opiekę swoim niepełnosprawnym krewnym, ponieważ kobiety są szczególnie skłonne do podejmowania ról opiekuńczych. Po przeprowadzeniu śródkresowego przeglądu strategii EKES chciałby, aby w drugiej połowie okresu jej obowiązywania zaproponowano konkretną inicjatywę przewodnią dotyczącą niepełnosprawnych kobiet.

1.8. Niezwykle ważne są działania dotyczące dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz osób z niepełnosprawnościami jako ofiar przemocy. EKES wyraża przekonanie, że działania te, zwłaszcza dotyczące szkolenia pracowników wymiaru sprawiedliwości i funkcjonariuszy organów ścigania, muszą obejmować także wskazówki, w jaki sposób zapewnić, aby osobom z niepełnosprawnościami nie odmawiano dostępu do wymiaru sprawiedliwości z powodu braku zdolności do czynności prawnych ani nie narażano ich na opóźnienia w dochodzeniu sprawiedliwości z powodu trudności w uzyskaniu dostępu, braku wsparcia w podejmowaniu decyzji lub też braku dostępnej pomocy w zakresie komunikacji, takiej jak tłumaczenie na język migowy.

1.9. Zaproponowane wytyczne w sprawie poprawy niezależnego życia i integracji w społeczności stanowią kwestię, którą Komisja Europejska musi zająć się ze szczególną uwagą. Wytyczne te muszą opierać się na bardzo jasnych definicjach tego, co w UE rozumie się pod pojęciem opieki instytucjonalnej, usług na poziomie społeczności lokalnych i niezależnego życia. Komitet zaleca, by Komisja Europejska oparła swoje definicje na definicjach ustalonych i uzgodnionych przez Europejską Grupę Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki Świadczonej na Poziomie Lokalnych Społeczności, a także na komentarzu ogólnym nr 5 do art. 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

1.10. Proponowany pakiet dotyczący poprawy sytuacji na rynku pracy, jak również zobowiązanie KE do usprawnienia rekrutacji i integracji osób z niepełnosprawnościami w instytucjach UE stanowią jasną odpowiedź na apele społeczeństwa obywatelskiego. Należy z całą mocą podkreślić, jak ważna jest koncentracja na poprawie jakości zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w świetle pandemii COVID-19 ⁽²⁾, i w tym kontekście strategia mogłaby być odważniejsza. EKES zdecydowanie zaleca, by rozpocząć prace nad określeniem wskaźników w celu monitorowania realizacji tych działań, oraz by podjąć wysiłki na rzecz dostosowania tych środków do środków ochrony ludności i w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. W odniesieniu do zatrudnienia w państwach członkowskich można osiągnąć ten cel częściowo dzięki propozycji KE, by włączyć wskaźniki dotyczące różnic w poziomie zatrudnienia między osobami z niepełnosprawnościami i bez niepełnosprawności do nowej tablicy wskaźników społecznych filaru społecznego oraz by w niektórych innych wskaźnikach uwzględnić dezagregację ze względu na niepełnosprawność. EKES podkreśla, że celem jest nie tylko osiągnięcie wyższych wskaźników zatrudnienia, ale także wysokiej jakości zatrudnienia, które umożliwia osobom z niepełnosprawnościami poprawę ich pozycji społecznej poprzez pracę. Komitet sugeruje, by tablica wyników zawierała wskaźniki dotyczące jakości zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, takie jak to, czy osoby te są zatrudnione w pełnym wymiarze godzin i na podstawie długoterminowych umów oraz czy są zatrudnione na otwartym rynku pracy. Komisja Europejska musi zdecydowanie nalegać na realizację celów wyznaczonych dla państw członkowskich, które określają, w jakim stopniu powinny one zmniejszyć do 2030 r. różnice w poziomie zatrudnienia między osobami z niepełnosprawnościami i tymi bez niepełnosprawności. Komitetowi zależy na wyznaczeniu ambitnych celów, które umożliwią w jak największym stopniu zniesienie wszelkich różnic w zatrudnieniu, zwłaszcza w odniesieniu do zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

1.11. W strategii zaproponowano szereg działań w zakresie edukacji. EKES podkreśla, że działania w zakresie szkolenia nauczycieli pracujących z osobami o specjalnych potrzebach edukacyjnych powinny również koncentrować się na szkoleniu nauczycieli w zwykłych placówkach oświatowych, aby mogli oni zapewnić integracyjne nauczanie w klasie. Należy zachęcać państwa członkowskie, by delegowały pedagogów pracujących z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych do placówek włączających, aby umożliwić dzieciom z niepełnosprawnościami uzyskanie specjalistycznego wsparcia, którego mogą potrzebować, będąc jednocześnie uczniami szkoły powszechnej, do której uczęszczają osoby bez niepełnosprawności.

⁽²⁾ Disability and labour market integration: Policy trends and support.

1.12. Pozytywnym krokiem jest propozycja aktualizacji zestawu narzędzi dotyczącego „podejścia opartego na prawach człowieka, uwzględniającego wszystkie prawa człowieka na potrzeby unijnej współpracy na rzecz rozwoju”. Powinno się to odbyć przy udziale krajowych i lokalnych organizacji osób z niepełnosprawnościami działających w krajach, w których prowadzone są takie inwestycje.

1.13. Działania na rzecz wspierania państw członkowskich we wdrażaniu konwencji haskiej z 2000 r. byłyby sprzeczne z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych w odniesieniu do takich kwestii jak przymusowe leczenie i przymus. Należy zająć się tym zagadnieniem przy udziale organizacji osób z niepełnosprawnościami, zanim KE podejmie jakiegokolwiek dalsze działania.

1.14. EKES z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie Komisji Europejskiej, by przeprowadzić poprzez służenie przykładem. Trzeba zdecydowanie wdrażać propozycje, takie jak te dotyczące dostępności budynków KE, i nie odchodzić od harmonogramu wdrażania nakreślonego w strategii.

1.15. Proponowana strategia gromadzenia danych jest jedną z kluczowych propozycji. EEKS podkreśla potrzebę zapewnienia bardziej systematycznego gromadzenia danych zdezagregowanych, być może z wykorzystaniem krótkiego zestawu pytań Grupy waszyngtońskiej.

1.16. Przewiduje się, że ramy monitorowania celów i działań określonych w strategii będą gotowe do 2021 r. EKES, w szczególności za pośrednictwem Grupy EKES-u ds. Niepełnosprawności, jest gotów wspierać Komisję Europejską w ich opracowaniu, przy udziale organizacji osób z niepełnosprawnościami, które powinny być w pełni i aktywnie zaangażowane w cały proces.

1.17. W strategii stwierdza się, że osoby z niepełnosprawnościami powinny w pełni uczestniczyć w Konferencji w sprawie przyszłości Europy. EKES pragnie, by KE zobowiązała się z tego zobowiązania poprzez włączenie osób z niepełnosprawnościami oraz ich organizacji przedstawicielskich do wszystkich obszarów konferencji, a nie tylko do tych konkretnie związanych z niepełnosprawnością.

1.18. EKES wzywa KE do rozpoczęcia przygotowań do wyboru kandydata UE do Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych i zaleca, by kandydatem była europejska kobieta z niepełnosprawnością.

1.19. We wdrażaniu strategii zasadniczą rolę ma do odegrania również Rada UE. EKES wzywa Radę, aby przyłączyła się do platformy ds. niepełnosprawności i niezwłocznie powołała koordynatora ds. niepełnosprawności, jak przewiduje strategia. Koordynator ds. niepełnosprawności w Radzie powinien pełnić funkcję punktu kontaktowego Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, jak zasugerowano UE w uwagach końcowych z przeglądu Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w 2015 r.

1.20. EKES wzywa także ruch osób z niepełnosprawnościami do proaktywnego działania i dążenia do tego, by każde działanie w ramach tej strategii przyniosło oczekiwane rezultaty, a także do okazania solidarności w zapewnianiu, by środki te przynosiły także korzyści imigrantom i uchodźcom z niepełnosprawnościami. Zainicjowanie strategii na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami jest jedynie punktem wyjścia. Sama strategia nie przyniesie rzeczywistych zmian dla osób z niepełnosprawnościami, ale w nadchodzącym dziesięcioleciu znaczenie będzie miał każdy z jej elementów. Partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego powinny w pełni poprzeć wdrażanie nowej strategii.

2. Uwagi ogólne

2.1. EKES z zadowoleniem zauważa, że strategia UE na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030 stanowi wyraźny krok naprzód w porównaniu z poprzednią strategią. Wyraża też uznanie dla procesu konsultacji przeprowadzonego przez Komisję Europejską oraz dla faktu, że wiele z propozycji, które zawarł w swej opinii⁽³⁾, uwzględniono w ostatecznej wersji strategii. Świadczy to również o widocznej zdolności Komitetu do kształtowania efektów nowych strategii politycznych i inicjatyw UE.

2.2. EKES z uznaniem przyjmuje fakt, że Komisja Europejska zobowiązała się do przedstawienia siedmiu projektów przewodnich o jasno określonych celach i terminach realizacji. Taki poziom przejrzystości znacznie ułatwi pracę EKES-u, społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych w przygotowaniu własnego wkładu w te działania.

2.3. Wśród projektów przewodnich EKES dostrzega szczególny potencjał centrum zasobów AccessibleEU. Jego powodzenie będzie zależeć zarówno od środków, jakie przeznaczy na niego KE, jak i od fachowej wiedzy personelu, który będzie go prowadził, a także od umiejętności skupiania ekspertów, którzy będą w stanie przekazać państwom członkowskim wiedzę o rzeczywistej wartości.

⁽³⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41.

2.4. Komitet z zadowoleniem przyjmuje wniosek w sprawie ogólnounijnej karty osoby niepełnosprawnej. Różnica, jaką karta ta wniesie w życie osób z niepełnosprawnościami, będzie zależeć od tego, jakie prawa i uprawnienia zapewni ona z chwilą jej wprowadzenia oraz od tego, czy zostaną podjęte kroki zapewniające jej stosowanie we wszystkich państwach członkowskich.

2.5. Jedną z mocnych stron strategii jest sposób, w jaki wpłynie ona na wewnętrzne funkcjonowanie KE oraz na powiązania z innymi instytucjami UE. EKES ze szczególnym zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie do corocznej wymiany informacji między Komisją Europejską a EKES-em. Uważamy również, że EKES powinien znaleźć swoje miejsce w nowej platformie ds. niepełnosprawności, obok organizacji osób z niepełnosprawnościami.

2.6. Strategia pod pewnymi względami wydaje się być niepewnym krokiem naprzód. Uwzględniono w niej wiele propozycji zawartych w opinii EKES-u ⁽⁴⁾, ale brak jest zaangażowania na rzecz nowych przepisów. Spośród pięciu działań odnoszących się do twardego prawodawstwa cztery dotyczą przeglądów istniejącego prawodawstwa, które są już realizowane, a jedno stanowi wniosek o zbadanie możliwości wprowadzenia prawodawstwa „w razie potrzeby”. W nowej strategii przeważają mechanizmy takie jak wytyczne i zestawy narzędzi, które, mimo że mogą przyczynić się do rozwoju praktyk w państwach członkowskich, niosą ze sobą znacznie większe ryzyko nieprzestrzegania przepisów i nie przewidują możliwości postawienia państw członkowskich przed Trybunałem Sprawiedliwości UE.

2.7. W ramach strategii KE obiecała zająć się niektórymi kwestiami wykorzystując w tym celu inne strategie i plany działania UE, takie jak strategia UE na rzecz administracji cyfrowej oraz plan działania na rzecz gospodarki społecznej. Komisja Europejska nie zawsze podaje szczegółowe informacje na temat tego, w jaki sposób kwestie związane z niepełnosprawnością zostaną uwzględnione w tych strategiach. Konieczne jest przedstawienie dokładniejszych wyjaśnień, w jaki sposób KE zamierza to zrobić.

2.8. EKES wyraża zastrzeżenia w stosunku do działań wspierających państwa członkowskie we wdrażaniu konwencji haskiej z 2000 r., która mogłaby kolidować z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych w takich kwestiach, jak przymusowe leczenie i przymus w procedurach medycznych. Należy zająć się tym zagadnieniem przy udziale organizacji osób z niepełnosprawnościami, zanim KE podejmie jakiekolwiek dalsze działania.

2.9. Komitet uważa, że strategia może przynieść rzeczywiste zmiany, ale zależy to wyłącznie od tego, na ile właściwie zostanie ona wdrożona i na ile ambitne będą poszczególne działania. Jeśli KE i państwa członkowskie nie wykażą się ambicją w dążeniu do działań stanowiących wyzwanie dla status quo, wdrożenie strategii może nie spełnić oczekiwań ponad 100 mln osób z niepełnosprawnościami w UE.

2.10. EKES wzywa ruch osób z niepełnosprawnościami do proaktywnego zaangażowania się w dążenie do tego, by wdrożenie strategii spełniło oczekiwania. Sama strategia nie przyniesie rzeczywistych zmian dla osób z niepełnosprawnościami, ale w nadchodzącym dziesięcioleciu znaczenie będzie miał każdy z jej elementów.

3. Dostępność i korzystanie z praw UE

3.1. W rozdziałach drugim i trzecim strategii omówiono działania związane z dostępnością i korzystaniem z praw UE. Do głównych działań należą następujące kwestie:

3.1.1. Inicjatywa przewodnia polegająca na utworzeniu centrum zasobów o nazwie AccessibleEU. Zgromadzi ona krajowe organy odpowiedzialne za wdrażanie i egzekwowanie przepisów dotyczących dostępności oraz ekspertów i specjalistów w dziedzinie dostępności, umożliwi wymianę dobrych praktyk, opracowanie narzędzi i norm ułatwiających wdrażanie prawa Unii. Jest to zgodne z postulatem EKES-u dotyczącym powołania Europejskiej Rady ds. Dostępności. KE powinna wyjaśnić, w jaki sposób centrum to będzie finansowane, a także w jaki sposób zapewniony zostanie jego personel oraz jak zamierza dotrzeć do ekspertów w dziedzinie dostępności, osób mających doświadczenie w kwestiach dostępności i organizacji osób z niepełnosprawnościami.

3.1.2. Wprowadzenie do końca 2023 r. europejskiej karty osoby niepełnosprawnej, która będzie uznawana we wszystkich państwach członkowskich. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że jest to bezpośrednia odpowiedź na wezwanie, które zawarł w swojej opinii z 2019 r. ⁽⁵⁾ Powodzenie tej inicjatywy będzie zależeć od zakresu uprawnień, jakie daje karta, oraz od tego, czy wszystkie państwa członkowskie zgodzą się na jej pełne wdrożenie. EKES wzywa KE, aby podeszła ambitnie do karty osoby niepełnosprawnej, biorąc pod uwagę, że będzie to jeden z kluczowych rezultatów strategii i punkt odniesienia, na podstawie którego wiele osób będzie mierzyć jej powodzenie.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41, Dz.U. C 56 z 16.2.2021, s. 36.

3.1.3. Ocena stosowania dyrektywy w sprawie dostępności stron internetowych oraz ustalenie, czy dyrektywa ta powinna zostać poddana przeglądowi. Ocena ta jest okazją do przeanalizowania, czy wspomniane przepisy są dostosowane do celu w coraz bardziej cyfrowym sektorze publicznym, zwłaszcza po pandemii COVID-19. EKES uważa, że Komisja Europejska nie powinna wyłączać z zakresu stosowania dyrektywy niektórych stron internetowych (np. szkół, przedszkoli i żłobków), ponieważ ich wyłączenie może mieć negatywny wpływ na osoby z niepełnosprawnościami, które mogą korzystać z tych usług publicznych wyłącznie za pośrednictwem narzędzi cyfrowych. Oczekujemy również dokładniejszego wyjaśnienia, jakie działania zostaną podjęte w przypadku państw członkowskich, które nie spełniają wymogów dyrektywy.

3.1.4. Przegląd szeregu obowiązującego prawodawstwa, a mianowicie ram legislacyjnych dotyczących charakterystyki energetycznej budynków, w tym ich wpływu na poprawę dostępności w wyniku wymogów dotyczących renowacji; ram regulacyjnych dotyczących praw pasażerów; rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013⁽⁶⁾ w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej w celu zwiększenia dostępności; oraz pakietu na rzecz mobilności w miastach. EKES wyraża rozczarowanie, że KE nie zaproponowała ambitniejszych działań opartych na twardym prawodawstwie, ale z zadowoleniem zauważa, że jego wezwanie do działania w zakresie dostępności środowiska zabudowanego i transportu nadało kształt strategii. EKES wzywa KE, aby ambitnie podeszła do wprowadzenia poprawek i opowiedziała się za przyjęciem zdecydowanych środków w zakresie dostępności.

3.1.5. Wprowadzenie przewodnika dotyczącego dobrych praktyk wyborczych w zakresie udziału osób z niepełnosprawnościami w procesie wyborczym oraz współpraca z państwami członkowskimi, europejską siecią współpracy ds. wyborów i Parlamentem Europejskim w celu zagwarantowania praw politycznych osobom z niepełnosprawnościami, w tym biernego prawa wyborczego i uzyskiwania dostępnych informacji. KE uwzględni również potrzeby osób z niepełnosprawnościami w kompendium na temat e-głosowania i będzie wspierać włączające, demokratyczne uczestnictwo. To ważne, aby KE ściśle współpracowała z Parlamentem Europejskim w celu zapewnienia, by następne wybory w UE były dostępne, a UE będzie służyć za przykład.

4. Godziwa jakość życia i równe uczestnictwo

4.1. W rozdziałach czwartym i piątym strategii przedstawiono działania związane z jakością życia i równością. Do głównych działań należą następujące kwestie:

4.1.1. Inicjatywa przewodnia dotycząca wytycznych w zakresie niezależnego życia wydanych dla państw członkowskich, której celem jest poprawa niezależnego życia i włączenia społecznego. EKES uważa, że jest to inicjatywa o potencjalnie kluczowym znaczeniu. Jej wpływ będzie zależeć od jasnej i ścisłej definicji tego, czym jest opieka instytucjonalna, dlaczego należy jej unikać oraz co oznaczają inwestycje w usługi świadczone na poziomie społeczności lokalnych i niezależne życie. Wytyczne należy opracować przy współudziale osób z niepełnosprawnościami i reprezentujących je organizacji.

4.1.2. Ramy usług społecznych w celu poprawy świadczenia usług dla osób z niepełnosprawnościami oraz zwiększenia atrakcyjności miejsc pracy w tej dziedzinie. EKES uważa, że ramy te powinny koncentrować się nie tylko na tym, jak podnieść atrakcyjność sektora usług społecznych pod względem wynagrodzenia i warunków pracy, ale także zagwarantować, że dostawcy usług zostaną odpowiednio przeszkoleni w zakresie udzielania wsparcia, kierując się decyzjami użytkowników usług i przyjmując podejście skoncentrowane na osobie i oparte na prawach człowieka.

4.1.3. Nowy pakiet dotyczący sytuacji osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy. W ramach tego pakietu KE będzie również dążyć do tego, aby państwa członkowskie ściśle stosowały prawa określone w dyrektywie w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy i w 2021 r. przedstawi sprawozdanie na temat jej zastosowania. KE będzie również nadzorować opracowanie w 2021 r. planu działania na rzecz gospodarki społecznej, w tym możliwości dotyczących osób z niepełnosprawnościami i ich integracji na otwartym rynku pracy. Osoby z niepełnosprawnościami napotykają wiele przeszkód w dostępie do zatrudnienia. EKES wyraża przekonanie, że KE musi jasno określić istniejące bariery oraz wyznaczyć te, którymi należy się jak najszybciej zająć, a także jasno określić, w jaki sposób pandemia związana z COVID-19 pogorszyła sytuację w tym względzie. EKES zaleca, by opracowanie pakietu zostało poprzedzone badaniami lub sondażem, na podstawie których można będzie poznać oczekiwania osób z niepełnosprawnościami i reprezentujących je organizacji odnośnie do działań, które należy podjąć. Komitet uważa również, że pakiet dotyczący zatrudnienia powinien koncentrować się na możliwości dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia na otwartym rynku pracy, w tym w ramach gospodarki społecznej i modeli zatrudnienia skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, zapobiegając dalszemu wykluczeniu osób z niepełnosprawnościami, a zwłaszcza docierając do kobiet i młodych osób z niepełnosprawnościami poszukujących pracy. Celem powinno być nie tylko poprawa wskaźników zatrudnienia, ale także umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami poprawę ich statusu społecznego i dobrobytu finansowego poprzez pracę zarobkową.

⁽⁶⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylające decyzję nr 661/2010/UE (Dz.U. L 348 z 20.12.2013, s. 1).

4.1.4. Badanie przeprowadzone w 2022 r. poświęcone ochronie socjalnej i usługom dla osób z niepełnosprawnościami, a następnie wytyczne mające na celu wsparcie państw członkowskich w przeprowadzeniu reformy ochrony socjalnej, ukierunkowanej na ramy oceny niepełnosprawności. Badanie powinno koncentrować się na usługach socjalnych będących podstawą zapewnienia godnego życia osobom z niepełnosprawnościami, a także na roli ich rodzin i osób sprawujących nad nimi opiekę. W wytycznych należy zatem położyć nacisk na to, że usługi muszą zaspokajać indywidualne potrzeby osób z niepełnosprawnościami, że muszą być świadczone w obrębie społeczności lokalnej, a nie w odosobnionych placówkach, i że muszą im towarzyszyć odpowiednie świadczenia z tytułu niepełnosprawności. Ważne jest, aby wytyczne dotyczące reformy ochrony socjalnej uwzględniały zwiększone koszty utrzymania osób z niepełnosprawnościami i skłaniały państwa członkowskie do większej elastyczności w umożliwianiu osobom z niepełnosprawnościami zachowanie zasilków z tytułu niepełnosprawności niezależnie od ich dochodów, dochodów ich współmałżonków lub partnerów. Osoby z niepełnosprawnościami powinny mieć możliwość poszukiwania pracy, mieszkania z partnerem lub zawarcia z nim związku małżeńskiego nie ponosząc przy tym konsekwencji finansowych.

4.1.5. Strategia szkoleniowa dla pracowników wymiaru sprawiedliwości, ze szczególnym uwzględnieniem prawodawstwa UE w zakresie niepełnosprawności, w tym Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Obejmuje ona analizę zabezpieczeń proceduralnych dla osób dorosłych szczególnej troski w postępowaniu karnym oraz pozwoli ocenić zapotrzebowanie na wnioski ustawodawcze dotyczące wsparcia i ochrony dorosłych szczególnej troski zgodnie ze strategią w zakresie praw ofiar. Komisja Europejska prześle również państwom członkowskim wytyczne dotyczące dostępu osób z niepełnosprawnościami do wymiaru sprawiedliwości w UE. Będzie wspierać państwa członkowskie w zwiększaniu udziału osób z niepełnosprawnościami jako wysoko wykwalifikowanych pracowników w systemie wymiaru sprawiedliwości. EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycje nawiązujące do zaleceń, które przedstawił w swojej opinii ⁽⁷⁾. Wyraża także satysfakcję, że Komisja Europejska zwróci się do Agencji Praw Podstawowych o zbadanie sytuacji osób z niepełnosprawnościami mieszkających w placówkach opiekuńczych pod kątem przemocy, nadużyć i tortur. Działania te powinny także dostarczyć wskazówek, w jaki sposób zapewnić, by osobom z niepełnosprawnościami nie odmawiano prawa do korzystania z wymiaru sprawiedliwości ani nie narażano ich na opóźnienia z powodu kwestii dostępności, braku zdolności prawnej, braku wsparcia w zakresie wspieranego podejmowania decyzji lub braku pomocy w komunikowaniu się, takiej jak tłumaczenie ustne na język migowy. Dobre praktyki w zakresie wspieranego podejmowania decyzji należy zebrać zgodnie z art. 12 i 13 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Użyteczne mogłoby okazać się również zbadanie, w jaki sposób państwa członkowskie wdrożyły zalecenie Komisji z dnia 27 listopada 2013 r. w sprawie gwarancji procesowych dla osób wymagających szczególnego traktowania podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym ⁽⁸⁾.

4.1.6. Szereg działań w dziedzinie edukacji. Obejmują one wsparcie dla państw członkowskich w zakresie zabezpieczenia technologii wspomagających oraz zapewnienia dostępnego cyfrowego środowiska nauczania i treści w ramach planu działania na rzecz edukacji cyfrowej na lata 2021–2027. KE proponuje również zestaw narzędzi do włączenia we wczesnej edukacji i opiece nad dzieckiem, zawierający specjalny rozdział poświęcony dzieciom z niepełnosprawnościami. Pomoże też państwom członkowskim w dalszym rozwijaniu systemów kształcenia nauczycieli, aby zaradzić niedoborom kadry nauczycielskiej specjalizującej się w kształceniu osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz umożliwić wszystkim pracownikom oświaty nabycie umiejętności niezbędnych w kontekście różnorodności i edukacji włączającej. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja Europejska uznała rolę, jaką UE może odegrać w promowaniu edukacji włączającej, a zwłaszcza e-learningu, gdyż podczas pandemii COVID-19 uczniowie z niepełnosprawnościami napotkali wiele problemów związanych z dostępnością. Komitet pragnie jednak podkreślić, że działania w zakresie szkoleń dla nauczycieli specjalizujących się w nauczaniu osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych powinny również koncentrować się na szkoleniu nauczycieli pracujących w szkolnictwie powszechnym, aby mogli oni zapewnić nauczanie włączające w klasie. Komisja Europejska powinna promować powszechne kształcenie włączające i zachęcać państwa członkowskie do delegowania pedagogów specjalizujących się w nauczaniu osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych do placówek edukacji włączającej. Należy również zwiększyć nakłady na poradnictwo zawodowe dla osób z niepełnosprawnościami w systemach edukacji i poprawić jego jakość.

4.1.7. W dziedzinie sztuki i kultury, sportu, wypoczynku i rekreacji sprzyjających włączeniu społecznemu, w tym turystyki, strategia zwiększy uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami, działając na wielu frontach, a mianowicie poprzez: współpracę z organizacjami sportowymi o charakterze ogólnodostępnym i dostosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, wspieranie działalności artystycznej twórców z niepełnosprawnościami oraz wykorzystanie funduszy UE w celu zwiększenia dostępności miejsc dziedzictwa kulturowego i wydarzeń artystycznych dla osób z niepełnosprawnościami.

4.1.8. EKES wyraża ubolewanie, że strategia nie zawiera ambitnych założeń dotyczących przyjęcia horyzontalnej dyrektywy w sprawie niedyskryminacji, której przyjęcie blokowano w Radzie przez ostatnie dziesięć lat. Nie istnieją żadne realne plany przezwyciężenia tej blokady ani zaproponowania alternatywnych rozwiązań, gdyby Radzie nie udało się osiągnąć porozumienia.

4.1.9. EKES oczekuje również, że więcej uwagi zostanie poświęcone kwestiom zdrowotnym. W strategii skoncentrowano się na planie walki z rakiem, co należy przyjąć z zadowoleniem, lecz bardzo ogólnikowo potraktowano kwestie zdrowia psychicznego, dostępności informacji dotyczących zdrowia oraz zapewnienia opieki zdrowotnej osobom z niepełnosprawnościami, które nadal przebywają w zakładach opieki.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 378 z 24.12.2013, s. 8.

5. Promowanie praw osób z niepełnosprawnościami na świecie

5.1. W rozdziale szóstym strategii przedstawiono działania związane z promowaniem praw osób z niepełnosprawnościami na całym świecie. Do głównych działań należą następujące kwestie:

5.1.1. Skuteczniejsze gromadzenie danych przez UE na temat osób z niepełnosprawnościami w ramach pomocy humanitarnej finansowanej przez UE, na przykład poprzez zachęcanie do korzystania z krótkiego zestawu pytań Grupy waszyngtońskiej. Jest to doskonała propozycja, która stanowi odpowiedź na postulaty zgłaszane już wcześniej przez EKES. Komitet oczekuje poprawy gromadzenia danych zdezagregowanych na wszystkich frontach, zwłaszcza w odniesieniu do osób przebywających w zakładach opieki. UE powinna także wspierać wdrażanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych i działać na rzecz jej ratyfikacji na całym świecie.

5.1.2. Aktualizacja zestawu narzędzi dotyczących „podejścia opartego na prawach człowieka, uwzględniającego wszystkie prawa człowieka na potrzeby unijnej współpracy na rzecz rozwoju” w 2021 r. Należy ją przeprowadzić nie tylko we współpracy z organizacjami osób z niepełnosprawnościami w UE, ale także z krajowymi i lokalnymi organizacjami osób z niepełnosprawnościami w państwach, w których dokonywane są inwestycje.

5.1.3. Zapewnienie systematycznego korzystania ze wskaźnika niepełnosprawności Komitetu Pomocy Rozwojowej OECD, aby śledzić inwestycje sprzyjające włączeniu osób z niepełnosprawnościami w celu ukierunkowanego monitorowania funduszy UE. EKES z dużym zadowoleniem przyjmuje fakt, że sugestia ta, którą zawarł w swojej opinii SOC/616⁽⁹⁾, została uwzględniona.

6. Realizacja strategii i wzór do naśladowania

6.1. W rozdziałach siódmym i ósmym strategii omówiono działania związane z realizacją strategii oraz sposób, w jaki Komisja Europejska zmieni swoją strukturę i sposób pracy, aby osiągnąć ten cel. Do głównych działań należą następujące kwestie:

6.1.1. Coroczna wymiana opinii z EKES-em. Komitet z satysfakcją odnotowuje, że jego udział we wdrażaniu strategii nabierze formalnego charakteru i oczekuje na tę stałą, zorganizowaną współpracę. Z zadowoleniem przyjmuje również fakt, że KE będzie też organizować regularne spotkania wysokiego szczebla z Parlamentem Europejskim, Radą i ESDZ, z udziałem przedstawicieli organizacji osób z niepełnosprawnościami.

6.1.2. Ustanowienie platformy ds. niepełnosprawności, która zastąpi Grupę Wysokiego Szczebla ds. Niepełnosprawności. Platforma ma wspierać wdrażanie strategii, a także krajowych strategii w sprawie niepełnosprawności. W skład platformy wejdą krajowe punkty kontaktowe Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, organizacje osób z niepełnosprawnościami oraz Komisja Europejska. Platforma będzie stanowić forum do dyskusji na temat ocen ONZ dotyczących wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych przez państwa członkowskie. EKES wiąże wielkie nadzieje z tą nową strukturą, która zapowiada się jako bardziej otwarta i przejrzysta w porównaniu z Grupą Wysokiego Szczebla.

6.1.3. Odnowiona strategia w zakresie zasobów ludzkich mająca na celu zwiększenie rekrutacji i perspektyw zawodowych pracowników z niepełnosprawnościami, w tym „Biuro ds. Różnorodności i Włączenia”, którego zadaniem będzie nadzór nad opracowywaniem i wdrażaniem działań na rzecz różnorodności i włączenia społecznego we wszystkich służbach KE. EKES uważa, że jest to jedno z najbardziej obiecujących działań w ramach strategii i ma nadzieję, że zaowocuje ono rzeczywistym wzrostem zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w instytucjach UE. Z zadowoleniem przyjmuje także fakt, że Komisja Europejska zaktualizuje ukierunkowaną strategię komunikacji i kontaktów zewnętrznych EPSO oraz wzmocni sprawozdawczość kierowników wszystkich służb Komisji Europejskiej w zakresie różnorodności i racjonalnych usprawnień dla pracowników z niepełnosprawnościami.

6.1.4. Poprawa dostępności wszystkich usług KE w zakresie komunikacji audiowizualnej i projektowania graficznego do 2023 r. Komitet z aprobatą przyjmuje to działanie i zwraca się do KE o współpracę z ekspertami ds. dostępności w celu zapewnienia jak najwyższego jej poziomu.

6.1.5. Zagwarantowanie dostępności wszystkich nowo oddanych do użytku budynków KE. Komisja Europejska zapewni również możliwość wstępu do miejsc, w których odbywać się będą wydarzenia organizowane przez KE, oraz zagwarantuje, że do 2030 r. wszystkie budynki KE będą spełniały europejskie normy dostępności. EKES wzywa KE do bezzwłocznego wywiązania się z tego zadania.

6.1.6. Opracowanie strategii gromadzenia danych, która pozwoli ukierunkować państwa członkowskie i przeanalizować istniejące źródła danych i wskaźniki, w tym dane administracyjne. EKES podkreśla potrzebę gromadzenia danych zdezagregowanych, z ewentualnym wykorzystaniem krótkiego zestawu pytań Grupy waszyngtońskiej, o czym wspomniano już w strategii.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 41.

6.1.7. Opublikowanie ram monitorowania celów i działań tej strategii, a następnie opracowanie nowych wskaźników niepełnosprawności i opublikowanie w 2024 r. sprawozdania na temat strategii, w którym ocenie zostanie poddana aktualna sytuacja i, w razie potrzeby, zaktualizowane zostaną jej cele i działania. EKES, zwłaszcza za pośrednictwem Grupy ds. Niepełnosprawności EKES-u, jest gotów wspierać Komisję Europejską w opracowywaniu tych ram, przy udziale organizacji osób z niepełnosprawnościami. Komitet wyraża zadowolenie, że wyznaczono datę sprawozdania z realizacji strategii, tak aby umożliwić Komisji Europejskiej skorygowanie wszelkich niedociągnięć w okresie jej obowiązywania.

Bruksela, dnia 7 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – „Wniosek dotyczący zalecenia Rady ustanawiającego europejską gwarancję dla dzieci”

(COM(2021) 137 final)

„Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Strategia UE na rzecz praw dziecka«”

(COM(2021) 142 final)

(2021/C 374/10)

Sprawozdawczyni: **Kinga JOÓ**

Współsprawozdawczyni: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 31.5.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Prezydium	23.3.2021
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	21.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	7.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	231/0/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Fakt, że w UE co czwarte dziecko dorasta zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, jest niedopuszczalny i wymaga skoordynowanego podejścia europejskiego, obejmującego zdecydowaną politykę i ramy prawne, które umożliwią odwrócenie tej tendencji i przerwanie międzypokoleniowego cyklu marginalizacji. Należy wyznaczyć ambitny cel, jakim jest wydzwignięcie z ubóstwa do 2030 r. wszystkich dzieci, a nie tylko pięciu milionów z nich.

1.2. Zasadnicze znaczenie ma włączenie praw dziecka do głównego nurtu kształtowania polityki. Praktycznie każdy obszar polityki ma wpływ na dzieci, dlatego też potrzebne jest podejście obejmujące całe społeczeństwo, aby zagwarantować, że różne obszary polityki (dotyczące rodziny, edukacji, gospodarki, świata cyfrowego, środowiska, mieszkalnictwa) będą miały wzmacniające i długotrwałe pozytywne skutki dla zdrowia i dobrostanu dzieci. Należy pilnie przyjąć zintegrowane podejście i środki horyzontalne na szczeblu unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym, aby objąć wszystkie istotne obszary, które mogą mieć wpływ na życie dzieci zarówno obecnie, jak i w przyszłości.

1.3. EKES zaleca, by krajowe plany działania dotyczące gwarancji dla dzieci obejmowały zestaw dwu- i wielopokoleniowych środków mających na celu rozwijanie wsparcia zarówno dla dzieci, jak i dla ich rodziców, ponieważ nie można zająć się trudną sytuacją dziecka bez rozwiązania sytuacji jego rodziny. Należy wspierać rodziców i opiekunów poprzez pakiet działań: odpowiednie dochody, równowagę między życiem zawodowym a prywatnym, korzystanie z należycie płatnego urlopu macierzyńskiego, ojcowskiego i rodzicielskiego, urlopu opiekuńczego, elastycznej organizacji pracy i miejsc pracy przyjaznych rodzinie.

1.4. Zgodnie z art. 2 TUE prawa człowieka i dzieci są wiążące dla wszystkich państw członkowskich. Potrzebne są silniejsze ogólnoeuropejskie ramy polityczne w zakresie praw dziecka, o co apelowało wiele zainteresowanych stron. Należy konsultować się ze zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim, zwłaszcza ze służbami socjalnymi, organizacjami zajmującymi się prawami dzieci, organizacjami rodzinnymi oraz organizatorami kształcenia formalnego i pozaformalnego, oraz włączyć je w opracowywanie krajowych planów działania i w mechanizmy ich monitorowania. Ukierunkowane działania mogą najlepiej wspierać skuteczne wdrażanie tych dwóch unijnych ram mających na celu położenie kresu ubóstwu oraz promowanie zdrowia i dobrostanu dzieci.

1.5. Zaledwie 11 krajów przeznaczyło konkretne środki z EFS+ na wydzwignięcie dzieci z ubóstwa, podczas gdy szereg innych państw członkowskich było bardzo blisko średniej UE, jeśli chodzi o dane dotyczące zagrożenia ubóstwem wśród dzieci. EKES zaleca, by wszystkie państwa członkowskie przeznaczyły środki z EFS+ na wydzwignięcie dzieci z ubóstwa i by przyjęły wskazane 5 % środków jako próg minimum. Zachodzi również potrzeba sprawniejszego gromadzenia wysokiej jakości danych zdezagregowanych, aby pomóc w monitorowaniu i ocenie postępów na rzecz położenia kresu ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci.

1.6. EKES zaleca, by państwa członkowskie zapewniły powszechny dostęp do wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, edukacji i zajęć w szkole oraz opieki zdrowotnej lub by zapewniły takie usługi bezpłatnie. Alternatywnie, mogą one również zapewnić, dzięki odpowiednim świadczeniom pieniężnym, aby dzieci korzystały z tych kluczowych usług bez powodowania dodatkowych obciążeń finansowych dla rodzin.

1.7. EKES zaleca, by państwa członkowskie, opracowując swoje krajowe plany w ramach gwarancji dla dzieci, w stosownych przypadkach określiły docelową grupę wiekową i zwraca jednocześnie uwagę, że prawa dziecka dotyczą każdej osoby poniżej 18. roku życia. Jest to szczególnie istotne dla zapewnienia komplementarności takich ram, jak gwarancja dla dzieci i gwarancja dla młodzieży, w najlepszym interesie beneficjentów.

1.8. EKES wzywa Komisję, by zapewniła horyzontalną koordynację strategii na rzecz praw dziecka z innymi niedawno przyjętymi strategiami europejskimi, takimi jak strategię na rzecz równouprawnienia płci, równości osób LGBTIQ, Romów oraz praw osób z niepełnosprawnościami.

2. Wstęp

2.1. Prawa dziecka są prawami człowieka, które przysługują wszystkim osobom poniżej 18. roku życia. Ochrona praw dziecka jest celem Unii Europejskiej zgodnie z art. 3 ust. 3 TUE oraz art. 24 Karty praw podstawowych UE. Rada Europy promuje i chroni prawa człowieka przysługujące dzieciom, opierając się na europejskiej konwencji praw człowieka oraz strategii na rzecz praw dziecka (2016–2021) i innych właściwych normach prawnych. Zgodnie z Konwencją Narodów Zjednoczonych o Prawach Dziecka, każda osoba poniżej 18. roku życia na świecie ma prawo do takiego samego zakresu praw obywatelskich, politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturalnych – bez względu na jej pochodzenie etniczne, płeć, religię, język, zdolności, sytuację migracyjną, orientację seksualną lub jakikolwiek inny status. Zastosowanie mają tu również Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz przyjęte przez Organizację Narodów Zjednoczonych cele zrównoważonego rozwoju.

2.2. W dniu 4 czerwca 2007 r. zainaugurowano doroczne forum na temat praw dziecka. Platforma ta umożliwia dialog między instytucjami UE a innymi zainteresowanymi stronami i co roku monitoruje działania UE w zakresie praw dziecka. W 2010 r. EKES przyjął opinię w sprawie ubóstwa wśród dzieci i warunków życia dzieci⁽¹⁾, a w 2011 r. opinię „Agenda UE na rzecz praw dziecka”⁽²⁾, w której wezwał państwa członkowskie do wspierania dzieci na wszelkie możliwe sposoby.

2.3. W dniu 20 lutego 2013 r. Komisja przyjęła zalecenia, mające na celu wzmocnienie praw dziecka, zmniejszenie ubóstwa wśród dzieci i poprawę ich dobrostanu⁽³⁾. W dniu 24 listopada 2015 r. Parlament Europejski zwrócił się do Komisji i państw członkowskich UE, aby wprowadziły gwarancję dla dzieci oraz programy oferujące wsparcie i możliwości dla rodziców, które pozwolą im uniknąć wykluczenia społecznego i wejść na rynek pracy⁽⁴⁾. W dniu 13 grudnia 2017 r. Parlament, Rada i Komisja ogłosili Europejski filar praw socjalnych, który również koncentruje się na „opiece nad dziećmi i wsparciu dla dzieci”⁽⁵⁾ (zasada 11). Europejski filar praw socjalnych proklamuje również prawo do ochrony przed ubóstwem oraz prawo do szczególnych środków mających na celu zwiększenie równości szans. W ramach działań następczych, w lipcu 2020 r., Komisja zleciła przeprowadzenie studium wykonalności⁽⁶⁾, a w sierpniu 2020 r. rozpoczęła konsultacje społeczne w sprawie gwarancji dla dzieci oraz w sprawie zapewnienia strategii UE w zakresie praw dziecka.

⁽¹⁾ Dz.U. C 44 z 11.2.2011 s. 34.

⁽²⁾ Dz.U. C 43 z 15.2.2012, s. 34.

⁽³⁾ Dz.U. L 59 z 2.3.2013, s. 5.

⁽⁴⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego (2015) w sprawie zmniejszenia nierówności ze szczególnym uwzględnieniem ubóstwa dzieci, (Dz.U. C 366 z 27.10.2017, s. 19), pkt 46.

⁽⁵⁾ Międzyinstytucjonalna proklamacja Europejskiego filaru praw socjalnych.

⁽⁶⁾ Studium wykonalności na temat gwarancji dla dzieci, sprawozdanie końcowe.

2.4. W dniu 24 marca 2021 r., przy wsparciu Parlamentu Europejskiego ⁽⁷⁾, Komisja przyjęła pierwszą kompleksową strategię UE na rzecz praw dziecka na lata 2021–2024, a także wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie ustanowienia europejskiej gwarancji dla dzieci.

3. Uwagi ogólne w sprawie strategii UE na rzecz praw dziecka oraz zalecenia w sprawie europejskiej gwarancji dla dzieci

3.1. Strategia UE na rzecz praw dziecka stanowi oparte na prawach ramy polityczne, włączające prawa dziecka jako kwestię przekrojową do polityki i prawodawstwa UE. Wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie europejskiej gwarancji dla dzieci jest prawnie wiążący i zawiera jasny zestaw działań wdrożeniowych, celów i środków, które będą ściśle monitorowane przez UE. EKES z zadowoleniem przyjmuje oba wnioski, wierząc, że ich wdrożenie wesprze wysiłki na szczeblu europejskim i krajowym na rzecz promowania dobrostanu dzieci i zmniejszenia ubóstwa wśród dzieci.

3.2. Dzieci są najbardziej bezbronniymi członkami naszego społeczeństwa i nie są w stanie same stawić czoła zagrożeniu ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Przemoc wobec dzieci, we wszystkich jej formach, jest zjawiskiem powszechnym. Pandemia COVID-19 doprowadziła do nasilenia się niektórych jej przejawów, na co wskazują dane policji i innych głównych służb, takich jak telefony zaufania dla dzieci w wielu państwach członkowskich, borykających się z rosnącą liczbą tego rodzaju spraw ⁽⁸⁾. Według danych Eurostatu z 2019 r. 18 mln dzieci, co stanowi 22,2 proc. populacji dziecięcej w UE, wychowywało się w warunkach zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym, a liczba ta prawdopodobnie wzrosła ze względu na społeczno-ekonomiczne skutki pandemii ⁽⁹⁾. Jedno na czworo dzieci w UE dorasta w rodzinie, która znajduje się w niepewnej sytuacji i potrzebuje wsparcia, aby przerwać międzypokoleniowy cykl ubóstwa.

3.3. **Dzieci wypowiedziały się na temat praw i przyszłości, których pragną**, w badaniu zatytułowanym *Nasza Europa. Nasze prawa. Nasza przyszłość* ⁽¹⁰⁾, które wniosło wkład w kształtowanie zarówno strategii UE na rzecz praw dziecka, jak i gwarancji dla dzieci. Pięć organizacji zajmujących się prawami dzieci zebrało opinie ponad 10 000 dzieci. Wyniki badania wyraźnie pokazały, że należy uwzględnić poglądy dzieci w kształtowaniu ram i priorytetów gospodarczych, społecznych, prawnych i politycznych UE.

3.4. **W strategii UE na rzecz praw dziecka przyjęto podejście holistyczne**, a jej nadrzędnym celem jest zapewnienie dzieciom w UE i na całym świecie poprawy warunków życia w sześciu ważnych obszarach: (i) udział dzieci w życiu politycznym i demokratycznym UE; (ii) włączenie społeczno-ekonomiczne, edukacja i zdrowie; (iii) zapobieganie wszelkim formom przemocy i dyskryminacji oraz ochrona przed nimi; (iv) wymiar sprawiedliwości przyjazny dzieciom; (v) dzieci w erze cyfrowej; oraz (vi) światowy wymiar praw dziecka. **Wniosek dotyczący zalecenia Rady ustanawiającego europejską gwarancję dla dzieci** skupia się na włączeniu społeczno-ekonomicznym i zapewnieniu dzieciom w potrzebie dostępu do szeregu najważniejszych usług takich jak: wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem, edukacja i zajęcia szkolne, dostęp do opieki zdrowotnej, dostęp do zdrowego żywienia i odpowiednie warunki mieszkaniowe. Wnosi on wkład w strategię UE na rzecz praw dziecka, koncentrując się na dzieciach żyjących na terenie UE.

3.5. Strategia ta wymaga bardziej inkluzywnego i systemowego udziału dzieci na szczeblu lokalnym, krajowym i unijnym. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe dzięki **nowej unijnej platformie na rzecz uczestnictwa dzieci**, która zostanie utworzona we współpracy z Parlamentem Europejskim i organizacjami zajmującymi się prawami dzieci, aby zapewnić dzieciom większy udział w procesie podejmowania decyzji.

3.6. W ramach strategii postuluje się, aby **dzieci dorastały z dala od przemocy i wyzysku**. Mogą one być ofiarami, świadkami lub sprawcami przemocy. Jak wynika ze sprawozdań Międzynarodowej Organizacji Pracy, wiele dzieci jest wykorzystywanych na rynku pracy i wykonuje pracę przymusową, obejmującą seksualne wykorzystywanie i prostytucję. Strategia przewiduje również **przyjazny dziecku wymiar sprawiedliwości** i podkreśla, że postępowanie sądowe musi

⁽⁷⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego (2021) w sprawie praw dziecka w świetle strategii UE na rzecz praw dziecka.

⁽⁸⁾ WHO Europe, *The rise and rise of interpersonal violence – an unintended impact of the COVID-19 response on families* [Wzrost i nasilenie przemocy interpersonalnej – niezamierzony wpływ na rodziny wynikający z reakcji na pandemię COVID-19] (2020).

⁽⁹⁾ UNICEF, *Supporting Families and Children Beyond COVID-19 – Social protection in high-income countries* [Wsparanie rodzin i dzieci po zakończeniu pandemii COVID-19 – ochrona socjalna w krajach o wysokich dochodach] (2021).

⁽¹⁰⁾ UNICEF, *Children speak up about the rights and the future they want* [Dzieci wypowiadają się na temat praw i przyszłości, jakiej pragną] (2021).

być dostosowane do wieku i potrzeb dzieci oraz musi uwzględniać przede wszystkim najlepszy interes dziecka. Należy zapewnić dzieciom dostęp do wymiaru sprawiedliwości, aby można było działać na rzecz pełnego uznania i realizacji praw dziecka, przy jednoczesnym utrzymaniu skuteczności postępowań sądowych, w tym poprzez specjalistyczne szkolenia funkcjonariuszy wymiaru sprawiedliwości.

3.7. Środowisko rodzinne ma kluczowe znaczenie dla pomyślnego rozwoju dzieci. W swojej **strategii na rzecz równouprawnienia płci** na lata 2020–2025 Komisja wskazuje, że równy podział obowiązków związanych z opieką nad dziećmi między rodzicami odgrywa kluczową rolę w procesie włączenia społecznego dzieci. Pandemia COVID-19 wywarła nieproporcjonalnie duży wpływ społeczno-ekonomiczny na kobiety, a rodzice jeszcze bardziej niż dotychczas powinni współpracować jako zespół w najlepszym interesie dziecka. Wdrożenie zarówno gwarancji dla dzieci, jak i strategii na rzecz praw dziecka należy powiązać z kluczowymi inicjatywami Europejskiego filaru praw socjalnych, takimi jak transpozycja dyrektywy UE w sprawie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym.

3.8. W UE istnieje wiele różnych modeli rodziny, w tym tęczowe rodziny, których co najmniej jeden członek jest osobą LGBTIQ. Zgodnie z opracowaną przez Komisję **strategią na rzecz równości osób LGBTIQ** na lata 2020–2025 dzieci z tęczywych rodzin muszą być chronione, zwłaszcza w sytuacjach transnarodowych, w których – ze względu na różnice w prawie rodzinnym między państwami członkowskimi – może okazać się, że po przekroczeniu wewnętrznych granic UE nie uznaje się więzi rodzinnych. Zgodnie ze **strategią na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami** na lata 2021–2030 dzieci z niepełnosprawnościami muszą mieć równe prawo do włączenia społecznego i takie same możliwości wyboru jak inni. Jak przewidziano w unijnych **ramach strategicznych na rzecz równouprawnienia, włączenia społecznego i udziału Romów** na lata 2020–2030, należy zająć się kwestią awansu społecznego dzieci romskich. Od najmłodszych lat należy zapobiegać dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, tożsamość/ekspresję płciową oraz cechy płciowe, niepełnosprawność lub pochodzenie etniczne.

3.9. Wniosek w sprawie **gwarancji** zawiera wytyczne i zaleca zapewnienie zasobów dla państw członkowskich, aby wspierać dzieci w potrzebie, biorąc pod uwagę **silną korelację między wykluczeniem społecznym dzieci a brakiem dostępu do kluczowych usług**. Do dzieci wymagających szczególnej troski należą: (i) dzieci bezdomne lub dzieci doświadczające poważnej depriwacji mieszkaniowej; (ii) dzieci z niepełnosprawnością; (iii) dzieci ze środowisk migracyjnych; (iv) dzieci wywodzące się z mniejszości rasowych lub etnicznych (w szczególności dzieci romskie); (v) dzieci objęte alternatywnymi formami opieki (zwłaszcza instytucjonalną); oraz (vi) dzieci znajdujące się w niepewnej sytuacji rodzinnej.

3.10. **Gwarancja** stanowi strategiczne ramy, nadające kierunek działaniom 27 państw członkowskich za pośrednictwem **krajowych planów działania służących wdrożeniu gwarancji i skoncentrowanych na gospodarstwach domowych, w których mieszkają dzieci zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym**. Zalecenie musi zostać przyjęte przez Radę UE, po czym wszystkie państwa członkowskie będą miały sześć miesięcy, aby przygotować krajowe plany działania w zakresie gwarancji dla dzieci. We wniosku dotyczącym gwarancji podkreślono, że chociaż zapewnienie dostępu do usług jest ważnym elementem walki z wykluczeniem społecznym dzieci, **należy go ująć w ramach szerszego podejścia, a także sprzyjającej polityki społecznej i rodzinnej**.

3.11. **Strategia zawiera zalecenia odnoszące się do działań na szczeblu unijnym i krajowym** w różnych obszarach polityki i programach finansowania, które mają wpływ na zdrowie i dobrostan dzieci, takich jak: fundusze UE, migracja, opieka zdrowotna, mieszkalnictwo, edukacja, gospodarka, środowisko i transformacja cyfrowa.

3.12. Komisja przedstawi sprawozdanie z postępów osiągniętych w realizacji strategii na szczeblu unijnym i krajowym na dorocznym Europejskim forum na rzecz praw dziecka. Pod koniec 2024 r. przeprowadzona zostanie ocena strategii z udziałem dzieci. Komisja **będzie monitorowała postępy w realizacji gwarancji za pomocą szeregu narzędzi, w tym europejskiego semestru**.

3.13. W krajowych planach działania należy uwzględnić **przejrzyste dane dotyczące wykorzystania funduszy unijnych i krajowych**, a także harmonogram działań. Państwa członkowskie mogą korzystać z funduszy UE, aby wspierać swoje działania, w szczególności z EFS+ i Europejskiego Instrumentu na rzecz Odbudowy. W ramach EFS+ przewidziano konkretny cel dotyczący tego obszaru i przeznaczono środki na walkę z ubóstwem dzieci. Zgodnie z nowym rozporządzeniem **państwa członkowskie UE, w których średnia ubóstwa wśród dzieci jest wyższa niż średnia UE w latach 2017–2019 (23,4 %), będą musiały przeznaczyć co najmniej 5 % swoich środków finansowych pochodzących z EFS+ na walkę z ubóstwem wśród dzieci**.

4. Uwagi szczegółowe dotyczące strategii UE na rzecz praw dziecka

4.1. **Strategia UE na rzecz praw dziecka zapewnia bardzo potrzebne ramy Unii Europejskiej w zakresie ochrony praw dzieci i wzmocnienia ich pozycji.** O ile dorośli mogą głosować i mają dostęp do środków odwoławczych i formalnych procedur składania skarg w przypadku naruszenia ich praw, o tyle dzieci są często wykluczane z takich mechanizmów. Nie mogą one zatem zabierać głosu w procesie kształtowania polityki, a władze często nie dostrzegają ich interesów, jeśli nie podejmuje się świadomych i systematycznych działań, aby je chronić i rozpowszechniać.

4.2. Maksymalnie skuteczne i konstruktywne uczestnictwo dzieci wymaga szeroko zakrojonych zmian w strukturach politycznych i instytucjonalnych, a także w postawach, wartościach i praktykach kulturowych, tak aby dzieci były postrzegane jako obywatele i zainteresowane strony. Aby wspierać uczestnictwo dzieci oraz sprawić, by ich głos i roszczenia były słyszalne, konieczne jest budowanie zdolności zarówno dzieci, jak i dorosłych, w tym poprzez nieformalne działania prowadzone przez podmioty społeczeństwa obywatelskiego w placówkach szkolnych i poza nimi. **Konferencja w sprawie przyszłości Europy jest doskonałą okazją, by włączyć dzieci w działania, a EKES zbada również możliwości stopniowego zwiększania udziału dzieci.**

4.3. **Dziecko jest osobą fizyczną, a zarazem członkiem rodziny i społeczności,** który ma prawa i obowiązki odpowiednie do swojego wieku i etapu rozwoju oraz prawo do odpowiedniej jakości życia. Od rodziców i opiekunów w głównej mierze zależy poznawczy, fizyczny i emocjonalny rozwój dziecka. Ciepła i wspierająca relacja między rodzicami lub dziadkami a dziećmi jest istotnym elementem dobrostanu i odporności psychicznej dziecka. Ważną rolę w rozwoju dziecka odgrywają także relacje z rodzeństwem. Nabierają one jeszcze większego znaczenia w przypadku dzieci objętych alternatywnymi formami opieki, dlatego rodzeństwo powinno mieć możliwość przebywania razem, chyba że nie leży to w ich najlepszym interesie. Priorytetem polityki musi być inwestowanie w dzieci i ich rodziny oraz zapewnienie należytego i wysokiej jakości wsparcia poprzez systemowe podejście wielopokoleniowe do wspierania rodzin w wychowywaniu dzieci przy wykorzystaniu umiejętności w zakresie pozytywnego rodzicielstwa.

4.4. Przedstawioną w strategii inicjatywę wspierającą rozwój i wzmocnienie zintegrowanych systemów ochrony dzieci należy uzupełnić o środki umożliwiające zapobieganie wszelkim formom przemocy wobec dzieci. Przemoc, której jest się świadkiem lub której doznaje się w dzieciństwie, może wywierać długotrwały wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i psychiczny dzieci. Potrzebny jest plan obejmujący wszystkie szczeble władzy, od unijnego po samorządowy, w celu **zapobiegania przemocy wobec dzieci i rozwiązywania tego problemu.** W planie tym należy uwzględnić narażenie na każdą formę przemocy, wykorzystywania i zaniedbywania, w tym przemoc fizyczną i psychiczną, przemoc seksualną, przemoc w sieci, przemoc domową, instytucjonalną i szkolną. Należy zwrócić uwagę na wzajemnie powiązane czynniki zagrożenia, takie jak zwiększone ryzyko dziewczynek, dzieci (w szczególności dziewczynek) z niepełnosprawnościami, dzieci żyjących w trudnej sytuacji i w gospodarstwach domowych narażonych na przemoc. W przypadku małoletnich będących sprawcami przemocy, oprócz przyjaznych dziecku procedur sądowych potrzebne jest również środowisko instytucjonalne przyjazne dziecku, aby ułatwić ich pełną reintegrację społeczną. Awaryjne infolinie i inne tego rodzaju usługi świadczone przez organizacje pozarządowe w celu wsparcia dzieci i rodzin powinny otrzymać finansowanie strukturalne w celu zapewnienia ich trwałości i skuteczności.

4.5. Prawa dziecka muszą być również brane pod uwagę w głównych obszarach wpływu, które oddziałują na dobrostan dzieci i ich rodzin. Decydenci powinni stale uwzględniać **prawa dziecka w głównym nurcie polityki,** aby móc ocenić skuteczność inicjatyw, które mogą mieć wpływ na dzieci i ich prawa. Z tego względu, jeżeli prawa dziecka wchodzą w zakres relacji z państwami trzecimi, ważne jest, aby w razie potrzeby działać szybko i skutecznie. Takie podejście jest nadrzędnym założeniem strategii i musi stanowić centralny element procesu wdrażania i oceny. Ponadto przy wdrażaniu strategii państwa członkowskie powinny korzystać z najlepszych praktyk, które już istnieją w innych krajach i przyniosły dobre wyniki.

4.6. Dzieci są w najmniejszym stopniu odpowiedzialne za zmiany klimatu, a mimo to ponoszą największy ciężar ich skutków. Strategia odwołuje się do wpływu kryzysu środowiskowego i klimatycznego na dzieci, jednak powinna sięgać dalej, **gwarantując, aby polityka i prawodawstwo w zakresie ochrony środowiska przyjęły zdrowie fizyczne i psychiczne dzieci za punkt wyjścia, tak aby dzieci były w mniejszym stopniu narażone na zagrożenia środowiskowe.** Są one znacznie bardziej wrażliwe i podatne na nie niż dorośli.

4.7. Następne pokolenie doświadczy prawdopodobnie całkowitego połączenia sfery życia offline i online. **Dlatego też, aby strategia nadążała też za przyszłymi wyzwaniami,** przyjęto w niej podejście polegające na **uwzględnianiu praw dziecka w cyfrowym świecie.** Obecnie co raz więcej dzieci korzysta z urządzeń cyfrowych od najmłodszych lat. Potrzebujemy dostępnych środowisk cyfrowych, które będą funkcjonować domyślnie dla wszystkich dzieci, a także będą

podlegać ścisłym regulacjom zapewniającym większe bezpieczeństwo internetu, wspieranym przez obywatelską edukację cyfrową. Dzieci mają prawo korzystać z dostępu do informacji online z różnych źródeł i nie mogą być narażone na samouczące się algorytmy lub modele biznesowe oparte na reklamie, które przekładają się na informacje o niskiej jakości.

4.8. Już od najmłodszych lat dzieci mogą stać się ofiarami cyberprzemocy, która może spowodować poważne problemy ze zdrowiem psychicznym, nawet prowadzące do śmierci. Dzieci padają również ofiarą niegodziwego traktowania w internecie w celach seksualnych, co nasiliło się w okresie obowiązywania obostrzeń, kiedy to znacznie wzrosła ilość udostępnianych w internecie materiałów przedstawiających niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych⁽¹¹⁾. **Zapobieganie i przeciwdziałanie wszelkim formom przemocy w sieci ma ogromne znaczenie dla bezpieczeństwa dzieci w internecie.**

4.9. Wszystkie media i wszyscy reklamodawcy powinni przestrzegać praw dzieci, zwłaszcza tych najmłodszych, i **chronić dzieci jako konsumentów**. Jest to szczególnie istotne w odniesieniu do zdrowego odżywiania, opartego na produktach, które są przystępne cenowo i pochodzą z ekologicznie zrównoważonego źródła. W strategii zawarto propozycję wypracowania najlepszych praktyk i dobrowolnego kodeksu postępowania, aby ograniczyć skierowane do dzieci reklamy produktów o wysokiej zawartości cukru, tłuszczu i soli. Potrzebne jest spójne kształtowanie polityki, ściślejsza kontrola legislacyjna informacji o produktach i informacji na temat bezpieczeństwa żywności oraz marketingu, co pozwoli ograniczyć reklamy niezdrowej żywności i napojów.

5. Uwagi szczegółowe dotyczące europejskiej gwarancji dla dzieci

5.1. **Ubóstwo dzieci, deprywacja, dyskryminacja i wykluczenie należą do najpoważniejszych przeszkód utrudniających egzekwowanie praw dziecka.** Z tego względu EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w ramach europejskiej gwarancji dla dzieci i w połączeniu z celem dotyczącym ubóstwa na rok 2030, określonym w Europejskim filarze praw socjalnych, skoncentrowano się na tych obszarach, aby do 2030 r. wydzwignąć z ubóstwa co najmniej 5 mln dzieci. Jest to ważny krok naprzód, ale EKES wzywa wszystkie państwa członkowskie, aby w swoich planach działania w ramach gwarancji dla dzieci przedstawiły cele jakościowe i ilościowe, wykraczające poza cel Komisji Europejskiej i uwzględniające skutki pandemii COVID-19. Te plany działania powinny być powiązane z istniejącymi dokumentami prawnymi i politycznymi przyjętymi w ramach monitorowania Konwencji ONZ o prawach dziecka.

5.2. W studium wykonalności gwarancji dla dzieci omówiono zalety **podejścia dwutorowego**, zgodnie z którym wszystkie dzieci, w tym te najbardziej potrzebujące, powinny mieć dostęp do usług⁽¹²⁾. W razie potrzeby te dzieci, które napotykały największe przeszkody w dostępie do nich, powinny otrzymać dodatkowe i ukierunkowane wsparcie, aby mogły z nich skorzystać poprzez automatyczne mechanizmy zapobiegające wszelkim formom stygmatyzacji. Rozwiązanie to należy stosować we wszystkich obszarach usług wymienionych w gwarancji dla dzieci w oparciu o kompleksowe i intersekcyjne podejście, tak aby zapewnić każdemu dziecku równe szanse i start w życiu, niezależnie od sytuacji rodzinnej czy pochodzenia bądź potrzeb indywidualnych, oraz aby zachować pełną spójność z przejściem w kierunku dobrej jakości usług opieki rodzinnej i środowiskowej.

5.3. **We wspólnym oświadczeniu z 2020 r. w sprawie zapewniania opieki dzieciom w UE partnerzy społeczni podkreślają, że każdemu dziecku przysługuje prawo dostępu do wysokiej jakości, włączającej wczesnej edukacji i opieki, aby zapewnić mu dobry start w życie, z uwzględnieniem celów barcelońskich i ich zbliżającego się przeglądu.** Oczywiście nie jest to rozwiązanie obowiązkowe: rodzice powinni mieć swobodę decydowania o tym, co uważają za najlepsze dla dobra dziecka przed osiągnięciem przez nie wieku obowiązku szkolnego. Należy jednak zapewnić ciągłość między opieką sprawowaną przez rodzinę w pierwszych miesiącach/latach życia dziecka a profesjonalną wczesną edukacją i opieką nad dzieckiem dostosowaną do indywidualnych potrzeb danego dziecka, gdy rozpoczyna ono etap kształcenia, a rodzice wracają na rynek pracy lub uczestniczą w szkoleniach.

5.4. W przypadku dzieci w starszych grupach wiekowych (mianowicie 15–18 lat) należy zapewnić spójność między gwarancją dla dzieci a gwarancją dla młodzieży i uznać potencjalne nakładanie się programów, zagwarantować jasny podział środków budżetowych oraz opracować w krajowych planach działania odpowiednie do wieku i odrębne środki wspierające dzieci i ich rodziców w celu zapewnienia płynnego przejścia między edukacją a zatrudnieniem. Obejmuje to **przekazanie dzieciom pozbawionych stereotypów informacji o świecie pracy**, aby przygotować je na realia zatrudnienia, oraz zachęcanie dzieci, zwłaszcza dziewcząt, do odbywania studiów w zakresie nauk przyrodniczych, inżynierii i matematyki (STEM) przy jednoczesnym zachęcaniu chłopców do podejmowania pracy w zawodach związanych z opieką i nauczaniem.

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 10 z 11.1.2021, s. 63.

⁽¹²⁾ Studium wykonalności na temat gwarancji dla dzieci, sprawozdanie końcowe.

5.5. Nierówność w **dostępie do opieki zdrowotnej** jest moralnie niesprawiedliwa i społecznie krzywdząca. Narusza ona podstawowe prawo pacjentów do korzystania z najwyższego możliwego poziomu ochrony zdrowia, w tym zdrowia psychicznego. Ponadto wiąże się nie tylko z kosztami ludzkimi, lecz stanowi również wysoki koszt z punktu widzenia stabilności gospodarczej wydatków publicznych. Pandemia COVID-19 spowodowała nie tylko zagrożenie dla zdrowia, lecz także doprowadziła do **pogorszenia dobrostanu emocjonalnego i psychicznego dzieci**: wiele z nich cierpi z powodu niepokoju spowodowanego brakiem informacji i niepewnością dotyczącą obecnej sytuacji lub doświadcza samotności i ma myśli samobójcze. W takich sytuacjach zasadnicze znaczenie ma zapewnienie szybkiej i wysokiej jakości pomocy medycznej i wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego.

5.6. Średnio 5,4 % dzieci w wieku szkolnym (6–16 lat) w Europie żyje w gospodarstwach domowych, których nie stać na komputer lub połączenie z internetem. Rozwiązanie problemu ubóstwa dzieci i rodzin w ramach gwarancji dla dzieci oznacza również **wyeliminowanie deprywacji cyfrowej**. Wskaźnik poważnej deprywacji materialnej⁽¹³⁾ stosowany w ramach europejskiego badania warunków życia ludności (EU-SILC) powinien uwzględniać co najmniej jedną zmienną dotyczącą deprywacji cyfrowej. Co czwarty Europejczyk nie jest w stanie odpowiednio oświetlić, ogrzać lub schładzać swego domu, co przyczynia się do śmierci 100 000 osób rocznie. Zgodnie ze sprawozdaniem Europejskiej Sieci ds. Polityki Społecznej opublikowanym jesienią 2020 r. ubóstwo energetyczne dotyka nie tylko gospodarstwa domowe o niskich dochodach, ale także duży odsetek gospodarstw domowych o średnich dochodach w znacznej liczbie państw członkowskich. Dostęp dzieci do energii wpływa na jakość życia i wybory życiowe dzieci, a także na ich stan zdrowia. Aby zapewnić sprawiedliwość społeczną i środowiskową, należy zająć się ubóstwem energetycznym dzieci w ramach gwarancji dla dzieci w powiązaniu z działaniami w ramach 20. zasady Europejskiego filaru praw socjalnych.

5.7. Ze względu na sprawne przyjęcie zalecenia Rady, w krajowych planach działania dotyczących gwarancji dla dzieci należy uwzględnić **trójtrowe podejście zawarte w zaleceniu Komisji 2013/112/UE⁽¹⁴⁾ w sprawie inwestowania w dzieci** (dostęp do odpowiednich zasobów, dostęp do przystępnych cenowo usług wysokiej jakości oraz prawo dzieci do uczestnictwa), a także opracować je w porozumieniu z dziećmi i ich rodzinami oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, wzmacniając krajowy, regionalny i lokalny dialog obywatelski. Należy włączyć organizacje świadczące usługi wsparcia –zarówno publiczne, jak i non-profit – do grona podmiotów zaangażowanych w proces udzielania gwarancji dla dzieci, jak również do grona partnerów społecznych związanych z obszarami usług, aby zapewnić dzieciom godne warunki do nauki i dostęp do usług najwyższej jakości.

5.8. EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycję powołania **krajowych koordynatorów ds. gwarancji dla dzieci, którzy będą dysponować odpowiednimi zasobami i uprawnieniami, a także koordynować i monitorować wdrażanie zalecenia**. Potrzebny będzie skuteczny system, aby **wprowadzić międzyrządowe rozwiązania koordynacyjne** (na szczeblu krajowym i niższym niż krajowy), które pozwolą opracować, wdrożyć i monitorować działania na rzecz dobrostanu dzieci oraz zmniejszyć ich ubóstwo i wykluczenie społeczne. Należy zadbać o to, by zintegrowane podejścia na szczeblu krajowym przekładały się na zintegrowane podejścia na szczeblu regionalnym i lokalnym oraz by skuteczne ustalenia zapewniały między nimi synergię. Wszystkie istotne wskaźniki powinny być w miarę możliwości zdezagregowane na szczeblu lokalnym, aby uzyskać jaśniejszy obraz różnic regionalnych oraz lepiej planować i monitorować realizację zalecenia.

5.9. Pandemia COVID-19 uwidoczniła istniejące już wcześniej wyzwania i najpilniejsze potrzeby wielu rodzin znajdujących się w niepewnej sytuacji, które prawdopodobnie najsilniej odczują jej długotrwałe skutki w wymiarze gospodarczym, edukacyjnym, zdrowotnym i w zakresie dobrostanu. Luki w systemach i brak koordynacji między nimi zostały spotęgowane. Pogarszające się warunki gospodarcze i społeczne zwiększyły ryzyko zaniedbywania dzieci. Zamykanie instytucji edukacyjnych doprowadziło do poważnych trudności dla wielu rodziców i opiekunów. Nieobecności w szkole zwiększyły ryzyko wczesnego przerywania nauki przez dzieci z grup zmarginalizowanych i bardzo utrudniły życie dzieciom z niepełnosprawnościami, w tym niepełnosprawnością intelektualną. Istotne jest, aby **środowisko szkolne zapewniało każdemu dziecku takie same możliwości, a w razie potrzeby – ukierunkowane wsparcie**.

5.10. Usługi dla rodzin mogą odegrać kluczową rolę, pomagając rodzinom w radzeniu sobie z tą sytuacją⁽¹⁵⁾. Wsparcie dla rodzin w wypełnianiu ich podstawowej roli wiąże się z uzupełnianiem braków w zakresie edukacji, szkoleń, włączenia społecznego, umiejętności rodzicielskich, dobrostanu psychicznego, dostępu do usług, zatrudnienia i dochodów, a jednocześnie wykracza poza politykę społeczną. W związku z powyższym EKES ponawia swój apel o przyjęcie „europejskiego ładu w zakresie opieki”, **który zapewniłby świadczenie lepszej jakości usług dla wszystkich w całym cyklu życia⁽¹⁶⁾**. Zdrowie i dobrostan dzieci zależą od powszechnej polityki rodzinnej na miarę XXI wieku, zgodnie z którą dzieci są równo traktowane bez względu na ich sytuację rodzinną.

⁽¹³⁾ Wskaźnik ten zastępuje się wskaźnikiem pogłębionej deprywacji materialnej i społecznej.

⁽¹⁴⁾ Zalecenie Komisji 2013/112/UE z dnia 20 lutego 2013 r. Inwestowanie w dzieci: przerwanie cyklu marginalizacji (Dz.U. L 59 z 2.3.2013, s. 5).

⁽¹⁵⁾ OECD, „Looking beyond COVID-19: Strengthening family support services across the OECD” [„Wybiegając myślą poza pandemię COVID-19: Wzmocnienie usług wsparcia rodzin w całej OECD”].

⁽¹⁶⁾ Dz.U. C 220 z 9.6.2021, s. 13.

5.11. Dialog społeczny odgrywa rolę w opracowywaniu praktycznych narzędzi zwiększania dostępności i przystępności opieki nad dziećmi, na przykład poprzez tworzenie wspólnych funduszy w ramach układów zbiorowych w celu wspierania projektów opieki nad dziećmi odpowiadających szczególnym potrzebom pracujących rodziców w konkretnych sektorach, takich jak opieka nad dziećmi chorymi i niepełnosprawnymi oraz opieka poza normalnymi godzinami pracy. W związku z tym bardzo ważne jest uwzględnienie wspólnego oświadczenia partnerów społecznych, w którym stwierdza się, że **niedobór godzin pozaszkolnych i opieki nad dziećmi w czasie wakacji w Europie stanowi istotną przeszkodę w podejmowaniu pełnoetatowej pracy przez rodziców posiadających dzieci w wieku szkolnym**. Zasadnicze znaczenie ma współpraca między placówkami opieki całodziennej a sferą społeczno-kulturalną, np. klubami sportowymi, szkołami muzycznymi i w ramach inicjatyw kulturalnych. Aktywność fizyczna i edukacja kulturalna w znacznym stopniu przyczyniają się do rozwoju fizycznego, społecznego, emocjonalnego i kulturalnego dzieci.

Bruksela, dnia 7 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Plan działania na rzecz synergii między przemysłem cywilnym, obronnym i kosmicznym«”

(COM(2021) 70 final)

(2021/C 374/11)

Sprawozdawca: **Manuel GARCÍA SALGADO**

Współsprawozdawca: **Jan PIE**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 26.3.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Organ odpowiedzialny	Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemśle (CCMI)
Data przyjęcia przez sekcję	17.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	8.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	195/0/7

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES jest zdania, że inicjatywa mająca na celu promowanie synergii między instrumentami finansowanymi przez UE oraz ułatwianie wzajemnej wymiany doświadczeń między przemysłem cywilnym, obronnym i kosmicznym może przyczynić się do wzmocnienia europejskiej autonomii strategicznej i suwerenności technologicznej, poprawy bezpieczeństwa obywateli i obywateli, dalszego rozwoju jednolitego rynku oraz zwiększenia konkurencyjności, wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. W związku z tym w pełni popiera cele planu działania i wzywa do szybkiej, dynamicznej i ambitnej realizacji jedenastu działań.

1.2. Kluczowym priorytetem planu działania powinno być przyjęcie nowych technologii cyfrowych i innych powstających technologii w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa. Aby to ułatwić, należy zagwarantować, że stosowne inicjatywy w dziedzinie cywilnej będą uwzględniać od samego początku wymogi obronności i bezpieczeństwa. Pomogłoby to również zoptymalizować zakres i skuteczność konkretnych instrumentów finansowania obronności i bezpieczeństwa.

1.3. EKES jest zdania, że plan działania nie powinien ograniczać się do wskazania istniejących możliwości w zakresie synergii. Powinien również wskazać drogę do przejścia od doraźnego do bardziej systematycznego podejścia, które tworzy synergię na etapie projektowania. Zachęca zatem Komisję do wprowadzenia nowych form zintegrowanego planowania we wszystkich odnośnych programach.

1.4. Zdaniem EKES-u podejście polegające na łączeniu umiejętności, technologii i łańcuchów wartości może zapewnić większą spójność i bardziej strategiczne wykorzystanie funduszy UE. W związku z tym apeluje, by Komisja opracowała odpowiednie programy UE.

1.5. EKES uważa, że planowane obserwatorium technologii krytycznych jest zasadniczym elementem tego podejścia. By wesprzeć wzajemną wymianę między sektorem cywilnym, obronnym, kosmicznym i bezpieczeństwem, obserwatorium powinno w szczególności opracować wspólną klasyfikację technologii mającą zastosowanie do wszystkich sektorów.

1.6. EKES sądzi, że plan działania stanowi jeden z filarów strategii przemysłowej UE. W związku z tym niezbędne jest, aby plany działania w zakresie technologii zostały z powodzeniem przełożone na prawdziwe inicjatywy przewodnie w przemyśle. Wzywa zatem Komisję, by zadbała o osiągnięcie przez obserwatorium wymiernych wyników.

1.7. Zdaniem EKES-u pełne zaangażowanie zainteresowanych stron, w szczególności przemysłu i organizacji badawczo-technologicznych, ma zasadnicze znaczenie dla odpowiedniej realizacji planu działania. W tym kontekście z zadowoleniem przyjmuje wyrażony przez Komisję zamiar podjęcia konkretnych działań mających na celu wsparcie przedsiębiorstw typu start-up, MŚP oraz organizacji badawczo-technologicznych w celu rozpowszechnienia programów i instrumentów UE.

1.8. Równie istotne jest podnoszenie świadomości publicznej na temat korzyści ekonomicznych i technologicznych dla obywateli i obywateli UE, płynących z unijnego finansowania obronności i bezpieczeństwa. W tym celu Komisja powinna zapoczątkować konkretne kampanie informacyjne z udziałem przedstawicieli i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego.

1.9. EKES uważa, że MŚP odgrywają pierwszoplanową rolę w procesie wdrażania planu działania. Dlatego istotne jest zagwarantowanie im dostępu do wszystkich przewidzianych środków.

1.10. Z historycznego punktu widzenia innowacje w dziedzinie obronności są wykorzystywane w produktach cywilnych. Obecnie nowe technologie powstają dzięki ogromnym inwestycjom ze strony sektorów komercyjnych, a rozpowszechnianie technologii w coraz większym stopniu przebiega w przeciwnym kierunku – od przemysłu cywilnego do obronnego. W tym kontekście szczególnie istotna jest transformacja cyfrowa. Plan działania ma zasadnicze znaczenie dla wspierania integracji nowych technologii cyfrowych i innych powstających technologii w ekosystemie obronności, bezpieczeństwa i przestrzeni kosmicznej.

1.11. Trzeba priorytetowo potraktować ukierunkowaną rekrutację, zatrzymywanie kobiet i ich awans w sektorze obrony i bezpieczeństwa oraz zapewnić młodym ludziom wysokiej jakości miejsca pracy i kwalifikacje z zmysłem o promowaniu włączenia społecznego i równouprawnienia płci w nadal zdominowanym przez mężczyzn ekosystemie.

1.12. Oprócz praw do równych szans i niedyskryminacji częścią nowej umowy społecznej, którą zostanie zawarta z obywatelami europejskimi, jest wysokiej jakości zatrudnienie.

1.13. Niezbędne jest uwzględnienie w inwestycjach aspektów społecznych, tj. zwrot z inwestycji powinien być postrzegany nie tylko w kategoriach ekonomicznych, lecz również w kluczowych obszarach, takich jak zatrudnienie, tworzenie miejsc pracy i ich jakość. Konieczne jest dopuszczenie MŚP do przemysłu kosmicznego poprzez ułatwienie im dostępu do funduszy na rzecz odporności, zwiększenie synergii również w zakresie szkolenia, podnoszenia kwalifikacji i mobilności pracowników, wzmocnienie ekosystemów w całym łańcuchu wartości, unikanie dublowania zasobów i dzielenie się nimi ze wszystkimi krajami na terytorium UE.

1.14. Na podobnej zasadzie, nawet w przypadku inwestycji o wysokiej wartości strategicznej, należy uwzględnić potrzebę dokonywania oceny i monitorowania w oparciu o określone standardy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.

1.15. Konieczne jest włączenie wymogu respektowania tych wartości do inwestycji na szczeblu europejskim, ponieważ żaden obszar inwestycji publicznych nie powinien być wyłączony z zakresu tych przepisów.

2. Przebieg procedury

2.1. Wraz z sektorem lotnictwa cywilnego przemysł kosmiczny, obronny i sektor bezpieczeństwa tworzą ekosystem zaawansowanych technologii o strategicznym znaczeniu dla Europy. Wiele przedsiębiorstw funkcjonujących w tym ekosystemie prowadzi działalność związaną z obronnością, jak również działalność o charakterze cywilnym, i jest częścią złożonych transgranicznych łańcuchów dostaw obejmujących liczne spółki o średniej kapitalizacji i MŚP. Ekosystem ten ma długą historię synergii między sektorami, które go tworzą, oraz z innymi sektorami cywilnego przemysłu zaawansowanych technologii. Pojawianie się nowych technologii oferuje ogromny potencjał w zakresie przyszłych synergii.

2.2. Z historycznego punktu widzenia innowacje w dziedzinie obronności są wykorzystywane w produktach cywilnych. Obecnie nowe technologie powstają dzięki ogromnym inwestycjom ze strony sektorów komercyjnych, a rozpowszechnianie technologii w coraz większym stopniu przebiega w przeciwnym kierunku – od przemysłu cywilnego do obronnego. W tym kontekście szczególnie istotna jest transformacja cyfrowa. Plan działania ma zasadnicze znaczenie dla wspierania integracji nowych technologii cyfrowych i innych powstających technologii w ekosystemie obronności, bezpieczeństwa i przestrzeni kosmicznej.

2.3. EKES uważa, że aby wyjść z kryzysu związanego z pandemią COVID-19 i zapewnić powodzenie trwającej rewolucji technologicznej, UE potrzebuje „resetu” przemysłowego, opartego na wykorzystaniu zaawansowanych technologii cyfrowych, które będą sprzyjać wzrostowi gospodarczemu i umożliwią stworzenie odporniejszego modelu gospodarczego.

2.4. Postęp technologiczny jest ciągłym, dynamicznym procesem; przełomy pojawiają się zawsze, jednak trudno je przewidzieć. W związku z tym kwestią najwyższej wagi jest zachęcanie do konwergencji powstających technologii podwójnego zastosowania za pomocą zakrojonych na szeroką skalę projektów europejskich mających na celu pobudzenie innowacji, zwiększenie konkurencyjności i wzmocnienie przywództwa technologicznego w sektorach o strategicznym znaczeniu.

2.5. W październiku 2020 r. Rada Europejska zwróciła uwagę, że osiągnięcie strategicznej autonomii przy zachowaniu otwartej gospodarki jest jednym z kluczowych celów Unii, i wezwała UE do rozwijania autonomii w sektorze kosmicznym oraz bardziej zintegrowanej bazy przemysłowej na potrzeby sektora obronnego. Realizację tych celów wspierają liczne istotne inicjatywy UE, takie jak Europejski Fundusz Obronny (EFO) ⁽¹⁾, program kosmiczny ⁽²⁾, program „Cyfrowa Europa”, program „Horyzont Europa”, strategia w zakresie unii bezpieczeństwa oraz nowa strategia przemysłowa. Uważamy, że plan działania na rzecz synergii stanowi ogniwo łączące te instrumenty i strategie, a także wzywamy Komisję do dołożenia jak największych starań, aby umożliwić ambitne i skuteczne wdrożenie proponowanych działań.

2.6. Zwrot z inwestycji powinien być postrzegany nie tylko w kategoriach ekonomicznych, ale także w kategoriach kluczowych aspektów, takich jak zatrudnienie, tworzenie miejsc pracy i jakość zatrudnienia. EKES podkreśla zatem znaczenie edukacji i umiejętności dla pomyślnej realizacji przedmiotowego planu działania. Innowacje i konkurencyjność nie mogą istnieć bez wysoko wykwalifikowanej siły roboczej, a wprowadzanie nowych technologii będzie wymagało dodatkowych działań w zakresie przekwalifikowania i podnoszenia kwalifikacji. Ponadto inicjatywom mającym na celu wspieranie synergii technologicznych między sektorami powinny towarzyszyć środki ułatwiające międzysektorową mobilność pracowników.

2.7. EKES uważa, że różnorodność jest znaczącą siłą napędową innowacji i wzywa Komisję do wykorzystania planu działania również jako narzędzia, które uczyni ten wciąż zdominowany przez mężczyzn ekosystem bardziej sprzyjającym włączeniu społecznemu i zapewni w nim równość płci. Jak pokazują badania, różnorodność prowadzi do lepszego podejmowania decyzji. W związku z tym obecność kobiet na wszystkich szczeblach decyzyjnych ma zasadnicze znaczenie i powinna być wspierana przez politykę rekrutacji, zatrzymywania i awansu. Ponadto Komitet wzywa do podjęcia działań w celu zwalczania segregacji pionowej i zachęcania młodych dziewcząt do obierania kariery zawodowej w tych sektorach, np. przez ukierunkowanie ich na wczesnym etapie programu edukacyjnego na dziedziny STEM.

3. Uwagi ogólne

3.1. W planie działania Komisji Europejskiej w sposób szczególnie uwzględniono i podkreślono kwestię „synergii”, które są rozpatrywane „w wymagającym środowisku międzynarodowym, w którym UE musi utrzymać przewagę technologiczną i wspierać swoją bazę przemysłową”. W nowym kontekście geopolitycznym szczególnie ważne jest wspieranie sektorów, które przyczyniają się do osiągnięcia przez UE strategicznej autonomii i suwerenności technologicznej.

3.2. Wieloletnie ramy finansowe UE na lata 2021–2027 (WRF) znacznie zwiększają inwestycje w technologie na rzecz sektorów strategicznych, takich jak sektor obronności, bezpieczeństwa, mobilności, zdrowia, zarządzania informacjami, cyberprzestrzeni i kosmiczny. Dzięki EFO ramy te obejmują po raz pierwszy w historii unijny program specjalnie poświęcony wspólnym projektom w zakresie obronności. Odpowiednie programy WRF obejmują badania, rozwój, demonstracje, przygotowywanie prototypów i wdrażanie (zamówienia na innowacyjne produkty i usługi) w sposób komplementarny. W związku z tym istnieją ogromne możliwości w zakresie synergii między programami UE. Pełne wykorzystanie tych synergii znacznie zwiększyłoby wartość dodaną europejskich inwestycji i dlatego musi stanowić główny priorytet dla Komisji.

3.3. Wydatki publiczne na badania naukowe i innowacje w Europie pozostają znacznie poniżej poziomu Stanów Zjednoczonych i Chin. Badania naukowe i innowacje mają decydujące znaczenie dla konkurencyjności sektora i autonomii Europy. Synergie między programami UE muszą zatem optymalizować zwrot z inwestycji, ale nie mogą zastępować finansowania na badania naukowe i innowacje. Państwa członkowskie muszą również zintensyfikować swoje starania i nie mogą wykorzystywać inwestycji europejskich jako wymówki do ograniczania własnych wydatków na sektory strategiczne. Równie ważna jest synchronizacja unijnych programów, na przykład w ramach europejskiego semestru, z programami krajowymi w zakresie badań naukowych i innowacji, gdyż pomoże to zagwarantować optymalne wykorzystanie zasobów.

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/697 z dnia 29 kwietnia 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Obronny i uchylające rozporządzenie (UE) 2018/1092, (Dz.U. L 170 z 12.5.2021, s. 149).

⁽²⁾ Komunikat w sprawie polityki kosmicznej (COM(2021) 208 z 21 kwietnia 2021 r.).

3.4. Nowe technologie cyfrowe i inne powstające technologie są opracowywane dzięki ogromnym inwestycjom ze strony sektorów komercyjnych. Jednocześnie są one również niezbędnym czynnikiem umożliwiającym rozwój zdolności w zakresie obronności i bezpieczeństwa. Wykorzystanie tych technologii w sektorze obronności i bezpieczeństwa powinno zatem stanowić priorytet przedmiotowego planu działania. Plan ten powinien zapewnić, aby programy cywilne, takie jak Europejska inicjatywa dotycząca przetwarzania w chmurze, inicjatywa wodorowa i europejska inicjatywa dotycząca procesorów, od samego początku uwzględniały wymogi w zakresie obronności i bezpieczeństwa.

3.5. Synergie technologiczne są możliwe głównie na niższych poziomach gotowości technologicznej (TRL) oraz w przypadku komponentów i podsystemów. W dziedzinach cyfrowych, takich jak sztuczna inteligencja, obliczenia wielkiej skali i technologia blockchain, wiele podstawowych modeli i teorii jest wspólnych dla różnych sektorów. Wspólne wysiłki badawcze na tych poziomach przyspieszyłyby opracowywanie rozwiązań przeznaczonych dla poszczególnych sektorów i uwolniłyby zasoby na ich wdrożenie. Nowe partnerskie podejście do zarządzania między przemysłem, organami publicznymi, partnerami społecznymi i innymi zainteresowanymi stronami powinno zapewnić sprawiedliwą przemianę ekosystemów podczas ich transformacji cyfrowej i ekologicznej. Priorytetem będzie poszukiwanie synergii między ekosystemami i sektorami stojącymi przed najważniejszymi wyzwaniami z myślą o osiągnięciu celów w zakresie odporności i zrównoważonego rozwoju, w ich trzech wymiarach: środowiskowym, społecznym i związanym ze sprawowaniem rządów. Propagowane będzie włączenie MŚP do klastrów transeuropejskich, interdyscyplinarnych i międzysektorowych, łączące kluczowe łańcuchy wartości w ekosystemach lotniczych i obronnych zwłaszcza z mobilnością, motoryzacją i transportem oraz zdrowiem. Konieczne będzie wsparcie tych klastrów w radzeniu sobie z wstrząsami i podatnością na zagrożenia lub dywersyfikacja ich działalności poprzez łączenie ich z nowymi lokalnymi i transgranicznymi partnerami w ramach wykonalnych planów w zakresie zrównoważonej konkurencyjności.

3.6. Synergie na etapie badań nie wyeliminują różnic między zastosowaniami w poszczególnych sektorach. Ze względu na różne wymagania klientów sieć 5G na potrzeby sektora obronności nie będzie podobna do komercyjnej sieci 5G, a chmura bojowa (ang. combat cloud) będzie różnić się od chmury wykorzystywanej do celów komercyjnych, nawet jeśli podstawowe elementy technologiczne są podobne. Przemysł obronny, bezpieczeństwa i kosmiczny są niezbędne do dostosowywania i włączania powstających technologii do rozwiązań przeznaczonych dla poszczególnych sektorów.

3.7. Zdaniem EKES-u wdrażanie planu działania musi również uwzględniać różnice między rynkami obronności, bezpieczeństwa i kosmicznym a rynkami cywilnymi. Ponieważ modele biznesowe i ramy regulacyjne nie są jednakowe, należy znaleźć równowagę w zakresie otwartości wyników badań, praw własności intelektualnej, gwarancji dla inwestycji wysokiego ryzyka, zapewnienia zwrotu z inwestycji itp. W tym względzie powstające technologie przyniosą ze sobą również nowe wyzwania, np. w dziedzinie normalizacji i ochrony danych.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. EKES uważa, że plan działania musi uwzględniać odpowiednie inicjatywy w zakresie bezpieczeństwa i obronności zarządzane przez państwa członkowskie. Przykładem może być Strategiczny kompas, skoordynowany roczny przegląd w zakresie obronności (CARD), stała współpraca strukturalna (PESCO) oraz umowa w zakresie cywilnego wymiaru WPBiO.

4.2. EKES uważa również, że ważne jest uwzględnienie współpracy UE-NATO oraz zapewnienie w szczególności interoperacyjności między zasobami NATO i UE, w tym w zakresie szyfrowanej i bezpiecznej komunikacji. Służby Komisji nadal powinny ściśle współpracować z Europejską Służbą Działań Zewnętrznych (ESDZ) i Europejską Agencją Obrony (EDA), których działania powinny propagować dążenie do synergii i wzajemnej wymiany.

4.3. EKES wyraża zadowolenie z wagi, jaką przedmiotowy plan działania przypisuje projektom przewodnim. Takie inicjatywy przewodnie, które zbliżają do siebie przedsiębiorstwa różnej wielkości z różnych sektorów i z całej UE, sprzyjają współpracy transgranicznej i mogą stać się skutecznymi ramami dla spójnego stosowania narzędzi polityki przemysłowej. Aby zapewnić skuteczne wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych w ramach transformacji cyfrowej i klimatycznej oraz długoterminowy i strukturalny wpływ na wdrażanie mechanizmów zrównoważonej konkurencyjności związanych z cyklem europejskiego semestru, Komitet zaleca, by proponowanym środkiem towarzyszył system zarządzania z udziałem wielu podmiotów w celu zagwarantowania spójności między różnymi działaniami i skutecznego zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron.

4.4. EKES zachęca Komisję do wdrożenia planu działania zarówno w perspektywie długo-, jak i krótkoterminowej; w podejściu krótkoterminowym plan powinien promować wzajemną wymianę między istniejącymi inicjatywami finansowanymi przez UE. Sam plan działania uwzględnia szeroki zakres inicjatyw w różnych dziedzinach, od przestrzeni kosmicznej po bezpieczeństwo morskie, które wydają się obiecujące w tym względzie.

4.5. Jednocześnie EKES jest zdania, że plan działania nie powinien ograniczać się do wskazania istniejących możliwości w zakresie synergii. Powinien również wskazać drogę do przejścia od doraźnego do bardziej systematycznego podejścia, które tworzy synergię na etapie projektowania. Plan obejmuje elementy, które mogą się do tego przyczynić: międzysektorowe monitorowanie technologii, planowanie zdolności, ścisłą koordynację programów finansowania, plany działania w zakresie technologii, oceny łańcucha wartości itp. Aby zapewnić skuteczność i długoterminowy i strukturalny wpływ proponowanych środków, Komitet zaleca, by towarzyszyły im nowe struktury zarządzania i odpowiednie procesy planowania we wszystkich odpowiednich programach w celu zagwarantowania spójności między różnymi działaniami i skutecznego zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron.

4.6. EKES uważa, że przejrzystość jest równie ważna. Wybór technologii, planów działania i projektów przewodnich, które mają być wspierane, powinien być zrozumiały i oparty na obiektywnych kryteriach. Przewidywane sprawozdanie z postępów, które ma być przedstawiane w cyklu dwuletnim, powinno zawierać kluczowe wskaźniki skuteczności działania służące do pomiaru stopnia powodzenia oraz przeglądy bramek w celu poprawy procesu i wstrzymania działań w przypadku braku wartości dodanej. Aspekty prawne i regulacyjne również należy włączyć do procesu oceny w celu określenia, czy i gdzie podstawa prawna i przepisy programów UE miałyby zostać zmienione na potrzeby wsparcia i wykorzystania synergii.

4.7. Po przeanalizowaniu poszczególnych działań EKES wyraża następującą opinię:

4.7.1. *DZIAŁANIE nr 1: Przed końcem 2021 r. Komisja przedstawi wniosek mający na celu wzmocnienie perspektywicznego i wczesnego określania potrzeb i rozwiązań w dziedzinie bezpieczeństwa wewnętrznego i egzekwowania prawa poprzez wspieranie podejść opartych na zdolnościach we wszystkich sektorach bezpieczeństwa, w oparciu o najlepsze praktyki z sektora obronnego i kosmicznego.* Z punktu widzenia EKES-u działanie to jest jak najbardziej pożądane, ponieważ podejście oparte na zdolnościach ma kluczowe znaczenie dla rozwiązania problemu obecnej fragmentacji europejskiego rynku bezpieczeństwa i umożliwienia użytkownikom końcowym usług i produktów związanych z bezpieczeństwem wyprzedzania obecnych i przyszłych zagrożeń dla bezpieczeństwa. Z zadowoleniem przyjmuje się przewidywany proces planowania zdolności w zakresie zintegrowanego zarządzania granicami, lecz jego ustanowienie musi zostać znacznie przyspieszone, aby miało wpływ na powiązane programy wydatków przed końcem obowiązujących wieloletnich ram finansowych. Aby uwzględnić kwestię różnorodności użytkowników końcowych w sektorze bezpieczeństwa i zapewnić pewną stabilność w procesach planowania, EKES zaleca określenie na szczęblu UE misji bezpieczeństwa, których wystarczająco szeroki zakres pozwoli objąć różnorodne i zmieniające się wymogi w zakresie zdolności. Przewidywane podejście powinno być strategiczne i długoterminowe, lecz również wystarczająco elastyczne, aby objąć ewentualne zdarzenia o małym prawdopodobieństwie wystąpienia i poważnych skutkach (takie jak pandemia) oraz umożliwić reagowanie na pojawiające się nagle nieoczekiwane zagrożenia.

4.7.2. *DZIAŁANIE nr 2: Przed końcem 2021 r. i z myślą o programach prac na 2022 r. Komisja będzie dalej wzmacniać swój proces wewnętrzny w celu promowania synergii między przemysłem kosmicznym, obronnym i powiązanym przemysłem cywilnym poprzez poprawę koordynacji programów i instrumentów UE oraz poprzez inicjowanie działań ułatwiających dostęp do finansowania.* EKES uważa, że działanie to stanowi jeden z najważniejszych elementów planu działania. UE powinna wykorzystywać potencjalne synergie w ujęciu horyzontalnym – między programami w zakresie badań naukowych i innowacji (np. EFO i program „Horyzont Europa”), aby wspierać wzajemną wymianę – ale również w ujęciu pionowym – między badaniami naukowymi i innowacjami a programami wdrożeniowymi (np. badania w dziedzinie bezpieczeństwa i Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego), aby wspierać wprowadzanie wyników badań na rynek. Istnieje ryzyko, że różnice w przepisach i warunkach dotyczących programów staną się przeszkodą dla synergii i będą wymagały starannego rozważenia kwestii prawnych i technicznych takich jak prawa własności intelektualnej. Szczególnie ważne będzie ustanowienie – w ramach Komisji – nowych form zintegrowanego programowania i planowania w celu zapewnienia, aby synergia nie była dziełem przypadku, lecz była uwzględniana już na etapie projektowania.

4.7.3. *DZIAŁANIE nr 3: Począwszy od drugiej połowy 2021 r. Komisja będzie zapowiadać ukierunkowane działania dla przedsiębiorstw typu start-up, MŚP i organizacji badawczo-technologicznych, aby zwiększyć świadomość na temat programów i instrumentów UE oferujących możliwości finansowania, zapewniających wsparcie techniczne i praktyczne szkolenia, świadczących usługi przyspieszenia rozwoju działalności gospodarczej, prezentujących innowacyjne rozwiązania i ułatwiających wejście na rynek obrony, rynek bezpieczeństwa, rynek związany z przestrzenią kosmiczną lub inne właściwe rynki cywilne.* EKES zgadza się, że przedsiębiorstwa typu start-up i MŚP są kluczową siłą napędową innowacji i odgrywają ważną rolę w tworzeniu synergii, ponieważ często prowadzą działalność w różnych sektorach, a także ponad podziałami między sektorem cywilnym a obronnym. Jednocześnie zwykle brakuje im zdolności do realizacji złożonych projektów oraz często nie mają dobrej kondycji finansowej umożliwiającej niezależne funkcjonowanie na czysto publicznych, silnie regulowanych rynkach charakteryzujących się bardzo specyficznymi potrzebami klientów. W związku z tym, aby wprowadzać innowacje na rynek, potrzebują one silnych powiązań z integratorami systemów. Plan działania powinien zatem wspierać integrację przedsiębiorstw typu start-up i MŚP w transgranicznych łańcuchach dostaw oraz wzmacniać powiązania między organizacjami badawczo-technologicznymi a sektorem.

4.7.4. DZIAŁANIE nr 4: W celu pobudzenia innowacji w dziedzinie technologii krytycznych dla sektora obronnego, kosmicznego i powiązanych sektorów cywilnych oraz stymulowania współpracy transgranicznej Komisja opracuje plany działania w zakresie technologii, wykorzystując w sposób synergiczny wszystkie odpowiednie instrumenty UE. Plany te będą opierać się na ocenie sporządzanej co dwa lata przez działające w ramach Komisji nowe obserwatorium technologii krytycznych. Plany działania mogą prowadzić do uruchomienia nowych projektów przewodnich. EKES w pełni popiera utworzenie obserwatorium i jego misję polegającą na opracowywaniu planów działania w zakresie technologii, które połączą przemysł obronny, kosmiczny i powiązane z nimi gałęzie przemysłu cywilnego. Ponadto Komitet z zadowoleniem przyjmuje zamiar włączenia łańcuchów wartości do oceny, ponieważ toruje to drogę do spójnego i wspólnego stosowania narzędzi polityki przemysłowej w celu wspierania przywództwa technologicznego w sektorach strategicznych. Jednocześnie powodzenie tego działania zależy od wielu czynników. Obserwatorium będzie musiało:

- stworzyć silne powiązania z odpowiednimi procesami planowania zdolności,
- aktywnie monitorować światowe trendy technologiczne i wykrywać na jak najwcześniejszym etapie rewolucyjne odkrycia technologiczne i przełomowe technologie,
- ustanowić cele, standardy i kryteria oceny technologii,
- opracować wspólną taksonomię mającą zastosowanie do wszystkich odpowiednich sektorów, aby sektory kosmiczny, obronny i bezpieczeństwa mówiły tym samym „językiem technologicznym”.

Ponadto należy zapewnić, aby plany działania opracowane przez obserwatorium nie pozostały jedynie na papierze, ale by zostały faktycznie wdrożone do programów prac i projektów przewodnich. W celu osiągnięcia tych zamierzeń zalecamy, aby obserwatorium bazowało również na doświadczeniach wyniesionych z podobnych istniejących procesów takich jak wspólna grupa zadaniowa (EDA–ESA–KE) ds. krytycznych technologii kosmicznych.

4.7.5. DZIAŁANIE nr 5: Przed końcem 2022 r. Komisja, w ścisłej współpracy z innymi kluczowymi zainteresowanymi stronami, przedstawi plan promowania stosowania istniejących hybrydowych norm cywilnych/obronnych oraz opracowania nowych. EKES uważa, że normy są skutecznym narzędziem kształtowania rynków. Stosowanie norm hybrydowych ma w stosownych przypadkach sens, a przykłady CBRN czy przestrzeni danych dotyczących bezpieczeństwa są rzeczywiście obiecujące. Wyzwaniem jest jednak powolne tempo procesu normalizacji w przypadku norm technicznych, który to proces wydaje się stawać w obliczu coraz większych problemów związanych z nadążeniem za rozwojem nowych innowacji. Wymogi dotyczące norm powinny również stanowić element wezwania w ramach programu „Horyzont Europa” do zapewnienia, aby nowe innowacje były faktycznie przydatne dla użytkowników końcowych.

4.7.6. DZIAŁANIE nr 6: W pierwszej połowie 2022 r. Komisja – we współpracy z Europejską Radą ds. Innowacji i innymi zainteresowanymi stronami – uruchomi „inkubator innowacyjności” w celu wspierania nowych technologii i kształtowania innowacji podwójnego zastosowania. Komisja będzie również wspierać transgraniczne sieci innowacji w zakresie obrony, które będą testować stosowność technologii wykorzystywanych w sektorze cywilnym oraz wspierać odpowiedzialną innowacyjność w obronnych łańcuchach wartości. Działania te będą również służyły rozwiązaniu problemu obecnej fragmentacji w obszarze innowacji obejmującym sektor cywilny i obronny oraz niedoborów kwalifikacji, a także osiągnięciu celów w zakresie równouprawnienia i włączenia społecznego. EKES uważa, że utworzenie inkubatora wspierającego innowacje podwójnego zastosowania oraz sieci innowacji w zakresie obrony jest interesujące i warte zbadania. W tym kontekście należy zwrócić szczególną uwagę na szybkie starzenie się wielu technologii komercyjnych, co często stanowi główną przeszkodę w ich wykorzystaniu w zastosowaniach obronnych. EKES zachęca również Komisję do aktywnego promowania międzysektorowego transferu technologii za pomocą środków wsparcia administracyjnego i finansowego, ponieważ otwiera on nowe możliwości. Zaleca aktywne monitorowanie i regularną ocenę tego działania, aby zmierzyć jego powodzenie.

4.7.7. DZIAŁANIE nr 7: Począwszy od czerwca 2021 r. Komisja we współpracy z państwami członkowskimi ustanowi Centrum Kompetencji w dziedzinie Cyberbezpieczeństwa, przeznaczając na ten cel niezbędne zasoby w ramach odpowiednich unijnych programów i instrumentów. Komisja będzie dążyć do zwiększenia synergii oraz stosowania rozwiązań z sektora cywilnego w sektorze obronnym i odwrotnie między pracami Centrum oraz pracami prowadzonymi w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju i unijnego programu kosmicznego w zakresie cyberbezpieczeństwa i cyberobrony z myślą o ograniczeniu słabych stron i zapewnieniu efektywności. EKES uważa, że działania objęte działaniem nr 7 mają zasadnicze znaczenie dla suwerenności Europy w kluczowych obszarach technologii. Cyberbezpieczeństwo i cyberobrona stanowią oczywisty wybór w zakresie synergii między bezpieczeństwem, obroną i przestrzenią kosmiczną i rzeczywiście powinny mieć priorytetowe znaczenie. Szczególne znaczenie ma w tym względzie ścisła współpraca między organami publicznymi a sektorem prywatnym.

4.7.8. DZIAŁANIE nr 8: *Począwszy od drugiej połowy 2022 r. celem wsparcia technologii przełomowych Komisja przedstawi innowacyjne formy finansowania przeznaczonego na promowanie udziału nietradycyjnych podmiotów, przyciąganie przedsiębiorstw typu start-up oraz promowanie wzajemnej wymiany rozwiązań w oparciu o możliwości, jakie zapewniają unijne programy i instrumenty, w tym program „Cyfrowa Europa” i Europejski Fundusz Rozwoju. EKES z zadowoleniem przyjmuje wsparcie technologii potencjalnie przełomowych jako logiczne uzupełnienie bardziej tradycyjnego podejścia opartego na zdolnościach i proponuje ściśle powiązanie go z planowanym obserwatorium technologii. Komitet popiera również wykorzystywanie programu „Cyfrowa Europa” i EFR do celów takich działań i zaleca dalszy rozwój w perspektywie średnioterminowej pełnoprawnej europejskiej agencji na wzór amerykańskiej agencji DARPA ⁽³⁾.*

4.7.9. DZIAŁANIE nr 9: *Unijne technologie dronów. Drony ⁽⁴⁾ zapewniają liczne odniesienia do technologii stosowanych w sektorze lotnictwa komercyjnego, a także w przemyśle kosmicznym, bezpieczeństwa i obronnym. W technologii dronów zasadnicze znaczenie ma wzajemna wymiana, a wprowadzanie cywilnych i wojskowych dronów do przestrzeni powietrznej ma również podwójne zastosowanie. EKES w pełni popiera zatem projekt przewodni dotyczący dronów jako oczywisty wybór i zaleca uzupełnienie go o konkretny plan działania w zakresie technologii, w którym priorytetowo potraktowano by odpowiednie elementy technologiczne zgodnie z ich znaczeniem dla europejskiej strategicznej autonomii i suwerenności technologicznej.*

4.7.10. DZIAŁANIE nr 10: *Unijny system globalnej bezpiecznej komunikacji satelitarnej. EKES uważa, że ten projekt przewodni jest bardzo istotny, ponieważ obejmuje on kluczowe elementy europejskiej autonomii i suwerenności technologicznej. Jednocześnie pozostaje niejasne, w jaki sposób projekt ten stworzy synergii z sektorem obronnym lub odniesie korzyści z takich synergii. EKES uważa, że jedną z możliwości uzyskania dodatkowych synergii byłoby zapewnienie dodatkowych ładunków użytkowych na satelitach w tym systemie. Mogłoby to obejmować czujniki do obserwacji przestrzeni kosmicznej, co stworzyłoby synergii między tymi dwoma projektami przewodnimi związanymi z przestrzenią kosmiczną.*

4.7.11. DZIAŁANIE nr 11: *Zarządzanie ruchem w przestrzeni kosmicznej. Zarządzanie ruchem w przestrzeni kosmicznej jest kluczowe dla zapewnienia bezpieczeństwa aktywów i infrastruktur kosmicznych, które mają coraz większe znaczenie dla funkcjonowania nowoczesnych społeczeństw. EKES popiera zatem uruchomienie konkretnego projektu przewodniego w zakresie zarządzania ruchem w przestrzeni kosmicznej. Jednocześnie Komitet wyraża obawę, że inicjatywa ta ogranicza się do aspektów regulacyjnych i normalizacyjnych, które są ważne, ale niewystarczające. Komisja powinna zatem również rozważyć utworzenie rynku danych dotyczących obserwacji przestrzeni kosmicznej (co jest celem w Stanach Zjednoczonych). Aby opracować wiarygodne europejskie podejście do zarządzania ruchem w przestrzeni kosmicznej, Europa powinna również w znacznym stopniu poprawić swoje zdolności w zakresie obserwacji przestrzeni kosmicznej (nowe czujniki, moce analityczne i obliczeniowe itp.).*

Bruksela, dnia 8 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽³⁾ Agencja Zaawansowanych Projektów Badawczych w Obszarze Obronności (DARPA) jest agencją Departamentu Obrony Stanów Zjednoczonych zajmującą się badaniami i rozwojem powstających technologii.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 129 z 11.4.2018, s. 51.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Przegląd polityki handlowej – otwarta, zrównoważona i asertywna polityka handlowa«”

(COM(2021) 66 final)

(2021/C 374/12)

Sprawozdawca: **Timo VUORI**

Współsprawozdawca: **Christophe QUAREZ**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 26.3.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	16.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	8.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	208/2/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. **Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje prezentację nowej strategii dotyczącej polityki handlowej UE.** Oprócz światowej pandemii przed handlem światowym i gospodarką europejską stoją też inne zagrożenia i szanse. Teraz jest odpowiedni czas, by ponownie przemyśleć zasady handlu światowego i unijnego. Aby opracować właściwe narzędzia, UE będzie musiała najpierw przeanalizować i określić ilościowo zmiany w handlu, dokonując rozróżnienia między zmianami tymczasowymi i związanymi z pandemią COVID-19 a trwałymi zmianami.

1.2. **EKES popiera promowanie „otwartej, strategicznej i asertywnej” polityki handlowej** jako sposobu na poprawę dostępu do rynku i wyrównanie warunków działania. W praktyce polityka handlowa musi pobudzać zrównoważony wzrost i konkurencyjność i wspierać godziwe miejsca pracy i większy wybór dla konsumentów w Europie. Pozytywny rozwój gospodarczy zależy od dobrego połączenia polityki zewnętrznej i wewnętrznej. Polityka handlowa jest tylko jednym z elementów rozwiązania ⁽¹⁾.

1.3. EKES zgadza się, że **modernizacja Światowej Organizacji Handlu (WTO) jest nadrzędnym priorytetem ze względu na jej centralną rolę w tworzeniu skutecznej wielostronnej matrycy** nowoczesnej agendy handlowej obejmującej kwestie środowiskowe i społeczne. W związku z tym UE musi przeprowadzić ambitnym reformom WTO i promować nowoczesną agendę tej organizacji, przełamując różne tabu (dotyczące społecznych aspektów handlu) i podejmując obecne i przyszłe wyzwania w sposób uwzględniający zrównoważony rozwój. W tym celu EKES wzywa UE i jej państwa członkowskie do nawiązania strategicznej współpracy z kluczowymi partnerami handlowymi w priorytetowych kwestiach wielostronnych ⁽²⁾.

1.4. **EKES uważa, że UE powinna promować lepsze wielostronne i dwustronne systemy i normy handlowe** w związku z wyzwaniami w zakresie zmiany klimatu i przemian społecznych, rolnictwa, walki z korupcją, cyfryzacji w dziedzinie gospodarki i podatków, ochrony środowiska, różnorodności biologicznej, gospodarki o obiegu zamkniętym i bezpieczeństwa zdrowotnego ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Dz.U. C 364 z 28.10.2020, s. 108; Dz.U. C 47 z 11.2.2020, s. 38.

⁽²⁾ Dz.U. C 364 z 28.10.2020, s. 53.

⁽³⁾ Dz.U. C 364 z 28.10.2020, s. 37.

1.5. **EKES od dawna apeluje, by zrównoważony rozwój był jednym z czynników napędzających politykę handlową z uwagi na kluczową rolę, jaką może odgrywać handel w realizacji celów zrównoważonego rozwoju określonych przez ONZ.** Dlatego też z zadowoleniem przyjmuje fakt, że polityka handlowa UE koncentruje się na zrównoważonym rozwoju, a porozumienie paryskie staje się zasadniczym elementem przyszłych umów handlowych i inwestycyjnych. EKES ponawia swój apel, by tym zasadniczym elementem były także główne konwencje Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) ⁽⁴⁾.

1.6. **EKES wzywa do ambitnego wzmocnienia oraz skutecznego egzekwowania rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju w dwustronnych umowach handlowych i inwestycyjnych UE.** Zbliżający się przegląd rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju ⁽⁵⁾ stanowi integralną część strategii handlowej UE.

1.7. **EKES w pełni popiera wzmocnienie zrównoważonego charakteru globalnych łańcuchów wartości ⁽⁶⁾.** Polityka handlowa UE musi wspierać międzynarodowe prace nad wyrównaniem warunków działania w globalnych łańcuchach dostaw poprzez opracowanie instrumentów przeciwdziałania korupcji oraz naruszeniom praw człowieka, praw socjalnych, pracowniczych i ekologicznych. EKES uważa, że UE musi opracować ambitne prawodawstwo unijne, np. dotyczące należytej staranności w łańcuchach dostaw oraz zrównoważonego charakteru zamówień publicznych.

1.8. **EKES ubolewa nad brakiem odniesienia do kluczowej roli społeczeństwa obywatelskiego w handlu i podkreśla potrzebę zacieśnienia współpracy ze społeczeństwem obywatelskim, od kształtowania narzędzi i umów handlowych po ich monitorowanie.** Wzywa do przywrócenia grupy ekspertów ds. umów o wolnym handlu (FTA), która zapewniała tak bardzo potrzebne niezrównane, głębokie i regularne zaangażowanie w konkretne kwestie handlowe. Podkreśla również potrzebę wzmocnienia wewnętrznych grup doradczych będących kluczowymi instytucjonalnymi filarami monitorowania nowoczesnych umów o wolnym handlu.

1.9. **EKES zauważa, że UE musi lepiej zrozumieć znaczenie globalnych łańcuchów wartości oraz ich wpływ na przedsiębiorstwa i ludzi.** Dywersyfikacja źródeł dostaw może być lepszym narzędziem zwiększania odporności niż ograniczanie tych źródeł. Pomocne byłoby także ustanowienie mechanizmów monitorowania w celu uniknięcia koncentracji źródeł dostaw na poziomie przedsiębiorstw i w ramach zamówień publicznych.

1.10. **EKES popiera zwiększenie odporności łańcuchów wartości, zwłaszcza poprzez ich zrównoważenie.** Gospodarka UE zależy od globalnych łańcuchów dostaw, a autonomia UE musi odzwierciedlać tę rzeczywistość. Kryzys związany z COVID-19 pokazał potrzebę wzmocnienia autonomii UE w obszarach krytycznych i strategicznych i ważne jest, aby UE najpierw oceniła swoje słabe punkty. EKES popiera działania UE na rzecz obowiązkowej należytej staranności w łańcuchach dostaw jako sposobu na zwiększenie ich odporności, co pomoże przedsiębiorstwom w określeniu zagrożeń związanych z normami społecznymi i środowiskowymi. W tym kontekście EKES popiera prace nad nowym traktatem ONZ w sprawie przedsiębiorstw i praw człowieka oraz konwencją MOP w sprawie godnej pracy w globalnych łańcuchach dostaw ⁽⁷⁾.

1.11. **EKES podkreśla, jak ważne jest korzystanie z szerokiego wachlarza unijnych umów o wolnym handlu, które odzwierciedlają wartości UE i normy międzynarodowe.** W obszarach, w których WTO nie może działać lub w pełni realizować interesów UE, Unia powinna liczyć na te umowy zawarte z krajami o wiodących i wschodzących gospodarkach w dziedzinie handlu międzynarodowego. Mimo istnienia szerokiej sieci ponad 60 % handlu zagranicznego UE nadal odbywa się poza zakresem umów preferencyjnych, w oparciu o ogólne zasady WTO.

1.12. **EKES wzywa UE do zawarcia ambitnych umów o wolnym handlu zwłaszcza z partnerami handlowymi w Azji i Ameryce.** EKES podkreśla strategiczne znaczenie pogłębiania współpracy w szczególności z USA przy budowaniu partnerstw strategicznych z krajami sąsiadującymi z UE i krajami objętymi procesem rozszerzenia, w tym z państwami śródziemnomorskimi i afrykańskimi. Ponadto UE musi w dalszym ciągu polepszać stosunki handlowe z krajami Azji i Ameryki Łacińskiej oraz wyrównywać warunki działania.

1.13. **EKES zauważa, że UE musi zapewnić, by proces między negocjacjami a ratyfikacją unijnych umów handlowych i inwestycyjnych przebiegał sprawniej, aby dbać o reputację UE jako partnera handlowego.** Od momentu otrzymania mandatu i przez cały czas trwania negocjacji ⁽⁸⁾, Komisja musi współpracować z Parlamentem Europejskim i społeczeństwem obywatelskim, zwłaszcza za pośrednictwem EKES-u, aby uwzględnić te obawy i ustosunkować się do nich, by zapewnić sprawniejsze procesy ratyfikacji.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 129 z 11.4.2018, s. 27.

⁽⁵⁾ Poświęcona temu tematowi opinia z inicjatywy własnej REX/535 ma zostać przyjęta we wrześniu 2021 r.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 197.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 9.

⁽⁸⁾ Poświęcona temu tematowi opinia z inicjatywy własnej REX/536 ma zostać przyjęta na początku 2022 r.

1.14. **EKES z zadowoleniem przyjmuje konkretne działania mające na celu wdrożenie, wspieranie i zapewnienie skutecznego wdrożenia istniejących unijnych umów o wolnym handlu.** Umowy te są dla UE cennym narzędziem wspierania przepływu towarów i usług w globalnych łańcuchach dostaw i zapewniania większej odporności Unii. Główny urzędnik ds. egzekwowania przepisów handlowych powinien zwiększyć spójność wdrażania i egzekwowania umów UE i WTO, w tym rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju.

1.15. **EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że UE asertywnie i jednostronnie broni unijnych wartości i zobowiązań handlowych, gdy wszystkie inne opcje zawodzą.** UE powinna również uwzględniać wszystkie możliwe polityczne i gospodarcze skutki takich decyzji.

1.16. **EKES popiera dalsze wykorzystywanie przez UE pomocy na rzecz wymiany handlowej, aby pomóc krajom rozwijającym się we wdrażaniu umów handlowych i wspierać przestrzeganie zasad i norm, w szczególności związanych ze zrównoważonym rozwojem.**

1.17. **EKES podkreśla potrzebę zagwarantowania równych warunków działania dla unijnego sektora rolnego.** Europejskie produkty rolne powinny mieć lepszy dostęp do rynku państw trzecich, a produkty przywożone w zamian z państw trzecich muszą spełniać europejskie normy w zakresie zrównoważonego rozwoju i bezpieczeństwa żywności. Umowy o wolnym handlu z UE muszą być zgodne z unijnymi przepisami dotyczącymi środków sanitarnych i fitosanitarnych oraz z zasadą ostrożności⁽⁹⁾.

1.18. **EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w nowej polityce handlowej na wszystkich szczeblach szczególną uwagę poświęcono małym i średnim przedsiębiorstwom (MŚP)**⁽¹⁰⁾. EKES ponawia apel o zwiększenie działań informacyjnych na temat wpływu handlu międzynarodowego na przedsiębiorstwa i obywateli.

2. Uwagi ogólne

2.1. EKES wyraża zadowolenie w związku z tym, że Komisja zwróciła się o dzielenie się poglądami i pomysłami na temat tego, w jaki sposób zapewnić, by nowa polityka handlowa UE przynosiła korzyści przedsiębiorstwom i ludziom. W szczególności podziela pogląd o pilnym charakterze przeglądu, biorąc pod uwagę konkretną rolę, jaką może odegrać handel w wychodzeniu z pandemii Covid-19. Handel jest dla EKES-u priorytetem i dlatego wniósł on znaczący wkład do szeroko zakrojonych konsultacji społecznych w tym zakresie⁽¹¹⁾.

2.2. Handel międzynarodowy ma zasadnicze znaczenie dla europejskiej gospodarki i obywateli. Handel ten wspiera ponad 35 mln miejsc pracy w UE, z których 45 % jest zależnych od inwestycji zagranicznych. MŚP stanowią ponad 85 % wszystkich unijnych eksporterów. Handel międzynarodowy odpowiada za 43 % produktu krajowego brutto UE. Dzięki unijnemu jednolitemu rynkowi obejmującemu 450 mln konsumentów i PKB wynoszącemu 25 000 EUR na mieszkańca UE jest największym i atrakcyjnym rynkiem konsumenckim na świecie. UE jest światowym liderem w handlu produktami rolno-spożywczymi oraz najważniejszym partnerem handlowym dla ponad 80 krajów. Wszystkie te czynniki sprawiają, że UE jest największym międzynarodowym podmiotem handlowym. Gospodarka UE jest silnie połączona z resztą świata.

Znaczenie otwartego i inkluzywnego handlu międzynarodowego dla europejskiej gospodarki i obywateli

2.3. EKES popiera dalsze wypełnianie przez UE jej podstawowej misji w zakresie polityki handlowej, jaką jest otwieranie rynków na europejskie towary, usługi, inwestycje i zamówienia publiczne, ograniczanie i eliminowanie nieuzasadnionych barier handlowych w państwach trzecich oraz wyrównywanie warunków działania do międzynarodowych i dwustronnych systemów handlowych. Ponadto EKES uważa, że polityka handlowa powinna bezwzględnie promować wartości UE i normy międzynarodowe, pobudzać zrównoważony rozwój, przeciwdziałać zmianie klimatu i zwiększać bezpieczeństwo.

2.4. EKES wyraża zadowolenie, że strategia handlowa stanowi odpowiedź na obawy niektórych zainteresowanych stron wyrażone w ramach konsultacji społecznych. Brakuje w niej jednak refleksji na temat sposobów zwiększenia zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w politykę handlową⁽¹²⁾. EKES podkreśla potrzebę dalszej współpracy ze społeczeństwem obywatelskim na szczeblu krajowym i unijnym, wykraczającej poza przegląd ustanowionego Dialogu ze Społeczeństwem Obywatelskim, w celu zapewnienia, by polityka handlowa wносиła wartość dodaną do naszego codziennego życia.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 66.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 210.

⁽¹¹⁾ Komitet Monitorujący EKES-u ds. Handlu Międzynarodowego – wkład w przegląd polityki handlowej, wrzesień 2020 r.

⁽¹²⁾ Poświęcona temu tematowi opinia z inicjatywy własnej REX/536 ma zostać przyjęta na początku 2022 r.

2.5. Kryzys związany z COVID-19 uwidocznił słabe strony światowego systemu handlowego i pracowników w łańcuchach dostaw⁽¹³⁾ w obliczu kryzysu zdrowotnego. Utrata kontroli nad łańcuchami wartości i uświadomienie sobie zależności przemysłowej UE wywołała pytania o powiązania między zdrowiem a handlem.

3. Uwagi szczegółowe

Umiejętne wykorzystanie „otwartej strategicznej autonomii”

3.1. EKES popiera ideę otwartej strategicznej autonomii UE. UE musi przyjąć strategiczne podejście, by zachować otwartość i równe warunki działania dzięki nowoczesnej polityce handlowej i inwestycyjnej UE. Musi też promować otwarty i sprawiedliwy handel oparty na zasadach oraz chronić przedsiębiorstwa, pracowników i konsumentów przed wszelkimi nieuczciwymi praktykami handlowymi.

3.2. Wzmocnienie odporności i zrównoważonego rozwoju jest wyborem strategicznym dla UE. Należy znaleźć właściwą równowagę między otwartością a autonomią europejskiej gospodarki. Zrównoważony rozwój jest warunkiem osiągnięcia odporności.

Lepsze zrozumienie zwiększania odporności i zrównoważenia łańcuchów wartości

3.3. Polityka handlowa UE może odegrać kluczową rolę w odbudowie po pandemii COVID-19, biorąc pod uwagę głęboką integrację naszej gospodarki z globalnymi łańcuchami wartości.

3.4. UE musi dokładnie ocenić swoją zależność od światowych i globalnych łańcuchów dostaw. Przywóz może zapewnić odporność poprzez dywersyfikację źródeł dostaw⁽¹⁴⁾.

3.5. Istnieje potrzeba poprawy koordynacji i odporności na szczeblu wielostronnym, zwłaszcza na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych, a także MOP, WTO i Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). UE musi na przykład lepiej wykorzystywać instrumenty międzynarodowe, takie jak Deklaracja MOP dotycząca przedsiębiorstw wielonarodowych⁽¹⁵⁾ lub nowe wskaźniki jakościowe OECD dotyczące wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na zrównoważony rozwój⁽¹⁶⁾. Musi także popierać rozszerzenie zakresu porozumienia WTO w sprawie produktów farmaceutycznych poprzez objęcie nim większej liczby produktów i krajów. Ponadto należy kontynuować liberalizację handlu technologiami i produktami medycznymi.

3.6. UE będzie w dalszym ciągu zależna od przywozu różnych towarów i usług, od surowców po zaawansowane technologie. Kluczowe znaczenie ma zapewnienie, by rynek UE pozostał otwarty. W gospodarce cyfrowej UE musi wspierać „inteligentną suwerenność technologiczną”, w ramach której handel cyfrowy umożliwia sprawny przepływ innowacji oraz zaawansowanych technologicznie towarów i usług przy jednoczesnej ochronie europejskich wartości i norm w zakresie prywatności danych i cyberbezpieczeństwa.

3.7. UE może wspierać repatriację produkcji do Europy, tworząc lepsze otoczenie biznesowe dla inwestycji, innowacji i produkcji. Dywersyfikacja łańcuchów dostaw może być ważnym krokiem na rzecz zwiększenia odporności. Dlatego UE musi wspierać przedsiębiorstwa w ich decyzjach handlowych, zapewniając solidne i sprawiedliwe warunki biznesowe za pomocą dwustronnych umów o wolnym handlu z UE i jednolitego rynku UE.

⁽¹³⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 197.

⁽¹⁴⁾ ECIPE, Occasional Paper 06/2020, Globalization Comes to the Rescue: How Dependency Makes Us More Resilient [„Globalizacja przychodzi na ratunek: jak zależność czyni nas odporniejszymi”]; raport Kommers Kollegium Improving Economic Resilience Through Trade [„Poprawa odporności gospodarczej dzięki handlowi”], 2020.

⁽¹⁵⁾ Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej (deklaracja MNE) (2017).

⁽¹⁶⁾ <https://www.oecd.org/investment/fdi-qualities-indicators.htm>

Potrzeba reformy WTO i ogólnoświatowych zasad na rzecz bardziej zrównoważonej i sprawiedliwej globalizacji

3.8. EKES popiera aktywną rolę UE w kształtowaniu ogólnoświatowych zasad⁽¹⁷⁾. Rok 2021 może być punktem zwrotnym w zarządzaniu handlem, w związku z czym EKES popiera zaangażowanie UE na rzecz otwartego, opartego na zasadach wielostronnego systemu handlowego obejmującego zreformowaną WTO⁽¹⁸⁾. UE i jej państwa członkowskie muszą wykorzystywać swoje wpływy i aktywnie angażować się, tworząc strategiczne sojusze z partnerami o podobnych poglądach, aby zapewnić, że przestrzeganie międzynarodowych norm pracy określonych i monitorowanych przez MOP będzie częścią debaty na temat reformy WTO. EKES z zadowoleniem przyjmuje niedawną propozycję Stanów Zjednoczonych w sprawie rozwiązania globalnego problemu pracy przymusowej na statkach rybackich w ramach trwających negocjacji WTO w sprawie dotacji dla rybołówstwa⁽¹⁹⁾, co jest pozytywnym przykładem i szansą na rozwinięcie tego ambitnego i odnowionego podejścia.

Sposoby wspierania zielonej transformacji poprzez odpowiedzialne i zrównoważone łańcuchy wartości

3.9. Unijna polityka handlowa powinna być zgodna z polityką UE dotyczącą Zielonego Ładu, w tym z nowymi wymogami w zakresie cyfrowej, zielonej i sprawiedliwej transformacji. Dlatego też ważne jest, by przygotować się do wprowadzenia nowych instrumentów, takich jak mechanizm dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂, który musi być zgodny z zasadami WTO, skuteczny w walce ze zmianą klimatu i użyteczny dla konkurencyjności przemysłu UE⁽²⁰⁾. EKES popiera rozpoczęcie dialogu z państwami niebędącymi członkami UE i głównymi partnerami handlowymi, takimi jak USA i Chiny⁽²¹⁾.

3.10. Globalne łańcuchy dostaw są zasadniczym elementem handlu międzynarodowego i gospodarki. Łańcuchy te są złożone, zróżnicowane i rozdrobnione, co wiąże się zarówno z możliwościami, jak i z zagrożeniami. EKES wzywa UE do gromadzenia większej ilości danych na temat pozytywnych i negatywnych skutków globalnych łańcuchów dostaw dla UE⁽²²⁾.

Wykorzystywanie regulacyjnego wpływu UE

3.11. UE jest największym podmiotem świadczącym usługi na świecie. Unijna polityka handlowa może wspierać globalne otoczenie biznesowe, w którym usługodawcy z UE mogą rozwijać się, wprowadzać innowacje i konkurować. Handel cyfrowy ma znaczenie na szczeblu globalnym, zwłaszcza z powodu zmian wywołanych przez pandemię COVID-19, w związku z czym UE musi dążyć do osiągnięcia przez WTO szybkiego i ambitnego porozumienia w sprawie handlu elektronicznego.

3.12. Polityka handlowa UE powinna uzupełniać działania podejmowane przez inne międzynarodowe organizacje regulacyjne, takie jak prace OECD nad systemami gospodarczymi i podatkowymi. Polityka ta powinna także wspierać tworzenie skutecznych systemów współpracy między organami podatkowymi, organami ścigania i organami sądowymi w krajach partnerskich.

3.13. Strategia UE powinna zoptymalizować zdolność UE do uruchomienia wszystkich swoich instrumentów jednostronnych, dwustronnych i wielostronnych, takich jak wiążący charakter rozdziałów dotyczących zrównoważonego rozwoju w umowach handlowych i inwestycyjnych, instrumenty ochrony handlu, filtrowanie inwestycji zagranicznych, zwalczanie barier handlowych, kierowanie spraw do organu rozstrzygania sporów WTO czy mechanizmy konsultacji i rozwiązywania sporów w dwustronnych umowach handlowych.

3.14. UE potrzebuje skutecznych instrumentów ochrony handlu, a mianowicie: krótszych okresów obowiązywania środków tymczasowych, mniejszych obciążeń dla przemysłu UE w zakresie prowadzenia dochodzeń oraz silniejszych instrumentów w zakresie subsydiów zagranicznych. Unia mogłaby rozważyć wprowadzenie narzędzia ad hoc wykraczającego poza rozporządzenie dotyczące egzekwowania, które umożliwiłoby dostosowanie warunków dostępu do rynku w przypadku braku wzajemnych zobowiązań, jeśli stosowane praktyki w znaczący sposób szkodziłyby interesom handlowym UE.

3.15. Nowe kraje partnerskie będące stronami umów o wolnym handlu z UE powinny wykazać, że w pełni przestrzegają głównych konwencji MOP jako warunku wstępnego zawarcia umowy handlowej. Konwencje te muszą stanowić podstawowy element jakiegokolwiek umowy o wolnym handlu. Jeśli kraj partnerski nie ratyfikował lub nie wdrożył odpowiednio tych konwencji bądź nie wykazał, że zapewnia równoważny poziom ochrony, EKES wzywa w tym przypadku

⁽¹⁷⁾ Dz.U. C 364 z 28.10.2020, s. 53.

⁽¹⁸⁾ Dz.U. C 159 z 10.5.2019, s. 15.

⁽¹⁹⁾ „The Use of Forced Labor on Fishing Vessels” [„Wykorzystywanie pracy przymusowej na statkach rybackich”], propozycja Stanów Zjednoczonych dla WTO, 26 maja 2021 r., <https://ustr.gov/sites/default/files/IssueAreas/Trade%20Organizations/WTO/US.Proposal.Forced.Labor.26May2021.final%5B2%5D.pdf>.

⁽²⁰⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 122. Przyszła opinia NAT/834 w sprawie mechanizmu dostosowania emisji dwutlenku węgla na granicach.

⁽²¹⁾ Dz.U. C 364 z 28.10.2020, s. 37.

⁽²²⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 197.

do ustanowienia wiążącego i możliwego do wyegzekwowania planu działania na rzecz ratyfikacji tych konwencji, przy wsparciu technicznym ze strony MOP. Wspomniany plan działania powinien również stanowić integralną część rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju, aby zapewnić terminowe wypełnienie tych zobowiązań.

3.16. Ponadto każda unijna umowa o wolnym handlu musi opierać się na skuteczniejszej polityce UE w zakresie oceny, co pozwoli usprawnić unijne oceny skutków gospodarczych i oceny wpływu na zrównoważony rozwój, a także ocenę ex post po pięciu latach ⁽²³⁾. Musi także przewidywać środki wyrównawcze w celu złagodzenia potencjalnych negatywnych konsekwencji. Wreszcie UE musi wzmocnić i lepiej wykorzystywać swoje instrumenty, aby zapewnić warunki uczciwej konkurencji z państwami niebędącymi członkami UE.

3.17. Jedynie przedsiębiorstwa z państw przestrzegających podstawowych konwencji MOP i porozumienia klimatycznego z Paryża powinny mieć dostęp do zamówień publicznych UE. UE umożliwiła państwom spoza UE udział w jej zamówieniach publicznych, ale wiele z tych krajów nie odwzajemniło się jeszcze tym samym. Jest to szkodliwe dla przedsiębiorstw europejskich. Konieczne jest sfinalizowanie rozporządzenia w sprawie instrumentu dotyczącego udzielania zamówień publicznych w kontekście międzynarodowym, aby wzmocnić pozycję UE. W ramach zawieranych przez UE umów o wolnym handlu należy promować najlepsze praktyki dotyczące uwzględniania kryteriów środowiskowych i społecznych w zamówieniach publicznych ⁽²⁴⁾.

3.18. UE musi nadal wykorzystywać swoją pomoc na rzecz wymiany handlowej, aby pomóc krajom rozwijającym się we wdrażaniu umów handlowych i wspierać przestrzeganie zasad i norm, w szczególności związanych ze zrównoważonym rozwojem. Musi także budować sprawiedliwe i dobrze prosperujące stosunki gospodarcze z krajami rozwijającymi się w celu ograniczenia ubóstwa i tworzenia godnych miejsc pracy oraz tworzyć silniejsze powiązanie między preferencyjnym dostępem a przestrzeganiem norm międzynarodowych, takich jak prawa pracownicze i prawa człowieka.

Bruksela, dnia 8 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽²³⁾ Dz.U. C 47 z 11.2.2020, s. 38.

⁽²⁴⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 197.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Odnowione partnerstwo z południowym sąsiedztwem – Nowy program na rzecz regionu śródziemnomorskiego”

[JOIN(2021) 2 final]

(2021/C 374/13)

Sprawozdawczyni: **Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Wniosek o konsultację	26.3.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	23.3.2021
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	16.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	7.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	215/1/5

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje zawarte w komunikacie odnowione zobowiązanie na rzecz praworządności, praw człowieka i praw podstawowych, równości, demokracji i dobrych rządów jako podstawę rozwoju sprawiedliwych, integracyjnych i zamożnych społeczeństw, oraz szczególne uwzględnienie młodych ludzi, kobiet i grup w niekorzystnej sytuacji. Jednocześnie z zadowoleniem przyjmuje nowe cele społeczne szczytu w Porto, które muszą mieć wpływ na realizację wspólnego komunikatu.

1.2. EKES z ogromną satysfakcją odnotowuje zobowiązanie UE do wspierania kultury praworządności poprzez ściśle zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego i środowiska biznesu. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego i organizacje partnerów społecznych pozostają kluczowymi partnerami w kształtowaniu i monitorowaniu współpracy UE. Działająca w EKES-ie grupa ds. praw podstawowych i praworządności (grupa PPIp) jest dobrym przykładem umacniania się organizacji społeczeństwa obywatelskiego w krajach UE.

1.3. EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycje ściślejszego zaangażowania sektora prywatnego w rozwój regionu w celu uzupełnienia niezbędnych inwestycji publicznych oraz pogłębienia dialogu publiczno-prywatnego, aby zapewnić zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy, co doprowadzi do powstania godnych miejsc pracy. Podejście to należy promować zarówno na szczeblu regionalnym eurośródziemnomorskim, jak i na szczeblu krajowym i lokalnym.

1.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje zdecydowane poparcie dla zacieśnienia współpracy na forach wielostronnych, z ONZ w jej centrum, zwłaszcza w zakresie pokoju i bezpieczeństwa, w celu wypracowania wspólnych rozwiązań i zajęcia się kwestiami utrudniającymi osiągnięcie stabilności i postępu, gdyż po 25 latach procesu barcelońskiego nadal występują w regionie te same problemy dotyczące pokoju, bezpieczeństwa i rozwoju gospodarczego. Komitet apeluje o działania oparte na synergii między instrumentami przewidzianymi w Karcie Narodów Zjednoczonych i strategii UE w zakresie unii bezpieczeństwa i uważa, że konieczne jest znaczne zwiększenie wysiłków UE w tym regionie.

1.5. EKES uważa, że istotne jest usprawnienie współpracy regionalnej, subregionalnej i międzyregionalnej, głównie poprzez Unię dla Śródziemnomorza, Ligę Państw Arabskich, Unię Afrykańską, dialog 5 + 5 lub inne regionalne podmioty i organizacje promujące pragmatyczne wielopoziomowe sprawowanie rządów poprzez inicjatywy oparte na zmiennej geometrii i triangulacji, które pomagają również promować współpracę z całym kontynentem afrykańskim oraz regionami Zatoki i Morza Czerwonego.

1.6. EKES podkreśla, że należy skoncentrować się na zwalczaniu podstawowych przyczyn migracji w poszczególnych krajach partnerskich. Ludziom należy zapewnić godne życie, zatrudnienie i perspektywy we własnych krajach, zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju, aby nie migrowali z powodu braku szans życiowych. Przykładem może być lepszy dostęp do edukacji lub środków tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy.

1.7. EKES wzywa UE do dopilnowania, aby transformacja ekologiczna nie była postrzegana jako model narzucony z zewnątrz. Zalecane są inwestycje w kampanie uświadamiające, a także zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego w te wysiłki.

1.8. EKES podkreśla znaczenie uwypuklonej w komunikacie zasadniczej roli, którą odgrywają partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego – zarówno formalne, jak i nieformalne – jako kluczowe podmioty w opracowywaniu i wdrażaniu polityk publicznych oraz jako strażnicy poszanowania praw obywateli i praworządności. Związki zawodowe i organizacje biznesowe pełnią w tym zakresie istotną rolę w ramach dialogu społecznego. W związku z tym Komitet uważa, że kluczowe jest wspieranie i promowanie przez UE działań różnych instytucji i sieci organizacji społeczeństwa obywatelskiego w szerokim znaczeniu tego pojęcia na szczeblu eurośroziemnomorskim, aby mogły one wykonywać swoją pracę w możliwie najlepszych warunkach.

1.9. Zdaniem EKES-u równouprawnienie płci jest nie tylko powszechnie uznawanym prawem człowieka, ale także niezbędnym warunkiem dobrobytu, wzrostu gospodarczego, zamożności, dobrych rządów, pokoju i bezpieczeństwa; jest to dziedzina, w której musimy zintensyfikować nasze starania, w tym poprzez uwzględnianie problematyki płci we wszystkich programach współpracy i działaniach docelowych, zgodnie z trzecim unijnym planem działania w sprawie równości płci.

2. Uwagi ogólne

2.1. W celu odnowienia i wzmocnienia partnerstwa strategicznego między Unią Europejską i jej partnerami w południowym sąsiedztwie wysoki przedstawiciel do spraw wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa w Komisji Europejskiej przyjął w dniu 9 lutego 2021 r. nową deklarację polityczną: komunikat w sprawie odnowionego partnerstwa z południowym sąsiedztwem – nowy program na rzecz regionu śródziemnomorskiego.

2.2. Specjalny plan gospodarczo-inwestycyjny dla południowych sąsiadów ma na celu dopilnowanie, by jakość życia mieszkańców regionu poprawiła się oraz by podczas działań na rzecz ożywienia gospodarczego – dzięki uwzględnieniu skutków pandemii COVID-19 dla zdrowia, poprawie wdrażania mechanizmu COVAX i wzmocnieniu zrównoważonej infrastruktury publicznej – nikt nie pozostał w tyle. Poszanowanie praw człowieka i praworządność są integralną częścią komunikatu i mają zasadnicze znaczenie dla zapewnienia zaufania obywateli do instytucji.

2.3. W ramach nowego Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – (ISWMR – „Globalny wymiar Europy”) na jego wdrożenie w latach 2021–2027 zostanie przeznaczonych do 7 mld EUR, co może uruchomić prywatne i publiczne inwestycje w wysokości do 30 mld EUR w regionie w ciągu najbliższej dekady. Poprzez ISWMR – „Globalny wymiar Europy” UE będzie również wspierać zrównoważone inwestycje w ramach Europejskiego Funduszu na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (EFZR+), mobilizując kapitał w celu uzupełnienia bezpośrednich dotacji na współpracę zewnętrzną. EFZR + zostanie wsparty gwarancją na działania zewnętrzne w wysokości 53 400 mln EUR, która obejmie również Bałkany Zachodnie.

2.4. Nowy program skupia się na pięciu obszarach politycznych:

- rozwój społeczny, dobre rządy i praworządność,
- odporność, dobrobyt i transformacja cyfrowa,
- pokój i bezpieczeństwo,
- migracja i mobilność,
- zielona transformacja.

3. Kontekst komunikatu w sprawie odnowionego partnerstwa z południowym sąsiedztwem – nowy program na rzecz regionu śródziemnomorskiego

3.1. Dwadzieścia pięć lat po deklaracji barcelońskiej w nowym, ambitnym i innowacyjnym programie na rzecz regionu śródziemnomorskiego proponuje się ponowne ożywienie partnerstwa eurośroziemnomorskiego.

- 2004 r.: uruchomienie europejskiej polityki sąsiedztwa (EPS)
- 2008 r.: powołanie Unii dla Śródziemnomorza jako organizacji międzyrządowej
- 2015 r.: przegląd europejskiej polityki sąsiedztwa, ustalenie stabilizacji i bezpieczeństwa jako głównych celów polityki
- 2020 r.: wniosek Komisji Europejskiej dotyczący nowego paktu w sprawie migracji i azylu

3.2. Dokument roboczy dotyczący planu inwestycyjnego dla południowego sąsiedztwa zawiera konkretne propozycje inicjatyw w czterech z pięciu obszarów priorytetowych. Wyraźnie określono, że plan inwestycyjny należy opracować we współpracy z państwami członkowskimi, być może poprzez wspólne programowanie. Konieczne jest zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych w proces programowania. Plan inwestycyjny musi być również dostępny dla tych podmiotów społecznych.

4. Rozwój społeczny, dobre rządy i praworządność

4.1. Promowanie praworządności w krajach partnerskich ma zasadnicze znaczenie. Organizacje społeczne, zwłaszcza związki zawodowe, odgrywają w tym zakresie kluczową rolę. Zapewnia to egzekwowanie praw socjalnych i praw pracowniczych. W regionie należy odpowiednio wspierać „zrównoważony wzrost gospodarczy”⁽¹⁾. UE może odegrać kluczową rolę w poprawie otoczenia biznesowego, aby umożliwić prywatnym przedsiębiorstwom zakorzenienie się i rozkwit, w ograniczaniu biurokracji i ułatwianiu zakładania nowych przedsiębiorstw. W tym kontekście przedsiębiorstwa, zwłaszcza MŚP, mogłyby rzeczywiście prosperować i powinny tworzyć wysokiej jakości miejsca pracy, które przyczyniają się w szczególności do zwalczania społecznych przyczyn niepożądanego migracji.

4.2. Ponadto dobre rządy, praworządność i prawa człowieka, w tym prawa socjalne i pracownicze, dialog społeczny i równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości wspierają pokój, dobrobyt sprzyjający włączeniu społecznemu i stabilność. EKES zachęca do większego zaangażowania w uwzględnianie zasad MOP⁽²⁾ i ich skuteczne wdrażanie w krajach partnerskich na podstawie Agendy 2030. Ograniczenie biurokracji ma zasadnicze znaczenie dla poprawy współpracy między UE a krajami partnerskimi.

4.3. Dobrym przykładem dobrego zarządzania w regionie jest wyraźne skupienie się na wspieraniu Unii dla Śródziemnomorza jako forum wymiany i współpracy. We wrześniu 2020 r. EKES odnowił swój protokół ustaleń, łącząc siły w celu zwiększenia zaangażowania podmiotów gospodarczych i społecznych z krajów Unii dla Śródziemnomorza, aby osiągnąć cele określone w deklaracji paryskiej z 2008 r. dotyczące aktywnego udziału społeczeństwa obywatelskiego.

4.4. EKES zachęca do współpracy z południowymi partnerami w celu promowania tworzenia zdrowych środowisk informacyjnych i wolności mediów jako środków zwalczania dezinformacji i informacji wprowadzających w błąd. Istotne jest propagowanie dobrego zarządzania poprzez skuteczną, uczciwą i przejrzystą administrację publiczną, bardziej zdecydowaną walkę z korupcją i równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości.

5. Zwiększenie odporności, budowanie dobrobytu i wykorzystanie potencjału transformacji cyfrowej

5.1. W komunikacie proponuje się pomóc południowemu sąsiedztwu „czerpać korzyści z transformacji cyfrowej oraz stać się konkurentem w globalnej gospodarce cyfrowej”. Należy szczególnie wspierać umiejętności pracowników, samozatrudnionych i przedsiębiorców, aby mogli się dostosować do cyfrowej transformacji w świecie pracy⁽³⁾.

5.2. Handel i inwestycje przyczyniają się do rozwoju regionu. EKES z zadowoleniem przyjmuje poparcie dla integracji krajów Afryki Północnej z Afrykańską Kontynentalną Strefą Wolnego Handlu (AfCFTA). Jednakże trzeba również wspierać regionalne sieci gospodarcze między północnoafrykańskimi krajami partnerskimi. Należy odpowiednio propagować znoszenie pozataryfowych barier handlowych (będących główną przeszkodą w integracji handlowej w regionie), uwzględniając istniejące asymetrie gospodarcze. Na przykład negocjacje UE z Tunezją i Marokiem – DCFTA – utknęły w martwym punkcie, ponieważ istniejące asymetrie nie są w wystarczającym stopniu uwzględnione⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Cele zrównoważonego rozwoju, cel 8: Godna praca i wzrost gospodarczy.

⁽²⁾ Jak określono w podstawowych konwencjach, a w szczególności w Trójstronnej deklaracji zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej MOP (pkt 2.2 opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie obowiązkowej należytej staranności (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 136)).

⁽³⁾ Punkty 2.4.1 i 2.4.4 raportu informacyjnego Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „Cyfryzacja MŚP w regionie Morza Śródziemnego” (REX/519).

⁽⁴⁾ Punkty 3.2.9 i 4.1.2 opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „UE i Afryka: urzeczywistnienie równoprawnego partnerstwa na rzecz rozwoju opartego na zrównoważoności i wspólnych wartościach” (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 105) oraz punkty 4.1 i 6.1 opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „Pomoc zewnętrzna, inwestycje i handel jako instrumenty służące zmniejszeniu przyczyn migracji ekonomicznej, ze szczególnym uwzględnieniem Afryki” (REX/516) (Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 18).

5.3. Szczególny nacisk kładzie się na zapewnienie młodym ludziom możliwości poprzez programy wsparcia zatrudnienia i edukacji, koncentrując się na zwiększeniu dostępu do finansowania, zwłaszcza dla MŚP – zdecydowanie największych pracodawców w regionie – przez wykorzystanie nowych instrumentów finansowych, takich jak kapitał wysokiego ryzyka. Ponadto pożądane jest ustanowienie mechanizmów przechodzenia z gospodarki nieformalnej na formalną opartą na samozatrudnieniu i wysokiej jakości miejscach pracy.

5.4. EKES uważa kształcenie i szkolenie zawodowe oraz program Erasmus+ dla regionu śródziemnomorskiego za priorytety dla młodych ludzi, ponieważ zwiększają one szansę na zatrudnienie i ułatwiają przechodzenie z etapu szkolnego do aktywności zawodowej. Infrastruktura cyfrowa jest priorytetem dla regionu, a wpływ cyfryzacji na pracę w formie telepracy zapewnia pracownikom większą autonomię i równowagę między życiem zawodowym a prywatnym ⁽⁵⁾.

5.5. Cel pogłębienia współpracy w zakresie cyberbezpieczeństwa i wykorzystania technologii cyfrowej w egzekwowaniu prawa „przy pełnym poszanowaniu praw człowieka i wolności obywatelskich” budzi obawy, biorąc pod uwagę brak przejrzystości w przestrzeganiu praw człowieka w regionie w przeszłości.

6. Pokój i bezpieczeństwo

6.1. Poważne wyzwanie na omawianym obszarze stanowią wciąż gwałtowne konflikty wewnętrzne i spory regionalne (Sahara Zachodnia, Libia, Izrael/Palestyna, Syria). W komunikacie podkreśla się znaczenie normalizacji stosunków między Izraelem a niektórymi państwami arabskimi dla podejmowania nowych inicjatyw. EKES uważa, że dialog społeczny między różnymi kulturami i cywilizacjami oraz wzajemny szacunek są podstawą pokoju, stabilności i wspólnego dobrobytu w regionie.

6.2. W walce z ekstremizmem, radykalizacją, cyberprzestępczością i przestępczością zorganizowaną należy przestrzegać w szczególności praworządności i praw człowieka. Stan nadzwyczajny jest środkiem wyjątkowym, podczas którego podstawowe prawa obywateli muszą być nadal w pełni respektowane.

6.3. W komunikacie przewiduje się również wzmocnienie współpracy policyjnej i sądowej między UE a krajami partnerstwa południowego objętymi EPS, także poprzez negocjowanie umów o współpracy między UE a poszczególnymi południowymi sąsiadami. Biorąc pod uwagę długą historię współpracy, oświadczenie, że UE będzie „nawiązywać dialog z krajami południowego sąsiedztwa, aby zagwarantować, by ich systemy egzekwowania prawa i systemy sądowe spełniały wysokie standardy ochrony danych i zapewniały poszanowanie praw człowieka”, jest krokiem naprzód w odniesieniu do wspólnego podejścia.

7. Migracja i mobilność

7.1. Treść komunikatu dotycząca zarządzania migracjami stwarza możliwość przynajmniej częściowego uzależnienia pomocy finansowej od współpracy w tej dziedzinie. EKES popiera fakt, że UE będzie aktywnie działać na rzecz wyeliminowania pierwotnych przyczyn migracji nieuregulowanej i przymusowych wysiedleń poprzez rozwiązywanie konfliktów i stawianie czoła wyzwaniom społeczno-gospodarczym nasilonym przez pandemię COVID-19 za pomocą rozwiązań dostosowanych do potrzeb partnerów z południowego regionu Morza Śródziemnego. Poszanowanie praw człowieka (konwencja genewska) jest podstawą współpracy w dziedzinie migracji. Brakowi woli do współpracy można przeciwdziałać jedynie „zachętami” ⁽⁶⁾.

7.2. W komunikacie wspiera się promowanie „partnerstw w zakresie talentów”, zaproponowanych w nowym pakcie o migracji i azylu. Wydaje się, że nowy instrument ma na celu wspieranie współpracy z krajami trzecimi. Może to być potencjalny obszar łączenia szkoleń zawodowych, tworzenia sieci biznesowych, międzyregionalnych łańcuchów wartości i migracji cyrkulacyjnej, z korzyścią dla ludzi i gospodarek po obu stronach Morza Śródziemnego. W każdym razie plany te należy pogodzić z koniecznością utrzymania wystarczającej liczby wykwalifikowanej siły roboczej w krajach partnerskich, co ma zasadnicze znaczenie dla ich zrównoważonego rozwoju gospodarczego.

⁽⁵⁾ Punkty 1.12 i 2.2.7 raportu informacyjnego Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „Cyfryzacja MŚP w regionie Morza Śródziemnego” (REX/519).

⁽⁶⁾ Wywiad z ekspertem ds. migracji Geraldem Knausem: <https://www.dw.com/de/knaus-eu-migrationspakt-ist-unrealistisch/a-55058035>.

8. Zielona transformacja: odporność na zmianę klimatu, energia i środowisko

8.1. W komunikacie uznano potencjał południowego sąsiedztwa w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza energii słonecznej i wiatrowej oraz produkcji wodoru, którą uważa się za „nowy priorytet strategiczny”. Potencjał jest wyraźnie powiązany z Europejskim Zielonym Ładem i rosnącą integracją priorytetów zrównoważonego rozwoju z międzynarodową współpracą globalną. W tym kontekście EKES zwraca uwagę, że oprócz (międzynarodowych) projektów na dużą skalę konieczne jest wspieranie projektów mających bezpośredni wpływ społeczno-gospodarczy na poziomie lokalnym.

8.2. Wezwanie do osiągnięcia Europejskiego Zielonego Ładu należy realizować tak, by uzyskać szczególne korzyści w rolnictwie, sektorze kluczowym dla gospodarek większości krajów spoza UE, z uwzględnieniem inicjatyw mających na celu ponowne odkrycie i ochronę Morza Śródziemnego. Niebieska gospodarka stanowi potężne narzędzie do zarządzania wspólnymi zasobami Morza Śródziemnego, a EKES podkreśla potrzebę podsumowania efektów deklaracji ministerialnej Unii dla Śródziemnomorza w sprawie zrównoważonej niebieskiej gospodarki w zachodniej części Morza Śródziemnego.

8.3. EKES uważa za szczególnie istotne wnioski z pierwszego ocenianego sprawozdania MedECC sponsorowanego przez Unię dla Śródziemnomorza na temat wpływu zmiany klimatu i zmiany środowiskowej oraz ich konsekwencji w regionie, dotyczące promowania obszarów współpracy obu wybrzeży w obliczu wspólnych wyzwań w zakresie zrównoważonego rozwoju i odporności na zmianę klimatu, aby ułatwić przejście na zieloną i niebieską gospodarkę o obiegu zamkniętym w regionie.

9. Równość płci i prawa kobiet, osoby LGBTIQ i osoby niepełnosprawne po obu stronach Morza Śródziemnego

9.1. Skrajnie prawicowe ruchy nacjonalistyczne w całej Europie oraz konserwatywne i islamistyczne ruchy na południowym wybrzeżu, zarówno posługujące się językiem tradycyjnym, jak i religijnym, w ostatnim czasie coraz intensywniej reagują przeciwko równości płci.

9.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Unii dla Śródziemnomorza polegającą na ustanowieniu dobrowolnych mechanizmów monitorowania zobowiązań podjętych przez rządy w regionie w zakresie standardów równości płci w formie konkretnych wskaźników.

9.3. Pandemia COVID-19 tylko pogorszyła sytuację. Po pierwsze, nieliberalne i autokratyczne rządy skorzystały z okazji, aby kontynuować ataki na prawa kobiet i osoby LGBTIQ+. Po drugie, różne środki rządowe przyjęte w odpowiedzi na pandemię w rzeczywistości pogorszyły warunki życia kobiet, osób LGBTIQ+ i osób z niepełnosprawnościami, co sprawia, że konieczne jest promowanie inicjatyw mających na celu ochronę praw tych grup i ich uczestnictwa w życiu społeczno-ekonomicznym, obywatelskim i politycznym.

9.4. Unia Europejska powinna zintensyfikować swoje wysiłki i współpracę w terenie, aby zapewnić osobom LGBTIQ+ poszanowanie praw podstawowych bez wyjątku, aby nie były one nigdzie pociągane do odpowiedzialności karnej jako osoby LGBTIQ+ i aby wzmocniony został ich udział w życiu publicznym⁽⁷⁾.

9.5. Chociaż wiele krajów partnerskich podpisało Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, nadal istnieje wielka potrzeba poprawy sytuacji życiowej tych osób. Dlatego Unia Europejska powinna szczególnie zaangażować się we wdrażanie praw osób z niepełnosprawnościami określonych w Konwencji ONZ.

Bruksela, dnia 7 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁷⁾ Punkt 1.11 opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „Unia równości: strategia na rzecz równouprawnienia osób LGBTIQ na lata 2020–2025” (Dz.U. C 286, 16.7.2021, s. 128).

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Budując Europę odporną na zmianę klimatu – nowa Strategia w zakresie przystosowania do zmiany klimatu

[COM(2021) 82 final]

(2021/C 374/14)

Sprawozdawca: **Dimitris DIMITRIADIS**

Współsprawozdawca: **Kęstutis KUPŠYS**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 26.3.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	23.6.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	7.7.2021
Sesja plenarna nr	562
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	229/3/12

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny zdecydowanie popiera przyjęcie Strategii w zakresie przystosowania do zmiany klimatu jako zasadniczy krok w kierunku osiągnięcia celu Europejskiego Zielonego Ładu, jakim jest neutralność klimatyczna i odporność na zmianę klimatu do roku 2050. Oczekuje jednak, że planowane obszary działania zostaną nie tylko przedstawione w sposób ogólny, ale również zostaną precyzyjnie określone z podaniem konkretnych przykładów. Trzeba ludziom jasniej zobrazować, jak te zmiany mogą wyglądać.

1.2. Ryzyko wystąpienia szkód gospodarczych i utraty życia z powodu zwiększonej częstotliwości i intensywności ekstremalnych zdarzeń pogodowych związanych z klimatem będzie się utrzymywać. Równie ważne jest niebezpieczeństwo, że zarówno skutki zmiany klimatu, jak i działania na rzecz przystosowania się do niej mogą pogłębić istniejące nierówności. Przystosowanie się do zmiany klimatu, którego istotą jest sprawiedliwość, ma zatem zasadnicze znaczenie dla ochrony życia, zatrudnienia i środków do życia obywateli europejskich, zwłaszcza tych najbardziej narażonych na zagrożenia, dla których skutki zmiany klimatu są zwykle bardziej dotkliwe.

W ramach sprawiedliwej transformacji organizacje społeczeństwa obywatelskiego odgrywają kluczową rolę. Aby było możliwe pomyślne wdrożenie dostosowań w świecie pracy i aby utrzymać godne warunki pracy poprzez dialog społeczny i negocjacje zbiorowe, należy zapewnić w szczególności zaangażowanie partnerów społecznych.

1.3. Wdrażanie omawianej strategii, jak również Europejskiego Zielonego Ładu powinno opierać się na podejściu systemowym, dążeniu do jednoczesnego uwzględnienia wielu celów oraz promowaniu instrumentów politycznych i rozwiązań technologicznych, które można stosować w różnych sektorach gospodarki.

1.4. Komitet wzywa zwłaszcza do położenia równego nacisku na finansowanie działań łagodzących i przystosowawczych. Niezwykle istotne jest, by wszystkie strategie polityczne dotyczące klimatu na wszystkich szczeblach obejmowały strategię łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej.

1.5. EKES dostrzega potrzebę opracowania szczegółowych wytycznych dotyczących przystosowania, celów, narzędzi monitorowania, punktów odniesienia i wskaźników, które pomogą zapewnić przejrzystość w zakresie przydziału zasobów, przewidywania skutków zmiany klimatu i radzenia sobie z nimi oraz oceny postępów w przystosowaniu się do zmiany klimatu, przy jednoczesnym budowaniu lokalnych, krajowych i regionalnych zdolności do stosowania wszystkich tych narzędzi.

1.6. Postrzega rozwiązania oparte na zasobach przyrody, biogospodarkę i przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym jako kluczowe strategie przystosowania się do zmiany klimatu, a jednocześnie jako szansę dla UE na odbudowę w sposób zrównoważony pod względem ekologicznym i społecznym.

1.7. Komitet wzywa Komisję, by podczas przyszłych prac nad polityką adaptacji dążyła do lepszego powiązania strategii przystosowania się do zmiany klimatu ze sprawiedliwością klimatyczną. EKES przyznaje, że zmiana klimatu może nieść ze sobą różne negatywne skutki społeczne, gospodarcze, w zakresie zdrowia publicznego oraz funkcjonowania społeczności, i apeluje, aby zająć się istniejącymi nierównościami za pomocą długoterminowych strategii łagodzenia skutków zmiany klimatu i przystosowania się do niej, tak aby nie pozostawić nikogo w tyle.

1.8. Aby wspierać przedsiębiorstwa w ich własnej adaptacji oraz w staraniach na rzecz zapewnienia społeczeństwu rozwiązań służących przystosowaniu się, UE musi w dalszym ciągu wspomagać i promować tworzenie warunków dla innowacji, inwestycji i handlu sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi. Przystosowanie się do zmiany klimatu i jego koszty powinny zatem stanowić integralną część strategii przemysłowej UE.

1.9. EKES wyraża przekonanie, że rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo należą do najbardziej bezpośrednio dotkniętych sektorów gospodarki, a jednocześnie mogą przyczynić się do rozwiązań adaptacyjnych, sekwestracji dwutlenku węgla i bezpieczeństwa żywnościowego. Aby wesprzeć te sektory, konieczne są intensywne badania naukowe i innowacje, a także nagradzanie za udowodnione redukcji CO₂.

1.10. Średnie roczne straty ekonomiczne spowodowane katastrofami związanymi z klimatem wynoszą setki miliardów dolarów. W sprawozdaniu ONZ „Human Costs of Disasters” [Koszty ludzkie klęsk żywiołowych] również przedstawiono pesymistyczny obraz: „w latach 2000–2019 doszło do 7 348 poważnych katastrof, w wyniku których zginęło 1,23 mln osób, a ucierpiało 4,2 mld ludzi (często więcej niż jeden raz), co doprowadziło do strat gospodarczych w wysokości ok. 2,97 bln USD na całym świecie”. W celu uzyskania środków na przystosowanie się do zmiany klimatu można skorzystać z kilku źródeł finansowania UE, takich jak budżet Europejskiego Zielonego Ładu, wieloletnie ramy finansowe oraz Europejski Instrument na rzecz Odbudowy. EKES wzywa do zapewnienia większej jasności w zakresie różnych opcji, a także przyjaznych dla użytkownika procedur, aby zagwarantować terminowy dostęp do finansowania na poziomie praktycznym. Zniesienie dotacji do paliw kopalnych oraz przeprowadzenie ekologicznej reformy podatkowej również uwolniłoby znaczne środki z budżetów publicznych, zlikwidowało niespójności systemowe i zapewniło nowe źródła dochodów na finansowanie przystosowania się do zmian klimatu. EKES krytycznie odnosi się do tego, że nie przedstawiono jeszcze konkretnego planu działania na rzecz zniesienia dotacji, które są szkodliwe dla środowiska.

1.11. EKES wzywa też, aby przedsięwzięto środki, dzięki którym kierowanie inwestycji do przemysłu paliw kopalnych stanie się najmniej korzystną strategią dla instytucji finansowych oraz powstaną zachęty do przeznaczania prywatnych funduszy na działania wspierające łagodzenie zmiany klimatu i przystosowywanie się do niej. Ma to istotne znaczenie dla inwestycji zarówno w UE, jak i poza nią: aby Unia stała się światowym podmiotem wyznaczającym standardy w dziedzinie zrównoważonego finansowania, Komisja powinna wysoko zawiesić poprzeczkę i przestrzegać zasad neutralności naukowej i technologicznej, w tym zasad zawartych w unijnej systematyce dotyczącej zrównoważonego rozwoju.

1.12. W omawianej strategii dostrzeżono potrzebę zapewnienia dodatkowego finansowania na poziomie międzynarodowym na przystosowanie się do zmiany klimatu, m.in. ze źródeł publicznych. EKES wzywa jednak Komisję do wyjaśnienia, w jaki sposób dokładnie zlikwiduje ona bariery w dostępie do finansowania dla najbardziej narażonych krajów, społeczności i sektorów w skali globalnej oraz jak uwzględni propozycje dotyczące włączenia problematyki płci i przeciwdziałania nierównościami na szczeblu regionalnym i lokalnym.

1.13. UE powinna zwrócić szczególną uwagę na współpracę międzynarodową w jej różnych formach, w tym na partnerstwa w zakresie inwestycji, handlu i innowacji, w celu wzmocnienia działań adaptacyjnych na całym świecie, a zwłaszcza w krajach rozwijających się.

1.14. Ogólnie rzecz biorąc, Komitet uważa, że Strategia stanowi podstawę dla prawnie wiążącej inicjatywy zobowiązującej państwa członkowskie do opracowania krajowych planów i strategii przystosowania się do zmiany klimatu. Europejskie prawo o klimacie będzie miało zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia wiążącej polityki dotyczącej klimatu.

1.15. Samorządy lokalne i regionalne, jako organy wdrażające większość inicjatyw adaptacyjnych, powinny otrzymywać wsparcie w postaci wystarczających zasobów, aby rozwijać potencjał w tej dziedzinie, m.in. w zakresie opracowywania polityki adaptacyjnej.

2. Kontekst opinii

2.1. W dniu 24 lutego 2021 r. Komisja Europejska przyjęła nową Strategię w zakresie przystosowania do zmiany klimatu⁽¹⁾. Określono w niej, w jaki sposób Unia Europejska może dostosować się do skutków zmiany klimatu i stać się odporna na zmianę klimatu do 2050 r.

2.2. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny z zadowoleniem odnotowuje przyjęcie Strategii w zakresie przystosowania do zmiany klimatu obejmującej cztery cele – inteligentniejsze, szybsze i bardziej systematyczne przystosowanie Europy do zmiany klimatu oraz intensyfikację międzynarodowych działań na rzecz przystosowania się do tej zmiany – i uważa, że stanowi to istotny krok w ważnym procesie kształtowania polityki.

2.3. W strategii inteligentniejsze przystosowanie się do zmiany klimatu to „poprawa wiedzy i dostępności danych, zarządzanie niepewnością związaną ze zmianą klimatu; zapewnienie większej ilości lepszych danych na temat ryzyka i strat związanych z klimatem oraz uczynienie z Climate-ADAPT najważniejszej europejskiej platformy wiedzy na temat przystosowania”. Bardziej systemowe przystosowanie oznacza „wspieranie rozwoju polityki na wszystkich szczeblach sprawowania rządów, społeczeństwa i gospodarki oraz we wszystkich sektorach poprzez poprawę strategii i planów przystosowawczych; włączenie odporności na zmianę klimatu do polityki makrofiskalnej oraz promowanie opartych na zasobach przyrody rozwiązań w zakresie przystosowania”. Przyspieszenie procesu przystosowania we wszystkich obszarach obejmuje „przyspieszenie opracowywania i wdrażania rozwiązań w zakresie przystosowania; ograniczenie ryzyka związanego z klimatem; zlikwidowanie luki w zakresie ochrony klimatu oraz zapewnienie dostępności i zrównoważonego charakteru wody słodkiej”.

2.4. Średnie roczne straty ekonomiczne spowodowane katastrofami związanymi z klimatem wynoszą setki miliardów dolarów. Z raportów⁽²⁾ wynika, że jeśli obecne kierunki emisji utrzymają się, w niektórych częściach Południowej Europy raz na dwa lata wystąpią ekstremalne upały, a plony kukurydzy uprawianej na obszarach wilgotnych zmniejszą się o 50 %. Te zróżnicowane skutki mogą pogłębić rozbieżności – zamiast przynieść konwergencję – w UE. Pandemia COVID-19 pokazała, jak istotne jest zrozumienie i uwzględnienie w kształtowaniu polityki powiązań między programami dotyczącymi środowiska i zdrowia publicznego, przy czym należy pamiętać, że zwalczanie zagrożeń dotyczących różnorodności biologicznej może pomóc w zmniejszeniu ryzyka przyszłych chorób odzwierzęcych i pandemii. Należy także zauważyć, że działania na rzecz odbudowy po pandemii i na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu mają ten sam cel, jakim jest odporność w przyszłości⁽³⁾.

2.5. Opinia EKES-u w sprawie omawianej strategii ma przedstawić punkt widzenia społeczeństwa obywatelskiego na temat celu strategii i działań leżących u jej podstaw.

3. Uwagi ogólne

3.1. Komitet podkreśla, że zarówno strategię łagodzenia zmiany klimatu, jak i przystosowywania się do niej powinny ułatwiać wspólne wdrażanie celów zrównoważonego rozwoju, Europejskiego Zielonego Ładu, prawa o klimacie, Europejskiego Paktu na rzecz Klimatu oraz opracowywanie i realizację planów odbudowy i zwiększania odporności. EKES zdecydowanie popiera opracowaną przez Komisję Europejską nową Strategię w zakresie przystosowania do zmiany klimatu, przyjętą w dniu 24 lutego 2021 r.

3.2. Komitet podkreśla, że pomimo intensywnego przeciwdziałania zmianie klimatu istnieje pilna i długofalowa potrzeba przystosowania się do tej zmiany. Ryzyko wystąpienia szkód gospodarczych i utraty życia z powodu zwiększonej częstotliwości i intensywności ekstremalnych zdarzeń pogodowych związanych z klimatem będzie się utrzymywać. Równie groźne jest ryzyko, że zarówno skutki zmiany klimatu, jak i działania na rzecz przystosowania się do niej mogą pogłębić istniejące nierówności. Adaptacja będzie miała zasadnicze znaczenie dla ochrony praw człowieka przysługujących obywatelom europejskim w odniesieniu do bezpieczeństwa, godnej pracy i stabilnych źródeł utrzymania.

3.3. EKES podziela troskę Komisji o zagrożenia dla zdrowia wynikające ze zmiany klimatu i związaną z tym potrzebę lepszego ich zrozumienia za pośrednictwem europejskiej platformy przystosowania się do zmiany klimatu (Climate-ADAPT). Jednakże jak podkreśliła zarówno Światowa Organizacja Zdrowia⁽⁴⁾, jak i Europejska Agencja Środowiska⁽⁵⁾, istnieją dowody na zróżnicowany wpływ zanieczyszczenia i degradacji środowiska na społeczności znajdujące się w trudnej sytuacji społecznej i grupy szczególnie narażone. W związku ze społecznym wymiarem zmiany klimatu należy do polityki Unii włączyć koncepcję nierówności środowiskowej.

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=COM:2021:82:FIN>

⁽²⁾ <https://www.eea.europa.eu/publications/climate-change-impacts-and-vulnerability-2016>

⁽³⁾ <https://covid19commission.org/enhancing-global-cooperation>

⁽⁴⁾ WHO Europe, 2019 r., *Environmental health inequalities resource package*, regionalne biuro w Europie, Kopenhaga.

⁽⁵⁾ Sprawozdanie EEA nr 21/2019.

3.4. Komitet zauważa, że jeśli zostaną podjęte właściwe działania, adaptacja przyniesie wszystkim pożytek w postaci uniknięcia strat spowodowanych zmianą klimatu, generowania korzyści gospodarczych, zwiększania sprawiedliwości społecznej i poprawy bezpieczeństwa środowiskowego.

3.5. Wdrażanie nowej Strategii w zakresie przystosowania do zmiany klimatu, jak również Europejskiego Zielonego Ładu powinno odbywać się w ramach podejścia systemowego, dążącego do uwzględnienia wielu celów i promowania instrumentów politycznych oraz rozwiązań technologicznych, które można stosować w różnych sektorach gospodarki. Potrzebna jest zatem kompleksowa metoda analizy systemowej oraz odpowiednie narzędzia do jej wdrożenia, aby zapewnić jednoczesne uwzględnienie wielu celów.

3.6. EKES dostrzega potrzebę opracowania szczegółowych wytycznych dotyczących przystosowania, celów, narzędzi monitorowania, punktów odniesienia i wskaźników, co pomogłoby w przewidywaniu skutków zmiany klimatu i radzeniu sobie z nimi oraz w ocenie postępów w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu.

3.7. Komitet zauważa, że rozwiązania oparte na zasobach naturalnych, biogospodarka i przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym stanowią podstawowe podejście do przystosowania się do zmiany klimatu, i odsyła do swoich wcześniejszych opinii w sprawie biogospodarki⁽⁶⁾ i gospodarki o obiegu zamkniętym⁽⁷⁾. Co więcej, zrównoważone praktyki w zakresie gospodarki leśnej, glebowej i wodnej służą zarówno adaptacji do zmiany klimatu, jak i łagodzeniu jej skutków, a także stanowią podstawę dla odpornej na zmianę klimatu, neutralnej dla klimatu i zrównoważonej produkcji żywności i biomasy.

3.8. EKES wzywa do położenia równego nacisku na finansowanie działań służących łagodzeniu zmiany klimatu i przystosowywaniu się do niej. Niezwykle istotne jest, by wszystkie strategie polityczne dotyczące klimatu na wszystkich szczeblach obejmowały strategię łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej. Komitet apeluje, aby podjąć dalsze kroki w celu zapewnienia przestrzegania tej zasady, ponieważ łagodzenie skutków zmiany klimatu chroni przyszłe pokolenia przed pogłębieniem kryzysu klimatycznego, a dostosowanie do zmiany klimatu chroni obecne i przyszłe pokolenia przed ekstremalnymi zdarzeniami pogodowymi spowodowanymi obecnie występującymi zmianami klimatycznymi. Należy zmienić metodologię śledzenia zmiany klimatu w budżecie UE, aby wyraźnie rozróżnić wydatki na działania adaptacyjne i łagodzące.

3.9. Na przykład państwa członkowskie UE powinny poinformować organy odpowiedzialne za przegląd krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu, że należy kłaść taki sam nacisk na strategię łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, ze względu na bardziej ambitne cele UE w zakresie klimatu oraz skutki pandemii COVID-19. Miasta i gminy powinny być również zaangażowane i wspierane, w miarę możliwości poprzez Porozumienie Burmistrzów, w celu włączenia adaptacji do swoich planów łagodzenia skutków zmiany klimatu i stworzenia synergii.

3.10. EKES jest przekonany, że potrzebne jest podejście uwzględniające wszystkie zainteresowane strony w celu wspólnego projektowania i opracowania odpowiednich ścieżek adaptacji. Plany te należy wspólnie tworzyć w sposób zintegrowany z uwzględnieniem odpowiednich ścieżek łagodzenia zmiany klimatu, ponieważ łagodzenie zmiany klimatu i przystosowywanie się do niej są ze sobą powiązane i wzajemnie na siebie wpływają. Wszystkie stosowne zainteresowane strony, w tym również osoby młode, powinny zaplanować budowanie zdolności i informowanie opinii publicznej w celu wspierania działań adaptacyjnych. Dla młodzieży, a zwłaszcza dzieci, kluczowe znaczenie będzie miało lepsze dostosowanie systemu edukacji do potrzeb zatrudnienia w związku z trwającą tzw. czwartą rewolucją przemysłową.

3.11. Uwzględniając aspekty gospodarcze i środowiskowe, łagodzenie ewentualnych negatywnych skutków społecznych polityki adaptacyjnej ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia szerokiego wsparcia dla realizacji strategii. EKES wzywa do podjęcia konkretnych dodatkowych działań na rzecz szczególnie narażonych grup zainteresowanych stron, ze szczególnym naciskiem na płeć, wiek i grupy mniejszościowe.

3.12. Komitet zauważa, że innowacje w zakresie adaptacji i jej wdrażanie wymagają cierpliwego, długoterminowego i strategicznego finansowania, a istotną przedsiębiorczą rolę w ułatwianiu takiego cierpliwego działania ma do odegrania państwo. Koszty związane z polityką UE w zakresie obniżenia emisyjności będą musiały zostać zminimalizowane i rozłożone na różne sektory, aby zagwarantować, że grupy ludności o niskich dochodach i społeczności znajdujące się w trudnej sytuacji nie poniosą nadmiernie wysokiej części obciążeń finansowych. Raport Sieci Rozwiązań na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju (SDSN) ONZ w Europie⁽⁸⁾ pokazuje, że należy wprowadzić odpowiednie środki zaradcze, aby uniknąć wzrostu nierówności i zapewnić szersze wsparcie dla transformacji w kierunku zrównoważonego rozwoju.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 440 z 6.12.2018, s. 45; Dz.U. C 240 z 16.7.2019, s. 37; Dz.U. C 47 z 11.2.2020, s. 58; Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 9.

⁽⁷⁾ Dz.U. C 264 z 20.7.2016, s. 98; Dz.U. C 230 z 14.7.2015, s. 99; Dz.U. C 14 z 15.1.2020, s. 29; Dz.U. C 367 z 10.10.2018, s. 97; Dz.U. C 345 z 13.10.2017, s. 102.

⁽⁸⁾ <https://www.unsdn.org/the-future-europe-wants-a-green-and-digital-job-based-and-inclusive-recovery-from-covid-19-pandemic>

3.13. Dostępnych jest kilka funduszy UE na potrzeby finansowania przystosowania się do zmiany klimatu. EKES wzywa do zapewnienia większej jasności w zakresie różnych opcji, a także przyjaznych dla użytkownika procedur, aby zagwarantować podmiotom terminowy dostęp do finansowania na poziomie praktycznym.

3.14. Należy dalej wzmacniać rozwój i wykorzystanie narzędzi finansowych na rzecz polityki adaptacyjnej (dotacje, swapy kredytowe, obligacje adaptacyjne, redukcja emisji spowodowanych wylesianiem i degradacją/REDD itp.). Dla zwiększenia światowych ambicji związanych ze strategią niezbędne jest omówienie nowych potencjalnych instrumentów, takich jak konwersja długu na środki klimatyczne, i zachęcanie do korzystania z nich, aby zapewnić przepływy finansowe dla krajów potrzebujących natychmiastowych działań.

3.15. EKES podkreśla również, jak ważne jest uwzględnienie ryzyka i głębokiej niepewności (gdy prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzeń nie jest znane) związanych z klęskami żywiołowymi spowodowanymi warunkami klimatycznymi w modelach i narzędziach wykorzystywanych do opracowywania polityki makrofiskalnej.

3.16. W następstwie strategii należy opracować plan określający harmonogram jej realizacji na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym sposób wspierania różnych sektorów gospodarki i społeczeństwa w zrozumieniu ryzyka klimatycznego i radzeniu sobie z nim, ze szczególnym uwzględnieniem sektorów i społeczności najbardziej podatnych na zagrożenia.

3.17. Koordynacja działań adaptacyjnych z programami odbudowy po pandemii COVID-19 ma zasadnicze znaczenie w okresie pandemii i po niej.

4. Uwagi szczegółowe

Działania na szczeblu UE

4.1. EKES wzywa Komisję, by dążyła do lepszego powiązania strategii przystosowania się do zmiany klimatu ze sprawiedliwością klimatyczną. Podejmując wyzwania związane ze zmianą klimatu, nie należy nikogo pomijać, a w pierwszej kolejności należy zająć się potrzebami osób najbardziej narażonych, które często są najmniej przygotowane i w wielu przypadkach ponoszą najmniejszą odpowiedzialność za obecny stan klimatu.

4.2. W Europie skutki zmiany klimatu będą w różny sposób dotykać regionów geograficznych. Dlatego też w ramach reakcji politycznych i działań na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu należy uwzględniać te różnice i szczególne cechy poszczególnych regionów.

4.3. Aby nadać kierunek strategiom adaptacyjnym, ważne jest ustanowienie lokalnych wskaźników podatności na zagrożenia, które powinny być opracowane w trzech wymiarach: podatności geograficznej lub regionalnej, podatności sektorowej lub gospodarczej oraz podatności społecznej.

4.4. Obecna struktura projektów adaptacyjnych często koncentruje się na skutkach zmiany klimatu, a nie na pierwotnych przyczynach podatności na zagrożenia. EKES wzywa zatem do tego, by we wszystkich stosownych działaniach politycznych, strategiach i środkach UE w pełni ujęto i uwzględniono planowanie dotyczące przystosowania się do zmiany klimatu.

4.5. Przede wszystkim ważne jest inwestowanie we wzmocnienie kapitału ludzkiego, tzn. ułatwianie tworzenia innowacji technologicznych i społecznych oraz zapewnianie wiedzy i narzędzi obywatelom Unii, aby odpowiednio przygotowali się na przyszłe wyzwania związane ze zmianą klimatu. Szczególną uwagę należy zwrócić na kształcenie i umiejętności grup osób niedostatecznie reprezentowanych i marginalizowanych.

4.6. Ważne jest również zapewnienie przedsiębiorstwom narzędzi i wsparcia w zakresie oceny skutków zmiany klimatu oraz radzenia sobie z tymi skutkami. Oddziaływanie zmian klimatu dotyka, bezpośrednio lub pośrednio, wszystkie gałęzie przemysłu. Przystosowanie się do zmiany klimatu i jego koszty powinny zatem stanowić integralną część polityki przemysłowej UE i należy je również uwzględnić w ramach pomocy państwa.

4.7. Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo należą do najbardziej bezpośrednio dotkniętych sektorów gospodarki, a jednocześnie mogą przyczynić się do rozwiązań adaptacyjnych, sekwestracji dwutlenku węgla i bezpieczeństwa żywnościowego. Aby wesprzeć te sektory, konieczne są intensywne badania naukowe i innowacje, a także nagradzanie za udowodnione redukcje CO₂. EKES dostrzega również pilną potrzebę zajęcia się zmianami w oceanach spowodowanymi zmianą klimatu poprzez elastyczne, adaptacyjne i szybkie decyzje w zakresie zarządzania rybołówstwem, aby zapewnić długoterminowy zrównoważony charakter niskoemisyjnej produkcji białka zwierzęcego w Europie.

4.8. Transformacja cyfrowa zapewnia wiele możliwości przystosowania się do zmiany klimatu, np. w zakresie monitorowania, modelowania, produkcji oraz komunikacji, i należy ją w pełni wykorzystać. Konieczne są również odpowiednie środki, aby zapewnić, by ogólnounijna infrastruktura krytyczna, taka jak sieci i systemy energetyczne, transportowe i cyfrowe, była odporna na zmianę klimatu.

4.9. Rozwiązania oparte na zasobach przyrody pomogą UE dostosowywać się do nowej rzeczywistości klimatycznej i minimalizować potencjalnie niszczycielskie skutki zmiany klimatu. Stanowią one szansę dla UE na odbudowę w sposób zrównoważony pod względem ekologicznym i społecznym. EKES apeluje o czujność, by zapewnić rzeczywiste zaangażowanie społeczności lokalnych w opracowywanie i wdrażanie tych rozwiązań.

4.10. Rezygnacja z paliw kopalnych powinna iść w parze z inwestowaniem w działania służące przystosowaniu się do zmiany klimatu. Komitet uważa zatem, że unijna systematyka dotycząca zrównoważonego rozwoju na rzecz zrównoważonego finansowania jest ważnym narzędziem umożliwiającym UE bardziej ambitne podejście do przystosowania się do zmiany klimatu. Ponadto przyjęcie opodatkowania ekologicznego i przesunięcie podatków z pracy najmniej na korzystanie z zasobów naturalnych mogłoby zarówno rozwiązać problem niespójności systemowych, jak i wygenerować nowe dochody na finansowanie adaptacji, a także przyspieszyć wycofywanie się z działalności szkodliwej dla środowiska.

4.11. EKES przyjmuje do wiadomości pierwszy zestaw kryteriów technicznych służących określeniu działań, które wnoszą znaczący wkład w łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej⁽⁹⁾. Wzywa do opracowania opartych na podstawach naukowych i neutralnych pod względem technologicznym kryteriów systematyki, dzięki którym kierowanie inwestycji do przemysłu paliw kopalnych stanie się najmniej korzystną strategią dla instytucji finansowych oraz powstaną zachęty do przeznaczania prywatnych funduszy na działania wspierające łagodzenie zmiany klimatu i przystosowywanie się do niej.

4.12. Ogólnie rzecz biorąc, Komitet uważa, że strategia stanowi podstawę dla prawnie wiążącej inicjatywy zobowiązującej państwa członkowskie do opracowania krajowych planów i strategii przystosowania się do zmiany klimatu.

Środki na poziomie krajowym i niższym niż krajowy

4.13. Przede wszystkim należy przezwyciężyć inercję na szczeblu krajowym za pomocą silnego przywództwa i odpowiedzialności politycznej oraz aktywnego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego. Aby tak się stało, należy zachęcać państwa członkowskie, by przy ustalaniu długoterminowych celów politycznych (w perspektywie do 2050 r. i dalszej) nadały wysoki priorytet Europejskiemu Zielonemu Ładowi w ogólnym ujęciu, a w szczególności kwestiom związanym z przystosowaniem się do zmiany klimatu. Ponadto potrzebne są wyraźnie określone cele w zakresie wydatków na adaptację oraz przejrzystość, aby uniknąć marginalizowania tej kwestii. Należy zmienić metodologię śledzenia zmiany klimatu w budżetach państw członkowskich, aby wyraźnie rozróżnić wydatki na działania adaptacyjne i łagodzące.

4.14. Komitet uważa, że zasadnicze znaczenie ma to, by każdy członek społeczeństwa widział i czuł, w jaki sposób działania adaptacyjne pomagają mu poprawić jego konkretne warunki życia i stawić czoła przyszłym zagrożeniom. Dlatego też w krajowych strategiach adaptacyjnych trzeba uwzględnić utrzymanie silnego wsparcia w zakresie zabezpieczenia społecznego, aby poradzić sobie ze zbliżającymi się przemianami.

4.15. Aby wspomóc odpowiednią adaptację na poziomie krajowym, konieczne jest położenie silnego nacisku na wdrażanie nowoczesnych innowacji i strategii politycznych w zakresie przedsiębiorstw, ukierunkowanych na bardziej ekologiczne i odporne systemy produkcyjne, oraz aktywnej polityki rynku pracy, skoncentrowanej na tworzeniu miejsc pracy, nowych umiejętnościach, przekwalifikowaniu i szkoleniu pracowników. Podejście to powinno aktywnie angażować pracowników we współtworzenie programów budowania zdolności.

4.16. Konieczne są nowe inwestycje w usługi publiczne i infrastrukturę, aby systemy wodne, energetyczne, transportowe i cyfrowe były odporne na zmianę klimatu. Kluczowe znaczenie ma również właściwe planowanie przestrzenne, ponieważ stanowi ono podstawę do zmniejszenia wrażliwości budynków na ekstremalne zdarzenia pogodowe.

4.17. W odniesieniu do opodatkowania ekologicznego i innych mechanizmów ekonomicznych służących zarządzaniu środowiskiem należy rozważyć kwestie związane z równością, które wspierałyby zachęty do łagodzenia skutków zmiany klimatu, zapewniałyby dochody na wsparcie działań adaptacyjnych i łagodziłyby regresywne skutki tych strategii politycznych dla nieproporcjonalnie dotkniętych grup. To samo dotyczy dotacji do paliw kopalnych, których wielokrotnie

⁽⁹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=COM:2021:188:FIN>

obejcywane zniesienie uwolni znaczne środki z budżetów publicznych, a te z kolei będzie można przeznaczyć na przystosowanie się do zmiany klimatu. EKES krytycznie odnosi się do tego, że nie przedstawiono jeszcze harmonogramu zniesienia szkodliwych dotacji, choć dyskutuje się o tym już od ponad 30 lat.

Współpraca międzynarodowa i wzmocnienie globalnej roli UE

4.18. EKES podziela pogląd, że potrzebna jest „intensyfikacja międzynarodowych działań na rzecz odporności na zmianę klimatu”, jak to ujęła Komisja, i zgadza się ze stwierdzeniem Komisji, że „[a]mbicje UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu muszą być dopasowane do wiodącej roli Unii w działaniach na rzecz łagodzenia zmiany klimatu”.

4.19. EKES podkreśla, że poza UE kraje najsłabiej rozwinięte i małe rozwijające się państwa wyspiarskie są najbardziej dotknięte skutkami zmiany klimatu, a ponadto są bardziej narażone na wstrząsy gospodarcze, nierówności i kryzys zdrowotny związany z COVID-19.

4.20. Zgodnie ze strategią partnerstwa UE z Afryką EKES opowiada się za współpracą z najbardziej zagrożonymi państwami Afryki. Należy w dalszym ciągu wspierać programy, takie jak Porozumienie Burmistrzów dla Afryki Subsaharyjskiej, które umożliwiają podmiotom lokalnym i krajowym współpracę w zakresie planów łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej. Komisja zauważa, że Bank Światowy wskazał, iż w samej Afryce Subsaharyjskiej zmiana klimatu może spowodować migrację nawet do 70 milionów ludzi do 2050 r., co będzie miało znaczące skutki społeczne, gospodarcze i środowiskowe. Format Partnerstwa Wschodniego stanowiłby kolejną platformę dla wspólnych działań.

4.21. W Strategii dostrzeżono potrzebę zapewnienia dodatkowego finansowania na poziomie międzynarodowym na przystosowanie się do zmiany klimatu, m.in. ze źródeł publicznych, oraz wyrażono potrzebę zwiększenia środków finansowych na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu za pośrednictwem instrumentów UE wykorzystywanych do działań zewnętrznych. EKES wzywa jednak Komisję do wyjaśnienia, jak dokładnie zlikwiduje ona bariery w dostępie do finansowania dla najbardziej narażonych krajów, społeczności i sektorów w skali globalnej oraz jak uwzględni propozycje dotyczące włączenia problematyki płci i przeciwdziałania nierównościom. Zasadnicze znaczenie powinno mieć tutaj finansowanie przystosowania się do zmiany klimatu oparte na dotacjach.

4.22. Ważne jest, aby udostępnić niezbędne środki na badania naukowe i na wykorzystanie wyników badań w praktyce. W tym względzie szczególną uwagę należy zwrócić na kraje globalnego Południa, które realizują wiele obiecujących projektów w celu zwalczania skutków zmiany klimatu. Ważne jest, aby zapewnić niezbędne wsparcie finansowe i logistyczne tym projektom.

4.23. Aby wykorzystać prywatne środki na rzecz klimatu, należy położyć szczególny nacisk na zniechęcanie prywatnych instytucji finansowych do finansowania szkodliwych działań poza granicami UE oraz na przekierowanie tych środków na działania adaptacyjne. UE musi aktywnie uczestniczyć we współpracy międzynarodowej w celu opracowania wspólnej systematyki i wzmocnienia swojej roli jako podmiotu wyznaczającego standardy w zakresie ambicji zrównoważonego finansowania.

4.24. EKES uważa, że aby wspierać budowanie odporności w odpowiedzi na światowe kryzysy, UE powinna w trakcie negocjacji zajmować zdecydowane stanowisko w sprawie finansowania adaptacji. UE powinna promować osiągnięcie 50-procentowej równowagi między finansowaniem łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej. Należy tego dokonać, koncentrując się jednocześnie na tegorocznej konferencji COP26.

4.25. W planie działań na rzecz adaptacji w ramach nowego planu grupy EBI dotyczącego banku klimatycznego należy zwrócić szczególną uwagę na zachęcanie do inwestycji w adaptację w krajach rozwijających się, bez zwiększania zadłużenia.

4.26. Przystosowanie się do zmiany klimatu dotyczy również handlu i bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Zmiana klimatu wpływa m.in. na globalne łańcuchy dostaw, dostęp do zagranicznych surowców i logistykę. Pomimo zagrożeń zmiana klimatu stwarza szanse dla unijnych przedsiębiorstw w postaci dostarczania światowym rynkom rozwiązań służących przystosowaniu się do tej zmiany. W polityce handlowej UE należy uwzględniać i ułatwiać zarządzanie zagrożeniami i wykorzystywanie możliwości. Również partnerstwa z krajami rozwijającymi się powinny obejmować handel w celu zwiększenia ich możliwości adaptacyjnych.

4.27. Komitet zauważa, że obecna światowa dynamika polityczna ma wyjątkowy charakter. Rola Europy jako lidera jest niekwestionowana: Europejski Zielony Ład był pierwszym zobowiązaniem politycznym przedstawionym na właściwym poziomie ambicji i podjętym w odpowiednim kierunku. Szczyt klimatyczny prezydenta Joego Bidena⁽¹⁰⁾, który odbył się w kwietniu 2021 r., był niezwykle sukcesem i stanowi punkt zwrotny. Największe gospodarki świata – Stany Zjednoczone, Chiny, Unia Europejska, Japonia, Zjednoczone Królestwo, Indie, Kanada, Korea, Brazylia – w końcu zjednoczyły się wokół celu, jakim jest daleko idące obniżenie emisyjności. EKES przyznaje, że UE musi wykorzystać tę dynamikę i wzmocnić światowe wysiłki na rzecz zwiększenia ambicji związanych z łagodzeniem zmiany klimatu i przystosowaniem się do niej, zgodnie z ustaleniami z Paryża.

Rola podmiotów społeczeństwa obywatelskiego

4.28. Skuteczne przystosowywanie się do zmiany klimatu nie jest możliwe bez aktywnego wsparcia ze strony podmiotów społeczeństwa obywatelskiego.

4.29. Dlatego też ścieżki adaptacji należy opracowywać wspólnie ze wszystkimi stosownymi zainteresowanymi stronami: decydentami, pracodawcami i pracownikami, organizacjami pozarządowymi, sektorem finansowym, naukowcami i twórcami technologii. Na wszystkich etapach planowania i wdrażania należy zaangażować społeczeństwo obywatelskie na szczeblu krajowym, regionalnym i przede wszystkim lokalnym, z uwagi na lokalny charakter polityki adaptacyjnej.

4.30. W ramach strategii należy również promować i monitorować zaangażowanie partnerów społecznych w różnych sektorach na szczeblu europejskim i we wszystkich państwach członkowskich oraz zapewnić silny dwu- i trójstronny dialog społeczny, a także w stosownych przypadkach zachęcać do rokowań zbiorowych.

4.31. Należy opracować, wprowadzić i wykorzystywać narzędzia angażowania zainteresowanych stron, w tym narzędzia wspomagane przez naukę obywatelską.

4.32. EKES zauważa, że konieczne jest przeznaczenie znacznych środków finansowych na uruchomienie tych narzędzi, co wymaga naukowego opracowania narzędzi i inwestycji w budowanie zdolności.

4.33. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego odgrywają również istotną rolę w podnoszeniu świadomości, m.in. na tematy związane z nawykami konsumpcyjnymi, zużyciem energii, wykorzystaniem transportu oraz ochroną przyrody. Pełnią one ważną funkcję w mobilizowaniu społeczeństwa, przekazywaniu obywatelom komunikatów dotyczących ochrony klimatu oraz dostarczaniu informacji publicznych w celu wspierania decyzji o tym, co można zrobić, aby przeciwdziałać zmianie klimatu i przystosować się do niej.

4.34. Co najważniejsze, to właśnie podmioty społeczeństwa obywatelskiego w praktyce wdrażają działania w zakresie adaptacji. Przykładowo wiele działań adaptacyjnych jest już realizowanych przez przedsiębiorstwa, które muszą przewidywać zmiany, na przykład w zakresie popytu na produkty, warunków inwestycji i produkcji oraz kwalifikowalności do ubezpieczenia. Przedsiębiorstwa opracowują również rozwiązania adaptacyjne i dostarczają je społeczeństwu. Działania te należy wspierać poprzez wspomaganie i promowanie tworzenia warunków dla innowacji, inwestycji i handlu.

4.35. Pracodawcy i pracownicy są w stanie najlepiej określić wyzwania i zagrożenia powstające na skutek zmiany klimatu w ich miejscach pracy, takie jak narażenie na wysokie temperatury, naturalne promieniowanie ultrafioletowe oraz inne zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa. Powinni oni być zaangażowani w opracowywanie i wdrażanie polityki adaptacyjnej na wszystkich szczeblach, ze szczególnym uwzględnieniem warunków pracy.

4.36. Zużycie materiałów, produktów i usług ma bezpośredni wpływ na zakres wydobycia zasobów naturalnych i poziomy emisji, co niesie ze sobą istotne implikacje dla innych ograniczeń planety. Zachowania konsumentów mogą wpływać na emisje i wykorzystanie zasobów zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio, a tym samym – również na zakres zmiany klimatycznej.

4.37. EKES zauważa jednak, że aktywne zaangażowanie konsumentów nie oznacza efektu magicznej różdżki, podobnie jak zaangażowanie pojedynczych partnerów. Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowywanie się do niej wymaga świadomości i zaangażowania wszystkich członków społeczeństwa, wspieranych przez rządy i innych decydentów politycznych. Śmiałe działania polityczne i szybka transformacja ekologiczna będą przede wszystkim ostateczną siłą napędową zrównoważonego rozwoju i będą decydować w szczególności o powodzeniu działań łagodzących skutki zmiany klimatu i działań adaptacyjnych.

Bruksela, dnia 7 lipca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹⁰⁾ Prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki Joe Biden i wysłannik ds. klimatu John Kerry zgromadzili światowych przywódców reprezentujących 82 % światowej emisji dwutlenku węgla, 73 % ludności świata i 86 % światowej produkcji gospodarczej, aby zobowiązać się do odważnych działań na rzecz klimatu. Źródło: <https://ourworldindata.org/co2-emissions>.

ISSN 1977-1002 (wydanie elektroniczne)
ISSN 1725-5228 (wydanie papierowe)

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej
L-2985 Luksemburg
LUKSEMBURG

PL